

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ “СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ”
ВО СКОПЈЕ**

Б И Л Т Е Н

**НА
УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ВО СКОПЈЕ**

**Билтен број 1017
Скопје, 17 октомври 2011 година**

**Издание на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во
Скопје**

ПРВИОТ БРОЈ НА БИЛТЕНОТ Е ОБЈАВЕН ВО МАЈ 1957 ГОДИНА

**Главен и одговорен уредник: м-р Илија ПИПЕРКОСКИ,
генерален секретар**

Уредник: Томислав БАШЕВСКИ

Лектор: Весна Илиевска-Цветановска

**Умножено на Универзитетот во Скопје
Тираж: 70 примероци**

Содржина на Билтен број 1017 од 17 октомври 2011 година

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Филозофскиот факултет во Скопје (Азрина Душљак, Елена Гучева Саздова, Маја Симоновска, Андромахи Наумовска, Владимир Спасовски, Маја Пандуровиќ, Кристина Стефановска, Имер Јусуфи, Александра Закевска, Билјана Станковска, Елизабета Темелкоска, Љупка Трајчевска, Оливер Станојоски, Велика Ивковска, Јасмина Алексова, Љиљана Христова, Јована Тренчевска, Трпе Туфекчиев, Афердита Драгај, Маре Стојменовска Мицевска, Марија Пакиќ, Шенај Далип, Митхад Аломеровиќ, Александра Акимовска, Бајрам Бајрамовски, Фросина Тасевска, Ана Пирогова, Натка Кузмановска, Благородна Петрушевска, Оливер Стојановски, Сања Стојанова, Филип Сулејманов, Владимир Аптевски, Елена Богеска, Светлана Гоговска, Катица Павличковска, Јусуфи Исеин, Марина Петровска).....1-4

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација *Мултисекторско партнерство во работа со деца* изработена од м-р *Јулија Гошева*, пријавена на Филозофскиот факултет во Скопје.....5-10

МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на ракописот *Обновливи-одржливи извори на енергија*, од авторот д-р *Славе Арменски*, пријавен на Машинскиот факултет во Скопје.....11-17

ИНСТИТУТ ЗА СОЦИОЛОШКИ И ПОЛИТИЧКО-ПРАВНИ ИСТРАЖУВАЊА

1. Преглед на прифатени теми за изработка на докторска дисертација на Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во Скопје (м-р *Габриела Крстевска*, м-р *Александар Трајковски*, м-р *Мартин Николиќ*).....18
2. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во Скопје (*Марија Соколовска*, *Иванка Огненовска*, *Ана Стеваноска*, *Мумин Демири*, *Катерина Петревска*, *Марија Ангелова*, *Лазаринка Илиевска*).....19-20

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација *Маркетинг-стратегии за настап на пазарот на болнички услуги во системот на здравствената заштита*, изработена од м-р *Виолета Петровска*, пријавена на Економскиот факултет во Скопје.....21-28

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на одобрени теми за изработка на докторска дисертација на Природно-математичкиот факултет во Скопје (м-р *Зоранчо Атанасов*, м-р *Флоринда Имери*, м-р *Валбон Адеми*, м-р *Ѓорѓи Какашевски*, м-р *Фадиљ Ајредини*, м-р *Менче Најдоска*).....29-30
2. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Природно-математичкиот факултет во Скопје (*Иван Кунгуловски*, *Александар Марковски*, *Неџат Муриќ*).....31

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ "ЈУСТИНИЈАН ПРВИ"

1. Рецензија на ракописот *Политички теории - среден век*, од авторите проф. д-р *Светомир Шкариќ* и проф. д-р *Ѓорѓе Иванов*, пријавен на Правниот факултет "Јустинијан Први" во Скопје.....32-37

ФАКУЛТЕТ ЗА ДРАМСКИ УМЕТНОСТИ

1. Преглед на одобрени теми за изработка на докторска дисертација на Факултетот за драмски уметности во Скопје (м-р Игор Вецовски).....38

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на ракописот **Антропологија на машката сексуалност во секојдневното - однесување и идентитет**, од авторот м-р Инес Црвенковска-Ристеска, демонстратор на Институтот за етнологија и антропологија при Природно-математичкиот факултет во Скопје.....39-42
2. Рецензија на докторската дисертација **Структура на геомагнетското поле на територијата на Република Македонија**, изработена од м-р Марјан Делипетров, демонстратор на Институтот за етнологија и антропологија при Природно-математичкиот факултет во Скопје.....43-46

ФАКУЛТЕТ ЗА ДРАМСКИ УМЕТНОСТИ

1. Реферат за избор на наставник во звање - редовен професор по наставната дисциплина актерска игра со познавање на албанскиот јазик на Факултетот за драмски уметности во Скопје (м-р Рефет Абаз).....47-52

МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на пријавени теми за изработка на магистерски труд на Машинскиот факултет во Скопје (Никола Стефанов, Петар Валаков, Александар Павичевиќ).....53

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ

1. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски труд на Економскиот институт во Скопје (Мирјана Ѓорѓиоска, Горан Зафировски, Александар Стоиловски, Сanela Треновска, Емилија Нацева, Марија Шоптевска, Весна Кондратенко, Филип Николовски, Сузана Костоска-Гацевска, Катерина Данилоска-Поповска, Васко Јаневски, Петар Миленковски).....54

ИНСТИТУТ ЗА ЗЕМЈОТРЕСНО ИНЖЕНЕРСТВО И ИНЖЕНЕРСКА СЕИЗМОЛОГИЈА

1. Реферат за подобност на кандидатот м-р Назми Хаси и темата за докторска дисертација со работен наслов **Неодетерминистички пристап кон анализата на сеизмичкиот hazard на територијата на Косово**, пријавена на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија во Скопје.....55-57
2. Рецензија на докторската дисертација **Развивање на аналитички модел на гумени лежишта со слоеви од ткаенина врз основа на експериментални резултати**, изработена од м-р Игор Ѓорѓиев, пријавена на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија во Скопје.....58-62

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на одобрени теми за изработка на докторска дисертација на Економскиот факултет во Скопје (м-р Емилија Арнаудовска, м-р Кочо Ѓероски, м-р Мила Жибак, м-р Ефимија Димовска, м-р Марија Трикова, м-р Флорида Велјановска).....63
2. Преглед на прифатени теми за изработка на магистерски труд на Економскиот факултет во Скопје (Снежана Здравеска, Ивана Глишовска, Ѓоко Грдаповски, Моника Илиевска, Јасмина Лавчанска, Неда Калешовска, Ивана Илоска, Милена Пржеска, Милица Манева, Светлана Лекооска, Никола Јаулески).....64-65

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Интернационализација на бизнисот и можности за влез на странски инвестиции во Република Македонија** од м-р Јусуф Зекири, пријавена на Економскиот институт во Скопје.....66-71

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ "ЈУСТИНИЈАН ПРВИ"

1. Рецензија на докторската дисертација **Царински казнени дела**, од м-р **Насер Етеми**, пријавен на Правниот факултет "Јустинијан Први" во Скопје.....72-82

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на редовен професор за група предмети од областа општа и неорганска хемија при Природно-математичкиот факултет во Скопје (д-р **Валентин Мирчески**).....83-96

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на наставник (во сите звања) по научните области (дисциплини): теорија и методи на општествената статистика, методологија и психометрија и психологија на мирот на Филозофскиот факултет во Скопје (д-р **Николина Кениг**).....97-110

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ "БЛАЖЕ КОНЕСКИ"

1. Реферат за избор на наставник во сите звања од областа на американските студии на Филолошкиот факултет "Блаже Конески" во Скопје (д-р **Румена Бужаровска**).111-120

ФАРМАЦЕВТСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на асистент по групата предмети фармакогнозија, фитохемија и општа и клеточна биологија на Фармацевтскиот факултет во Скопје (м-р **Марија Карапанцова**).....121-127

ЗЕМЈОДЕЛСКИ ИНСТИТУТ

1. Реферат за избор на редовен професор по растителна физиологија во Одделението за педологија и агрохемија при Земјоделскиот институт во Скопје.....128-147

СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија за оцена на подобност за изработка на докторски труд под наслов **Проценка на ризик-фактори за појава на кариес кај деца проследени преку програмата на Cariogram**, и оспособеноста на кандидатот **Јетмире Јакупи Алимани**, пријавена на Стоматолошкиот факултет во Скопје.....148-151

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ "БЛАЖЕ КОНЕСКИ"

1. Рецензија на учебното помагало под наслов **I costrutti condizionali nell' italiano e nel macedone**, од д-р **Руска Ивановска-Наскова**, пријавено на Филолошкиот факултет "Блаже Конески" во Скопје.....152-159
2. Рецензија на учебното помагало под наслов **Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација**, од д-р **Александра Саржоска**, пријавено на Филолошкиот факултет "Блаже Конески" во Скопје.....160-169

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на учебникот **Вовед во анализа на временски серии**, од авторите проф. д-р **Славе Ристески**, доц. д-р **Драган Тевдовски**, ас. м-р **Марија Трпкова**, пријавен на Економскиот факултет во Скопје.....170-179
2. Рецензија на докторската дисертација **Интегрирани макроекономски сметки и случајот на Република Македонија**, изработена од м-р **Горѓи Гоцков**, пријавена на Економскиот факултет во Скопје.....180-191

ИНСТИТУТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА

1. Преглед на одобрени теми за изработка на докторска дисертација на Институтот за национална историја во Скопје (м-р **Невен Радически**, м-р **Љубен Пауновски**, м-р **Драган Веселинов**, м-р **Зекир Рамчилов**, м-р **Александар Симоновски**, м-р **Александар Манојловски**, м-р **Ирена Авировиќ**).....192

ФАКУЛТЕТ ЗА ДРАМСКИ УМЕТНОСТИ

1. Преглед на прифатена тема за изработка на магистерски труд на Факултетот за драмски уметности во Скопје (Кузман Кузмановски).....193

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ

1. Рецензија на ракописот Акциите-инструмент на портфолио менаџментот од доц. д-р Диана Бошковска, пријавен на Економскиот институт во Скопје.....194-199
2. Рецензија на ракописот за учебник Меѓународен маркетинг-концепциски, стратешки и акционни аспекти од проф. д-р Татјана Петковска, проф. д-р Татјана Петковска-Мирчевска, пријавен на Економскиот институт во Скопје.....200-208

ФАКУЛТЕТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ

1. Реферат за избор во наставно-научното звање редовен професор во наставно-научната област електрични централи и разводни постројки на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје (д-р Антон Чаушевски).....209-217
2. Реферат за избор на помлад асистент по предметите од наставно-научната област компјутерска техника и информатика на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје (Данијела Јакимовска).....218-221

ТЕХНОЛОШКО-МЕТАЛУРШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на ракописот Технологија на масти и масла, од проф. д-р Мирјана Боцевска, пријавен на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје.....222-227
2. Рецензија на ракописот Испитување на метали, од д-р Драган Славков, редовен професор, пријавен на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје.....228-233
3. Реферат за избор на помлад асистент по група предмети: фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии, на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје (м-р Јана Симоновска).....234-239

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ "БЛАЖЕ КОНЕСКИ"

1. Рецензија на учебникот Основи фонологијата на полскиот јазик (со елементи од фонетиката и морфологијата), приреден од прод. д-р Милица Миркуловска, пријавен на Филолошкиот факултет "Блаже Конески" во Скопје.....240-243

ФАКУЛТЕТ ЗА ФИЗИЧКА КУЛТУРА

1. Рецензија на докторската дисертација Разлики во постигањата и резултатите по предметот физичко воспитување и образование и спорт кај учениците од некои балкански држави, изработена од м-р Виктор Митревски, пријавена на Факултетот за физичка култура во Скопје.....244-248

МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на помлад асистент во научната област заварување и заварени конструкции на Машинскиот факултет во Скопје (м-р Филип Здравески).....249-251

ИНСТИТУТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА

1. Рецензија на докторската дисертација Христијанската црква во Македонија во раниот среден век, од м-р Драган Зајковски, пријавена на Институтот за национална историја во Скопје.....252-254

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ "ЈУСТИНИЈАН ПРВИ"

1. Рецензија на ракописот Казнено право - посебен дел, од акад. Владо Камбовски, проф. д-р Никола Тунапчески, пријавен на Правниот факултет "Јустинијан Први" во Скопје.....255-262

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на докторската дисертација **Истражување на перспективите за развој на електронска продажба на облека од македонските конфекциски производители**, изработена од м-р Елена Томовска, пријавена на Економскиот факултет во Скопје.....263-272

МАШИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на два соработника во соработничко звање-помлад асистент во научната област што ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент на Машинскиот факултет во Скопје (м-р Трајче Велковски, м-р Бојан Јовановски, м-р Владимир Поповски, м-р Зоран Спироски, м-р Војдан Јорданов).....273-289

СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Приговор на Рефератот за избор на наставник во сите наставно-научни звања по група предмети од областа стоматолошка протетика на Катедрата за стоматолошка протетика на Стоматолошкиот факултет во Скопје, објавен во Билтен број 1016 од 3.10.2011 година, поднесен од д-р Никола Гиговски, д-р Билјана Капушевска, д-р Јадранка Бундевска, д-р Весна Корупоска-Стевковска 290-291
2. Одговор на Рецензентската комисија на приговорот на Рефератот за избор на наставник во сите наставно-научни звања по група предмети од областа стоматолошка протетика на Катедрата за стоматолошка протетика на Стоматолошкиот факултет во Скопје, објавен во Билтен број 1016 од 3.10.2011 година.....292-295

ФАКУЛТЕТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ

1. Реферат за избор во соработничко звање асистент по предмети од наставно-научната област физика на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје (м-р Лихида Стојановска-Георгиевска).....296-302

ФАКУЛТЕТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО

1. Реферат за избор на еден асистент од областа на теориските основи на информатиката на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство во Скопје (м-р Александра Поповска-Митровиќ, м-р Петар Адамовски).....303-306
2. Реферат за избор на еден асистент од областа на теориските основи на информатиката на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство во Скопје (м-р Билјана Тојтовска, м-р Петар Адамовски).....307-311
3. Реферат за избор на асистент на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство во Скопје (м-р Сашко Ристов, м-р Петар Адамовски).....312-319

1
Преглед

**на пријавени магистерски теми за изработка на магистерски труд на
Филозофски факултет**

	Име и презиме	Тема	Ментор
1	Азрина Дупљак	Советодавната работа на училишниот педагог со учениците во основното училиште	проф. д-р Вера Стојановска
2	Елена Гучева Саздова	Јазичните способности на учениците во училиштата со англиски наставен јазик	проф. д-р Марија Тофовиќ Камилова
3	Маја Симоновска	Доживувањето страв кај деца при гледање телевизија и начини на справување со стравот	проф. д-р Михајло Поповски
4	Андромахи Наумовска	Сликата за себе кај лица со анксиозни растројства во доцна адолесценција	проф. д-р Татјана Такашманова Соколовска
5	Владимир Спасовски	Антрополошки концепт на Албер Ками	доц. д-р Ристо Солунчев
6	Маја Пандуровиќ	Организација и реализација на додатната настава во основните училишта	проф. д-р Вера Стојановска
7	Кристина Стефановска	Развојниот и проектниот менаџмент во државните и приватните средни училишта	проф. д-р Наташа Ангелоска Галевска
8	Имер Јусуфи	Современите тенденции во развојот на високото образование во република Македонија	проф. д-р Марија Тофовиќ Камилова
9	Александра Закевска	Менаџирање со проекти за подобрување на квалитетот на образованието во Република Македонија	проф. д-р Трајан Гоцевски
10	Билјана Станковска	Менаџирање за примена на развојните стратегии за зајакнување на дидактичката компонента на наставата	проф. д-р Марија Тофовиќ Камилова

11	Елизабета Темелкоска	Информативниот систем во основното училиште	проф. д-р Вера Стојановска
12	Љупка Трајчевска	Локалната самоуправа и стратешкото планирање во образованието	проф. д-р Наташа Ангелоска Галевска
13	Оливер Станојоски	Македонскиот автономизам и сепаратизам (1943-1946)	проф. д-р Виолета Ачкоска
14	Велика Ивковска	Архитектурата на црквата Св. Пантелејмон во Велес од Андреа Дамјанов	проф. д-р Сашо Коруневски
15	Јасмина Алексова	Граници и можности на телото како медиум во перформанс остварувањата на МАрина Абрамович, Крис Бурден, Брус Најман и Стелиос Аркадиоу Стеларк	проф. д-р Владимир Величковски
16	Љиљана Христова	Уметноста на мултиоригиналот во Македонија во 20 век	проф. д-р Владимир Величковски
17	Јована Тренчевска	Влијанието на општествените фактори врз формирањето на профилот на малолетните деликвенти	проф. д-р Весна Димитриевска
18	Трпе Туфекчиев	Социјалните и економските аспекти на сиромаштијата во периодот на транзицијата и глобализацијата во Република Македонија	акад. проф. д-р Илија Ацески
19	Афердита Драгај	Улогата на логопедот во процесот на инклузија во установите за предучилишно воспитание во Косово	проф. д-р Зора Јачова
20	Маре Стојменовска Мицевска	Проблеми во јазичниот израз кај децата со оштетен слух	проф. д-р Зора Јачова
21	Марија Цакиќ	Бариери со кои се соочуваат младите лица со инвалидност во Република Македонија низ секојдневниот живот	проф. д-р Владимир Трајковски

22	Шенај Далип	Влијанието на социо-економските фактори врз појавата на деликвентното однесување кај децата од основните училишта	проф. д-р Сунчица Димитријоска
23	Митхад Аломеровиќ	Социјалната кохезија во Македонија: гразлики и специфики во достапноста и искористеноста на социјалните услуги	проф. д-р Маја Геровска Митев
24	Александра Акимовска	Квалитетот на социјалните услуги за еднородителските семејства	проф. д-р Сунчица Димитријоска
25	Бајрам Бајрамовски	Причини за промени во социјалните трансфери остварени преку Центарот за социјална работа во општина Куманово	проф. д-р Сунчица Димитријоска
26	Фросина Тасевска	Системот на малолетничка правда и ефектите во зачитата на правата на децата во Република Македонија	доц. Д-р Наташа Богоевска
27	Ана Пиргова	Семејството и училиштето како фактори за асоцијално однесување кај учениците	доц. Д-р Сузана Борнарова
28	Натка Кузмановска	Влијанието на Бертон-Вудските институции врз реформите во социјалната политика во Европа и Македонија	проф. д-р Маја Геровска Митев
29	Благородна Петрушевска	Предности и недостатоци од процесот на децентрализација и плурализација на социјалната заштита во општина Велес	доц. Д-р Светлана Трбојевиќ
30	Оливер Стојаноски	Анализа на стратегијата за национална безбедност на САД од 2010 година	проф. Д-р Зоран Нацев
31	Сања Стојанова	Способностите за самопослужување	проф. Д-р Ристо Петров
32	Филип Сулејманов	Барањето побуда и либералниот стил на мислење како предиктори за доживувањето хумор кај студенти	проф. Д-р Виолета Арнаудова
33	Владимир Антевски	Менаџмент на човечки ресурси и социјален дијалог	проф. Д-р Милева Ѓуровска

34	Елена Богеска	Последиците од флексибилните вработувања во средното образование	проф. Д-р Милева Ѓуровска
35	Светлана Гоговска	Полноправното членство во Евроатланските интеграции како фактор за долгорочна стабилност на Р. Македонија	проф. Д-р Трајан Гоцевски
36	Катица Павличковска	Европската унија по Лисабонскиот договор низ призмата на Либералниот интерговернментализам	проф. Д-р Билјана Ванковска
37	Јусуфи Исеин	Политиката на Европската унија за стабилизација на регионалниот мир и безбедност	проф. Д-р Трајан Гоцевски
38	Марина Петровска	Јавно и приватно партнерство во Европската унија во Република Македонија: примери и капитални инфраструктурни проекти	проф. Д-р Милева Ѓуровска

реализира преку партнерства на повеќе субјекти (сектори) одговорни за помош и поддршка во развојот на детето и обезбедување на услови и знаење за задоволувања на различни нивоа на потреби на детето. Потребите се лоцираат на четири нивоа.

Во втората глава, кандидатката ги **анализира теоретските основи на мултисекторското партнерство во работата со деца** преку теориските истражувања и студии за развојот на мултисекторското партнерство кои се во контекст на организационо однесување, соработка, вмрежување и опкружување. Дава рамка за разбирање на ефикасноста на партнерствата во организационата теорија, теоријата за професионалните улоги, теоријата на критичност. Кога станува збор за мултисекторско партнерство во работата со деца, најмногу теориски акцент се става на: теоријата на јавно здравство; теоријата на ризични и заштитни фактори; теорија на отпорност и теорија на промена на опкружувањето. Кандидатката заклучува дека врз база на тие теории денес се формулираат многу програми за мултисекторско партнерство во работата со деца со докажана ефикасност.

Во третата глава, кандидатката прави детална **анализа на поимот мултисекторско партнерство во работата со деца**. Поимот **партнерство** го дефинира како однос во кој два или повеќе субјекти (индивидуи или групи) имаат заеднички и складни цели, се согласиле да работат заедно за постигање на заеднички цели во одреден временски период. При согледување на **мултисекторското партнерство во работата со деца**, кандидатката го елаборира создавањето и развојот на јасно дефинирани и договорени односи, улоги и одговорности на два или повеќе партнери (субјекти од различни сектори), тимската координација на активностите, делење на ресурси, усогласување на мерките и приспособување на методите на постапување на партнерите кон потребите на детето. Кандидатката заклучува дека за градењето на мултисекторско партнерство во работата со деца потребен е мултидимензионален процес кој вклучува: препознавање на околностите кои треба да се менуваат; мобилизирање на луѓе и ресурси кои ќе ги придвижат промените; создавање на визија за долгорочни промени; барање поддршка и вклучување на различни и нетрадиционални партнери; развивање доверба меѓу партнерите и развивање на различни можности за партнерско вклучување и учење.

Во дисертацијата е даден преглед на сфаќањата, т.е. очекувањата од работата на мултисекторското партнерство во работата со деца во однос на тоа што треба партнерството да опфаќа, а што не треба, заклучувајќи дека прашањето на соработка најчесто е поврзано со видот и квантитетот на контактите, додека партнерството е повисок облик на формализирана соработка кој се однесува на квалитетот на односот помеѓу партнерите. Направена е детална анализа на клучни вештини и знаења потребни за ефективно мултисекторско партнерство.

Во четвртата глава се анализирани **моделите за мултисекторско партнерство во работата со деца**. Првиот фокус е ставен на модели според организираноста на мултисекторската работа каде што се разгледуваат внатрешните релации и односи на вклучените субјекти во партнерството дефинирани од целта на работата на мултисекторското партнерство. Вториот фокус е ставен на модели според степенот на интегрираност на мултисекторското работење зависно од степенот на партиципација на вклучените

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА ПОД НАСЛОВ **МУЛТИСЕКТОРСКО ПАРТНЕРСТВО ВО РАБОТА СО ДЕЦА**, ПОДНЕСЕНА ОД М-Р ЈУЛИЈА ГОШЕВА, ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на член 82 од Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус студии -докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, и член 38 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Филозофскиот факултет во Скопје во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет во Скопје, на својата XIX редовна седница одржана на 16.5. 2011 година, донесе одлука за формирање Комисија за оцена на докторската дисертација под наслов: **МУЛТИСЕКТОРСКО ПАРТНЕРСТВО ВО РАБОТА СО ДЕЦА**, поднесена од кандидатката м-р Јулија Гошева, студент на постдипломските студии на Институтот за социјална работа и социјална политика. За членови на Комисијата се избрани: проф. д-р проф. д-р Сунчица Димитријоска, проф. д-р Мариа Донева, проф. д-р Јован Пејковски, доц д-р Иван Трајков и доц д-р Наташа Богоевска. Комисијата го разгледа трудот и до Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет го доставува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација **Мултисекторско партнерство во работа со деца**, поднесена од кандидатката м-р Јулија Гошева, претставува аналитичко-дескриптивен труд кој е фокусиран на мултисекторските партнерства за спроведување на социјални услуги спрема децата. Трудот има 305 страници и е поделен на десет глави и заклучок. На крајот на трудот е претставен список на користена литература.

Во **воведниот дел**, како што е тоа вообичаено, кандидатката го изложува контекстот на проблемот на истражувањето, ги посочува основите на предметот на проучување и целите кои треба да се постигнат во елаборацијата и разработката на темата.

Во **првата глава** кандидатката ги анализира рамките за концептуализација на потребите на децата и нивната примена за планирање и обезбедување на услуги. Тргувајќи од анализата на детството и развој на потребите и потенцијалите на детето, авторката ја претставува активната улога и место на детето во примањето на услугите. Прифатен е моделот „Цело дете“, со кој се предлага мултисекторски пристап во работа со децата за обезбедувањето на потребите на детето на еден сеопфатен начин. Преку овој модел кандидатката го гледа развојот на детето во контекст на бројни заемни врски и влијанија во опкружувањето и активната партиципација на детето. Моделот настојува да воспостави заеднички начин на размислување помеѓу сервисите и секторите (на државно ниво, невладиниот сектор и локалната заедница) за да може да се

субјекти во партнерството при делењето на ресурсите, комуникацијата, степенот на ангажираност и заедничкото планирање.

Во петтата глава од трудот е разгледувано **реализирањето на мултисекторскојо партнерство** во работата со деца во различните фази: од започнување, заедничко градење на визијата, мисијата, целите и вредностите на партнерството, па преку идентификување и здружување на предностите на партнерските субјекти вклучени во работата со децата, до партнерско развивање на програми и планови за работа и заедничка евалуација на работата на мултисекторското партнерство во работата со деца. Секоја од овие фази е разгледувана преку анализа на добрата практика на развој на мултисекторското партнерство во работата со деца. Кандидатката дава детална анализа на „патоказот“ кој нужно мора да се следи за да се изгради ефикасно мултисекторско партнерство во работа со деца.

Успешното **функционирање на мултисекторскојо партнерство** во работата со деца е разгледувано во **шестата глава**, преку т.н. двигатели на успешноста: обуки за мултисекторско партнерство, систем за размена и споделување информации, консултации, извештаи и лидерство. Двигателите на успешноста се акцентирани како нужна есенција без која не може да функционира ниту едно мултисекторско партнерство.

Барањата за потребните знаења и вештини кои се поставуваат пред професионалците вклучени во мултисекторско партнерство во работа со деца треба да се стекнуваат за време на оформување на високото образование, формите на перманентното образование како и обуките кои се нудат на секторите, поодделно, пред изградување на партнерство, или пак во рамките на веќе формирано мултисекторско партнерство во работа со деца.

Во трудот објаснуваме дека исходот од обуките, консултациите, извештаите, навременоста и точноста на информациите, директно се одразуваат на работата на мултисекторското партнерство во работата со деца.

Во **седмата глава** на трудот кандидатката го анализира **влијанието на мултисекторскојо партнерство** во работата врз трите клучни партнери: професионалците, партнерските установи и служби од различни сектори и децата како крајни корисници од работата на мултисекторското партнерство. Влијанието врз професионалците е разгледувано преку социјалните работници, наставниците и здравствените работници. Посебен фокус е даден и на децата и семејствата како партнери во секое мултисекторско партнерство во работа со деца.

Мултисекторското партнерство во работата со деца има големи достигнувања преку превентивната работа со децата. Во **осмата глава** од трудот се разгледувани поимите **превенција и нивоа на превенција**, со посебен акцент на спектарот на интервенција на Mrazek и Haggarty. Во трудот се дискутирани и принципите на превентивните програми за работа со деца – најдобра практика, практика втемелена на докази, научна втемеленост и други. Ефикасноста на превентивните програми за работа со деца почиваат на стандарди (концептуални, практични и административни) и критериуми за оценување на ефикасноста, кои детално се изложени во истата глава. Детално се анализираат принципите на превентивните програми за работа со деца: сеопфатност; разновидни методи на учење; доволно траење; базираност на теории; позитивен однос со децата; временска усогласеност; социокултурна прикладност; евалуација на резултатите; едуциран персонал. Во дисертацијата, ефикасноста на превентивните мултисекторски програми за работа со деца е разгледувана од аспект на „најдобра практика“ (best practice), „практика

втемелена на докази" (evidence – based practice) и „научно втемелена практика" (science-based practice).

Кандидатката посочува дека прифаќањето на принципите за ефикасност овозможи развивање на стандарди и критериуми по кои се оценува ефикасноста на превентивните мултисекторски програми. Од прегледот на литературата во дисертацијата посочува три области на стандарди – концептуални, практични и административни стандарди, кои детално се опишани и дискутирани.

Во **деветтата глава** од трудот кандидатката прави анализа на **моделите на превентивни програми за мултисекторско партнерство** во работа со деца. Анализира неколку програми и модели на програми и достигнувања на мултисекторското партнерство во работата со деца: А) *Програма В* (стипендии за превенција во заедницата) е програма на Бирото за малолетничко правосудство и превенција на делинквенцијата од САД. Програмата е фокусирана на намалување на ризикот и јакнење на заштитните фактори со цел да се превенира влезот на децата во правосудниот систем. Б) Заедниците кои се грижат (Универзитет во Вашингтон) претставуваат оперативен систем кој ја активира заедницата кон развојот на децата, односно кон превенција на проблемите во нивното однесување. В) *Субстанцијскиот превентивен модел* (Substance Abuse and Mental Health Services Administration, USA) има неколку цели: превенција на злоупотреба на дрога, вклучувајќи и алкохол; намалување на проблемите поради злоупотреба на дрога и алкохол од страна на младите во заедницата; градење инфраструктура и капацитети на локално и државно ниво. Г) *Моделот на превенција на Northeast Center for the Application of Prevention Technologies* настанал од искуството на многубројните програми кои беа насочени на превенција на злоупотреба на дрогата. Моделот тргнува од проценка на потребите, дефинирање на ризичните и заштитните фактори на кои треба да се дејствува, и дава приказ на стратегии и системи кои би требало да се вклучат во превентивните настојувања. Д) *Програмата „Договор за учење“* е дел од континуираното вложување на американското Министерство за образование во унапредување на образованието и постигање на повисоки стандарди, како и промовирање на клучни теми од образованието важни за децата, родителите, наставниците и другите. Договорот е акционен план за мултисекторско партнерство „семејство–училиште–институции во заедницата“ со цел помош на децата во остварување на правото на образование и делење на одговорноста за учењето на децата. Ѓ) *Програмата „Семејствата и училиштата заедно“* (National Training & Evaluation Center, USA) претставува програма за зајакнување на семејството и активно вклучување на родителите и семејството во образованието и здравиот развој на децата. Програмата содржи активности кои градат односи меѓу: родителите и децата, членовите на семејството, родителите од групата вклучена во програмата, училиштето и заедницата.

Во **десеттата глава** од трудот кандидатката прави преглед на правата на децата во меѓународните и националните документи, секторските механизми за работа со деца, мултисекторската мрежа и можностите за мултисекторски партнерства во работата со деца. Во дисертацијата е даден преглед на сите ратификувани релевантни меѓународни и европски документи (конвенции, декларации, препораки, протоколи) за човекови права и права на детето. Направена е анализа на Уставот, законите во Република Македонија и националните стратегии и планови во врска со социјалната заштита, образованието и здравствената заштита, како и можностите за мултисекторско партнерство во работа со деца. Исто така, даден е опис на видовите установи за

институционална и вонинституционална заштита на децата. Мултисекторската мрежа и партнерства во работата со децата е потенцирана во неколку документи во Република Македонија: - Националната стратегија за деинституционализација во системот на социјална заштита во Република Македонија (2008 – 2018); Националната стратегија за заштита од семејното насилство (2008 – 2011); Националниот план за акција за правата на детето; Националниот план за акција за борба против трговија со деца; Програмата за ресоцијализација и реинтеграција на децата – жртви на трговија со луѓе; Акциониот план за превенција и справување со сексуална злоупотреба на деца и педофилија (2009 – 2012); Националната програма за развој на образованието на Република Македонија (2005 – 2015); Програмата за активна заштита на деца и мајки. Кандидатката заклучува дека освен во неколкуте национални стратегии, програми и акциони планови, во законите од областа на социјалната заштита, образованието и здравството во Република Македонија, не е директно спомнато и дефинирано работата со децата да се одвива со изградување на мултисекторско партнерство.

Анализата на политиките во врска со социјалната заштита, образованието и здравството во Република Македонија покажува дека, на оперативнo ниво, мултисекторската работа со деца е во фаза на воспоставување. Една од значајните пречки во мултисекторското партнерство во работата со деца која неминовно треба да се надмине кај нас е фрагментацијата на работата на различните субјекти на заштита и помош на децата која се одразува на повеќе начини. Фрагментацијата доведува до недостаток на координација меѓу различните јавни политики, недоволна проодност на информациите и недоволна прецизност во распределбата на одговорноста помеѓу институциите на национално и локално ниво. Повеќето од субјектите кои се вклучуваат во партнерствата се наоѓаат на локално ниво, па недостатокот на локална автономија, посебно кога е во прашање користењето на ресурсите, но и учеството во процесот на одлучување, остварување на програмите и мобилизација на ресурсите, ја сметаме за пречка за надминување. Комплексноста на процедурите за мултисекторско работење со деца на професионалците и на корисниците на услугите им претставува тешкотија која сепак може да се надмине со мултисекторските обуки. Обуките, не само во тој контекст, одигруваат многу важна улога, воопшто, при воспоставувањето на кое било мултисекторско партнерство. За целосно имплементирање на мултисекторско партнерство во работа со децата на оперативнo ниво потребни се расположливи човечки ресурси, финансирање и инфраструктура.

Заклучок

Се работи за труд во кој умешно се вткаени теоретско научните сознанија, практиката и професионалното искуство на кандидатката. Во суштина, станува збор за разработка на проблематиката за која малку се знае, при што овој труд претставува прво и сеопфатно истражување на оваа тема кај нас. Во него се елаборирани основите и суштината на учеството на мултисекторското партнерство во работата со деца, проблемите и дилемите кои произлегуваат од неговата примена, но и визијата и концептот за тоа како тоа во иднина да се остварува.

Трудот ги исполнува законските услови и академските стандарди предвидени за трудови од овој ранг. Оваа дисертација успева да ги обедини теоретскиот, истражувачкиот и апликативниот приод во мошне сложената област на мултисекторското партнерство во работата со деца.

Оттука, членовите на Комисијата се единствени во оцената дека се работи за мошне солидна докторска дисертација и со задоволство му препорачуваат на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет да го прифати извештајот за докторската дисертација под наслов „Менторско партнерство во работа со деца“, од м-р Јулија Гошева, и да ја допушти кандидатката јавна усна одбрана.

Скопје,

20.9.2011 год.

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Сунчица Димитријоска, с.р.
2. Проф. д-р Мариа Донева, с.р.
3. Проф. д-р Јован Пејковски, с.р.
4. Доц. д-р Иван Трајков, с.р.
5. Доц. д-р Наташа Богоевска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ОБНОВЛИВИ - ОДРЖЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА“ ОД АВТОРОТ Д-Р СЛАВЕ АРМЕНСКИ

Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје, на својата редовна седница одржана на 25.8.2011 година, донесе одлука бр. 02-2124/2 за определување на Рецензентска комисија за утврдување потреба за издавање на учебник на ракописот со наслов „Обновливи - одржливи извори на енергија“, подготвен од д-р Славе Арменски, редовен професор на Машинскиот факултет во Скопје, во состав:

- проф. д-р Александар Мојсовски, Машински факултет – Скопје,
- вон.проф. д-р Доне Ташевски, Машински факултет – Скопје.

По прегледот на доставениот ракопис, рецензентот проф. д-р Александар Мојсовски на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Ракописот „Обновливи - одржливи извори на енергија“ претставува трето издание, односно преработено второ издание. Ракописот е единствен на македонски јазик во нашата земја од проблематиката на обновливите извори на енергија. За првите две изданија постоеше голем интерес, не само кај студентите, туку и кај пошироката јавност, особено кај фирмите кои се занимаваат со изработка, набавка и монтажа на опрема од оваа област. Второто издание е исцрпено, така што за следниот летен семестр во учебната 2011/2012 година студентите нема да имаат учебник по овие предмети.

Ракописот пред сè е наменет за студентите од прв циклус студии на студиските програми:

- Применето термичко инженерство, по предметот обновливи извори на енергија, со фонд на часови (2+2) или 5 ЕКТС, и
- Енергетика и екологија, по предметот неконвенционални извори на енергија со фонд на часови (2+2) или 5 ЕКТС.

Ракописот може да им послужи и на студентите од машинските насоки на другите универзитети во Македонија, како и на инженерите во практиката од областа на обновливите извори на енергија.

Материјалот содржи вкупно 380 страници, од кои: главен дел на 375 страници, насловна страница и предговор на 6 страници, содржина на 7 страници и користена литература на 6 страници. Материјалот содржи 260 слики и 45 табели што даваат голем придонес за подобро разбирање на разгледуваната материја.

Ракописот е поделен во 5 поглавја, и тоа:

- Вовед;
- Сончева енергија;
- Геотермална енергија;
- Енергија од биомаса;
- Енергија од ветар.

II. АНАЛИЗА НА РАКОПИСОТ

Како што го покажува и насловот на ракописот, во него се разработени четири извори на енергија кои за Р. Македонија имаат влијание во обезбедувањето на примарната енергија. Во ракописот не се обработени водните текови како обновлив извор на енергија, исто така важен за Р. Македонија, заради фактот што тој се обработува во посебен предмет на Институтот за автоматика и флуидно инженерство.

Изложувањето на материјалот во книгава има енциклопедиски и информативен карактер. Тоа значи дека не се навлегува подетално во теоријата на процесите, проектирањето и конструирањето на опремата за трансформација на обновливите извори на енергија во топлинска или електрична, туку само се изложени основните карактеристики за постројките. Дадени се препораки за изборот на опремата во зависност од видот и намената на постројката, но за изработка на конструктивни, јакосни и термички пресметки потребни се основни познавања од машинството, особено од областа на термоенергетиката.

Првото поглавје е изложено на 8 страници, со 1 слика. Во него се дадени основите поими за обновливите извори на енергија и класификацијата со краток опис на енергијата од: сончевото зрачење, геотермалната енергија, енергијата од ветар, енергијата од биомаса и хидроенергија.

Второто поглавје, во кое се обработува *сончевата* енергија е изложено на 108 страници, со 95 слики и 3 табели. Во него на почетокот се дадени основните карактеристики на енергијата на сончевото зрачење, потоа се обработени уредите за трансформација на сончевото зрачење во топлинска енергија, т.е. сончевите колектори без и со концентрирање на сончевото зрачење. Посебно е обработена примената на сончевата енергија за загревање на вода за санитарни потреби, базени за пливање, за централно греење и за технолошки потреби. Обработени се исто така и сончевите постројки за отсолување на солена вода, сончевите постројки за сушење на земјоделски и други производи, сончевите постројки за добивање на технолошка пара и за производство на електрична енергија. Во завршниот дел од оваа поглавје се зборува за влијанието на сончевите постројки врз околината, односно еколошките придобивки од користењето на сончевата енергија.

Третото поглавје, во кое се обработува *геотермалната* енергија, е изложено на 78 страници, со 63 слики и 3 табели. На почетокот е даден вовед во геотермалната енергија, а потоа се разработени изворите во кои таа се среќава (хидротермални, топли суви карпи и магма). Потоа е дадена опремата за добивање, сепарација и транспорт на геотермалната енергија до корисниците. Посебно внимание се посветува на примената на геотермалната енергија особено во земјоделството (од интерес за Р. Македонија), индустријата, за загревање на вода за санитарни потреби, централно греење (со и без геотермални топлински пумпи), како и постројките за топење на снег и одмрзнување на тротоарите и коловозите. Во делот за производство на електрична енергија разработени се можните технологии,

како што се со: сувозаситена пара, испарување на геотермалниот флуид, органски работен флуид и комбинираните геотермални постројки.

Четвртото поглавје, во кое се обработува енергијата од *биомаса*, е изложено на 93 страници, со 46 слики и 31 табела. По воведот, во кој се запознава читателот со биомасата, е даден преглед на нејзината примена како извор на енергија во светот и во Р. Македонија. Потоа се зборува за изворите на биомаса, и тоа од: сечење на шуми и преработка на дрво, земјоделството, сточарството, енергетските посеви и насади, индустрискиот и цврстиот комунален отпад. Во продолжение е дадена енергетската вредност за биомасата од секој од анализираните извори. Посебно внимание е посветено на добивањето на: цврсти (брикети и пелети), течни (етанол, метанол и биодизел) и гасни горива (биогаз) од биомасата. Врз основа на добиениот вид гориво, опишани се постројките за трансформација на биомасата во топлинска и електрична енергија. На крајот од ова поглавје се зборува за влијанието врз животната средина, односно ефектот од користењето на биомасата во заштитата на околината.

Петтото поглавје, во кое се обработува енергијата од *ветар*, е изложено на 85 страници, со 57 слики и 4 табели. По воведните излагања за видовите ветрови и енергијата содржана во ветрот, опишани се видовите ветерни турбини (со хоризонтална и вертикална оска), димензиите на ветерните турбини, изборот на бројот на лопатки и нивното оптимирање. Посебно внимание е посветено на основните делови на ветерните турбини со основните карактеристики на: лопатките, кулата и генераторот. За надежна работа на ветерните турбини од голема важност е системот за сигурност, контрола и управување кој е опишан со потребното внимание. Поставувањето на ветерните турбини е основен услов за искористувањето на енергијата на ветрот и затоа се опишани стандардите и препораките за нивно поставување на копно и морска површина. Потоа е опишана примената на ветерните турбини за производство на електрична енергија за индивидуални корисници, приклучување на електричната мрежа и комбинираните системи. Дадено е производството на електрична енергија во светот, како и најновите конструкции на ветерни турбини. Со посебно внимание е обработено влијанието на ветерните турбини по околината.

III. ОЦЕНА НА РАКОПИСОТ

Содржината на ракописот во целост ги покрива предметните програми на претходно наведените предмети на соодветните студиски програми. Исто така, содржи и корисни податоци за инженерите кои се занимаваат со оваа проблематика. Според тоа, ракописот ги исполнува сите услови на авторски труд, кој може да се категоризира како учебник по наведените предмети за соодветните студиски програми, кои се изучуваат на Машинскиот факултет во Скопје во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Ракописот е изработен како резултат на повеќегодишното држење настава на авторот по наведените предмети и материјали наменски подготвени за соодветните студиски програми, како и од изработката на повеќе студии во Р. Македонија и надвор од неа.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот под наслов „Обновливи - одржливи извори на енергија“, во целост ги задоволува критериумите за уневерзитетски учебник. Понудениот материјал нуди извонредна практична алатка за студентите на енергетските насоки на Машинскиот факултет во Скопје во состав на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и машинските факултети во состав на други универзитети во Македонија, но е истовремено корисна алатка и за инженерите во практиката.

Со задоволство му предлагам на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ракописот под наслов „Обновливи - одржливи извори на енергија“, подготвен од д-р Славе Арменски, редовен професор на Машинскиот факултет во Скопје, да го одобри и објави како учебник.

Член на Рецензентската комисија

Проф. д-р Александар Мојсовски, дипл.маш.инж. с.р.

Скопје, 21.9.2011

Машински факултет – Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ОБНОВЛИВИ - ОДРЖЛИВИ ИЗВОРИ НА ЕНЕРГИЈА“ ОД АВТОРОТ Д-Р СЛАВЕ АРМЕНСКИ

Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје, на својата редовна седница одржана на 25.8.2011 година, донесе одлука бр. 02-2124/2 за определување на Рецензентска комисија за утврдување потреба за издавање на учебник на ракописот со наслов „Обновливи - одржливи извори на енергија“, подготвен од д-р Славе Арменски, редовен професор на Машинскиот факултет во Скопје, во состав:

- проф. д-р Александар Мојсовски, Машински факултет – Скопје,
- вонр.проф. д-р Доне Ташевски, Машински факултет – Скопје.

По прегледот на доставениот ракопис, рецензентот вонр.проф. д-р Доне Ташевски на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Ракописот „Обновливи - одржливи извори на енергија“ е трето издание и е единствен на македонски јазик во Р. Македонија кој се занимава со проблематиката на обновливите извори на енергија. Големiot интерес за првите две изданија, не само кај студентите, туку и кај пошироката стручна јавност, особено кај фирмите кои се занимаваат со изработка, набавка и монтажа на опрема од оваа област, придонела авторот да го подготви овој ракопис за издавање како основен учебник. Заради исцрпување на второто издание, студентите во летниот семестр во учебната 2011/2012 година ќе немаат учебник по овие предмети доколку овој ракопис не излезе од печат.

Ракописот е наменет пред сè за студентите од прв циклус студии на студиските програми:

- Применето термичко инженерство (ПТИ), по предметот обновливи извори на енергија, со фонд на часови (2+2) или 5 ЕКТС, и
- Енергетика и екологија (ЕЕ), по предметот неконвенционални извори на енергија, со фонд на часови (2+2) или 5 ЕКТС.

Ракописот може да им послужи и на студентите од машинските насоки на другите универзитети во Македонија, како и на инженерите во практиката од областа на обновливите извори на енергија, но исто така и на студентите од втор циклус на студии.

Материјалот содржи вкупно 380 страници, од кои: главен дел на 375 страници, насловна страница и предговор на 6 страници, содржина на 7 страници и користена литература на 6 страници. Материјалот содржи 260 слики и 45 табели што даваат голем придонес за подобро разбирање на разгледуваната материја.

Ракописот е поделен во 5 поглавја, и тоа:

- Вовед;
- Сончева енергија;
- Геотермална енергија;
- Енергија од биомаса;
- Енергија од ветар.

II. АНАЛИЗА НА РАКОПИСОТ

Во ракописот се обработуваат четири извори на енергија кои имаат посебна важност во обезбедувањето на примарна енергија во Р. Македонија (без водните текови како обновлив извор на енергија).

Имајќи го предвид фактот дека со зголемувањето на цената на фосилните горива, како последица на нивното континуирано користење, постројките за трансформација на обновливите извори на енергија во електрична, а особено во топлинска во вид на топла вода за санитарни потреби или за греење, денес и во иднина ќе бидат од сè поголем интерес за човекот. Од таа причина, секое ново сознание за овие извори на енергија претставува основа за последователно и неминовно преминување кон сè поголемо нивно користење.

Материјалот не навлегува подетално во теоријата на процесите, проектирањето и конструирањето на опремата за трансформација на обновливите извори на енергија во топлинска или електрична, туку само се изложени основните карактеристики за технологиите и постројките за трансформација на енергијата.

Во првото поглавје, *Вовед* (кое е изложено на 8 страници, со 1 слика), се дадени основите поими за обновливите извори на енергија (сончева и геотермална енергија, енергија од ветер и биомаса и хидроенергија) и нивната класификацијата.

Во второто поглавје, *Сончева енергија* (изложено е на 108 страници, со 95 слики и 3 табели), на почетокот се дадени основните карактеристики на енергијата на сончевото зрачење, а потоа се обработени сончевите колектори без и со концентрирање на сончевото зрачење. Обработена е примената на сончевата енергија за загревање на вода за санитарни потреби, базени за пливање, за централно греење и за технолошки потреби. Исто така се обработени и сончевите постројки за отсолување на солена вода, за сушење на земјоделски и други производи, за добивање на технолошка пара и за производство на електрична енергија. Дадено е влијанието на сончевите постројки врз околината, односно еколошките придобивки од користењето на сончевата енергија.

Во третото поглавје, *Геотермална енергија* (кое е изложено на 78 страници, со 63 слики и 3 табели), во воведот е опишана геотермалната енергија, а потоа се разработени изворите во кои таа се среќава (хидротермални, топли суви карпи и магма). Опишана е опремата за добивање, сепарација и транспорт на геотермалната енергија до корисниците. Заради важноста, посебно внимание се посветува на примената на геотермалната енергија особено во земјоделството, индустријата, за загревање на вода за санитарни потреби, централно греење со и без геотермални топлински пумпи, како и постројките за топење на снег и одмрзнување на тротоарите и коловозите. Кај производство на електрична енергија опишани се технологиите со: сувозаситена пара, испарување на геотермалниот флуид, органски работен флуид и комбинираните геотермални постројки.

Во четвртото поглавје, *Енергија од биомаса* (кое е изложено на 93 страници, со 46 слики и 31 табела), читателот се запознава со биомасата, односно е даден преглед на нејзината примена како извор на енергија во светот и во Р. Македонија. Опишани се изворите на биомаса, и тоа од: сечење на шуми и преработка на дрво, земјоделството, сточарството, енергетските посеви и насади, индустрискиот и цврстиот комунален отпад. Во продолжение е дадена енергетската вредност, односно долната топлинска моќ за биомасата од секој од анализираните извори. Разработени се технологиите за добивање на: цврсти (брикети и пелети), течни (етанол, метанол и биодизел) и гасни горива (биогаз) од биомасата. Потоа се опишани технологиите и постројките за трансформација на биомасата во топлинска и електрична енергија. Завршниот дел од ова поглавје го обработува влијанието врз животната средина, односно ефектот од користењето на биомасата во заштитата на околината.

Петтото поглавје, Енергијата од *ветар* (кое е изложено на 85 страници, со 57 слики и 4 табели), дадени се видовите ветрови и енергијата содржана во ветрот, опишани се видовите ветерни турбини (со хоризонтална и вертикална оска), димензиите на ветерните турбини, изборот на бројот на лопатки и нивното оптимирање. Во продолжение се опишани основните делови на ветерните турбини, како што се: лопатките, кулата и генераторот. Системот за сигурност, контрола и управување на ветерните турбини, кој е од голема важност за надежна работа, е опишан со потребното внимание. Сместувањето на ветерните турбини е основен услов за искористувањето на енергијата на ветрот и затоа се опишани стандардите и препораките за нивно поставување на копно и морска површина. Опишана е примената на ветерните турбини за производство на електрична енергија за индивидуални корисници, приклучување на електричната мрежа и комбинирани системи. Дадено е производството на електрична енергија во светот, како и најновите конструкции на ветерни турбини. Влијанието на ветерните турбини врз околината е обработено со посебно внимание.

III. ОЦЕНА НА РАКОПИСОТ

Содржината на ракописот во целост ги покрива предметните програми од обновливите извори на енергија на студиската програма ПТИ на тригодишните додипломски студии на Машинскиот факултет во Скопје и неконвенционални извори на енергија на четиригодишните додипломски студии на студиската програма ЕЕ. Исто така, содржи и корисни податоци за инженерите кои се занимаваат со: производството, проектирањето, изведбата и користењето на постројките за трансформација на обновливите извори на енергија во топлинска и електрична енергија. Според тоа, ракописот ги исполнува сите услови на авторски труд, кој може да се категоризира како учебник по наведените предмети за соодветните студиски програми, кои се изучуваат на Машинскиот факултет во Скопје во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Ракописот е изработен како резултат на повеќегодишните истражувања, изработката на повеќе студии и држањето на настава на авторот по наведените предмети.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот со наслов „Обновливи - одржливи извори на енергија“, во целост ги задоволува критериумите за уневерзитетски учебник. Понудениот материјал нуди практична алатка за студентите на енергетските насоки на Машинскиот факултет во Скопје и машинските факултети во состав на други универзитети во Македонија, но е истовремено корисна алатка и за дипломираните инженери во практиката.

Со задоволство му предлагам на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ракописот под наслов „Обновливи - одржливи извори на енергија“, подготвен од д-р Славе Арменски, редовен професор на Машинскиот факултет во Скопје, да го одобри и објави како учебник.

Член на Рецензентската комисија

Вонр. проф. д-р Доне Ташевски, дипл.маш.инж. с.р.

Скопје, 18.9.2011

ПРЕГЛЕД

на одобрени теми за изработка на докторска дисертација на Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања - Скопје

Кандидат	Тема	Комисија
м-р Габриела Крстевска	Услови и можности за организациска трансформација на човечките ресурси во хуман капитал	Проф.д-р Јорде Јакимовски Проф.д-р Мирјана Борота Поповска Проф.д-р Виолета Чачева
м-р Александар Трајковски	Филмската музика како форма на комуникација: музиката во македонскиот игран филм во периодот од 1952 до 2011 година	Вон.проф.д-р Ганка Цветанова Проф.д-р Петар Атанасов, Проф. д-р Аида Ислам
м-р Мартин Николиќ	Пратенички имунитет: регулативи на Европската унија и балкански перспективи	проф. д-р Лидија Христова, проф. д-р Мирјана Најчевска, доц. д-р Анета Цекиќ

ПРЕГЛЕД

на пријавени и прифатени теми за изработка на **магистерски труд** на
Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања - Скопје

Кандидат	Тема	Ментор
Марија Соколовска	Компаративна анализа на политичките програми на социјал-демократските партии во Република Македонија, Република Србија, Република Хрватска и Република Словенија	доц. д-р Анета Цекиќ
Иванка Огненовска	Религиската хетерогеност на индиското општество како детерминанта на општественото уредување и политичкиот систем на Индија	проф. д-р Славејко Сасајковски
Ана Стеваноска	Состојбите во музејските институции во Република Македонија во услови на современите општествени промени	вон.проф. д-р Ганка Цветанова
Мумин Демири	Придонесот на менаџерските тимови во приватните средни училишта - студија на случај Јахја Кемал	проф. д-р Љубица Чонев
Катерина Петревска	Улога на менаџментот при справување со моббинг на работното место	Доц. д-р Марија Топузоска
Марија Ангелова	Како се одразуваат човечките ресурси преку конкурентноста на напредни претпријатија	проф. д-р Јорде Јакимов

Лазаринка Илиевска	Регулативи за мотивација , оцену и задоволство во работата припадниците на АРМ	проф. д-р Анета Јовевс

РЕЦЕНЗИЈА

**НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„МАРКЕТИНГ - СТРАТЕГИИ ЗА НАСТАП НА ПАЗАРОТ НА БОЛНИЧКИ
УСЛУГИ ВО СИСТЕМОТ НА ЗДРАВСТВЕНАТА ЗАШТИТА”,
ИЗРАБОТЕНА ОД КАНДИДАТКАТА М-Р ВИОЛЕТА ПЕТРОВСКА,
ПРИЈАВЕНА НА ЕКОНОМСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

Врз основа на член 113, став 6 од Законот за високото образование (Сл. весник на РМ бр. 35/08), член 241 од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и член 39 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Економскиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, а според одлуката на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје, под број 0202-2888/2 од 9. 9. 2011, донесена на седницата одржана на 2. 9. 2011 година, определени сме за членови на Комисијата за оцена и одбрана на докторската дисертација под наслов: **“Маркетинг - стратегии за настап на пазарот на болнички услуги во системот на здравствената заштита”**, поднесена од кандидатот м-р Виолета Петровска. По прегледувањето на трудот, Комисијата пред Наставно-научниот совет го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

1. СОДРЖИНА И ОПФАТ НА ТРУДОТ

Докторската дисертација поднесена од кандидатката м-р Виолета Петровска, под наслов **„Маркетинг - стратегии за настап на пазарот на болнички услуги во системот на здравствената заштита”** е обработена на 259 страници компјутерски среден текст, во текстот се содржани слики (35), табели (68) и фусноти (152) кон текстот. Содржината на трудот освен: вовед, апстракт и клучни зборови на македонски и на англиски јазик, заклучок (стр.254-259) и литература (стр.260-267) е систематизиран во 6 (шест) глави, и тоа:

Глава 1. Влијанието на маркетингот во здравството врз здравствената политика

Глава 2. Организациска и финансиска поставеност на здравствената заштита

Глава 3. Пазари на здравствени услуги

Глава 4. Економски аспекти на пазарот на здравствени услуги

Глава 5. Пазар на болнички услуги

Глава 6. Модел на плаќање болнички услуги

Во воведниот дел на дисертацијата се образложени актуелноста и значењето на проблематиката која што е предмет на истражувањата во трудот, целта, предметот на истражувањата, применетата методологија и очекуваните резултати.

Во првиот дел под наслов **Влијанието на маркетингот во здравството врз здравствената политика**, најнапред кандидатката започнува со објаснување на улогата на здравјето на луѓето, како есенцијален елемент за развој на силна национална економија. Согледувајќи ги поставеноста на здравството

и функциите на здравствениот систем како комплексен отворен систем, кандидатката во рамките на овој дел укажува на потребата од вклучување на некои законитости на пазарното работење и во здравствената дејност. Економскиот пристап во здравствената дејност се базира на основните принципи на пазарните законитости што овозможува во крајна инстанца да даде проценка на конечниот резултат, а тоа е здравствената услуга од која се очекува максимален ефект. Овој пристап е особено значаен во реформски услови кога се појавуваат два вида на сопственички односи, приватен и јавен сектор, како во однос на понудата на здравствената услуга така и во поглед на креирање на финансирањето.

Бидејќи управувањето со услугите е специфичен процес кој бара продлабочено познавање на специфичностите на здравствените услуги кандидатката во овој дел се фокусира и на: маркетинг - активностите кои се однесуваат на здравствените услуги, видовите и нивните карактеристики, сегментирањето на пазарот и одредување на целни групи, како и демографската структура и социоекономската структура на населението како индикатори за димензионирање на здравствените услуги.

Вториот дел со наслов *Организациска и финансиска поставеност на здравствената заштита* е посветен на организационата поставеност на здравствениот систем и изворите на финансирањето на здравствената заштита.

Бидејќи постојат различни здравствени системи, со различна организациска поставеност кои имаат и различни извори на финансирање, кандидатката во овој дел ги обработува изворите на финансирање на здравствената заштита на Република Македонија, карактеристиките и структурата на системите на здравствените услуги во одделни земји членки на Европската унија, како и на некои земји во транзиција.

Во **третиот дел со наслов *Пазари на здравствени услуги***, кандидатката најнапред се задржува на пазарите на здравствени услуги и нивниот меѓусебен однос, но и на детерминантите на пазарната структура, како што се економијата од обем и зголемената пазарна моќ. Здравствената заштита е резултат на неколку меѓусебно поврзани пазари. Токму заради тоа, неопходно е да се согледа меѓусебниот однос на различните пазари на здравствени услуги. Потребата за медицинска грижа постои кога поединецот има симптоми, болест или неспособност за кои можеби постои ефикасен прифатлив метод за лекување или лек за подобрување на неговата состојба. Користењето на медицински услуги е процес кога поединецот добива медицинска грижа за своите здравствени потреби, кои се дефинирани во овој, трет дел од трудот.

Во **четвртиот дел со наслов *Економски аспекти на пазарот на здравствени услуги***, кандидатката го елаборира пазарниот концепт на системот на здравствени услуги кој има огромно значење во планирањето и развојот на здравствениот систем. Концептот на економската ефикасност е важен како за понудата така и за побарувачката. Економската ефикасност на побарувачката е поврзана со економската ефикасност на понудата и тоа преку цените. Анализата на понудата и побарувачката на здравствени услуги се базира врз разбирање на различните пазари на здравствена заштита и нивните меѓусебни поврзаности. Ако различните пазари во здравствениот сектор не се економски ефикасни, трошоците за здравствени услуги би биле многу високи. Со анализа на причините за отстапување од економската ефикасност, според кандидатката, може да се дадат препораки

за подобрување на ефикасноста на пазарот и за намалување на трошоците за здравствени услуги.

Зголемената употреба на здравствени услуги ќе резултира или со промена во побарувачката на услугите или со зголемување на квантумот на определен инпут на страна на понудата. Секоја од овие политики ќе резултира во зголемување на обемот на здравствените услуги што се употребени, а кои од страна на кандидатката се детално разработени во петтиот дел на овој труд.

Пазарната конкуренција ги видоизмени мотивите на купувачот и снабдувачот на здравствени услуги преку префрлање на финансискиот ризик. Купувачите, односно корисниците на здравствени услуги имаат економски интерес да бараат снабдувачи кои можат да понудат даден квалитетен производ по најниска цена. Наспроти нив, без оглед на тоа дали снабдувачот е профитен или непрофитен субјект, тој е поттикнат да го сведе на минимум трошокот на производот кога се соочува со фиксирана цена, определена од страна на пазарот или државата. Пазарите на слободна конкуренција им излегуваат во пресрет на различните барања на купувачите во однос на тоа колку тие се подготвени да платат за здравствените услуги. Токму поради тоа, во рамките на овој дел кандидатката ја обработува пазарната конкуренција во системот на здравствени услуги, како доминантна сила што влијае на болниците и здравствените работници.

Петтиот дел е со наслов *Пазар на болнички услуги* и ги разработува болниците, односно класификацијата на болниците, нивната пазарна структура, како и управувањето и однесувањето на болниците. Сумата на пари која се инвестира во болниците е битна одредница на ефикасноста на овој пазар. Болниците не се разликуваат само по обем и сопственост, туку и по услугите што ги нудат. Иако две институции нудат слични услуги, сепак поголемата болница ќе има капацитет да обезбеди и потемелна здравствена заштита.

За да се разбере и за да може да се оцени перформансата на болничката индустрија, според кандидатката, важно е да се испитаат три аспекти на овој сектор: детерминантите на структурата на индустријата, системите за плаќање и нивниот ефект врз мотивите на болниците и целите на донесувачите на одлуки во болниците. Пазарната структура е важен фактор кој го одредува видот на конкуренцијата помеѓу болниците, како и перформансата на таа индустрија. Целите на болниците и мотивите за плаќање со кои се соочуваат болниците, заедно со пазарната структура, влијаат врз видот на конкуренцијата меѓу болниците. Во структурата на овој дел од трудот се инкорпорираат неколку теории – модели за однесување на болниците кои варираат во однос на претпоставката за нивното профитно однесување, како и според тоа што болницата прави со својот „профит“.

Шестиот дел со наслов *Модел на плаќање болнички услуги*, кандидатката го посветува на болничката перформанса и префрлањето на трошоците, како знак на пазарна моќ. Со префрлање на трошоците, болницата е во можност да ги зголеми цените за одредени групи пациенти, без да го изгуби определениот број на тие пациенти, а со цел да го направи порастот на цените профитабилен. За да се разбере префрлањето на трошоците, според кандидатката, неопходно е се разберат целите на болницата во однос на цените.

Токму поради тоа, во продолжение на шестиот дел од трудот кандидатката врши детално објаснување на поимот и методот *Dijagnosis Related Groups (DRG)*-дијагностички сродни групи (ДСГ). Овој метод во Република Македонија се воведо

дува и почнува со примена од почетокот на 2009 година и претставува методологија за плаќање на акутните (лежечки) болни пациенти. Плаќањето по ДСГ ги исполнува сите критериуми на добра методологија на плаќање на болничката работа. ДСГ е метода на класификација на акутните пациенти во групи кои бараат слична потрошувачка на болнички ресурси и кои имаат слични клинички особини, со што се обезбедува еднаквост за сите болници и сите пациенти (осигуреници). За да може ДСГ да бидат користени како цел на плаќање, потребно е да се утврди и цена на чинење на секоја ДСГ. Ова се прави со утврдување на релативност на трошок (тежина на трошоци). Целта на воведувањето на системот на плаќање според ДСГ е да се подобри системската ефикасност и целокупната ефикасност што укажува на фактот дека популацијата ќе добие покралитетни здравствени услуги. Методот на плаќање на болничките услуги бара постојано ревидирање и усовршување во текот на работењето. Примената на ДСГ значи намалување на трошоците за лекување и зголемување на квалитетот на лекувањето на пациентите. Со тоа се наметнува потребата од континуирано следење и едукација на вработените од здравствените установи и воопшто работата на здравствениот систем. Континуираната медицинска едукација и континуираниот професионален развој се многу важни за одговорноста и професионалните активности на медицинските лица и докторите кои треба да бидат во чекор со развојот на нивната специјалност. Во рамките на овој дел, кандидатката покрај искуствата на некои земји од ЕУ во примената на ДСГ - методата во сопствените здравствени системи, прави и компаративна анализа на плаќањето на болничките услуги во тие европски земји и Република Македонија.

Во **заклучокот** кандидатката ги прикажува завршните и заклучни согледувања кои произлегуваат од трудот.

2. ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Предмет на истражување на докторската дисертација поднесена од кандидатот м-р Виолета Петровска, под наслов „**Маркетинг - стратегии за настап на пазарот на болнички услуги во системот на здравствената заштита**“ претставува разработката на пазарите на здравствени услуги, согледувањето на нивниот меѓусебен однос на различните пазари со посебен акцент на економските аспекти на пазарот на здравствени услуги. Покрај ова, истакнато е и значењето на пазарот на болнички услуги, пазарната структура на болниците, како и управувањето и однесувањето на болниците и конкуренцијата меѓу нив. Со други зборови, во рамките на оваа дисертација не само што е дефиниран системот на плаќање на болничките услуги, туку со него се обезбедува одговор на прашањата што, колку и како пациентите плаќаат кога ќе добијат определена здравствената услуга.

Здравствената политика е примарна одговорност на секоја држава, чиј првенствен интерес е заштита на здравјето на луѓето и превентивната дејност. Во вака поставените односи, здравствените установи се носители на наведените задачи. Секој систем мора да располага со соодветни инструменти со чија употреба тој систем ќе функционира и ќе биде ефикасен. Кај здравствениот систем централно место зазема здравствената услуга. Таа не е само битна компонента на понудата, туку и основен фактор на деловната стратегија. Во рамките на здравствениот систем, за ефикасност на здравствената услуга сè позначајна улога

добиваат здравствената едукација и промотивните здравствени програми. За остварување на поставените цели и постигнување на саканите резултати неопходна е координација на активностите на јавното здравство и приватниот здравствен сектор. Со реформските зафати во здравството се рedefинира улогата на болниците. Тие, соочени со ограничувањата во здравствениот буџет, сè повеќе се насочени кон изработка и спроведување на превентивни програми за зачувување на здравјето на населението. Здравствената политика е сè повеќе насочена кон популаризација на активностите кои придонесуваат кон водење на т.н. здрав живот што, несомнено, заедно со напредокот на медицинската наука резултира во продолжување на животниот век на луѓето. Меѓутоа, со продолжување на животниот век доаѓа до зголемена појава на хронични заболувања, што резултира со зголемени финансиски трошоци за нивен третман. Новите предизвици бараат и нов пристап во образованието на различни профили на кадри во здравствениот систем, следствено повеќе менаџери, администратори и лидери во оваа област.

Здравствените организации кои според кандидатката се пазарно ориентирани ќе бидат успешни само ако своите здравствени услуги резултираат во соодветен финансиски резултат. Здравствена услуга која одговара на барањата, желбите, можностите и потребите на пациентите е показател за една успешна пазарно ориентирана установа, создавајќи нови и променети постојни задолжителни и посебни видови на здравствена заштита. Само така здравствената услуга е во функција на побарувањето за истата.

Здравствениот систем се заснова на начелото на солидарност и хуманост и поради тоа треба да се обезбеди најдобрата можна здравствена услуга секому кому таа му е потребна. Ова начело доаѓа во судир со профитната цел, а пред сè целта да се обезбеди опстанок на пазарот. Според кандидатката, најзначајната институционална средина која треба да се анализира е болничката средина. Болничките издатоци ја сочинуваат најголемата категорија на издоток за здравствена заштита, а болницата е најскапата средина по основ на единица услуга. Болниците не се разликуваат само по обем и сопственост, туку и по услугите што ги нудат. Болниците се институции со разновидни производи. Во рамките на претходниот систем на плаќање и испорака познат како надомест за услуга, болниците, според кандидатката беа центарот на испорака во здравството. Сега болниците треба да се натпреваруваат преку цените за да се вклучат во мрежата на снабдувачи на здравствени услуги. Со преминувањето кон фиксни цени на дијагностичките сродни групи, болниците имаат финансиски мотив да ги отпуштаат пациентите порано, бидејќи за сите дополнителните трошоци што ќе ги направат за определен пациент не добиваат никаков надомест.

Од докторскиот труд на кандидатката м-р Виолета Петровска може да се извлечат и следниве резултати:

- Здравството е многу специфичен сегмент без чие правилно организирање и функционирање е незамисливо постоењето на модерното живеење и благосостојбата на сите членови во заедницата без исклучок. Токму поради тоа во секоја земја се присутни постојани напори за максимализација на перформансите на здравствениот систем што подразбира најдобра можна ефективност и ефикасност во однос на расположливите финансии.

- Во сите земји во кои постои задолжително здравствено осигурување, владата утврдува буџет, односно потребни средства за овој вид потрошувачка во здравствената заштита. На тој начин се потврдува фактот дека здравствената потрошувачка на една земја е еден од најважните категории на потрошувачка, па оттаму и толкава грижа за рационалност во здравствената дејност.

- Здравствената услуга е многу хетерогена и може да биде од луксузна или од егзистенцијална природа. Здравствените услуги, без оглед на типот, се даваат преку системот на здравствени институции. Во тој сложен систем на институции потребен е синергизам и координација помеѓу кадровските и материјалните ресурси, финансирањето, организацијата, администрацијата, управувањето, како претпоставки за добивање на ефективна и ефикасна здравствена услуга.

- Специфичноста на здравството во однос на индустријата, образовните или финансиските и други институции е видот на услугите кој ги нуди, како и хуманата компонента која произлегува од начелото на здравствената професија. Имено, трошоците бележат постојан пораст, и едноставно колку и да се одвојува и вложува, средствата никогаш не се доволни и во помал или поголем степен секогаш доаѓа до израз т.н. недостаток на материјални ресурси. Поради тоа, властите во многу држави се обидуваат да изнајдат идеален модел на организација на здравствениот систем кој би резултирал со што е можно пооптимални резултати.

- Иако начините на организирање на здравствените системи кај одделни држави се различни како резултат на влијанието на бројни историски, социокултурни, економски, политички и други фактори, сепак постојат и некои заеднички карактеристики кои можат да се препознаат во сите организациони модели.

- За разлика од другите земји во регионот каде што здравствените услуги од секундарната здравствена заштита се финансираат согласно со референтните цени за секоја услуга, во Република Македонија, од почетокот на 2010 година се започна со потполно нов начин на фактурирање и плаќање на специјалистичките здравствени услуги со утврдување на референтните цени на пакетите на завршени епизоди на лекување за специјалистичко консултативната здравствена заштита – амбулантски.

- Трошоците за здравствена заштита се во директна корелација со демографската структура на населението и со демографските движења на населението. Тоа значи дека развојот на населението и неговата демографска, социјална и економска структура го определува обемот и структурата на здравствените услуги во иднина и влијае на реструктурирањето на системот на здравствената заштита.

- Како и во другите области на општеството така и во здравството стратегиското планирање придонесува за правилна примена на економските законитости во долгорочни развојни цели. Планирањето на маркетингот претставува еден елемент во севкупното управување со здравствените установи.

- Подобрувањето на здравствената состојба на населението е можна доколку здравството ја сообрази својата трансформација во согласност со маркетинг - законитостите, односно со материјалните можности на државата и со усогласувањето на националното законодавство со законодавството на Европската унија. Тоа ќе придонесе и за наша медицинска интеграција во Европа и светот.

- Воведувањето на маркетинг - концептот во здравствените установи поаѓа од ориентацијата кон потрошувачот, т.е. создавање на пазар ориентиран кон пот-

ребите на пациентите, а не кон услугите. Токму поради тоа и менаџментот на здравствената установа мора соодветно да ја позиционира својата установа на пазарите на здравствени услуги заради искористување на идните можности и успешно соочување со состојбите на хиперконкуренија.

- Маркетинг - стратегиите кои ги користат услужните организации, меѓу кои и здравствените установи, имаат за цел да ги усогласат капацитетите на установата со состојбите на пазарот, односно усогласување на внатрешните и надворешните услови на фирмата. Маркетинг - стратегиите, всушност, наметнуваат поефикасно и правилно менаџирање на целокупното материјално-трошковно работење во здравството, како и интервенции во областа на изворите на финансиски средства за здравствениот сектор.

- Секоја здравствена установа, за да биде успешна, неопходно е да примени внатрешен и интерактивен маркетинг. Клучот лежи во способноста на менаџментот да развие култура на квалитет и ефикасно да го операционализира продолжениот маркетинг - микс кој резултира во супериорна диференцијација на услугите и квалитетот.

- Најважната институционална средина која треба да се анализира и развива е болничката средина. Болниците претставуваат центар на испорака на здравствени услуги, во кои се применуваат најсовремени технологии. Болницата е, исто така, најскапа средина по основ на единица услуга.

- Примената на ДСГ значи намалување на трошоците за лекување и зголемување на квалитетот на лекувањето на пациентите. ДРГ (сродни дијагностички групи) методот на плаќање има потреба од униформни податоци за трошоците за дијагностицирање и лекување на секоја поважна болест и категорија на лекување. Ова значи дека болниците мора да имаат униформни системи за сметководство и сметководство на трошоците заедно со национален униформен систем на клиничка евиденција кој го стандардизира кодирањето на болестите и лекувањата. Овие системи се комплицирани и скапи за воспоставување.

Во изработката на докторскиот труд е користена методологија на истражување, која одговара на проблемот на истражување и условите кои го определуваат методот за пребирање на податоци. Во суштина применет е историски метод за обработка и анализа на примарни и секундарни податоци од домашна и странска литература кои беа достапни во изработка на трудот, како и официјални статистички податоци изнесени во статистички годишници, прегледи, соопштенија, билтени и сл.

Исто така, применети се методите на квалитативна и квантитативна статистичка анализа, а во анализата на економската ефикасност на определени организациони облици на здравствена заштита користен е и компаративниот метод. Со цел да се постигне поголема прегледност, податоците во трудот се презентирани во облик на табели и графикони.

За потребите на докторскиот труд, кандидатката главно користела два главни извора на информации: секундарни извори - најсовремена литература од областа на системот на здравствена заштита, домашната литература која се однесува на проблематиката на пазарите на здравствените услуги, национални стратегии, бројни странски и домашни специјализирани списанија, извештаи, билтени и публикации од Министерството за здравство, Фондот за здравствено осигурување, Државниот завод за статистика, како и податоци добиени со пребарувачките

алатки на интернет и примарни извори – информации добиени од анкетите на пациентите со цел да се испита нивото на нивното задоволство од цената и квалитетот на здравствените услуги.

Комисијата за оцена на докторската дисертација дојде до уверување дека кандидатката м-р Виолета Петровска успешно ги истражила трите клучни аспекти кои произлегуваат од целта на овој труд, и тоа: детерминантите на структурата на индустријата, системите за плаќање и нивниот ефект врз мотивите на болниците.

Текстот на докторската дисертација е прецизен и јасен. Дисертацијата содржи квалитетно изработени графикони и прилози кои обезбедуваат детален приказ на обработената проблематика.

Имајќи го предвид горенаведеното, Комисијата за оцена на докторската дисертација констатира дека дисертацијата на кандидатката м-р Виолета Петровска содржи уникатни сознанија и успешно ги остварува поставените цели и задачи.

3. ПРЕДЛОГ

Врз основа на изнесената кратка содржина и оцената на докторската дисертација поднесена од кандидатката м-р Виолета Петровска под наслов **„Маркетинг - стратегии за настап на пазарот на болнички услуги во системот на здравствената заштита“**, а поаѓајќи од тоа дека овој труд ги исполнува сите критериуми на ниво на докторска дисертација, Комисијата има чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје:

- *прво*: да донесе одлука со која ќе го прифати извештајот на Комисијата за позитивната оцена на докторска дисертација, и
- *второ*: да одобри закажување на ден за јавна одбрана на докторската дисертација.

Скопје, септември 2011

КОМИСИЈА ЗА ОЦЕНА И ОДБРАНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА:

Проф. д-р Снежана Ристевска Јовановска, с.р.
 Проф. д-р Олга теменугова Градишка, с.р.
 Проф. д-р Митре Стојановски, с.р.
 Проф. д-р Нада Секуловска, с.р.
 Проф. д-р Анита Циунова Шулевска, с.р.

ПРЕГЛЕД

на одобрени теми за изработка на докторски дисертации на Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” во Скопје,
Природно-математички факултет - Скопје, на седницата на Наставно-научниот совет на Факултетот, одржана
на 06.09.2011 година

Кандидат	Тема	Комисија
Зоранчо Атанасов, магистер на географски науки – насока тематска – картографија	„ГЕОГРАФСКИТЕ ИНФОРМАЦИСКИ СИСТЕ- МИ ВО ФУНКЦИЈА НА СПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНИ КАТАСТРОФИ“	- д-р Благоја Маркоски, ред. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Олгица Димитровска, вонр. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Ивица Милевски, доцент на ПМФ – Скопје
Флоринда Имери, магистер по компјутерски науки	„ВЛИЈАНИЕТО НА РАЗВОЈОТ НА СОФТВЕР БАЗИРАН НА КОМПОНЕНТИ ВРЗ ИЗГРАД- БАТА НА КВАЛИТЕТНИ ИНФОРМАТИЧКИ СИСТЕМИ“	- д-р Љупчо Антовски, доцент на ПМФ – Скопје - д-р Маријан Ѓушев, ред. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Гоце Арменски, доцент на ПМФ – Скопје
Валбон Адеми, магистер по информатика	„НАПРЕДНИ ТЕХНИКИ ЗА РАЗВОЈ НА ИНТЕЛИГЕНТНИ КОРИСНИЧКИ ИНТЕР- ФЕЈСИ“	- д-р Ана Мадлевска-Богданова, вонр. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Катерина Здравкова, ред. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Невена Ацковска, доцент на ПМФ – Скопје
Ѓорги Какашевски, магистер по електротехника	„СЕРВИСНО-ОРИЕНТИРАНА АРХИТЕКТУРА ЗА РУДАРЕНЕ НА ПОДАТОЦИ НА ГРИД“	- д-р Анастас Мишев, доцент на ПМФ – Скопје - д-р Ана Мадлевска-Богданова, вонр. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Ѓоран Велинов, доцент на ПМФ – Скопје

Факультет Ајредини, магистер на физички науки – насока методика на наставата по физика	„ЗА РАЗМИСЛУВАЊЕТО ОД ПОВИСОК РЕД ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА ЕЛЕКТРОСТАТИ- КАТА И ПРАВАТА СТРУЈА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД ГИМНАЗИИТЕ“	- д-р Оливер Зајков, вонр. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Благоја Вељановски, ред. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Мирјана Јоноска, ред. проф. на ПМФ – Скопје (во пензија)
Менче Најдоска Богданов, магистер на хемиски науки	„ПРОУЧУВАЊЕ НА ХЕМИСКИОТ СОСТАВ НА ФОЕНИСУЛУМ УЛУГАРЕ ОД МАКЕДОНИЈА СО ПРИМЕНА НА ХРОМАТОГРАФСКИ МЕТОДИ“	- д-р Симка Петровска-Јовановска, ред. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Зоран Здравковски, ред. проф. на ПМФ – Скопје - д-р Марина Стефова, ред. проф. на ПМФ – Скопје

ПРЕГЛЕД

на одобрени теми за изработка на магистерски трудови на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Природно-математички факултет - Скопје, на седницата на Наставно-научниот совет на Факултетот, одржана на 06.09.2011 година

Кандидат	Тема	Ментор
Иван Кунгуловски, дипломиран инженер по биологија	„АНАЕРОБНА ФЕРМЕНТАЦИЈА НА ОСОКА СО ПРИМЕНА НА ГРАНУЛИРАНИ МИКРООРГАНИЗМИ И ПРОИЗВОДСТВО НА БИОГАС“	- д-р Вице Шолван, наслобен доцент на ПМФ – Скопје
Александар Марковски, дипломиран инженер по електротехника	ВЛИЈАНИЕТО НА ПОВЕКЕКРАТНАТА УПОТРЕБА НА ОГНЕНОТО ОРУЖЈЕ ВРЗ ТРАГИТЕ ОД ИСПЛУЌУВАЊЕ НА ЧАУРИТЕ“	- д-р Олга Галбова, ред. проф. на ПМФ – Скопје
Нешат Муриќ, дипломиран професор по физика	„КОМПАРАТИВНИ АНАЛИЗИ НА ТРАГИ ОД ИСПЛУЌУВАЊЕ НА ЧАУРИ ОД МУНИЦИПАЛА ОД РАЗЛИЧНИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ ИСПАЛЕНИ СО ОГНЕНО ОРУЖЈЕ“	- д-р Олга Галбова, ред. проф. на ПМФ – Скопје

Рецензија на ракописот **Политички теории - среден век**
од авторите
проф. д-р Светомир Шкарик и проф. д-р Ѓорге Иванов

Ракописот *Политички теории - среден век* од проф. Светомир Шкарик и проф. Ѓорге Иванов претставува продолжение на нивната претходна студија *Политички теории - антика*, (Култура, Скопје, 2006, 2010), односно втор од повеќето предвидени томови на прегледот на историјата на политичките теории од антиката до денес. По својата опфатност, проблемите што ги разгледува, начинот на нивното анализирање и изложување, овој ракопис претставува исклучително значајна расправа од историјата на политичките теории. Тоа е синтетички приказ на политичките теории на средниот век во кој се синтетизирани идеите, сознанијата, фактите, приказите на историските и општествените околности, теолошките, социјалните, филозофските и политичките концепции. Го одликуваат хармонизиран спој на авторска ерудиција, научна експликативност и педагошка методичност. Ракописот дава исцрпен и прецизен критички преглед на главните социјални и политички институции, на историските текови, проблеми, концепти и клучните идеи и дилеми на политичката теорија на средниот век. Покрај систематичноста, сеопфатноста и длабочината на увидот, го одликуваат истенченост и софистицираност на толкувањата. Тука се споени во единствена и нијансирана теориска палета широки интерпретативни потези со смисла и грижа за детаљ. Благодарение на сето тоа, овој ракопис, со своите увиди, толкувања, објаснувања и заклучоци, претставува исклучително богат текст, што освојува не само со својата информативност, аналитичност и со енциклопедиската ерудиција на авторите, туку и со свежината, разновидноста и богатството на толкувањата.

Ракописот е поделен на три дела во кои исцрпно е обработена политичката мисла на христијанството, исламот, ренесансата и реформацијата. Секој дел е обработен така што прво, во седум до осум уводни поглавја, се обработуваат културно-историските услови, историско-политичкиот и инсититуционалниот развој, како и

доктринарните основи на соодветните религиски учења, за потоа да биде разгледувана политичката мисла на главните претставници. Така, во првиот дел, во осум поглавја, даден е исцрпен преглед на историските и културните аспекти на христијанството, неговите догматски основи и развој од раното христијанство, преку големата шизма, крстоносните војни и падот на Византија, до богомилското движење во Македонија. Овој „воведен сегмент“ ги дава сите неопходни информации и објаснувања што се, како што со право заклучиле авторите, нужни како пролегомен за посериозна студија и анализа на политичките теории за христијанството, што следат во другиот сегмент во следните седум поглавја посветени посебно на претставниците на христијанската политичка мисла од Јован Златоуст до Тома Аквински. На тој начин авторите доследно го следат увидот дека историјата на политичките идеи и историјата на институциите се цврсто поврзани и со тоа ги упатуваат читателите на кој начин методички треба да размислуваат за политичките теории, бидејќи ситуираноста на поодделни теоретичари и нивните идеи во културно-историското милје и политичките рамки се исклучително важни за правилно разбирање на нивното значење.

По првиот и вториот сегмент на овој дел (како и подоцнежните делови) следуваат педагошки и методички важни „прашања за расправа“, како и тематски „препорачана литература“ за натамошно читање. Тоа е мошне значајно бидејќи на студентите им обезбедува концентрирање на суштински прашања што се врзани за соодветниот текст и им овозможува полесно снаоѓање, проверка на сопствената успешност во студирањето на текстот, како и постапно стекнување на знаења и апсолвирање на разгледуваните проблеми, идеи и теории. Прегледната литература, пак, им овозможува на студентите сами да навлезат во натамошното истражување откако добиле релевантни информации и објаснувања во овој учебник.

Вториот дел на трудот е посветен на политичката мисла на исламот. И овде авторите, во неколику уводни поглавја, дале културно-историски преглед на основата и развојот на исламската религија и на неа заснованиот политички поредок, заклучно со Османлиското Царство и

милетскиот систем (6 поглавја), за потоа во централните шест поглавја да ги анализираат политичките идеи на исламските мислители од Ал Фарабиј до Ибн Калдун и Митхад-паша (5 поглавја). И овде по првиот и по вториот „сегмент“ следуваат прашања за расправа и препорачана литература.

И политичката мисла на ренесансата и реформацијата, што е предмет на третиот дел на ракописот, е обработена на ист начин. Најпрво, во првиот сегмент на овој дел дадени се основни информации и објаснувања за овие два културно-историјски процеса, како и историјско-политички преглед на политичките процеси и развој во Светото римско царство и француското односно англиското кралство (6 поглавја), за потоа да бидат критички разгледувани политичките теории на главните мислители од Данте до Гроцијус (11 поглавја). И повторно, по воспоставената методска постапка, и овде по првиот и по вториот „сегмент“ следат прашања за расправа и препорачана литература за соодветниот дел.

Во централните „сегменти“ на секој дел, што се посветени на политичките теории, авторите прво за секој мислител даваат био-библиографски податоци, а потоа го разгледуваат неговото дејствување и политичката мисла, за на крај да дадат една синтетичка критичка оценка со укажување и на влијателноста и актуелноста на дадениот мислител. На тој начин авторите го надминале едноставното прикажување на идеите и дејствувањето и дале критичка анализа и оценка, што е особено важно за еден учебник од ваков вид. Затоа тој поседува исклучителна педагошка и методичка вредност, бидејќи на најдобар можен начин им ја приближува материјата на студентите кои со неа се среќаваат за прв пат, предизвикувајќи ги на размислување за проблемите за кои читаат и конечно, на создавање сопствено критичко мислење. Токму тоа го прави овој ракопис да претставуваа исклучително „отворено“, а со тоа драгоцено четиво.

На крајот е дадена хронологија што им користи на студентите полесно да се снаоѓаат и историски да се ситуираат главните идеи, учесниците, мислителите и политичките личности и настани, како и

исцрпниот предметен и именски регистар без кои вакво едно дело е незамисливо. Затоа книгата на проф. Шкарик а и на проф. Иванов претставува на современ начин пишуван и со современ педагошки инструментариум обезбеден учебник, што е денес веќе светски стандард.

Делото е засновано на огромен изворен материјал и обемна секундарна литература што ја консултирале авторите. Тоа е правено крос-референтно така што вршат споредби со писателите и идеите од друг религиски круг и културно-историски услови, што им овозможува на студентите подобро да ја разберат испреплетеноста на проблемите на политичката теорија, како и заемните влијанија и посредувања.

Ова претставува досега најширок и најисцрпен преглед на политичката мисла на средниот век на овие простори, па и пошироко. За разлика од вообичаените прегледи на историјата на средновековната мисла, кои се главно сосредоточени на мислата на западното христијанство, посебна вредност на овој ракопис е што меѓу првите вакви прегледи излегол од вообичаените пристапи кои го запоставувале изучувањето на Византија. Овој преглед е комплетен и ги опфаќа и православната и католичката и протестантската политичка мисла, со сите нивни недостатоци и варијанти, како и големата ризница на исламската политичка мисла. Поради тоа, овој преглед е особено важен за подрачјето на Западниот Балкан со оглед на заемните пресретнувања и посредувања на различните религиски влијанија и во таа смисла претставува комплетен труд во доменот на историјата на политичките теории на овој простор. Ова е важно затоа што традициите, обичаите, политички практики, политичкиот стил и мисловната рамка во која се движат сегашните политички идеи и институции под мошне силно влијание на византиската (православната) (но и исламската, католичката и протестантската) култура и религија и без запознавање со сите тие традиции не може да се разбере ни историјата ни сегашноста на политичките идеи и институции на овие простори. Затоа е необично важно дека овде историјата на политичката мисла на Византија добила свое посебно место. Но, не само од причина дека се објавува на оваа балканска културно-историска раскрсница со различни влијанија. Воведувањето и поширокото

разгледување на политичката мисла на Византија и воопшто православната мисла, вклучувајќи ја и мислата на царска Русија, во општата историја на политичките теории - како легитимно и важно наследство - претставува важен исчекор токму поради излегувањето од просветителскиот скриен хеленоцентризам и европоцентризам кој веќе два века доминира со истражувањето на историјата на политичките теории.

Умешно и компетентно движејќи се и низ замрсените лавиринти на теолошко-политичките расправи и идеи, авторите во овој ракопис дале значаен придонес на истражувањето, како на историјата и еволуцијата, така и на актуелните проблеми на исламската и христијанската мисла. Споредувајќи и контекстуално разгледувајќи ги настаните и идеите од различни религиски, па и цивилизациски кругови, авторите ги доведуваат во врска наизглед религиски, просторно, историски и идејно мошне оддалечените теории и укажуваат на нивните сличности и заемни посредувања, што е особено важно за студентите да добијат општа слика за политичките теории, а да не останат во тесните „фахови“ на поодделни правци, струења и мислители.

Сите три поглавја се пишувани во дијахрониска и синхрониска перспектива, така што читателот има полн преглед на генезата и еволуцијата на теоријата и нивните актуелни употреби, при што се разгледуваат идеите на водечките теоретичари на средниот век во светлината на модерното поимање на политиката. Вешто движејќи се и низ мрежата на различните влијанија и теориски позиции, авторите успеваат да ги прикажат основните дилеми и проблеми во концептуализацијата на темелните поими на политичката теорија во историската динамика и еволуција.

Текстот поседува исклучителна читливост и комуникативност. Јаснотијата на излагањата, стилската уедначеност и јазичната едноставност на текстот го освојуваат вниманието на читателот. За тоа придонесува и користењето аналогии од современите политички текови. Со тоа особено дошле до израз авторската умешност, теориските разгледувања и апстрактните категории на политичката теорија да ги

доведат во врска со актуелните политички феномени и процеси, како и со современите настани во светот и на тој начин четивото да го направат за студентите разбирливо, преку примерите потврдени и образложени и дополнително протолкувани. Тоа е посебно важно бидејќи студентите можат да ги ситуираат проблемите со кои историски се занимаваат во современиот свет и да сфатат дека историјата на политичките теории не е само „археолошко“ копање по некои одамна напишани списи и уште поодамна промислени идеи и клучни проблеми коишто ги мачеле и основачите на големите цивилизации и политички заедници и државниците и политичките филозофи, туку дека тоа е секогаш жива материја.

Сето тоа овозможува ова дело да претставува единствен обид, во светлината на остварените дострели на политичката теорија на почетокот на XXI век, да се даде и исцрпен критичко-аналитички преглед на средновековните католички, православни, протестантски и исламски политички теории. Затоа мислам дека ги надминува македонските рамки и дека би било важно да се преведе и на други, пред сè балкански, но и светски јазици.

Врз основа на деталното прочитување на овој ракопис, чии основни контури, содржина и најзначајни одлики ги наведов овде, ракописот на проф. Шкарик и проф. Иванов, *Политичка теорија - среден век*, сесрдно го препорачувам за објавување, сметајќи го за важен придонес за оскудната продукција во регионот во оваа важна област на политичките науки и го препорачувам на различни категории читатели: студенти, стручњаци, но и за пошироката публика.

Белград, 4. септември 2011 г.

Рецензент

д-р Илија Вујачиќ, редовен проф. с.р.

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ "СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ"
Правен факултет "Јустинијан Први"
Бр. 03-1333/1
03-10- 201 1 год.
СКОПЈЕ

РЕЦЕНЗИЈА
НА УЧЕБНИКОТ
ПОЛИТИЧКИ ТЕОРИИ
СРЕДЕН ВЕК,
ОД АВТОРИТЕ
ПРОФ. Д-Р СВЕТОМИР ШКАРИЌ И ПРОФ. Д-Р ЃОРГЕ ИВАНОВ

Учебникот „Политички теории - среден век“ од проф. д-р Светомир Шкариќ и проф. д-р Ѓорге Иванов претставува редок и значаен труд од интелектуалната лабораторија на двајцата еминентни политиколози во Република Македонија и пошироко. Пристапувајќи му на ова ново академско четиво имав ретка прилика да го почувствувам задоволството од неговата огромна важност која извира од интересот за предметот на истражување, т.е. во случајот политичките теории настанати во средниот век, како и огромната неопходност за студентите на политичките науки и воопшто за сите политиколози, правници, новинари, историчари и за другите научни дисциплини од областа на општествените науки кои од свој агол задираат во предметот на проучување со кој се занимаваат во овој обемен научен труд колегите проф. д-р Шкариќ и проф. д-р Иванов.

Преку соодветниот академски пристап и од употребената методологија на научната работа, авторите произвеле врвен научен и автентичен труд кој на мошне сликовит, а истовремено со едноставен и разбирлив јазик ја продолжува хронологијата на академската работа со која во континуитет се занимаваат.

Од аспект на структурата на трудот, тој е поделен на три дела, при што темите се структурирани во посебни тематски целини. На крајот од секоја тематска целина, авторите наведуваат прашања за расправа и препорачана литература со кои на студентите и на пошироката читателска публика им ги приближуваат значењето и карактеристиките на конкретната тематска целина, како и поширок увид во темата преку предлозите за

продлабочена анализа во релевантната и достапна литература за проучување во соодветната област.

Во првиот дел од учебникот, авторите ја обработиле *политичката мисла во христијанството*. Во првото поглавје од овој дел тие му се посветиле на значењето на христијанството од аспект на неговиот историски и културолошки импакт. Преку претставата за претхристијанскиот период, тие го анализирале воведот во раното христијанство како и претставниците на ранохристијанската мисла. Во следното поглавје тие ги елаборирале основите на христијанството, започнувајќи со обработката на Исус од Назарет и означувајќи го со епонимот *Прометеј на новата ера*. Понатаму следат претставите на протагонистите на раното христијанство преку нарацијата за делата на апостолот Павле. Следното поглавје го посветиле на христијанската црква и на големата шизма во христијанскиот свет од 1054 година од н.е., како и на другите главни актери кои ја носеле водечката палка во христијанскиот свет, заклучно со обработката на критиката на Лав Николајевич Толстој во однос на христијанската православна црква. По неа следува анализата на критиката на Достоевски во однос на католичката црква, а веќе во следното поглавје авторите своето внимание го посветиле на христијанството во Византија. Понатаму следат поглавјата за тематскиот систем и верските борби за време на македонската династија во Византија, крстоносните војни и падот на Византија, исихазмот на Григориј од Палама и христијанството во Македонија и богомилското движење. По него следува првиот дел на прашања за дискусија и по него препорачаната литература, по што започнува вториот дел од првиот дел насловен како *Претставници на христијанската политичка мисла*. Потоа следува вториот дел на прашања за дискусија и по него препорачаната литература.

Во вториот дел од учебникот, авторите своето внимание □ го посветиле на *политичката мисла во исламот*. Во првото поглавје од овој дел, тие го анализираат исламот од аспект на историјата и на политикологијата. Започнувајќи со арапската цивилизација и исламското царство, тие го разработиле предисламскиот период, исламскиот период и во следното поглавје целосното внимание му го посветиле на пророкот Мухамед како основач на исламот и како политички лидер. Во следното поглавје, авторите се занимаваат со ширењето на исламот и со исламската заедница, за во

следното поглавје да се задржат на Османското Царство. Тие понатаму Османското Царство го третираат од аспект на синтезата на вери и култури и ја продлабочуваат својата анализа со обработката на милетскиот систем во рамките на Османската Империја. По ова следува третиот дел на прашања за дискусија и по него препорачаната литература. Во следното крупно поглавје од вториот дел на учебникот „Политички теории - среден век“, авторите ги обработиле *претставниците на исламската политичка мисла*. Понатаму следат четвртиот дел на прашања за дискусија и по нив препорачаната литература.

Во третиот и последен дел од учебникот „Политички теории - среден век“, авторите ја обработиле *политичката мисла во ренесансата и реформацијата*. Тие се најпрвин обработени преку нивните културолошки аспекти. Во следните поглавја авторите ги обработиле аспектите на ренесансата и западната цивилизација, понатаму, хуманизмот и ренесансата, реформацијата и езуитите, Светото Римско Царство и Германската Империја, француската монархија и раѓањето на националната држава, англиската монархија и парламентарната држава, по што следува петтиот дел на прашања за дискусија и по него препорачаната литература. Во следното крупно поглавје од третиот дел на учебникот, авторите своето внимание им го посветиле на *претставниците на политичката мисла на ренесансата и на реформацијата*. И по нивната обработка, на самиот крај следува последниот или шестиот дел од прашањата за дискусија и по него препорачаната литература.

Имајќи го предвид погоре изнесеното, учебникот „Политички теории - среден век“, од авторите проф. д-р Светомир Шкарик и проф. д-р Ѓорге Иванов, со нескриено задоволство ја имам честа афирмативно да го поддржам неговото печатење и му го препорачувам на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје да донесе одлука за негово објавување.

Скопје,

2. 8.2011 година

Рецензент

Проф. д-р Билјана Поповска с.р.

ПРЕГЛЕД

на пријавени и прифатени теми за изработка на докторски труд на
Факултетот за драмски уметности во Скопје

Кандидат	Тема	Ментор
м-р Игор Вецовски	Стратегиско позиционирање на организација од културата и уметноста – фундамент за ефективна комуникација со публиката	Проф.д-р Цветко Смилевски

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „АНТРОПОЛОГИЈА НА МАШКАТА СЕКСУАЛНОСТ
ВО СЕКОЈДНЕВИЕТО - ОДНЕСУВАЊЕ И ИДЕНТИТЕТ“ ОД АВТОРОТ
М-Р ИНЕС ЦРВЕНКОВСКА-РИСТЕСКА, ДЕМОНИСТРАТОР НА
ИНСТИТУТОТ ЗА ЕТНОЛОГИЈА И АНТРОПОЛОГИЈА ПРИ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВ.
КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

Со одлука бр. 07-1232/2 од 28.6.2011г. на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет, заедно со доц. д-р Илина Јакимовска сум избрана за рецензент на ракописот со наслов АНТРОПОЛОГИЈА НА МАШКАТА СЕКСУАЛНОСТ ВО СЕКОЈДНЕВИЕТО – ОДНЕСУВАЊЕ И ИДЕНТИТЕТ од авторот м-р Инес Црвенковска-Ристеска, демонстратор на Институтот за етнологија и антропологија при Природно-математичкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Интегралниот текст на предложениот труд на авторот Инес Црвенковска-Ристеска беше успешно одбранет како магистерска со наслов „Антропологија на машката сексуалност во секојдневието - однесување и идентитет“ на Институтот за етнологија и антропологија, чијшто ментор бев јас.

По извршениот преглед на предложениот ракопис за објавување, имам чест да го искажам своето стручно мислење по него.

Предложената студија се состои од вкупно 217 страници клучен текстуален дел со главни наслови, поднаслови и основна научна апаратура. Ракописот е компјутерски подреден со новинарски проред (1.5), со текст на едната страна од листот. Истакнувам дека студијата на кандидатката Инес Црвенковска-Ристеска третира тема и проблематика што во македонската етнологија и антропологија е сосема нова. Можноста оваа тема да стане предмет на културно-антрополошките истражувања се должи на фактот што денес е зголемено нивото на јавна свест и информираност на луѓето за појавите кои помалку или повеќе имале или сè уште имаат „црвена лента“ на „забрането“ бидејќи третираат интимни сфери од човечкиот живот.

Содржината е конципирана во неколку суштински поврзани делови - главни наслови и придружни поднаслови, и тоа: Вовед; Теориски поставки за машката истополова сексуалност; Методолошка поставка во истражувачката работа, емпириска работа и материјали; Етнографија на машката истополова сексуалност кај адолесценти во Република Македонија - однесување и идентитет“ - со поднасловите: Стратегии во машката истополова сексуалност; Физички изглед и движење на телото; Хетеро - светот според претставите на момчињата кои имаат истополови односи; Просторни и временски аспекти на машката истополова сексуалност; Наративи и себеопределување со поднасловот: Интервјуа и политизација на идентитетот и Заклучок (на македонски и англиски јазик) и библиографија од вкупно 48 библиографски единици класирани според кирилично и латинично писмо.

Врз основа на емпиriskите и теориските истражувања, како и врз основа на сопственото учество на авторката во проекти од доменот на

ризичното однесување на младите, убедливо се докажува дека геј/би заедниците во Република Македонија постојат и функционираат, колку и да сака некој да ги затвори очите пред таа реалност. Работејќи студиозно на темата, авторката утврдила дека машката истополова сексуалност кај одреден број адолесценти постои и се практикува во бројни варијанти, дека практикантите оформиле своја геј-заедница со свои правила, со што до извесна мера се заштитиле и се оградиле од негативниот став на општеството во врска со карактерот на нивниот сексуален живот. Во таа смисла, авторката ги истакнува различните истражувачки искуства кои можат да придонесат кон проширување на хоризонтите на етнологот и антропологот кој избрал да истражува релативно непознати супкултурни феномени кои „чукаат“ на вратата на општеството со барања за проширување на општествено признатиот културен простор.

Во оваа студија се изнесени многу вредни теориски ставови и емпириски материјали кои можат да послужат солидно дополнување на литературата при изведување на наставата на студиската група по етнологија и антропологија, како и на други сродни дисциплини какви што се родовите студии во областа на етнологијата и антропологијата на полот, родот и на сексуалноста.

Бидејќи фокусот на истражувањата е ставен врз истражувања на различни аспекти на машката истополова сексуалност, предлагаме мала измена во насловот на студијата: **АНТРОПОЛОГИЈА НА МАШКАТА ИСТОПОЛОВА СЕКСУАЛНОСТ ВО СЕКОЈДНЕВИЕТО - ОДНЕСУВАЊЕ И ИДЕНТИТЕТ.**

Врз основа на погоре изнесените податоци, со особено задоволство му предлагам на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет да го прифати позитивното стручно мислење и да предложи печатење на оваа монографска научна студија.

22.8.2011 г.,
СКОПЈЕ

Рецензент

Д-р Анета Светиева, редовен професор на ПМФ (во пензија), с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „АНТРОПОЛОГИЈА НА МАШКАТА СЕКСУАЛНОСТ ВО
СЕКОЈДНЕВИЕТО - ОДНЕСУВАЊЕ И ИДЕНТИТЕТ“ ОД АВТОРОТ М-Р
ИНЕС ЦРВЕНКОВСКА-РИСТЕСКА

Врз основа на одлуката на Институтот за етнологија и антропологија при ПМФ во Скопје, за издавање на ракописот на м-р Инес Црвенковска-Ристеска, со наслов: *Антропологија на машката сексуалност во секојдневието - однесување и идентитет*, избрана сум за рецензент, за што ви го доставувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Трудот на Инес Црвенковска – Ристеска претставува студија која во себе обединува неколку подрачја: културната и социјалната антропологија, родовите студии и антропологијата на сексуалноста. Таа е прва студија од ваков вид која произлегла од перото на еден македонски етнолог-антрополог, и во таа смисла претставува драгоцен основ за понатамошните истражувања на следните генерации истражувачи во оваа област. Истовремено, таа може да се користи во образовниот процес на додипломските и постдипломските студии по етнологија и антропологија, каде што постојат предмети (антропологија на пол и род, антропологија на сексуалноста, антропологија на семејство и сродство) за кои оваа книга би можела да биде дел од потребната литература. Странските автори можат да ни понудат теориски дела кои помагаат во областа на методологијата на научната работа, или пак нудат некакви насоки за локално изведени истражувања, но сепак делата на младите истражувачи изработени во сопствената средина се незаменливи заради нивната автентичност – тие зборуваат за локалниот контекст на авторот, кого тој или таа ги познава најдобро.

Поткрепено со емпириски податоци и интервјуа со „субјектите“ на истражувањето, ова дело нуди поглед во етнографијата на машката истополова сексуалност кај адолесценти во Република Македонија, стратегиите на машката истополова сексуалност, претставите за хетеросветот на момчињата кои имаат истополови односи, како и политизација на нивниот идентитет. Искуството на авторката со оваа група млади луѓе произлегува од нејзино учество во проекти кои ги таргетираат токму овие заедници, кои во нашето општество имаат статус на маргинализирани. Тие не само што не се доволно проучени од аспект на наука, туку тешко се етаблираат и како релевантен актер во општествениот живот во земјата. Оваа студија, меѓу другото, ги допира и причините за оваа појава, но на некој начин повикува на зголемена свест за чувствата и потребите на овие момчиња, кои се стигматизирани и отфрлувани од средината. Нивниот интимен живот е истовремено и табуизиран и автотабуизиран, бидејќи некои од нив, повлијаени од сликата за нивната различност која им се наметнува во негативен клуч, не се чувствуваат удобно да зборуваат на оваа тема. Сепак, авторката успева преку коректен и човечки однос да стигне до нивните најдлабоки размислувања за сопствениот идентитет и сопственото место во општествениот систем.

Од техничка гледна точка, студијата опфаќа обем од вкупно 217 страници клучен текстуален дел со главни наслови, поднаслови и основна научна апаратура. Користена е обемна референтна литература од домашни и странски автори, наведени во библиографијата.

Бидејќи фокусот на истражувањата е ставен врз истражувањата на различни аспекти на машката истополова сексуалност, предлагаме мала измена во насловот на студијата: **АНТРОПОЛОГИЈА НА МАШКАТА ИСТОПОЛОВА СЕКСУАЛНОСТ ВО СЕКОЈДНЕВИЕТО – ОДНЕСУВАЊЕ И ИДЕНТИТЕТ.**

Врз основа на претходно изнесеното позитивно мислење за ракописот на м-р Инес Црвенковска-Ристеска, ја предлагам оваа студија за објавување и се надевам дека таа ќе го најде своето заслужено место меѓу истражувањата на истполовата сексуалност во Република Македонија, област која допрва треба да се развива и да опфаќа и други аспекти на животот не само на младите, туку и на повозрасните граѓани.

Ск., 22.8.2011

Рецензент

Доц. д-р Илина Јакимовска
Институт за етнологија и антропологија
ПМФ – Скопје, с.р.
Скопје

Рецензија

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„СТРУКТУРА НА ГЕОМАГНЕТСКОТО ПОЛЕ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА”,
ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р МАРЈАН ДЕЛИПЕТРЕВ,
ПРИЈАВЕНА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје, на седницата одржана на 23.6.2011 година, именува Рецензентска комисија за оцена на докторската дисертација под наслов „**Структура на геомагнетското поле на територијата на Република Македонија**”, изработена од м-р Марјан Делипетрев, во состав: проф. д-р Ненад Новковски, научен советник д-р Лазо Пекевски, проф. д-р Станоја Стоименов, научен соработник д-р Драгана Черних и проф. д-р Доне Гершановски. По извршениот преглед на содржините опфатени во дисертацијата, Комисијата на Наставно-научниот совет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Содржината на дисертацијата е презентирана на 186 страници и е поделена на вовед, 6 глави, главни заклучоци со препораки за идни истражувања, два анекса и список на користената литература. Во дисертацијата се дадени 3 слики, 19 шеми, односно дијаграми, 21 таблица, 4 графици и 80 карти. Цитирана е литература од 22 библиографски единици за периодот 1958-2011 година.

Проблематиката опфатена во дисертацијата спаѓа во научното подрачје 1 (природно-математички науки), во полето 1.03 (физика), областите 10304 (електромагнетизам) и 10310 (физичка инструментација) и 10312 (експериментална физика) и во полето 1.04 (геофизика), во областа 10401 (геомагнетизам и аерономија).

Поставените цели на дисертацијата беа:

Основна цел – да се проучи структурата на геомагнетското поле на територијата на Република Македонија.

Во првата фаза на истражувањата требаше да биде направена анализа на сите досегашни податоци на геомагнетското поле на истражуваниот простор, со цел да се дефинира временската промена на геомагнетното поле.

За дефинирање на просторната распределба која е од посебен интерес требаше да бидат спроведени теренски истражувања на целата територија, да се формира мрежа на геомагнетски станици (околу 20 мерни точки) и секундарна мрежа и на определените мрежи да се извршат мерења на елементите на геомагнетското поле со D , I , F , каде што деклинацијата D и инклинацијата I требаше да се мерат со геомагнетен теодолит, а тоталниот вектор F да се мери со протонски магнетометар.

Материјалот во дисертацијата е изложен во следниве осум глави:

1. Воведни согледувања: Во овој дел накусо е прикажан предметот на истражувањето, магнетското поле на земјата и особеностите на територијата на Република Македонија.

2. Предмет и методологија на истражувањето: Детално е опишана методологијата на истражувањето и претходните резултати. Презентиран е краток преглед за историјата и развојот на истражувањата на земјиното магнетно поле. Прикажана е теоријата за нормалното геомагнетно поле, што претставува основа за изучување на магнетното поле на Земјата.

3. Математички модели: Опишани се методот на сферна хармониска анализа, како и методите за пресметување на Гаусовите коефициенти од магнетните мерења. Дискутирани се референтните магнетски модели.

4. Современи инструменти за геомагнетни истражувања: Детално се опишани инструментите кои се користат во мерењата. Користени се инструменти од типовите: DIFluxgate, протонмагнетометар и FGM WALKER.

5. Геомагнетско поле на Република Македонија: Ова е главниот дел од дисертацијата. Дефинирани се примарна мрежа на мерни точки и секундарна мрежа од 24 мерни точки. На определените мрежи се извршени мерења на елементите на геомагнетското поле D , I , F . Направени се: теренски мерења, обработка на мерни податоци, редукција на мерните податоци, изработка на модели и карти и анализа на геомагнетското поле. Детално е прикажан пример за мерната станица Галичица. Понатаму е опишана методата на редукција на мерните податоци.

6. Модели и карти: Прикажан е модел на елементите на нормалното геомагнетно поле на Република Македонија за епоха 2005 година. Нормалното поле на територијата на Република Македонија е пресметано врз основа на мерењата на апсолутните вредности на тоталниот интензитет- T , деклинацијата- D и инклинацијата- I во 2005 година на 15 точки. Од овие вредности се пресметани и вредности на останатите компоненти на геомагнетното поле. Прикажани се и дискутирани карти на елементите на геомагнетното поле за епоха 2005 година. Истото е направено и за епоха 1990 и епоха 2010 година. Направена е и временска анализа на геомагнетното поле во Република Македонија.

7. Локални аномалии T_a на геомагнетното поле на Република Македонија: Анализирајќи го просторниот распоред на аномалното геомагнетско поле на територијата на Република Македонија издвоени се пет основни единици.

8. Главни заклучоци: Во оваа глава се изнесени најзначајните заклучоци, како што се прикажани во наредната секција на овој извештај.

Врз основа на презентираниите резултати од истражувањето, изведени се следниве заклучоци:

1. картите и моделите на елементите на нормалното геомагнетско поле ја изразуваат специфичноста на просторот на Република Македонија;
2. регионалното аномално геомагнетно поле добро корелира со неотектонската реонизација на Република Македонија;
3. локалното аномално поле на Z_a компонентата е во директна зависност од површинските геолошки структури кои во себе содржат поголемо количество на феромагнетични минерали. Овие податоци се користат при истражувањето на минерални сировини;
4. презентираниите податоци за деклинацијата може да најдат широка промена во сите активности каде што се користи компасот;
5. спроведените истражувања и презентираниите резултати се добра основа за понатамошно продлабочено изучување на геомагнетското поле во Република Македонија.

Резултати од докторската работа се изнесени во трудови објавени или во постапка за објавување во:

а) меѓународни научни списанија индексирани во Thomson-Reuters SCI:

1. Marjan Delipetrev, Nenad Novkovski, Todor Delipetrov, "New geomagnetic measurements in the Republic of Macedonia", Annals of geophysics (2011) (импакт фактор 0,548 за 2009 година, 5 годишен импакт фактор 0,902), *ревидирана верзија на рецензија*

б) во други меѓународни научни списанија:

2. M. Delipetrov, B. Doneva, T. Delipetrov, "Geomagnetic surveys of the Republic of Macedonia", *Geoloski anali Balkanskog Poluostrva*, Beograd, Srbija (2011), *прифатено за печатење*
3. M. Delipetrov, T. Delipetrov, B. Doneva, "Geophysical aspects of the geotectonic processes in the Vardar zone and the Eastern Macedonia zone", *Geographica Panonica*, University of Novi Sad, Serbia (2011), *прифатено за печатење*

в) во домашни научни списанија:

4. Marjan Delipetrov, Jean L. Rasson, Blagica Doneva, Todor Delipetrov, "Net of repeat stations and tectonic regionalization of the Republic of Macedonia" *Geologica Macedonica* Vol. 24. No 1 pp. 1-74, Štip 2010
5. M. Delipetrov, B. Delipetrov, S. Panovska, T. Delipetrov "Geomagnetic field of the Earth", *Physica Macedonica*, 57/58, 147-153 (2008)
6. Sanja Panovska, Todor Delipetrov, Marjan Delipetrov, Blagoj Delipetrov "Analysis of geophysical models on the territory of the epublic of Macedonia", *Physica Macedonica*, 57/58, 155-163 (2008)

г) зборници на трудови од меѓународни научни собири:

7. MSc. Marjan Delipetrov, MSc. Blagica Doneva, Eng. Vladko Krstevski " Structure of the geomagnetic field in correlation with neotectonic regionalization of the Republic of Macedonia", 1th International multidisciplinary scientific geo-conference & expo-SGEM 2011, pp. 151-158 (2011)
8. MSc. Marjan Delipetrov, MSc. Blagica Doneva, eng. Dejan Boskovski "Normal geomagnetic field of the Republic of Macedonia", 11th International multidisciplinary scientific geo-conference & expo-SGEM 2011, pp 107-114 (2011)
9. MSc. Blagoj Delipetrov, Prof. Dr. Todor Delipetrov, MSc. Marjan Delipetrov, Dr. Krsto Blazev, " Geophysical aspects of the geotectonic processes in the Vardar zone and eastern Macedonian zone", 11th International multidisciplinary scientific geo-conference & expo-SGEM 2011, pp. 59-66 (2011)
10. MSc. Blagica Doneva, Prof. Dr. Todor Delipetrov, MSc. Marjan Delipetrov "Geophysical characteristics of the Republic of Macedonia", 11th International multidisciplinary scientific geo-conference & expo-SGEM 2011, pp 67-74 (2011)
10. M. Delipetrov, T. Delipetrov, S. Panovska, B. Delipetrov, "Geomagnetic measurements in 2004 in the Republic of Macedonia" XIIIth IAGA Workshop 2008 on geomagnetic observatory instruments data acquisition and processing, Golden and Boulder, Colorado, USA, pp. 67-72 (2008)
11. Sanja Panovska, Todor Delipetrov, Marjan Delipetrov, Blagoj Delipetrov, " Models of the geomagnetic field on the territory of the republic of Macedonia", XIIIth IAGA Workshop 2008 on geomagnetic observatory instruments data acquisition and processing, Golden and Boulder, Colorado, USA, pp. 208-217 (2008)

д) други трудови презентирани на меѓународни и домашни научни собири:

12. Delipetrov M., Delipetrov T., Panovska S., Delipetrov B., Doneva B., "Geomagnetic measurements in Macedonia", MGB – 2008 CONFERENCE, Higher education centre Sezana, Slovenia.
13. Тодор Делипетров, Благица Донева, Марјан Делипетров, Делчо Каракашев "Геотермален потенцијал на Кочанската Котлина" , Геотермална енергија во Македонија - Кочанска Котлина, семинар под покровителство на претседателот на Р. Македонија д-р Ѓорге Иванов, Кочани, 2011, стр. 3-29.

МИСЛЕЊЕ НА РЕЦЕНЗЕНТСКАТА КОМИСИЈА И ПРЕДЛОГ

Од изложената материја во дисертацијата се гледа дека кандидатот добро ја владее материјата од областа на геомагнетските мерења, како и пошироко, физичките мерења. Кандидатот владее со потребните современи експериментални техники, релевантни за проблематиката и соодветно ги објаснува резултатите.

Поставените цели на дисертацијата се целосно остварени, а направени се и одредени дополнителни истражувања.

Научниот придонес на дисертацијата во основа се состои во дефинирањето на модели на елементите на нормалното геомагнетно поле на Република Македонија за епоха 1990, 2005 и 2010 година и утврдувањето на значајна корелација помеѓу аномалното геомагнетско поле и неотектонската реонизација на Република Македонија.

Според мислењето на рецензентите, дисертацијата **„Структура на геомагнетското поле на територијата на Република Македонија“**, изработена од м-р Марјан Делипетрев, претставува релевантен самостоен научен труд. Затоа, на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет му предлагаат да ја прифати предложената дисертација и да ја поведе постапката за нејзина јавна одбрана.

КОМИСИЈА

Д-р Ненад Новковски, редовен професор на ПМФ, Скопје, с.р.

Д-р Лазо Пекевски, научен советник. на ПМФ, Скопје, с.р.

Д-р Станоја Стоименов, редовен професор на ПМФ, Скопје, во пензија, с.р.

Д-р Драгана Черних, научен соработник на ПМФ, Скопје, с.р.

Д-р Доне Гершановски, редовен професор на ПМФ, Скопје, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАСТАВНИК ВО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН ПРОФЕСОР ПО НАСТАВНАТА ДИСЦИПЛИНА АКТЕРСКА ИГРА СО ПОЗНАВАЊЕ НА АЛБАНСКИ ЈАЗИК НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ДРАМСКИ УМЕТНОСТИ ВО СКОПЈЕ

На конкурсот за избор на наставник во сите звања по наставната дисциплина актерска игра на Факултетот за драмски уметности во Скопје, објавен на 8.6.2011 година во дневните весници „Дневник“ и „Коха“, се пријави како единствен кандидат вонр.проф. м-р Рефет Абази.

Наставно – научниот и уметнички совет на Факултетот за драмски уметности во Скопје, на седницата одржана на 23.6. 2011 година, донесе одлука бр.0202-346/2-14 со која формира Рецензентска комисија за избор на еден наставник во сите звања за наставната дисциплина актерска игра со познавање на албански јазик и за членови ги избира:

1. проф. Владимир Милчин

2. проф. Данчо Чеврески

3. проф. Апостол Трпески.

Врз основа на доставените материјали, како и врз основа на познавањето на кандидатот, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ ЗА КАНДИДАТОТ

Рефет Абази е роден во Тетово на 17. 1. 1964 година. Основно училиште и општо гимназиско образование завршил во Скопје, со просечен успех-одличен.

По завршувањето на средното образование се запишал на Факултетот за драмски уметности во Скопје, Отсек за драмски актери, во учебната 1985/86 година, а дипломирал во учебната 1988/89 година со оценка 10,00 по предметот актерска игра. Добитник е на Пофалница од Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” за највисок среден успех во генерацијата.

За своето исклучително остварување на ликот Насе во „Позитивно мислење“ од Сашко Насев, а во режија на Димитар Станковски, Рефет Абази ја доби наградата за најдобро актерско остварување.

За своето исклучително остварување Марк Алем во „Коските што доаѓаат доцна“ од Теки Дервиши, а во режија на Владимир Милчин, Рефет Абази ги доби наградите за најдобро актерско остварување на 33 МТФ „Војдан

Чернодрински“ и на Фестивалот на национална драма во Гнилане. За Марк Алем, Рефет Абазџи ја доби и наградата „13 Ноември“.

За ликот на Ахмед Нурудин во „Дервишот и смртта“ од Меша Селимовиќ, а во режија на Владимир Милчин, Рефет Абазџи ја доби наградата за најдобар актер на Третиот фестивал на албанскиот театар во Дебар во 2004 година.

За ликот на Азалканов во „Вишновото градинче“ од Алексеј Слаповски, а во режија на Владимир Милчин, на 40 МТФ „Војдан Чернодрински“, Рефет Абазџи по трет пат ја доби наградата за најдобро актерско остварување.

Својата исклучително богата актерска кариера Рефет Абазџи ја градеше настапувајќи и на македонски и на албански јазик на сцените на театрите во Скопје, Приштина и Тирана. Долга е листата на неговите успешни актерски креации на сцените на Театарот на народностите, МНТ, Драмскиот театар во Скопје, Театарот во Куманово, Националниот театар во Тирана и Народниот театар во Приштина, но и во копродукциите со Градскиот театар во Упсала и со независни продуценти во Шведска.

Претставите во кои Рефет Абазџи ги истваруваше своите висококвалитетни и возбудливи актерски дострели во режија на Бранко Брезовец, Дритеро Касапи и Владимир Милчин со успех учествуваа на европските театарски фестивали во Германија, Италија, Холандија, Хрватска, Турција, Словенија, Албанија, Велика Британија, Норвешка, Шведска и Латвија.

Рефет Абазџи има успешно остварено и главни улоги во три играни филмови, почнувајќи со Митре во филмот „Одмазда“ во режија на Јан Хитјенс, завршувајќи со Мрак во филмот „Простетевање на крвта“ во режија на Јошуа Марстон, прикажан во официјалната селекција на Берлинскиот фестивал во 2011 година.

Рефет Абазџи е автор на два романа („Чиј беше Јон“, објавен на албански во Македонија, а „Во потрага по светлината“ во Германија) и повеќе драми, од кои „Аквариум“ ја доживеа својата прайзведба во 2006 година во рамките на „Охридско лето“ во режија на Куштрим Бектеши, а во изведба на Албанскиот театар – Скопје.

Рефет Абазџи го одбрани магистерскиот труд „Митови, култови, обреди и ритуали во трагедијата на Есхил“ на Државниот универзитет во Тетово на 21.4.2011 година.

ПЕДАГОШКА ДЕЈНОСТ

Педагошката дејност на Рефет Абазџи се одликува со широк дијапазон, продлабоченост и посветеност. Своето образование и уметничкото и педагошкото искуство тој ги користи успешно за да им овозможи на студентите да ги осознаат и надградат своите актерски склоности и способности. Резултатите од неговата педагошка дејност на ФДУ се видливи и мерливи, ако се има предвид неговиот огромен придонес во образованието на водечките актери на албански јазик од средните и младите генерации во Република Македонија.

Студентите кои завршиле во класите што ги водел Рефет Абазии денес ги гледаме и на сцените и на екраните не само во Македонија. Во нивните актерски креации јасно се гледаат резултатите од педагошкиот пристап на Рефет Абазии кој се темели на широка култура, аналитичност во откривањето на спецификите и психолошките карактеристики на ликот и синтетичност во обликувањето на ликот со црпење од богатите традиции на светскиот театар, оној традиционалниот и оној модерниот.

Најважниот квалитет во педагошката дејност на Рефет Абазии е разбирањето на актерството како нешто многу повеќе од занает. Високите и строги критериуми што си ги поставува себеси како актер, тој ги одржува и како педагог и им ги пренесува на своите студенти. На тој начин, Рефет Абазии постигнува неговите актери по дипломирањето да бидат и комплетни театарски дејци кои позитивно влијаат за трансформацијата на театарските куќи или високообразовните институции во кои ги остваруваат своите професионални кариери.

ЗАКЛУЧОК

Во својата педагошка дејност, Рефет Абазии постојано ги развива и ги надградува своите теориски и практични познавања на педагогијата на актерството. Неговата актерска креативност и професионалната етика претставуваат цврста основа за артикулираноста и посветеноста со која тој придонесува за професионалниот развој на идните актери, за нивната способност за креативно мислење и за оспособеноста самостојно да ги обликуваат нивните творечки профили.

Рецензентската комисија му предлага на Наставно - научниот и уметнички совет на Факултетот за драмски уметности во Скопје, кандидатот **вонр.проф.м-р Рефет Абазии** да биде избран во звањето **редовен професор** по наставната дисциплина актерска игра со познавање на албански јазик на Катедрата за драмски актери.

Рецензентска комисија

Ред. проф. Владимир Милчин, с.р.

Ред. проф. Данчо Чеврески, с.р.

Ред. проф. Апостол Трпески, с.р

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Рефет Хисен Абази

(име, татково име и презиме)

Институција: Факултет за драмски уметности

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: актерска игра

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Актерска игра 4 (зимски семестар 2006), часа 8 *15 * 0,04	4,80
2	Актерска игра 5 (зимски семестар 2006), часа 8 *15 * 0,04	4,80
3	Актерска игра 6 (зимски семестар 2006), часа 8 *15 * 0,04	4,80
4	Актерска игра 7 (летен семестар 2006), часа 8 *15 * 0,04	4,80
5	Актерска игра 8 (зимски семестар 2007), часа 8 *15 * 0,04	4,80
6	Актерска игра 1 (летен семестар 2007), часа 8 *15 * 0,04	4,80
7	Актерска игра 2 (зимски семестар 2008), часа 8 *15 * 0,04	4,80
8	Актерска игра 3 (летен семестар 2008), часа 8 *15 * 0,04	4,80
9	Актерска игра 4 (зимски семестар 2009), часа 8 *15 * 0,04	4,80
10	Актерска игра 5 (летен семестар 2009), часа 8 *15 * 0,04	4,80
11	Актерска игра 6 (зимски семестар 2010), часа 8 *15 * 0,04	4,80
12	Актерска игра 7 (летен семестар 2010), часа 8 *15 * 0,04	4,80
13	Актерска игра 8 (зимски семестар 2011), часа 8 *15 * 0,04	4,80
14	Актерска игра 4 (зим. сем. вежби 2005), часа 8 *15 * 0,03	3,60
15	Актерска игра 5 (лет. сем. вежби 2005), часа 8 *15 * 0,03	3,60

16	Актерска игра 6 (зим. сем. вежби 2006), часа 4 *15 * 0,03	1,80
17	Актерска игра 7 (лет. сем. вежби 2006), часа 6 *15 * 0,03	2,70
18	Актерска игра 8 (зим. сем. вежби 2007), часа 6 *15 * 0,03	2,70
19	Актерска игра 1 (лет. сем. вежби 2007), часа 4 *15 * 0,03	1,80
20	Актерска игра 2 (зим. сем. вежби 2008), часа 4 *15 * 0,03	1,80
21	Актерска игра 3 (лет. сем. вежби 2008), часа 4 *15 * 0,03	1,80
22	Актерска игра 4 (зим. сем. вежби 2009), часа 4 *15 * 0,03	1,80
23	Актерска игра 5 (лет. сем. вежби 2009), часа 4 *15 * 0,03	1,80
24	Актерска игра 6 (зим. сем. вежби 2010), часа 4 *15 * 0,03	1,80
25	Актерска игра 7 (лет. сем. вежби 2010), часа 6 *15 * 0,03	2,70
26	Актерска игра 8 (зим. сем. вежби 2011), часа 6 *15 * 0,03	2,70
Вкупно		93,00

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност: Јавно изведено или претставено уметничко дело во облик познат во јавноста - театарски претстави, филм и телевизија (2003 до 2011)	Поени
1	„Роберто Зуко“, премиера, НТ – Приштина, улогата на Роберто Зуко, 2005.	8
2	„Глогов жбун“, премиера, НТ – Куманово, улогата на Митре, 2006.	7
3	„Чиј беше Јон“, роман објавен од Издавачката кука „Брези 9“, 2006.	6
4	„Аквариум“ прайзведба на Охридско лето, Албански театар - Скопје, 2006.	8
5	„Молк“, прифатен од страна на Уметничкиот совет на државните театри на Турција, 2008.	8
6	„Ј.А.Ц.Е“, игран филм, улогата на BAGEL MAN, 2009.	10
7	„Berlin Пројект“ игран филм, улогата на Продуцентот, 2010.	8
8	„Молк“, прайзведба, НТ – Приштина, 2010.	8
9	„Крвта што простува“, американски игран филм во режија на Јошуа Марстон, улогата на Марк, 2010.	10
10	„Осврни се назад“, холандски филм во режија на Ернест Мехоли, улогата на Ветеранот, 2011.	10
Вкупно		83,00

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност: Член на меѓународно и домашно жири	Поени
1	Основач на Детскиот театарски центар во Скопје, 2000.	4
2	Извршен директор на Детскиот театарски центар во Скопје, од 2003 до 2006.	2
3	Учител по актерска игра во продукциите на ЛАРА Ентерпрајсес – Германија од 2007.	2
Дејности од поширок интерес		
1		
Учество на претстави и филмови на национални и интернационални манифестации		
1	„Аквариум“, Фестивал на албански театар, Гнилане 2008.	2
2	„Молк“, Фестивал на албански театар, Гнилане, 2010.	2
3	„Берлинале“ со филмот „Крвта што простува“, 2011. Берлин	5
4	„Сараево филм фестивал“, со филмот „Крвта што простува“, 2011, Сараево.	5
Вкупно		22,00

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	93,00
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	/
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	83,00
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	22,00
Вкупно	198,00

Рецензентска комисија

Ред. проф. Владимир Милчин, с.р.

Ред. проф. Данчо Чеврески, с.р.

Ред. проф. Апостол Трпески, с.р.

ПРЕГЛЕД
 на пријавени теми за изработка на магистерски труд прифатени
 од Наставно-научниот совет на Машински факултет во Скопје
 на седницата одржана на 29.9.2011 година

Кандидат	Тема	Ментор
Никола Стефанов	Особини на залепените споеви на разнородни материјали	Проф. д-р Добре Рунчев
Петар Валаков	Анализа на методите и системите за дијагностика кај градежната механизација	Проф. д-р Јанко Јанчевски
Александар Павичеви	Подобрување на ефикасноста на деловните процеси преку интегриран систем за управување со документација	Вон. проф. д-р Валентина Гечевска

Подготвил
 Ј.Василевски *Јв*

Дека

Проф. д-р Атанас Кочов

ПРЕГЛЕД
на прифатени теми за изработка на магистерски труд
на Економскиот институт во Скопје

Ред. бр.	Име на кандидатот	Наслов на темата	Ментор
1.	Мирјана Ѓорѓиоска	"Идентификација на клиентите кај банките и нејзиното влијание во процесот на спречување перење пари"	д-р Климентина Попоска
2.	Горан Зафировски	"Значење на маркетинг истражувањето во креирање стратегија на дистрибуција на брендиран алкохолни пијалоци на македонскиот пазар"	д-р Татјана Петковска-Мирчевска
3.	Александар Стоиловски	"Улогата и значењето на лидерството за растот на малите и средни претпријатија"	д-р Васил Поповски
4.	Санела Треновска	"Ликвидноста на банкарскиот сектор на Република Македонија во услови на современата финансиска криза со посебен осврт на ХАЛКБАНКА АД Скопје"	д-р Билјана Ангелова
5.	Емилија Нацева	"Улогата на Народната банка на Република Македонија во евроинтеграцискиот процес на земјата"	д-р Силвана Мојсовска
6.	Марија Шонтевска	"Влијанието на глобалната финансиска криза врз странските директни инвестиции"	д-р Билјана Ангелова
7.	Весна Кондратенко	"Проблемите на Европската монетарна унија на патот кон оптимална валутна зона"	д-р Диана Бошковска
8.	Филип Николовски	"Транснационалните корпорации во функција на промовирање на економскиот развој со посебен осврт на состојбите во Република Македонија"	д-р Димитар Ефтимоски
9.	Сузана Костоска-Гацевска	"Улогата на претпристапната помош во евроинтеграциските процеси на Република Македонија со посебен осврт на ИПАРД"	д-р Наташа Данилоска
10.	Катерина Данилоска-Поповска	"Можности за примена на некои облици на маркетинг комуницирањето во функција на градење на имиџ на основните училишта во Република Македонија"	д-р Татјана Петковска-Мирчевска
11.	Васко Јаневски	"Примена на концептот за стратегија на "синиот океан"	д-р Татјана Петковска-Мирчевска
12.	Петар Миленковски	"Новите технологии и знаењето како фактор на меѓународните економски односи"	д-р Силвана Мојсовска

РЕФЕРАТ

ЗА ПОДОБНОСТ НА КАНДИДАТОТ М-Р НАЗМИ ХАСИ И ТЕМАТА ЗА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА СО РАБОТЕН НАСЛОВ “НЕОДЕТЕРМИНИСТИЧКИ ПРИСТАП КОН АНАЛИЗАТА НА СЕИЗМИЧКИОТ ХАЗАРД НА ТЕРИТОРИЈАТА НА КОСОВО”, ПРИЈАВЕНА НА ИЗИИС ВО СКОПЈЕ

Со одлука на Научниот совет на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (УКИМ-ИЗИИС) број 09-907/1 од 1.6.2011 година, избрани сме за членови на Комисијата за оцена на подобноста на кандидатот м-р Назми Хаси и темата за докторска дисертација под работен наслов **Неодетерминистички пристап кон анализата на сеизмичкиот hazard на територијата на Косово**. Врз основа на поднесената документација од кандидатот м-р Назми Хаси, го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

ПОДОБНОСТ НА ТЕМАТА

Оцената на сеизмичкиот hazard е неопходна за квалитетно и конзистентно просторно и урбанистичко планирање, како и за проектирање и изградба на сеизмички отпорни конструкции. Може да се истражува со користење на веројатносен или детерминистички пристап кон проблемот.

Сеизмичкото зонирање е вклучено во постојната регулатива било на национално или регионално ниво и најчесто е дефинирано и изведено во согласност со добро познатиот веројатносен пристап на Cornell (1968). Веројатносниот метод не е во можност комплетно да го карактеризира сеизмичкиот hazard заради тешкотиите со кои се среќава при дефинирањето на сеизмогените зони и евалуацијата на појавата на земјотресите (релација фреквенција-магнитуда), како и ширењето на сеизмичките бранови и нивните ефекти во просторот (релација за атенуација). Исто така, математичкиот модел кој се користи при веројатносната анализа на сеизмичкиот hazard внесува систематски грешки во процесот на пресметување. Според Klügel (2007), картите на веројатносен сеизмички hazard во голема мера зависат од расположливите податоци за случените земјотреси. Тие се сметаат временски независни, врз основа на претпоставката за произволност на појавата на земјотресите, и не ги вклучуваат во доволна мера ефектите на локалните влијанија, бидејќи се потпираат на конволутивни методи, кои всушност не се применливи кога се работи за комплексни геолошки структури.

Со цел да се надминат споменатите ограничувања на веројатносниот пристап, во докторската дисертација е применет неодетерминистички пристап. Со него се прави пореален опис на сеизмичкото движење на почвата кое е резултат на дејството на земјотрес со зададена магнитуда и растојание (Panza et al., 2001). Пристапот е заснован на техники на моделирање кои се развиени врз основа на процесите во сеизмичките извори и ширењето на сеизмичките бранови, и овозможува генерализација на емпириските набљудувања преку, од аспект на физиката втемелени, теоретски разгледувања.

Ваквиот пристап е мошне користен, бидејќи дозволува да се дефинира сет на земјотресни сценарија и да се пресметаат соодветните синтетички сеизмички сигнали, без да треба да се чека да се случи силен земјотрес. Синтетичките земјотреси можат да бидат направени во многу кратко време и можат да бидат употребени како сеизмички влез во инженерските анализи за пресметување на одговорот на конструкциите на сеизмички дејства.

Со неодетерминистичкиот пристап, во регионот од интерес, се дефинира сет на можни сеизмички извори кои се користат за реалистично моделирање на

сеизмичките движења (Peresan et al. 2002). Исто така, може да се дефинира сет на земјотресни сценарија кои соодветствуваат со реалните региони со висока сеизмичка активност и јазлите кои се дефинирани со морфоструктурното зонирање во регионот.

Моделирањето може да се направи на различно ниво на детали, во зависност од расположливото познавање на геолошките, геофизичките и сеизмолошките услови. Генерално, методот е базиран на пресметување на синтетички сеизмограми за референтни земјотреси, кои се пресметани со користење на сумирање на нормални состојби за локации од интерес на мрежа од елементи со димензија 0.2×0.2 степени скалирана по однос на максималниот очекуван земјотрес. Пресметаните максимални вредности на хоризонталните компоненти на брзината на движењето на почвата, поместувањето и проектното забрзување на почвата се параметри на сеизмичкиот hazard.

Предложената методологија дозволува, во неа, да се внесат и нови влезни податоци потребни за моделирање на сеизмичкото движење (т.е. нови/подобри модели на структурата на земјината кора, механизми на жаришта и сл.), како и нови експериментални податоци.

Очекувани резултати

Главна цел на истражувањата во докторската дисертација е примена на неопределенистичкиот пристап за оцена на детерминистичкиот сеизмички hazard за територијата на Косово. Со него, преку информациите дадени за среднорочните предвидувања за случување на земјотрес, ќе се овозможи планирање на развојот на просторот на Косово за случај на состојби предизвикани од дејство на силен земјотрес.

ПОДОБНОСТ НА КАНДИДАТОТ

Кандидатот м-р Назми Хаси е роден на 12.9.1964 година во Глоговац, Република Косово. По завршувањето на средното образование, во учебната 1984/85 се запишал на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот во Приштина, Косово, кој редовно го завршил во 1988, и се стекнал со звањето професор по физика. Во 2007 година ги започнал магистерските студии на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, кои редовно ги завршил во 2009 година, одбранувајќи го магистерскиот труд со наслов „Сеизмолошки, геолошки и геофизички истражувања за избор на локации за инструменти за регистрација на земјотреси во Косово“, со што се стекнал со звањето магистер на технички науки.

Во 2009/10 година се запишал на докторските студии во Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија (УКИМ-ИЗИИС) во Скопје.

Работно искуство:

- професор по физика во гимназија, 1986-2006;
- Сеизмолошки институт на Косово, шеф на Сеизмолошката лабораторија, 2006-сега;
- асистент по предметите физика I и II, на Природно-математичкиот факултет, Универзитет во Приштина, 2010 – сега.

Научни публикации

- Одредување на факторите на подложност на прашина во внатрешноста и надворешноста на КЕК (Енергетска корпорација на Косово), јуни 2008, Bulgaria/Sofia "SGEM" Scientific Conference, SGEM 2008.
- Анализа на опасност на работно место од ротирачкиот екскаватор на јаглениот систем на рудникот Мираш – јуни 2009, Bulgaria/Sofia "SGEM" Scientific Conference, SGEM 2009.

- Seismological investigations for installing instruments for earthquake record on territory of Kosovo, 14ECEE, August 30 - September 03, 2010, Ohrid, Republic of Macedonia

Познавање на јазици:

- албански јазик
- англиски јазик – одлично познавање
- српски јазик – одлично познавање
- хрватски јазик - одлично познавање

ЗАКЛУЧОК

Предложената тема за докторска дисертација со работен наслов **Неодетерминистички пристап кон анализата на сеизмичкиот хазард на територијата на Косово**, претставува нова методологија за определување на сеизмичкиот хазард на територијата за која нема доволен број релевантни податоци за сеизмичката активност.

Имајќи предвид дека предложениот неодетерминистички пристап досега не е користен за територијата на Косово, како и резултатите што тој ќе ги даде како нов пристап во определувањето на сеизмичкиот хазард, предлагаме темата да биде прифатена како подобна за изработка на докторска дисертација.

Врз основа на напред изнесените согледувања и заклучоци за подобноста на предложената тема и подобноста на кандидатот, Комисијата му предлага на Научниот совет на ИЗИИС да ја прифати темата и кандидатот м-р Назми Хаси како подобен кандидат за изработка на предложената тема за докторска дисертација под работен наслов **Неодетерминистички пристап кон анализата на сеизмичкиот хазард на територијата на Косово**.

Скопје, 20.09.2011 год.

Комисија

1. Проф. д-р Снежана Стаматовска, претседател	с.р.
2. Проф. д-р Михаил Гаревски	с.р.
3. Вонр. проф. Виолета Мирчевска	с.р.
4. Вонр. проф. д-р Влатко Шешов	с.р.
5. Вонр. проф. д-р Драги Дојчиновски	с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА

**РАЗВИВАЊЕ НА АНАЛИТИЧКИ МОДЕЛ НА ГУМЕНИ ЛЕЖИШТА СО СЛОВИ
ОД ТКАЕНИНА ВРЗ ОСНОВА НА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ РЕЗУЛТАТИ,**ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р ИГОР ЃОРЃИЕВ, ДИПЛ. ГРАД. ИНЖ., ПРИЈАВЕНА НА ИЗИИС ВО
СКОПЈЕ

Со одлука на Научниот совет на ИЗИИС бр. 09-650/1 од 13.4.2011, одредени сме за членови на Комисијата за оцена на докторската дисертација *Развивање на аналитички модел на гумени лежишта со слови од ткаенина врз основа на експериментални резултати*, изработена од м-р Игор Ѓорѓиев, дипл. град. инж., асистент во групата геотехника и специјални конструкции во ИЗИИС-Скопје.

По прегледот на поднесената дисертација, имаме чест на Научниот совет на ИЗИИС да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Игор Ѓорѓиев има за цел да ги продолжи заложбите на ИЗИИС за развивање на локална технологија за анализа и изградба на сеизмички отпорна конструкција. Истражувањата извршени во дисертацијата се мултидисциплинарни и ги опфаќаат областите: развивање на технолошки процес за производство на гумени лежишта, тестирање на гумени лежишта и на базно изолирана конструкција во лабораторијата за динамички испитувања на ИЗИИС и развивање на аналитички модел на гумено лежиште, применлив за моделирање на гумени лежишта со примена на методот на конечни елементи.

Сеизмичката изолација, како дел од земјотресното инженерство, е широко користена техника за заштита на конструкциите од дејство на земјотрес. Оваа техника веќе четири децении успешно се применува во развиените земји при изградба на нови згради, мостови или, пак, при санација и зајакнување на постојни конструкции со ниска сеизмичка отпорност. Последната деценија оваа технологија успешно се развива и применува во земјите во развој како што е и Македонија. Токму спроведените истражувања во докторската дисертација се насочени кон примената на базната изолација за заштита на конструкциите од дејство на земјотрес.

Досегашните искуства од случените земјотреси во светот покажуваат дека примената на сеизмичката изолација во голема мера ги намалува сеизмичките сили во конструкцијата, а со тоа и оштетувањата на конструктивните и на неконструктивните елементи се сведени на минимум, или пак воопшто ги нема. Однесувањето на горната конструкција во тек на земјотресна побуда, главно е контролирана од гумени лежишта кои најчесто се поставуваат над темелната конструкција. Гумени лежишта, како клучни конструктивни елементи кои го придушуваат поголемиот дел од сеизмичката енергија, поминуваат низ серија на тестови, како на самата гума така и на лежиштата, а со цел да се потврдат карактеристиките на елементот, но и квалитетот на крајниот производ. Сите овие експериментални процедури се опфатени во истражувањата во докторската дисертација и се спроведени во лабораторијата на ИЗИИС во Скопје. Процесот на производство на гумени лежишта го следи технолошкиот развој, така што последните модификации се со примена на современи високо јакосни материјали, како замена на класичните внатрешни челични плочи. Кандидатот, во соработка со локална компанија, успеа да произведе и да тестира современи гумени лежишта. Кај нив внатрешните

челични слоеви се заменети со ткаенини од карбонски и стаклени влакна. Исто така, од страна на кандидатот се направени поголем број на истражувања за однесувањето на природната гума, а со цел да се развие високо придушувачка природна гума.

Покрај истражувањата на гумените лежишта, кандидатот поголем дел од истражувањата посвети на тестирање на три модели на резервоар (вкештен и два базно изолирани модела) на сеизмичка платформа. Преку овие тестови кандидатот директно ги споредува однесувањата на вкештена и базно изолирана конструкција при дејство на динамичка побуда. При тоа, детално е анализирано однесувањето на системите при дејство на побуди со различни фреквенции, промената на основната фреквенција на базно изолираните модели од интензитетот на побудата и определувањето на вискозното придушување на различните системи.

Покрај експерименталните истражувања, кандидатот м-р Игор Ѓорѓиев разви аналитички модел за гумено лежиште кој се применува при динамичка анализа на базно изолирана конструкција. Верификацијата на резултатите од динамичките анализи ја добива со податоците од експерименталните истражувања, со што ја потврдува точноста на предложениот аналитички модел на гумено лежиште.

Спроведените истражувања од страна на кандидатот детално се објаснети во приложената докторска дисертација која се состои од осум глави и додаток со следниве наслови:

1. Вовед
2. Концепт на базната изолација
3. Производство и тестирање на лежишта од природна гума за сеизмичка изолација на резервоар
4. Тестирање на вкештен и сеизмички изолирани резервоари на сеизмичка платформа
5. Полиномел еласто-пластичен модел на лежиште од природна гума
6. Нумеричка верификација
7. Заклучоци и насоки за натамошни истражувања
8. Литература

Во првото поглавје се дадени воведните забелешки, целите и методологијата на истражувањето.

Во втората глава накратко се презентирани почетоците на примената на базната изолација и нејзината примена во светот. Покрај ова, кандидатот во оваа глава детално го образложува концептот на базната изолација, кога би требало да се употреби и нејзините предности и недостатоци.

Технолошкиот процес на производство на гумени лежишта од природна гума со слоеви од челични плочи и слоеви од карбонска и стаклена ткаенина е детално опишана во третата глава. Дополнително на ова, во оваа глава е даден детален опис на пресата за вулканизација и на динамичката рамка за биаксијално тестирање на гумени лежишта. Инструментацијата на динамичката рамка за тестирање на гумени лежишта заедно со краткиот преглед на програмата за управување се исто така овде опфатени. Во оваа глава кандидатот се осврнува само на кружните лежишта од мека и тврда компонента на гума, при што усвоената процедура на тестирање е применета кај сите останати произведени лежишта. Процедурата за спроведување на аксијални и комбинирани (аксијално и попречно товарање) тестови е детално презентирана. Применетата постапка за тестирање на гумени лежишта овозможува со релативно мал број на тестови да се добијат основни податоци за карактеристиките на лежиштата и на гумата како што се вертикалната и хоризонтална крутост, модулот на лизгање, хистерезисното придушување и зависноста на силата од претходно достигнатата хоризонтална деформација. Преку оваа серија на тестови е истражувана и промената во однесувањето од дејство на хармониски побуди со различни фреквенции. Комплетните резултати од спроведените тестови врз двете лежишта од мека и тврда гума преку графикони и табели се презентирани во оваа глава. Основната цел на спроведените

тестови врз двете кружни лежишта е определување на однесувањата на лежиштата кое, пак, се користи за определување на влезните параметри за аналитичкиот модел на лежиштата.

Втората фаза од експерименталните истражувања е презентирана во четвртата глава. Овде се опфатени експерименталните испитувања кои се посветени на испитување на динамичкото однесување на резервоар наполнет со вода каде што врската со темелната конструкција е вклетена и е базно изолирана. Инструментацијата на моделите и применетата процедура на тестирање овозможува кандидатот да располага со задоволителен број на податоци кои на еден систематски начин се обработени и презентирани во графичка форма. Конкретно, детално се изложени обемните резултати од динамичките тестови на вклетен и два базно изолирани резервоара побудени со случајна, хармониска и земјотресни побуди. Кандидатот во оваа глава дава јасен приказ на предностите и недостатоците од примената на базната изолација како техника на проектирање за заштита на конструкциите од дејство на надворешни динамички побуди.

Покрај експерименталните истражувања, во оваа докторка дисертација, кандидатот предлага сопствен аналитички модел на гумено лежиште кој е објаснет и верифициран во петтата глава. Во првиот дел од оваа глава е даден комплетен преглед и опис на гумените лежишта употребени за дефинирање на карактеристично однесување во хоризонтален правец. Овде би требало да се нагласи дека при дефинирањето на карактеристичното однесување, покрај стандардните гумени лежишта со слоеви од челични плочи, употребени се и лежишта со слоеви од карбонска и стаклена ткаенина. Во последните, години повеќе истражувачи од различни универзитети вршат различни испитувања и истражувања врз гумените лежишта армирани со ткаенини. Со истражувањата спроведени од кандидатот, ИЗИИС и Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, преку овие експериментални и аналитички истражувања се дава придонес во развивањето на гумени лежишта армирани со ткаенина. Треба да се потенцира дека кандидатот успешно ги идентификува основните фактори кои влијаат на однесувањето на едно гумено лежиште и креира едно унифицирано однесување на лежиште. Со реализацијата на овие експериментални истражувања и дефинираното карактеристично однесување на гумено лежиште се создадоа адекватни услови за теоретско истражување, односно развивање на аналитички модел на гумено лежиште. На крајот на оваа глава се приложени резултати од анализи со симулирани побуди. За побуди се употребени повеќе различни едноставни и комплексни хармониски функции. Овие спроведени симулации претставуваа прва верификација на предложениот модел. Исто така, преку нив се потврдија и можностите на моделот, односно неговата лесна приспособливост кон разни форми на однесување на гумени лежишта.

Шестата глава е посветена на нумеричка верификација на предложениот аналитички модел, односно негова имплементација во програма по конечни елементи и верификација на резултатите од динамичка анализа на базно изолирана конструкција. Предложениот модел е програмиран со користење на FORTRAN и тој е компајлиран и поврзан со софтверскиот пакет ANSYS. Може да се каже дека кандидатот ги следи најновите трендови за изработка на аналитички модел, односно врши проширување на можностите на веќе постојни софтверски пакет. Со овој пристап кандидатот нема потреба дополнително да програмира основни функции туку истиот се концентрира кон имплементацијата само на сопствениот модел. Во вториот дел на оваа глава, презентирани се резултатите од спроведените динамички анализи на резервоарот наполнет со вода и изолиран со гумени лежишта од мека природна гума и споредени се со резултатите добиени од тестирањата на резервоарот на динамичката платформа. На крајот на оваа глава се дадени предностите и ограничувањата на предложениот модел. Од приложените резултати може да се види дека предложениот модел со задоволителна точност го симулира реалното однесување на гумено лежиште. Осумте параметри кои се потребни за математичко дефинирање на аналитичкиот модел се определуваат брзо и едноставно преку полуавтоматска процедура на основа на кривите добиени од комбинирани тестови (аксијално и попречно оптоварување) на лежиштата.

Како и секој останат модел, така и овој модел има ограничувања кои се воочени и изложени од страна на кандидатот. Во предложениот модел не е вклучен ефектот на Мулинс, брзината на деформација и влијанието на вертикалното оптоварување врз однесувањето во хоризонтален правец. И покрај овие ограничувања, анализите покажаа задоволителна точност на предложениот модел.

Во претпоследната, седма глава, сумирани се основните заклучоци од реализираните истражувачки активности, а посочени се и основни насоки за понатамошни истражувања, особено за отстранување на ограничувањата на предложениот аналитички модел на гумено лежиште.

На крајот, во последната осма глава, даден е поширок преглед на користената литература од оваа специфична област од градежното конструкторство.

ПРИДОНЕС НА ДИСЕРТАЦИЈАТА

Областа која е опфатена со оваа докторска дисертација, сеизмичката изолација, во денешно време е широко распространета техника за пасивна заштита на конструкции. Со ова истражување, оваа техника стана достапна и во Македонија преку развивањето на сопствена технологија за производство и нејзина верификација преку обемни тестирања.

Дисертацијата го опфаќа технолошкиот процес на производство на едно гумено лежиште со слоеви од челични плочи и со слоеви од ткаенини. Во неа се вклучени и резултатите од обемните тестирања на различните типови лежишта произведени од различни природни гуми при што е креирана база на сила-поместување криви кои може да се употребат при наредни истражувања. Оправданоста од примената на базната изолација како техника за заштита на конструкции од дејство на динамички побуди е потврдена од тестирањата на вкештен и два базно изолирани резервоара наполнети со вода на сеизмичката платформа во динамичката лабораторија на ИЗИИС во Скопје. Покрај, експерименталните истражувања, придонесот на дисертацијата е и со развивање на аналитички модел на гумено лежиште за анализа на базно изолирана конструкција по методот на конечни елементи.

Со изработката на оваа докторска дисертација постигнати се неколку цели:

- развиени се гуми (рецептури) со средно и со високо придрушување (гумите се со различна тврдина);
- развиена е технологија за производство на гумени лежишта,
- развиена е технологија за производство на гумени лежишта со слоеви од ткаенини. Технологијата е развиена за ткаенини од карбонски и стаклени влакна;
- извршена е верификација на квалитетот на крајниот производ (гуменото лежиште) преку комплексна серија на вертикални и комбинирани тестови;
- спроведени се низа на тестови на сеизмичка платформа на класичен и на базно изолирани резервоари. Овие тестови се искористени за потврда на оправданоста од примената на базната изолација и за верификација на развиениот полиномен модел;
- развиен е нов конститутивен закон за гумено лежиште и тој е успешно верифициран.

Со изработката на оваа докторска дисертација добиен е нов модел на гумено лежиште кој е способен да го опфати однесувањето на гумено лежиште во услови на високи дилатации на смолкнување (shear strain). Од тестовите изведени врз различните типови гумени лежишта констатирано е дека актуелното моделирање на гумените лежишта како билинеарен модел е валидно само кога дилатациите не надминуваат $(75\div 100)\%$. При повисоки дилатации, гумените лежишта се однесуваат нелинеарно, односно гумата има особина да ги зголемува своите механички особини при што хоризонталната крутост на гуменото лежиштето расте. Во овие случаи, каде што е битно однесувањето на гуменото лежиште при високи дилатации, се препорачува примена на развиениот полиномен модел.

ЗАКЛУЧОК

Докторската дисертација на кандидатот м-р Игор Ѓорѓиев под наслов **РАЗВИВАЊЕ НА АНАЛИТИЧКИ МОДЕЛ НА ГУМЕНИ ЛЕЖИШТА СО СЛОЕВИ ОД ТКАЕНИНА ВРЗ ОСНОВА НА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ РЕЗУЛТАТИ**, претставува квалитетен научен труд кој со својата оригиналност и теоретска издржаност дава висок придонес кон развивањето и промоцијата на сеизмичката изолација како техника за заштита на конструкциите од дејството на земјотресите.

Комисијата со посебно задоволство ја рецензираше содржината на дисертацијата, со единствен став дека кандидатот м-р Игор Ѓорѓиев обработил поширока област од земјотресното инженерство при што покажал високо ниво на знаење и владеење со експерименталните и аналитички методи од горенаведената област. Затоа, со посебно задоволство му препорачуваме на Научниот совет на ИЗИИС во Скопје да ја прифати позитивната оцена од Рецензентската комисија за поднесената докторска дисертација на кандидатот м-р Игор Ѓорѓиев и да определи комисија и термин за нејзина јавна одбрана.

Рецензентска комисија

1. Д-р Љубомир ТАШКОВ, претседател,
редовен професор, ИЗИИС-Скопје, с.р.
2. Д-р Снежана СТАМАТОВСКА, член,
редовен професор, ИЗИИС-Скопје, с.р.
3. Д-р Виктор ХРИСТОВСКИ, член,
редовен професор, ИЗИИС-Скопје, с.р.
4. Д-р Зоран РАКИЌЕВИЌ, член,
вонреден професор, ИЗИИС-Скопје, с.р.
5. Д-р Михаил ГАРЕВСКИ, член,
редовен професор, ИЗИИС-Скопје, с.р.

ПРЕГЛЕД
на одобрени теми за изработка на докторски дисертации на
Економскиот факултет-Скопје во состав на Универзитетот
„Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Кандидат	Тема	Комисија
М-р Емилија Арнаудовска	„Влијанието на економската пропаганда врз клиентите на банкарскиот сектор во земјите членки на ЕУ и во Република Македонија“	проф.д-р Снежана Р.Јовановска проф.д-р Нада Секуловска проф.д-р Горан Петревски
М-р Кочо Героски	„Модата и текстилната индустрија на пазарите во развиените земји и состојбите во Република Македонија“	проф.д-р Снежана Р.Јовановска проф.д-р Нада Секуловска проф.д-р Сашо Јосимовски
М-р Мила Жибак	„Примена на герила маркетинг и 2.0 технологиите за стекнување на конкурентски предности на малите бизниси, со посебен осврт на чевларските претпријатија во Куманово“	проф.д-р Нада Секуловска проф.д-р Сашо Јосимовски проф.д-р Снежана Р.Јовановска
М-р Ефимија Димовска	„Пристапот до финансирање на малите и средните претпријатија: улогата и интервенциите на државата“	проф.д-р Михаил Петковски проф.д-р Владимир Филиповски проф.д-р Сашо Арсов
М-р Марија Трпкова	„Примена на векторските авторегресивни модели во макроекономско моделирање“	проф.д-р Славе Ристевски проф.д-р Весна Буцевска проф.д-р Горан Петревски
М-р Флорида Велјановска	„Влијание на странските кредити врз економиите на земјите во развој и транзиционите економии, со посебен осврт на Република Македонија“	проф.д-р Љубе Трпески проф.д-р Михаил Петковски проф.д-р Горан Петревски

ПРЕГЛЕД

на одобрени теми за изработка на магистерски труд на **Економскиот факултет-Скопје** во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Кандидат	Тема	Ментор
Снежана Здравеска	„Квалитет на услугите во банкарскиот сектор“	проф.д-р Снежана Р.Јовановска
Ивана Глишовска	„Фактори на потрошувачка и фази во процесот на донесување на одлука при купување на пиво“	проф.д-р Снежана Р.Јовановска
Ѓоко Грдановски	„Маркетинг микс концепт на угостителските објекти со посебен осврт на малите ресторани“	проф.д-р Снежана Р.Јовановска
Моника Илиевска	„Градење на долгорочни односи и лојалност кај купувачите во тондах Македонија“	проф.д-р Анита Ц.Шулеска
Јасмина Лавчанска	„Примена на моделите со зависни вештачки променливи при анализа на корисници кои никогаш не ги плаќаат услугите во телекомуникацискиот сектор во Република Македонија“	проф.д-р Весна Буцевска
Неда Калешовска	„Електронскиот менаџмент на синџирот на снабдување како средство за создавање конкурентска предност за онлајн претпријатијата“	проф.д-р Лидија П.Ивановска
Ивана Илоска	„Монетарната политика на Европската Монетарна Унија – проблеми и перспективи“	проф.д-р Љубе Трпески
Милена Пржеска	„Ефектите на инфлацијата и одредувањето на оптимално ниво на инфлација“	проф.д-р Михаил Петковски
Милица Манева	„Третманот на измамите во современата ревизорска професија“	проф. д-р Зорица Б.Лазаревска

Светлана Лекоска	„Оптимален дизајн и развој на апликации и сервиси за мобилна трговија“	проф. д-р Сашо Јосимовски
Никола Јаулески	„Децентрализиран менаџмент на европски образовни фондови за општо образование во Република Македонија“	проф. д-р Димитар Бојациоски

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА НА БИЗНИСОТ И МОЖНОСТИ ЗА
ВЛЕЗ НА СТРАНСКИ ИНВЕСТИЦИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ ОД
М-Р ЈУСУФ ЗЕКИРИ, ПОДНЕСЕНА ДО ЕКОНОМСКИОТ ИНСТИТУТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на член 241 од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, во врска со поднесената докторска дисертација од кандидатот м-р Јусуф Зекири на тема „Интернационализација на бизнисот и можности за влез на странски инвестиции во Република Македонија“, а согласно со заклучокот од 59-тата седница на Научниот совет од 27.6.2011 и одлука бр. 02-1154/2 од 28.6.2011 година, формирана е Комисија за оцена и одбрана во состав:

- д-р Биљана Ангелова
- д-р Јован Пејковски
- д-р Диана Бошковска
- д-р Дејан Пендев
- д-р Татјана Петковска Мирчевска

Членовите на Комисијата со особено внимание ја прочитаа и ја проучија поднесената докторска дисертација од кандидатот м-р Јусуф Зекири на тема „Интернационализација на бизнисот и можности за влез на странски инвестиции во Република Македонија“, и до Научниот совет на Економскиот институт во Скопје го доставуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. Општи согледувања

Поднесениот докторски труд на м-р Јусуф Зекири на тема „Интернационализација на бизнисот и можности за влез на странски инвестиции во Република Македонија“ обработува актуелна проблематика која се однесува на меѓународниот бизнис и можностите за интернационализација на претпријатијата од Република Македонија, со цел добивање на научни сознанија и практични насоки за суштината и улогата на странските инвестиции, со особен осврт на нивната улога и значење за Република Македонија.

Предмет на истражување на овој труд е анализата на факторите за влез на компаниите на странски пазари, а посебно анализа на факторите кои влијаат на одлуките на инвеститорите за влез на странски капитал на бизнис-локација како што е Република Македонија. Ова прашање се

отвора како голем предизвик особено поради специфичноста на меѓународниот пазар од финансиската криза од 2008 година, која поради интензитетот на глобализацијата се прелеа во речиси сите земји на светот, земајќи размери на економска криза. Токму ваквата состојба на недостаток на свеж капитал и „скапи пари“, ги прави инвеститорите исклучиво претпазливи во изборот на инвестициони локации. Од друга страна, ваквата состојба создаде конкурентност меѓу земјите, особено кај земјите во развој, меѓусебно да конкурираат и да се борат за привлекување на странски инвеститори нудејќи поволности за да бидат забележани како атрактивни бизнис и инвестициони локации.

Целта на докторскиот труд е анализа на меѓународните глобални стратегии користени од страна на мултинационалните компании во одлучувањето на моделот за влез или дејствување на меѓународните пазари, со особен осврт на специфичноста на пазарот во Република Македонија. Посебен акцент е ставен на факторите кои се детерминирачки за понатамошно подобрување на бизнис-климата и креирањето атрактивна бизнис-локација во македонската економија.

Значењето на овој труд произлегува од потребата за развојот на Република Македонија, преку привлекувањето странски капитал. Оттука, преку детектирање на мотивите и факторите за влез на странскиот капитал во македонската економија, резултатите од истражувањето на трудот им овозможуваат на потенцијалните инвеститори полесно донесување одлука при изборот на бизнис-локација, како и на конкретната форма на интернационализација на бизнисот, односно на влез на македонскиот пазар. На релевантните државни ентитети кои се јавуваат како клучни субјекти во процесот на привлекување странски инвестиции во различни форми исто така, им се овозможува да ги користат резултатите од истражувањето на овој труд при дизајнирањето стратегии за привлекување на странски инвестиции.

Содржина на трудот

Според приложените тези, докторската дисертација е систематизирана во вовед, четири тематски поглавја, заклучок, библиографија и прилози. На основниот текст отпаѓаат 257 страници, 19 страници се прилози и 12 страници се библиографски единици (користена литература).

Во воведот се објаснети актуелноста на темата, целта, основните мотиви, предметот на истражување, како и методолошките приоди кои кандидатот ги користи во текот на истражувањето и обработката на темата.

Во првата глава, **Концепти за интернационализација на бизнисот**, се дава образложение на потребата и улогата на интернационализацијата на бизнисот во услови на глобализација на светските економски и финансиски текови, како и на различните теоретските концепти кои се развиле во литературата за меѓународен бизнис. Притоа кандидатот прави осврт како на традиционалните, така и на современите концепти за интернационализација на бизнисот. Во овој дел од трудот кандидатот ги истражува и мотивите, моделите и факторите на опкружување кои влијаат при донесувањето одлука од страна на менаџментот за влез на дадена компанија на странски пазар. Посебен акцент е ставен на директните и индиректните фактори кои имаат влијание во одлучувањето за формите на учество во меѓународниот бизнис, како и на придонесот за интернационализација на бизнисот на дадена компанија. Тоа произлегува од фактот дека компаниите кои сакаат да го интернационализираат своето работење, при изборот на начинот за влез на странски пазар треба да тргнат од принципот на ефикасност, односно да ја изберат таа форма на влез која ќе им овозможи да ги користат сопствените ресурси и капацитети на ефикасен начин. Во овој дел од трудот кандидатот детално ги истражува различните модели за влез на странски пазар со оглед на тоа дека сите модели имаат свои позитивни, но и слаби страни. Оттука произлегува и умешноста и знаењето на менаџментот на компанијата врз основа на мотивите и факторите на влијание да избере соодветна форма за интернационализација на бизнисот, гледано од временска и просторна перспектива.

Во втората глава, **Меѓународно деловно опкружување**, врз база на методите и моделите за интернационализација на бизнисот направена е анализа на бизнис-опкружувањето од аспект на разместеноста и движењето на капиталот на глобалниот пазар. Ваквата анализа е направена преку анализа на портфолио инвестициите следени преку капиталната структура на компаниите кои котираат на најголемите берзи во светот. За таа цел, кандидатот најнапред прави теоретска анализа на интерните и екстерните фактори кои придонесуваат за успехот на компанијата и за зголемување на нејзиното учество на одредени пазари. Во тој контекст се разработени повеќе теоретски концепти за факторите на влијание во меѓународното деловно опкружување. Анализата на надворешното опкружување е значајно и комплексно, бидејќи компаниите не можат да влијаат на овој тип опкружување, бидејќи овие фактори се надвор од влијанието на компанијата, но се значајни при избор на инвестиционата локација. Од друга страна, таквата анализа придонесува за оспособување на компанијата за влез на потенцијаните пазари како и за учество во меѓународниот бизнис. Стратегиите за интернационален пристап се многу значајни и комплексни, бидејќи тие се темелат на анализа чиј аутпут се можните одлуки за влез на странски пазари. Интернационалните

стратегии кои се опфатени во овој дел од трудот се поврзуваат со одлуки наменети за различни функции и дејности, со цел да се дојде до поголема конкуретска предност како на домашниот пазар, така и на надворешните пазари.

Во третата глава, **Структури на интернационализацијата на бизнисот**, кандидатот прави анализа на можните начини за интернационализација на компаниите. Особено акцент кандидатот во овој дел од трудот посветува на интеграциите преку спојувања и преземања како можни форми за влез на странски директни инвестиции во дадена национална економија. За таа цел е направена поопсежна анализа на интеграциите преку спојувања и преземања со истражување на мотивите, фазите и начините за ваквиот тип интернационализација на компаниите. Исто така, во овој дел од трудот е направено согледување и на можните проблеми кои произлегуваат од интегрирањето во меѓународниот бизнис преку процесот на преземање и спојување како можни форми на меѓународен бизнис. Предмет на анализа, исто така, во оваа глава претставуваат и останатите форми за влез на странски капитал, како што се *green field* инвестиции, портфолио инвестиции и реинвестирање на профитот, како вовед за СДИ во Република Македонија. При анализата на формите за влез на странски капитал, кандидатот прави осврт на факторите кои имаат клучна улога на влијание при одделните начини за влез на странски пазар. Паралелно со образложувањето на поодделните форми на влез на СДИ, направен е и аналитички осврт на состојбите на СДИ според структурата (методологија на ОЕЦД) во неколку земји и региони во светот, со цел да се добијат сознанија за тековите и насоките на движење на СДИ во изминатиот период гледано во светски рамки.

Во последната глава, **Анализа на факторите за влез на СДИ во Република Македонија**, е направена анализа на деловното опкружување како значаен фактор за влез на странскиот капитал на македонскиот пазар. Со глобализацијата, СДИ станаа еден од круцијалните фактори за економски развој, посебно кај земјите во транзиција. Тие придонесуваат за отворање на нови работни места, размена на добри и услуги, како и прелевања на технолошки достигнувања. СДИ несомнено се еден од круцијалните фактори кои придонесуваат за долгорочен економски развој на Република Македонија. Во оваа глава се анализира состојбата на СДИ во македонската економија преку различните форми на влез на капитал како што се: интеграција преку спојувања (*mergers*) и преземања (*aquisitions*), портфолио инвестициите, *green field* инвестициите и реинвестирањето на добивката. Исто така за добивање на посеопфатни резултати, анализата на СДИ во Република Македонија е направена и по други основи, односно критериуми како што се: временска динамика на СДИ, влезот на СДИ по дејности, потоа по земја на потекло на капиталот и

слично. На тој начин, кандидатот, преку сеопфатната анализа на СДИ во Република Македонија, во овој дел од трудот успева да ги идентификува силните и слабите страни на сите детерминанти кои се идентификувани како фактори со големо значење за влез на странски капитал во македонската економија. Анализата се базира на статистичка анализа на податоците за СДИ во Република Македонија, како и на примарни податоци добиени преку анкетно истражување на компании кои се веќе влезени на македонскиот пазар преку соодветна форма на СДИ.

Во заклучните согледувања се даваат сублимирано мотивите за интернационализација на бизнисот, како и факторите кои придонесуваат во селектирање на формата за влез на капитал на странски пазари, со особен осврт на пазарот во Република Македонија. Преку моделите кои ги има изградено кандидатот врз основа на емпириско истражување заедно со примена на СПСС- анализи и статистики, доаѓа до заклучни сознанија за факторите кои се важни за привлекување на странски инвестиции во Република Македонија. Овие анализи се поткрепени и со анализа на влијанието на СДИ врз неколку значајни макроекономски агрегати во македонската економија како што се економскиот раст, вработеноста и девизниот прилив. Во тој контекст се дадени препораки во насока на амортизирање на пречките, т.е оние фактори кои не се исполнуваат и зајакнување на факторите кои се предност за привлекување на странски капитал во земјата. Врз основа на тоа, резултатите од истражувањето можат да послужат во насока на понатамошно подобрување на условите и бизнис-климата во македонската економија со цел привлекување нови инвеститори во Република Македонија, преку некоја од формите на интернационализација на бизнисот или формите за влез на странските пазари. Кандидатот, исто така, во заклучните согледувања дава напомена дека трудот дава основа за понатамошна анализа и тоа пред сè за компаративна анализа со другите балкански земји, во функција на давање идни насоки и мерки за зголемување на атрактивноста на македонската економија за странски инвестиции, споредено со соседните земји.

III. Оцена и заклучок

Докторската дисертација на тема „Интернационализација на бизнисот и можности за влез на странски инвестиции во Република Македонија“, од *м-р Јусуф Зекири*, претставува актуелен и значаен труд кој се одликува со сериозен пристап кон третиралиот проблем базиран на научна аргументација на поставените тези, како и анализа и синтеза на релевантни податоци. Ваквиот пристап е надополнет со соодветна методолошка рамка, користење на најнова стручна и научна

литература и изразено критичко размислување, базирано на сеопфатна компаративна анализа и емпириско истражување во конципирање на заклучоците, насоките и препораките што му дава научен придонес на трудот. Исто така, значајно е да се потенцира дека, при изработката на трудот, консултирана е значителна библиографска граѓа претежно од странски автори, како и голем број документи, интернет - извори и публикации поврзани со истражуваната проблематика.

Согласно со претходното, Комисијата констатира дека кандидатот *м-р Јусуф Зекири* изработил квалитетен, компактен и сеопфатен труд. Кандидатот успешно се справил со поставениот предизвик за истражување и анализа на оваа комплексна проблематика и успеал да понуди аргументирани ставови, мислења, заклучоци и препораки. Теоретските и емпиriskите елаборации и резултати од анализата на податоци можат да добијат реална примена кај корпоративниот сектор во донесувањето одлуки за интернационализација на бизнисот и влез на странски пазар, како и на државата во целина.

Врз основа на претходното, Комисијата му предлага на Советот на Економскиот институт во Скопје:

1. да го прифати извештајот со позитивна оцена за поднесената докторска дисертација „Интернационализација на бизнисот и можности за влез на странски инвестиции во Република Македонија“ од *м-р Јусуф Зекири*;
2. на кандидатот *м-р Јусуф Зекири* да му се дозволи јавна одбрана на докторскиот труд.

Во Скопје 23.9.2011

Членови на Комисијата

1. _____
/Д-р Биљана Ангелова/ с.р.
2. _____
/Д-р Јован Пејковски/ с.р.
3. _____
/Д-р Диана Бошковска/ с.р.
4. _____
/Д-р Дејан Пендев/ с.р.
5. _____
/Д-р Татјана Петковска Мирчевска/ с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ЦАРИНСКИ КАЗНЕНИ ДЕЛА“ ОД М-Р НАСЕР ЕТЕМИ ПРИЈАВЕН НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје на својата седница одржана на 25 мај 2011 година, формира Комисија за оцена и одбрана на докторската дисертација на кандидатот м-р Насер Етеми под наслов „Царински казнени дела“ во состав: акад. проф. д-р Владо Камбовски, проф. д-р Љупчо Арнаудовски ментор, проф. д-р Методија Каневчев, проф. д-р Никола Тупанчески и проф. д-р Гордана Бужаровска, која го прочита трудот, го прегледа и го оцени и на Наставно-научниот совет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Приказ на трудот

Докторската дисертација на кандидатот м-р Насер Етеми под наслов „Царински казнени дела“, опфаќа текст од 396 страници и 30 страници прилози, пишуван во компјутерска техника во нормален проред. Материјата обработена во трудот е систематизирана во седум глави, попис на користената литература и прилози. Во воведниот дел, без нумерација, авторот на трудот дава образложение за општествената и научната (стручната) оправденост на темата, предмет на истражувањето, основни хипотези и методологија на истражувањето (стр. 1 - 9). Оправденоста царинските казнени дела да бидат предмет на обработка во една докторска дисертација авторот ја согледува во масовноста на овие деликти кои се појавуваат во сите области од општествениот живот и настојувањето да се оствари висок степен на општествена дисциплина на граѓаните во услови на многу развиени економски односи со странство и услови на економска транзиција во државата, глобализација на современото општество и во услови на економска светска рецесија. Притоа, се истакнува потребата од јасно дефинирање на царинските казнени деликти и подрачјата во кои тие се јавуваат, проблемите што се појавуваат во правната регулатива и мноштвото закони со кои се пропишуваат прекршоците, феноменологијата на овие деликти и тежнението да се добијат сознанија што упатуваат кон објаснувањето на нивната етиологија, сторителите (носителите) на овие деликти скоро секој граѓанин во Република

Македонија се јавува пред надлежните казниени органи за сторен прекршок. Појдовните хипотези кандидатот ги формулира на тој начин што тргнува од тврдењето дека постои царински криминалитет во областа на економските, финансиските односи, а од значање за безбедноста и правниот интегритет на државата, хипотезата дека царинскиот криминалитет е составен дел на организираниот криминалитет, откривањето и докажувањето на казненото дело што спаѓаат во овој криминалитет е сложена појава која бара стручност, професионалност, добра организација на државните органи што дејствуваат во оваа област. Во овој дел од текстот авторот не запознава со применетата методологија во реализацијата на истражувањето.

1. Во првата глава (стр. 10 - 45), Вовед во проблематиката на царинските казниени дела, кандидатот ги анализира основните карактеристики што произлегуваат од општествените, економските и правните основи на општеството во кое се јавуваат, царинските деликти во економскиот, стопанскиот и финансискиот систем на државата, царинските деликти низ Конвенцијата за организиран транснационален криминалитет.

2. Во втората глава под наслов „Криминолошки и кривично-правни карактеристики на кривичното дело криумчарење“ (стр. 45-135), преку разработка на општиот поим “криумчарење” кандидатот настојува да го одреди заштитниот објект од овој вид криминално поведение. Тоа го чини на тој начин што обработувајќи го општиот поим, ги разработува облиците низ кои се појавува кривичното дело криумчарење како основен и најчест облик на казнено дело во областа на царинскиот криминалитет, кое инаку се јавува во многу различни облици. Авторот прави детална анализа бидејќи преку ова кривично дело се навлегува во суштината на царинскиот криминалитет. Од тие причини, тоа кривично дело се обработува во основниот пристап кон проблематиката. Во овој дел од анализата се обработени, во врска со ова кривично дело: криминалната банда, организирана група, злосторничко здружение како кривично-правни и криминолошки институти. Во начините на вршење на ова кривично дело, кандидатот ги разгледува и ги анализира оние облици во кои сторителите употребуваат оружје, како и институтите помагање од страна на службено лице. Согласно со општиот пристап кон ова кривично дело обработен е институтот “обид” како и казнувањето на правните лица, проблемите врзани со одземањето на стоките и последиците што ги предизвикува ова кривично дело. На сторителите на ова кривично дело им е посветено посебно внимание. Авторот не пропушта во согласност со општиот пристап да ја разработи феноменологијата на овој криминалитет и практичните искуства на одделните сторители.

Феноменолошката анализа ја започнува со анализа на податоците за поднесени кривични пријави од страна на органите на откривањето: царинските органи, инспекциските органи, финансиската полиција. Квалитетот на откривањето го утврдува преку бројот на прифатени и отфрлени кривични пријави. Посебно внимание им посветува на жените како сторители на ова кривично дело, малолетните сторители на ова кривично дело. Оваа анализа е илустративна бидејќи се потпира со конкретни примери на многубројни примери од практиката.

3. Во третата глава под наслов „Криминолошки и кривично-правните карактеристики на царинските измами“ го обработува кривичното дело “царинска измама” (стр. 127-184). Кон обработката на оваа проблематика, авторот пристапува на идентичен начин како и кај претходно обработеното кривично дело - криумчарење тргнувајќи од појавните облици на ова кривично дело низ кривично правните норми, категоризирајќи облици по нивната тежина, обидот и неговото казнување, правните лица како сторители на ова кривично дело, посебно неточното пријавување стоки, вредности, неточното декларирање, привремениот увоз на стоки и други облици на појавување на ова кривично дело. Посебно се разработени последиците од ова кривично дело по економскиот и финансискиот систем. Обработувајќи ги различните појавни облици на кривичното дело царинска измама, авторот на трудот инсистира на опфатност да не приближи кон реалноста бидејќи формата и облиците на сторувањето на ова кривично дело се многубројни, кај различните стоки – различни постојано се појавува низ нови облици и форми.

Субјективната страна кај ова кривично дело е разработена преку предвидените казни од КЗ и Царинскиот закон, разлики со кривичното дело криумчарење. Феноменологијата на ова кривично дело кандидатот ја обработува и ја објаснува преку обработка на кривичните пријави поднесени од различни органи (прифатени и отфрлени). Обработувајќи ја казнената политика на судовите, ја илустрира низ практиката на Тетовскиот основен суд, со илустрација за конкретни случаи и предмети.

4. Четвртата глава од трудот им е посветена на криминолошките и кривично-правните карактеристики на кривичното дело прикривање на стоки кои се предмет на криумчарење и царинска измама (чл. 278-б од КЗ) (стр. 185-215). Обработувајќи го ова кривично дело, а го заокружува криминалитетот што го одредува како царински криминалитет. Притоа, тргнува од анализа на кривично-правните одредби одредувајќи

го општественото значење на ова кривично дело, авторот тоа го чини преку анализа на последиците што зад себе ги остава ова кривично дело чие значење е и криминолошко.

Авторот на грудот посебно ги обработува сторителите на ова кривично дело преку нивните карактеристики, предвидената казна во споредба со предвидените казни за другите кривични дела од овој криминалитет. Посебно место и дава на феноменологијата на ова кривично дело преку одржување на неговото место во царинскиот криминалитет преку поднесените кривични пријави (отфрлени кривични пријави). Казнената политика на судовите кај ова кривично дело ја анализира и ја оценува преку практиката на Основниот суд во Тетово низ обработка на одделни случаи, како и информации за кривични пријави и анализа на нивните активности во откривањето и докажувањето на ова кривично дело.

5. Во петтата глава под наслов “Прекршоците во царинското работење” (стр. 216-266), преку поимот царински казнени дела, во насловот на докторската дисертација, авторот во оваа појава ги вбројува и ги обработува и царинските прекршоци. Од општиот поим “прекршоци” го изведува и го одредува поимот “царински прекршок” и нивното значење што произлегува од нивната масовност. Во обработката на оваа проблематика, кандидатот тргнува од царинските прекршоци со што и го одредува и местото на Царинската управа во правниот систем на државата (како извршна власт). Тука се задржува на материјално-правните и процесните одредби од Законот за царина, надлежните органи што постапуваат во оваа материја, посебно проблематиката врзана за откривањето на овие прекршоци, постапката регулирана со Законот за прекршоци, во однос со кривичната постапка, системот на санкции во прекршочната постапка и новиот систем за постапување во прекршочната постапка преку глобите како главна казна, мандатната казна, порамнување и посредување како нови институти истакнувајќи ги основните начела на оваа постапка. Посебно внимание им посветува на сторителите на царинските прекршоци (физички и правни лица) на санкцијата “одземање на предмети”, како и модалитетите низ кои се јавуваат најчестите и најтешките царински прекршоци. Посебно внимание им посветува на органите што одлучуваат во прекршочната постапка, со критичка анализа врз казнениот прогон во оваа област.

Во оваа глава авторот посебно внимание им посветува на “прекршочните мерки во заштита на интелектуалната сопственост”

6. Шестата глава од трудот е посветена на етиологијата на царинскиот криминалитет во Република Македонија (стр. 267-307). Во објаснувањето на

етиологијата на царинските казнени дела, авторот тргнува од општествените односи и услови во современото општество што придонесува овој криминалитет да се потврдува како масовен. Во тој пристап тој тргнува од објаснување и утврдување на концептот на глобализација, во него сместувајќи го процесот на распаѓањето на југословенската заедница и неговиот одраз врз Република Македонија во конституирањето како самостојна држава. Посебно внимание им посветува на промените во економските и стопанските односи, и појавата на нови облици на криминалитет во областа на економските односи, финансиите, даноците и различни нови облици на криминалитет во државата која се именува како држава во транзиција. Како посебни фактори со етиолошко влијание врз настанувањето на новите облици на криминалитет ги разработува: затворање на пазарите, распаѓање на стопанскиот систем низ процесите на приватизација на капиталот и средствата што беа во општествена сопственост, осиромашување и безработица, длабоки структурални промени кај населението, појава на организиран криминалитет низ политизација и поврзување со државните структури, појава на корупција, како основен метод во вршењето на криминалитетот воопшто и царинскиот криминалитет, субјективни фактори со влијание врз настанување на новите облици на криминалитет, фактори што влијаеле на појава на царинскиот криминалитет.

Во оваа глава авторот под посебен поднаслов ги обработува последиците од криминалитетот во царинското работење (стр. 299), и тоа преку укажувањето на ефектите врз економијата, надворешнотрговскиот промет, намалувањето на приходите на државата, инвестициите, социо-политичките ефекти врз населението и врз царинското работење, влијанието врз безбедноста и сигурноста во живеењето на луѓето.

7. Седмата глава од трудот е посветана на местото и улогата на царината во превенирањето и репресијата на царинскиот криминалитет (стр. 307-369).

Одредувајќи го местото на Царината во спречувањето, сузбивањето и превенирањето на царинскиот криминалитет, авторот прави напор да го одреди местото на царината во државата во минатото и денес, посебно местото на царината во 21 век и царината во државниот систем на Република Македонија. Авторот посебно се занимава со местото и улогата на царинската служба во откривањето на царинскиот криминалитет, која функција ја одредува како суштинска и во репресивното и во превентивното спречување на овој криминалитет. Во тоа посебно внимание обраќа на овластувањата на царината и нејзините полициски овластувања, потребата од

демократизација на организацијата, дејствувањето на царината со настојување за поголема општествена контрола врз нејзината работа, соработка со другите служби на домашен и меѓународен план. Врз овие разгледувања, авторот поставува некои општи начела, принципи во сузбивањето на овој криминалитет, местото и улогата на царинскиот службеник во откривањето на овој криминалитет, професионализација на службата, унапредување на оперативната разработка и ризикот вклучувајќи ја и проблематиката на корупцијата во царината.

8. Трудот завршува со „Заклучоци и предлози“ (стр. 380), попис на користена литература и Прилози: Табеларни прегледи за криумчарењето на стоки од евиденцијата на Царината, кои сами по себе се интересни и ги поткрепуваат ставовите на авторот, приказ на резултатите од интервјуата што ги спровел авторот кои сами по себе се интересни.

III. Оцена на докторската дисертација

Кандидатот м-р Насер Етеми избра за тема на својата докторска дисертација облик на криминалитет кој по својот обем, по својата феноменологија, по областите во кој се појавува, последиците што зад себе ги остава дезорганизацијата и растројствата што ги остава зад себе, посебно во областа на стопанските, економските, финансиските односи, спаѓа во редот на опасните облици на криминалитет. По некои свои феноменолошки форми и облици се надоврзува на организираниот криминалитет, а по начинот на остварувањето, корупцијата станува основен метод на негово остварување, но со широко влијание врз државата и нејзините органи. Тоа е криминалитет што ја детерминира корупцијата во државата. При така големо значење на овој криминалитет, сепак тој кај нас не е проучуван и истражуван. Затоа, кандидатот покажа храброст кога одлучи овој криминалитет да го избере за своја докторска дисертација. Проблемите со кои се сретна кандидатот при обработката на темата се многубројни, посебно во одредувањето на поимот царински казнени дела или царински криминалитет, бидејќи таква дефиниција кај нас не постои и различни се ставовите во неговото одредување како криминалитет или казнени дела – дали со поимот треба да се опфатат и прекршоците. Авторот се определи за поимот „царински казнени дела“ и со тоа направи чекор напред кон дефинирање на овој криминалитет. Авторот се сретна и со недостиг на домашна литература и истражувања во оваа област. Авторот се сретна со проблемот на отсуство на извори на сознанија за самата појава, посебно отсуство, нецелосни, неадекватни статистички податоци за појавата. Како што покажува текстот

што е денес предмет на оцена, со голем или со помал успех, тој ги совладува овие проблеми и изготви труд, кој заслужува почит, посебно поради методолошкиот пристап кон обработката на материјата. Посебно во делот на феноменолошките истражувања, тој настојува проблемите и појавите да ги обработи и објасни на начин на кој за оние што работат во оваа проблематика кон добиените сознанија се практично применливи. Ова особено се однесува на криминалистичкиот пристап и објаснувања, практичното значење во примената на стекнатите сознанија што ни ги претставува авторот, посебно низ обработката на практиката и предметите на царинските служби, полицијата, финансиската полиција и предметите за кои одлучувал Судот во Тетово.

Низ разработката на царинските казни дела, авторот отвора многу прашања сврзани со природата на овој криминалитет на различен начин и со различни феноменолошки облици. Низ нив настојува да ја истакне неговата опасност за безбедноста на државата, за нејзиното место и односи во меѓународната заедница, за економијата и стопанството во државата. Тој не дава одговор на сите прашања, но ги отвора и ги идентификува на начин на кој го отвора нивното натамошно истражување.

Докторската дисертација е научен труд кој отвора расправа помеѓу Комисијата за оцена на трудот и кандидатот. Таков е случајот и со докторската дисертација на кандидатот м-р Насер Етеми. Неговиот труд отвора многу теоретски, методолошки и практични прашања, на кои секогаш во дисертацијата не се сретнуваме со одговори.

Основниот проблем, според мислењето на Комисијата за оцена на трудот со кој се сретнуваме во овој труд е основниот поим „царински криминалитет“, со кој во криминолошката и кривично-правната литература и ретко се среќаваме. Тоа значи воведување во номенклатурата на видовите криминалитети, во структурата на криминологијата како една нова феноменолошка појава, која налага да се конституира дефиниција која ќе овозможува лесно препознавање на тој криминалитет во функција на негово спречување, сузбивање и превенирање. Барањето за прецизно дефинирање на појавата во криминологијата се наметнува како научен и методолошки принцип. Воведувајќи ја оваа појава, кандидатот бил исправен пред проблемот да ја дефинира појавата за која во литературата од оваа област и нема многу проучувања. Како основа за поставување на дефиницијата „царински криминалитет“ како предмет на истражувањето, авторот поаѓа од кривично-правната наука и од казненото законодавство. Тој тргнува од обработката на основните кривични дела предвидени во КЗ: криумчарење, царинска измама и прикривање на стоки. Таквиот пристап на

авторот му бил неопходен и правилен. Преку одредбите на КЗ доведувајќи ги во непосредна врска со неговите испитувања на овие кривични дела низ практиката, ги утврдува феноменолошките карактеристики на секое кривично дело (криминалитет). Авторот на трудот е свесен дека на овој пристап му недостасува криминолошки пристап кон царинскиот криминалитет како општествена појава. Царинскиот криминалитет спаѓа во ретките видови криминалитет кој се појавува во повеќе области од општествениот живот и односи во општеството: тој е проблем на безбедноста на државата, длабоко навлегува во економските и стопанските односи во државата, тој е присутен во финансискиот и банкарскиот систем, тој ги зафаќа основните извори на средства за финансирање на државата, тоа е внатре во државата и државните органи предизвикувајќи односи што предизвикуваат дезорганизација на државната управа, најчесто корупција. Поставувањето на поимот „царински криминалитет“, опфаќајќи ги сите овие односи и подрачја од општествените односи во кои тој се појавува, претставува многу сложена работа и затоа авторот и не впушта во нив.

Проблемот на дефинирањето на овој криминалитет станува уште посложен кога кон него ќе се вклучат и прекршоците кои во оваа област по феноменологија и појавност се многу масовни. Авторот постапува сосема коректно кога на прекршоците им посветува посебна глава одредувајќи ги правците во кои треба да се бараат решенијата за оваа појава.

Недостатокот на дефиниција или елементи за дефинирање на поимите „царински криминалитет“ и „царински казни дела“, авторот го разрешува успешно на тој начин што кривичните дела од КЗ кој ги разгледува под општиот поим „царински кривични дела“ ги разработува како кривично-правен проблем, како криминолошки проблем утврдувајќи ги нивните феноменолошки и етиолошки карактеристики, сите тие верификувани низ практиката на работа на царинските органи, полицијата и на другите надлежни органи за борба против овој криминалитет. Но на авторот на овој труд, но и на криминолошката наука, останува обврската за натамошни проучувања на овој криминалитет кои ќе доведат и до негово поблиско дефинирање и одредување.

По својата суштина, царинскиот криминалитет е економски криминалитет, но и административен криминалитет, криминалитет во областа на финансиите и финансиското и банкарското работење. Ваквата одреденост на царинскиот криминалитет, нужно ја наметнува потребата тој да се проучува и како облик на организиран криминалитет. Авторот на трудот, на оваа проблематика и не и посветува

доволно внимание. Царинскиот криминалитет носи карактеристики на организиран криминалитет како повеќефазен криминалитет, со учество на повеќе сторители (актери) чии меѓусебни комуникации и соработка бараат нужно елементи на организираност: набавка, транзиција и пренос, шпедиција, поврзаност со трговијата и банките, растурање и продавање на стоките до царинските органи. Но царинскиот криминалитет носи карактеристики на криминалитет на “белите јаки”, кој упатува на негова поврзаност со државата, државните институции и политичките структури. Оваа проблематика, авторот се обидел да ја разработи преку спроведеното истражување со кое укажува на присуството на овие појави и во државата и во царината. Царинскиот криминалитет може да се разгледува и објаснува како организиран криминалитет и преку доминантните методи на вршење на организираниот криминалитет: корупцијата, насилството, поврзаноста со државните структури итн. Разработката на оваа проблематика ќе отвореше уште една димензија на царинскиот криминалитет како значајна негативна појава во општеството.

Во работата на докторската дисертација, особено на емпирискиот дел од истражувањето, авторот се сретнува со сериозни проблеми во однос на изворот на податоци (статистички) и други проблеми кај надлежните органи. Врз основа на тие сознанија, тој доаѓа до сознание дека нема успешна борба против овој криминалитет доколку немаме точни изворни информации и податоци за неговото присуство, појавност, носители и сл. Стекнатите лични искуства низ истражувањето и уверувањето за нужноста од воспоставување на ред и методологија во следењето на овој криминалитет, на авторот му овозможиле да ги одреди насоките во кои треба да се бараат решенијата за статистичко следење, анализа и проучување на овој криминалитет. Ова особено заради фактот што во борбата против овој криминалитет учествуваат повеќе органи со различна положба, надлежности и начин на дејствување во однос на овој криминалитет.

Во криминологијата на пращањето на дефинирање на појавите што таа ги изучува, а тоа се различни облици и видови на криминалитет, тоа се скриени појави за нивно успешно откривање, спречување, сузбивање и превенирање, неопходно е да се познаваат преку јасно одредување во јасна и прецизна дефиниција. Ова особено се однесува на царинскиот криминалитет не само поради фактот што тој опфаќа повеќе видови казнени дела, туку и заради односите во кои тој се случува.

Статистичката и методолошката обработка на податоците за царинските казнени дела е од особено значење за следење и проучување на рецидивизмот кај овој

криминалитет кој е висок, но во отсуство на податоци и извори на сознанија не може да се утврди. На овој начин авторот на трудот ги отвора проблемите од методолошка природа кои имаат специфично значење при проучувањето и објаснувањето на овој криминалитет. Основните начела што ги поставува авторот, како основа за спречување на царинските казнени дела, можат да послужат како основа за разрешување на овие проблеми.

Трудот завршува со Заклучоци и предлози.

Читајќи ги заклучоците, не можеме да се ослободиме од впечатокот дека во докторската теза се иницираат многубројни проблеми за кои има решение или се бара решение, но нив не може да ги најдеме или не на најсоодветен начин формулирани во овој дел од трудот. Истата забелешка се однесува и на делот на предлозите. Тезата отвора многу проблеми од областа на царинските казнени дела, но барањето решенија за објаснување на овој криминалитет, неговото спречување и сузбивање, нивното апликативно значење и вредност, не се изразени на доволен јасен начин. Со оглед и на обемот на тезата, се добива впечаток дека авторот на крајот се заморил и изгубил сили да го обликува и овој дел во тезата.

Докторската теза на м-р Насер Етеми под наслов “Царински казнени дела” претставува самостоен научен труд на кандидатот преку кој тој покажува дека навлегол во теоретската и практичната проблематика на овој криминалитет, ја совладал научната методологија и со успех го завршил и теоретскиот и практичниот дел на истражувањето.

Трудот е пишуван со јасен, разбирлив јазик, интересен за читање. Илустрацијата на проблемите со конкретни примери како што веќе рековме трудот го чини апликативен за оние што работат во оваа област од казненото право и криминологија.

Критичките забелешки што Комисијата и ги упатува на докторската дисертација на Насер Етеми, имаат смисла на научна расправа со кандидатот за проблемите за кои тој расправа во трудот и ги разрешува со помал или поголем успех. Затоа тие не ја намалуваат оцената за вредностите на трудот, што понапред се изречени.

Докторската дисертација на Насер Етеми, нему му создава обврска како млад научен работник и натаму да работи, да истражува во оваа област и да ги надополнува постојните свои сознанија и притоа да дава одговори и на оние прашања за кои тие недостасуваат.

Докторската дисертација на Насер Етеми, треба да се објави со што ќе се збогати нашата кримнолошка литература со едно корисно и апликативно дело. Притоа, добро ќе биде авторот да обрати внимание на забелешките изнесени во овој извештај и од членовите на Комисијата непосредно на јавната одбрана на докторската дисертација.

Во изработката на дисертацијата, авторот се користел со богатата литература која преку нејзиниот попис во прилог на трудот му се става на користење на читателот.

Врз основа на изложената оценка, Комисијата за оценка на докторската дисертација на кандидатот м-р Насер Етеми му предлага на Наставно – научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје да го прифати овој извештај и да закаже јавната одбрана на докторската дисертација на кандидатот м-р Насер Етеми под наслов **„Царински казни дела“**.

Скопје, 25.9.2011 год.

Комисија за оценка на докторската дисертација:

1. Акад. проф. д-р Владо Камбовски, с.р.
2. Проф. д-р Љупчо Арнаудовски, с.р.
3. Проф. д-р Методија Каневчев, с.р.
4. Проф. д-р Гордана Бужаровска, с.р.
5. Проф. д-р Никола Тупанчески, с.р.

РЕФЕРАТ

**ЗА ИЗБОР НА РЕДОВЕН ПРОФЕСОР ЗА ГРУПА ПРЕДМЕТИ ОД ОБЛАСТА
ОПШТА И НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА ПРИ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје (ПМФ), на својата седница одржана на 23.6.2011 година, не избра за членови на Рецензентската комисија за разгледување на доставената пријава од д-р Валентин Мирчески, вонреден професор на Институтот за хемија при ПМФ, а во врска со конкурсот објавен во дневните весници „Дневник“ и „Коха“ на 6.5.2011 година, за избор на еден наставник во сите звања за група предмети од областа општа и неорганска хемија на Институтот за хемија при ПМФ. На конкурсот се пријави кандидатот д-р Валентин Мирчески, вонреден професор на Институтот за хемија при ПМФ. По прегледот на конкурсниот материјал, чест ни е на Наставно-научниот совет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци и образование

Д-р Валентин Мирчески е роден на 18.10.1966 година во Прилеп, каде што завршил основно и средно гимназиско образование. Во учебната 1985/86 година се запишал на студии по хемија на ПМФ. Студиите ги започнал една година подоцна заради регулирање на воениот рок, а ги завршил во 1991 година, со просечен успех 9,21. Во учебната 1992/93 година се запишал на постдипломски студии на Институтот за хемија (ИХ) при ПМФ во Скопје. Предвидените испити ги завршил со просечен успех 10,00. Магистерската работа со наслов *Испитување на електрохемиските особини на некои органски соединенија што содржат сулфур* ја одбранил во 1995 година. Во 1999 година на Свеучилиштето во Загреб ја одбранил докторската дисертација под наслов *Voltimetrija s pravokutnim valovima potencijala pouršinskih redoks reakcija*, со што се здобил со звањето доктор на природни науки од областа на хемијата.

Во 1992 година Валентин Мирчески се вработил како стручен соработник на Институтот за хемија, во 1995 година е избран за помлад асистент и истата година е унапреден во звањето асистент. Во 2001 година е избран за доцент, а на 2.11.2006 година за вонреден професор на Институтот за хемија при ПМФ.

Издавачка активност

Валентин Мирчески досега објавил вкупно 94 научни трудови, од кои 86 се објавени во *per-review* списанија со фактор на влијание, 1 во списание без фактор на влијание, а 7 трудови се објавени во зборници на рецензирани трудови на научни

манифестации. Покрај тоа, презентирал поголем број соопштенија на научни собири во земјата и во странство. Според базата на податоци SCOPUS, неговите трудови се цитирани повеќе од 990 пати.

После изборот во звањето вонреден професор, Мирчески ја објавил монографијата ***Square-wave voltammetry: theory and application*** (Valentin Mirčeski, Šebojka Komorsky Lovrić and Milivoj Lovrić, (Ed.) F. Scholz. Springer Verlag, Heidelberg, 2007), а е и коавтор на речникот ***Dictionray of Electrochemistry*** ((Eds.) A.J. Bard, G. Inzelt, and F. Scholz, Springer Verlag, Heidelberg, 2008). Двете книги се наменети за меѓународниот пазар и се напишани по покана на издавачката компанија Springer Verlag од Германија. По повод објавувањето на монографијата ***Square-wave voltammetry: theory and application***, во 2008 година Валентин Мирчески ја добил националната награда „Гоце Делчев“, за особен придонес во развојот на науката на Република Македонија. Покрај ова, по изборот во звањето вонреден професор, Мирчески објавил 27 оригинални научни трудови кои се објавени (или прифатени за печат) во престижни меѓународни списанија со фактор на влијание.

Објавените студии во извештајниот период можат да се поделат во неколку категории: (i) биоелектрохемија (1, 8, 9, 18, 23, 24, 27 од списокот на трудови), (ii) електрохемија на течна меѓуфазна гранична површина и преносот на електричен полнеж низ вештачки мембрани (2, 3, 7, 11, 17), (iii) теориска електрохемија (10, 12, 15, 16, 20, 21, 26), (iv) електроаналитичка хемија на пестициди, фармаколошки активни супстанции и метални јони (6, 13, 14, 19, 25), (v) електрохемија на кристални супстанции (5, 22) и (vi) една студија од областа на школското експериментирање и наставата по хемија (4).

Од биоелектрохемиските студии, најпрво треба да се потенцираат оние кои што се однесуваат на проучувањето на хинони со физиолошка важност (1, 24), студијата во која е предложена метода за проценка на редокс-состојбата на хумани лимфоцити (9), студијата во врска со редокс-трансформациите на порфирински комплекс на железо со структура слична на хем-комплексот во хемоглобинот (18), студијата во врска со преносот на полнеж низ мембрана од холестерол (8), студијата за определување на антиоксидативните својства на витаминот С и трипептидот глутатион (23), како и ревијалниот труд во врска со електрохемиско проучување на редокс-активни протеини и ензими (27). Трудовите во врска со електрохемијата на течна меѓуфазна гранична површина се направени со примена на трифазни електроди, кои се состојат од графитна електрода чија површина е модификувана со тенка мембрана од органски растворувач. Овој експериментален систем е едноставен, но е многу погоден за проучување на електрохемиските аспекти на клеточните мембрански процеси. Студијата (2) се однесува на проучување на хетерогена редокс-реакција во која редокс-партнерите се во различна течна фаза, при што преносот на електрони се одвива низ течната меѓуфазна гранична површина. Во оваа студија, за првпат е развиен теориски модел за ваков сложен вид електрохемиски реакции во услови на

квадратно-бранова волтамметрија. Студиите (3, 7, 11) се однесуваат на термодинамичките и кинетичките аспекти на преносот на јони низ течната гранична површина помеѓу вода-*n*-октанол (3), вода-јонска органска супстанца во течна фаза (7) и вода-2-нитрофенилоктил етер (11). Студијата (17) е од особена важност, зашто во неа за првпат е предложена метода за мерење на кинетиката на пренос на хирални јони од водна фаза во органски хирален растворувач, како што е 2-октанол. Во овој труд е покажано дека интеракциите помеѓу хиралните јони и хиралниот органски растворувач доведуваа до мала, но сепак мерлива разлика во брзината на пренос на различните енантиомерни јони од вода (нехирална средина) во хирален растворувач. Трудите од областа на теоретската електрохемија се однесуваат на математичко моделирање на електродни процеси во волтамметриски услови (10), електродни процеси во услови на неправилна, фракциска дифузија (16, 20), развој на методологија за определување на кинетиката на површински електродни процеси со потенцијална биохемиска апликација (12, 15) и електрокаталитички електродни процеси (21). Трудите од областа на електроаналитичката хемија опфаќаат методи за определување на пестициди (6, 19), биохемиски важното соединение урацил (14), фармаколошки активната супстанција 2-гванидинобензимидазол (25), како и метода за определување на јони на паладиум (13). Трудите во врска со електрохемијата на кристални супстанции се однесуваат на проучување на тенки филмови на бакар оксид како модулатор на сончевата светлина во соларните ќелии (5), како и проучување на електрохемиските и каталитичките својства на перовскитот YCoO_3 , со примена на волтамметријата на микрокристали (22).

Во извештајниот период, Валентин Мирчески бил рецензент на поголем број трудови поднесени за печат во следниве научни списанија: *Langmuir*, *Journal of Solid State Electrochemistry*, *Electroanalysis*, *Electrochemistry Communications*, *Journal of Electroanalytical Chemistry*, *Electrochimica Acta*, *International Journal of Electrochemistry*, *Journal of Colloid and Interface Science*, *Talanta*, *Analytical Biochemistry*, *Analytical Letters*, *Current Analytical Chemistry*, *Food Analysis*, *Food Chemistry*, *Croatica Chemica Acta*, *Journal of Serbian Chemical Society* и *Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering*.

Од изборот во звањето вонреден професор, Валентин Мирчески е раководител на три проекти, кои се со меѓународен карактер.

Наставни активности

По изборот во звањето вонреден професор, Валентин Мирчески продолжил да ја изведува наставата по предметите општа и неогранска хемија I и општа и неогранска хемија II за студентите на насоката аналитичка биохемија при Институтот за хемија. Во соработка со колегите од Институтот ја конципирал и ја изведувал наставата по предметите општа хемија (А ниво), неогранска хемија (Б ниво) и еколошка биохемија, како дел од новите наставни програми за прв циклус студии на

Институтот за хемија. Во рамките на вториот циклус студии на Институтот за хемија, во извештајниот период ја изведува наставата по изборните предмети современи електроаналитички методи, електрохемиски методи во биохемиската анализа и биоелектрохемија. Во овој период се изработуваат 8 магистерски трудови под негово раководство, а изработени се и поголем број дипломски работи од областа на електрохемијата. Покрај ова, Валентин Мирчески учествувал во преведувањето на учебникот по општа хемија, **GENERAL CHEMISTRY** (John W. Hill, Ralph H. Petrucci, Terry W. McCreary, Scott S. Perry). Покрај ова, почнувајќи од учебната 2008/2009 година, д-р Валентин Мирчески изведува настава по неколку предмети од областа на општа и аналитичка хемија на Медицинскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Меѓународна соработка

Научната активност на Валентин Мирчески е реализирана во соработка со истражувачи од нашата земја и од неколку европски земји. Во извештајниот период, интензивно работел со истражувачки групи од Германија, Франција, Полска, Хрватска, Романија и Бугарија. Во периодот од 2006 до 2011 година бил корисник на повеќекратни стипендии на германските фондации DAAD и Alexander von Humboldt, при што реализирал поголем број студиски престои во Германија и Романија.

Други активности

Во извештајниот период, Валентин Мирчески продолжил да раководи со граѓанското здружение “Хумболт и ДААД Клуб-Македонија”, чија основна цел е промоција и афирмација на научната соработка и академска размена на Република Македонија со Германија и со останатите земји на Европската унија. Мирчески бил претседател на Организацискиот одбор на XXI конгрес на Сојузот на хемичарите и технолозите од Македонија, кој се одржал во Охрид, во септември 2010 година. Конгресот се одликувал со особена масовност (повеќе од 250 учесници), како и со значаен меѓународен карактер (повеќе од 50 % учесниците биле од странство), што зборува за особено успешната организација на оваа важна научна манифестација.

Заклучок

Од целокупната активност на д-р Валентин Мирчески недвосмислено произлегува заклучокот дека се работи за темелен истражувач со висок интелектуален капацитет и извонредна работливост. За квалитетот на постигнатите научни резултати, од изборот за вонреден професор досега, зборуваат објавените научни трудови во врвни меѓународни научни списанија. Воспоставената меѓународна соработка со седум угледни научни институции во Европа го истакнуваат неговиот меѓународен углед како истражувач. Рецензентите и Институтот за хемија можат да

се гордеат што во своите редови имаат научник со меѓународно реноме како што е д-р Валентин Мирчески. Ова може да се поткрепи со националната награда „Гоце Делчев“ што Валентин Мирчески ја добил од Министерството за образование и наука за особен придонес за развојот на науката во Република Македонија, а исто така и со фактот дека Валентин Мирчески е надворешен рецензент на 17 угледни меѓународни списанија. Посебно истакнуваме дека д-р Валентин Мирчески несебично се ангажира за осовременување и опремување на електрохемиската лабораторија во Институтот за хемија, како и за обука на студентите и на млади научни соработници. Организаторските способности на кандидатот особено се изразени во водењето на поголем број научноистражувачки проекти. Исто така, д-р Валентин Мирчески се истакнува со својата педагошка работа, несебично пренесувајќи ги знаењата на студентите и на помладите колеги. Врз основа на сè што досега беше кажано, со особено задоволство истакнуваме дека вонредниот проф. д-р Валентин Мирчески ги исполнува сите критериуми за избор во повисоко звање, и затоа на Наставно-научниот совет на ПМФ му предлагаме да донесе предлог - одлука за избор на д-р Валентин Мирчески во звањето редовен професор по група предмети од областа општа и неорганска хемија на Институтот за хемија при ПМФ во Скопје.

Членови на Рецензентската комисија

Д-р Благоја Јорданоски, редовен професор на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.

Д-р Иван Грозданов, редовен професор на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.

Д-р Миливој Ловриќ, научен советник при Институтот „Руѓер Бошковиќ“, Загреб, Хрватска, с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Валентин Борис Мирчески

Институција: Институт за хемија, Природно-математички факултет - Скопје

Научна област: електрохемија

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активностa:	Поени
1	Одржување на настава од прв циклус на студии <i>Предмети:</i> општа и неогранска хемија I; општа и неогранска хемија II; општа хемија (А ниво); неогранска хемија (Б ниво); еколошка биохемија.	9,6
2	Одржување на настава од втор циклус на студии <i>Предмети:</i> современи електроаналитички методи; електрохемиски методи во биохемиската анализа; биоелектрохемија	9
3	Одржување на вежби <i>Предмети (втор циклус студии):</i> современи електроаналитички методи; електрохемиски методи во биохемиската анализа; биоелектрохемија	2,7
4	Консултации со студенти	0,18
5	Ментор на дипломска работа	1,8
6	Член на комисија за оцена или одбрана на докторат	0,5
7	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа	0,1
8	Превод на учебник GENERAL CHEMISTRY (John W. Hill, Ralph H. Petrucci, Terry W. McCreary, Scott S. Perry).	3
	Вкупно	26,88

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1	Ментор на магистерска работа	8
2	Национален координатор на меѓународен научен проект: ▪ “Bismuth and antimony-film electrodes for trace metal analysis: mechanistic study, kinetic measurements and analytical applications” ▪ “Square-wave protein film voltammetry: redox proteins vs. reactive oxygen Species” ▪ “International Master and Postgraduate Programme in Materials Science and Catalysis”	18
3	Учесник во национален научен проект „Влијание на парцијалната супституција на катјоните во перовскитната структура врз физичките и хемиските својства“	3
4	Дел од монографија објавена во странство: Valentin Mirceski in “Electrochemical Dictionary”, A J. Bard, G. Inzelt, F. Scholz (editors) Springer, 2008.	6
5	Монографија објавена во странство <i>Square-wave voltammetry: theory and application</i> (Valentin Mirčeski, Šebojka Komorsky Lovrić and Milivoj Lovrić, (Ed.) F. Scholz. Springer Verlag, Heidelberg, 2007)	9,6
6	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтно научно/стручно списание со impact factor со меѓународен уредувачки одбор: 29. Valentin Mirčeski, Rubin Gulaboski, Ivan Bogeski, Markus Hoth, Redox Chemistry of Ca-Transporter 2-Palmitoylhydroquinone in an Artificial Thin Organic Film Membrane, <i>J. Phys. Chem. C</i>, 111 (2007) 6068-6076. (IF = 4,54) 30. Valentin Mirčeski, François Quentel, Maurice L’Her, Catherine Elleouet, Homogeneous versus Heterogeneous Catalysis at Electrodes Modified with a	245,085

Thin Organic Layer: Theoretical and Experimental Study under Conditions of Square-Wave Voltammetry, *J. Phys. Chem. C* 111 (2007) 8283-8290 (IF = 4,54)

31. François Quentel, Valentin Mirčeski, Maurice

L'Her Electrochemical study of the thermodynamics and kinetics of hydrophilic ion transfers across water|*n*-octanol interface, *J. Solid State Electrochem.*, 12 (2008) 31-39 (IF = 2,234).

32. Metodija Najdoski, Valentin Mirčeski, and

Vladimir M. Petruševski, Sani Demiri, Mercury Beating Heart, Modifications to the Classical Demonstration, *Journal of Chemical Education*, 84 (2007) 1292-1295 (IF = 0,571).

33. M. Ristova, R. Neskovska, V. Mirčeski, Chemically deposited electrochromic cuprous oxide films for solar light modulation, *Solar Energy Materials & Solar Cells* 91 (2007) 1361-1365 (IF = 4,593).

34. Sławomira Skrzypek, Valentin Mirčeski, Witold Ciesielski, Adam Sokołowski, Robert Zakrzewski, Direct determination of metformin in urine by adsorptive catalytic square-wave voltammetry, *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis*, 45 (2007) 275-281 (IF = 2,733).

35. François Quentel, Catherine Elleouet, Valentin Mirčeski, Victor Agmo Hernández, Maurice L'Her, Milivoj Lovrić, Šebojka Komorski-Lovrić and Fritz Scholz "Studying ion transfers across a room temperature ionic liquid|aqueous electrolyte interface driven by redox reactions of lutetium bis(tetra-*tert*-butylphthalocyaninato), *Journal of Electroanalytical Chemistry*, 611 (2007) 192-200 (IF = 2,732).

36. François Quentel, Valentin Mirčeski, Maurice L'Her, Filip Spasovski, Marta Gaćina,

- Electrochemical study of hydrophilic ion transfers across cholesterol modified water|nitrobenzene interface by means of thin film electrodes, *Electrochemistry Communication*, 9 (2007) 2489-2495 (IF = 4,282).
37. **Ivan Bogeski, Valentin Mirčeski, and Markus Hoth**, Probing the redox activity of T-lymphocytes deposited at electrode surfaces with voltammetric methods, *Clin Chem Lab Med* 46 (2008) 197-203 (IF = 2,069).
38. **Valentin Mirčeski, and Zivorad Tomovski**, Analytical Solutions Of Integral Equations For Modelling Of Reversible Electrode Processes Under Voltammetric Conditions, *Journal of Electroanalytical Chemistry*, 619-620 (2008) 164-168 (IF = 2,732).
39. **François Quentel, Valentin Mirčeski, Catherine Elleouet, Maurice L'Her**, Studying The Thermodynamics And Kinetics Of Ion Transfers Across Water-2-Nitrophenyloctyl Ether Interface By Means Of Organic Solution Modified Electrodes, *J. Phys. Chem. C*, C 2008, 112, 15553-15561 (IF = 4,54)
40. **Rubin Gulaboski, Milivoj Lovrić, Valentin Mirčeski, Ivan Bogeski, Markus Hoth**, Protein-film voltammetry: A Theoretical study of the temperature effect using square-wave voltammetry, *Biophysical Chemistry*, 137 (2008) 49 (IF = 2,108).
41. **Andrzej Bobrowski, Marek Gawlicki, Pawel Kapturski, Valentin Mirceski, Filip Spasovski and Jerzy Zarębski**, The silver amalgam film electrode in adsorptive stripping voltammetric determination of palladium(II) as its dimethyldioxime complex *Electroanalysis* 21 (2009) 36 - 40 (IF = 2,721).
42. **Valentin Mirčeski, Sławomira Skrzypek, Milivoj Lovrić**, Cathodic stripping voltammetry of uracil. Experimental and theoretical study under conditions of

square-wave voltammetry, *Electroanalysis*, 21 (2009) 87 – 95 (IF = 2,721).

43. **Rubin Gulaboski, Milivoj Lovrić, Valentin Mirceski, Ivan Bogeski, Markus Hoth**, A new rapid and simple method to determine the kinetics of electrode reactions of biologically relevant compounds from the half-peak width of the square-wave voltammograms, *Biophysical Chemistry* 138 (2008) 130–137 (IF = 2,108)
44. **Valentin Mirčeski, Živorad Tomovski**, Voltammetry based on fractional diffusion, *J. Phys. Chem. B*, 113 (2009) 2794–2799 (IF = 3,603).
45. **Valentin Mirčeski, François Quentel, Maurice L'Her**, Chiral recognition based on the kinetics of ion transfers across liquid/liquid interface, *Electrochemistry Communications* 11 (2009) 1262–1264 (IF = 4,282).
46. **Valentin Mirčeski, Tatyana Dzimbova, Birhan Sefer, Gjorgji Krakutovski**, Electrochemistry of coupled electron-ion transfer of a heme-like complex in an artificial organic membrane, *Bioelectrochemistry* 78 (2010) 147–154 (IF = 3,52).
47. **Valentin Mirčeski, Dariusz Guziejewski, Sławomira Skrzypek, Witold Ciesielski**, Eelectrochemical study of the pesticide methidathion at a mercury electrode under cathodic stripping mode, *Croat. Chem. Acta* 83 (2) (2010) 121–126 (IF = 0,713).
48. **Valentin Mirčeski, Živorad Tomovski**, Modeling of a voltammetric experiment in a limiting diffusion space, *Journal of Solid State Electrochemistry*, 15 (2011) 197–204 (IF = 2,234).
49. **Valentin Mirčeski, Andrzej Bobrowski, Jerzy Zarebski, Filip Spasovski**, Electrocatalysis of the first and second kind: theoretical and experimental study in conditions of square-wave voltammetry, *Electrochimica*

Acta, 55 (2010) 8696–8703 (IF = 3,64).

50. **Sandra Dimitrovska-Lazova, Valentin Mirčeski, Daniela Kovacheva, Slobotka Aleksovska,** Solution-combustion synthesis of YCOO_3 and investigation of its catalytic properties by cyclic voltammetry, *Journal of Solid State Electrochemistry*, 2011, *in press* (IF = 2,234).
51. **Marija Davčeva, Valentin Mirčeski, Šebojka Komorsky-Lovrić,** Evaluation of the antioxidative activity by measuring the rate of the homogeneous oxidation reaction with ferroceniumdimethanol cation. Comparative analysis of glutathione and ascorbic acid, *Int. J. Electrochem. Sci.*, 6 (2011) 2718 – 2729 (IF = 2,808).
52. **Ivan Bogeski, Rubin Gulaboski, Reinhard Kappl, Valentin Mirčeski, Marina Stefova, Jasmina Petreska and Markus Hoth** Calcium binding and transport by Coenzyme Q, *J. Am. Chem. Soc.* 133 (2011) 9293–9303 (IF = 9,019).
53. **Sławomira Skrzypek*, Valentin Mirčeski, Sylwia Smarzewska, Dariusz Guziejewski, Witold Ciesielski,** Voltammetric study of 2-guanidinobenzimidazole: electrode mechanism and determination at mercury electrode, *Collection of Czechoslovak Chemical Communication*, *in press* (IF = 0,853)
54. **Valentin Mirčeski, Dariusz Guziejewski, Witold Ciesielski,** Theoretical treatment of a cathodic stripping mechanism of an insoluble salt coupled with a chemical reaction in conditions of square-wave voltammetry. Application to 6-mercaptopurine-9-d-ribose in the presence of Ni(II). *Electroanalysis*, *in press* (IF = 2,721).
55. **Rubin Gulaboski, Valentin Mirčeski, Ivan Bogeski, Markus Hoth,** Protein Film Voltammetry: Electrochemical Enzymatic Spectroscopy. A Review on

	Recent Progress. <i>Journal of Solid State Electrochemistry</i> , 2011, accepted (IF = 2,234)	
7	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество R. Gulaboski, I. Bogeski, R. Kappl, V. Mirceski, M. Hoth, "New Aspects into the Chemistry of Coenzyme Q10 Family Members", XXI Congress of the Chemists and Technologists of Macedonia (with International Participation), Ohrid, 23–26 September 2010 (Invited lecture).	2
8	Одржано предавање по покана на референтен странски универзитет -2 предавања на Универзитетот во Саарланд, Германија -1 предавање на Универзитетот во Лајпциг, Германија -1 предавање на Универзитетот во Клуџ, Романија	12
9	Учество на научен/стручен собир со реферат (6 соопштенија)	6
	Вкупно	309,69

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија (рецензент на 56 трудови поднесени за печат во интернационални списанија со фактор на влијание и 1 проект поднесен во Националната агенција за наука на САД)	57
2	Учество во промотивни активности на Факултетот/Институтот • Ноќ на науката 2008	0,5
3	Член на меѓународна жири-комисија ▪ Национална жири комисија при Амбасадата на Р. Германија за евалуација при доделување на стипендии од страна на фондацијата ДААД (2006-2010)	10
	Вкупно	67,5

ДЕЈНОСТИ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1	Член на уредувачки одбор на научно/стручно списание International Journal of Electrochemistry	0,5
2	Претседател на организационен или програмски одбор на научен/стручен собир Претседател на организацискиот одбор на XXI конгрес на хемичарите и технолозите на Македонија	1
3	Државна награда за научни постигнувања „Гоце Делчев“, 2008, за монографијата <i>Square-wave voltammetry: theory and application</i> (Valentin Mirčeski, Šeojka Komorsky Lovrić and Milivoj Lovrić, (Ed.) F. Scholz. Springer Verlag, Heidelberg, 2007)	2
4	Студиски престој во странство (до три месеци) 5 студиски престои	2,5
5	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект 2 национални проекта поднесени за финансирање во МОН	2
6	Изготвување и пријавување на научен/образовен меѓународен проект 1 проект поднесен за финансирање во рамките на FP-7 програмата на EU	2
5	Член на комисија за избор во звање 2 комисии	0,4
	Вкупно	10,4

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	26,88
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	309,69
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	67,5
ДЕЈНОСТ ОД ПОШИРОК ИНТЕРЕС	10,4
Вкупно	414,5

Членови на Рецензентската комисија

Д-р Благоја Јорданоски, редовен професор на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.

Д-р Иван Грозданов, редовен професор на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, с.р.

Д-р Миливој Ловриќ, научен советник при Институтот „Руѓер Бошковиќ“, Загреб, Хрватска, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК (ВО СИТЕ ЗВАЊА) ПО НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ (ДИСЦИПЛИНИ): ТЕОРИЈА И МЕТОДИ НА ОПШТЕСТВЕНАТА СТАТИСТИКА, МЕТОДОЛОГИЈА И ПСИХОМЕТРИЈА И ПСИХОЛОГИЈА НА МИРОТ НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со одлука на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет донесена на XX редовна седница, одржана на 14.IX 2011 година, определени сме за рецензенти по пријавата на д-р Николина Кениг за наставник (во сите звања) по научните области (дисциплини): теорија и методи на општествената статистика, методологија и психометрија и психологија на мирот. Откако ги проучивме приложените материјали, слободни сме да го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На распишаниот конкурс за избор на наставник (во сите звања) по научните области (дисциплини): теорија и методи на општествената статистика, методологија и психометрија и психологија на мирот, објавен во весникот *Дневник* на 18.8.2011, се пријави еден кандидат, д-р Николина Кениг, доцент на Институтот за психологија при Филозофскиот факултет во Скопје.

Основни биографски податоци

Николина Кениг е родена во Скопје на 19.12.1968 година. Дипломирала психологија во 1992 година на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје како најдобар студент на генерацијата. Во 1994 година магистрирала на меѓународните студии за мир на Универзитетот Нотер Дам (University of Notre Dame) во Индијана, САД.

Во 2000 година ги завршила последипломските студии по социјална психологија на Институтот за психологија на Филозофскиот факултет во Скопје, со магистерскиот труд: „Споредба на етничкиот идентитет на Македонците и Албанците во Република Македонија со користење на инструмент за структурна анализа на идентитетот“. Во трудот е применет оригинален пристап на мерењето на идентитетот, преку што Николина Кениг ги гради и своите компетенции за методологија и психометрија.

Во 2006, на Филозофскиот факултет во Скопје ја одбранила докторската дисертација под наслов „Хофстедовиот модел на димензии на културата: можности за мерење во групен и индивидуален контекст“ и се стекнала со звање доктор на психолошки науки. Преку докторатот, Николина Кениг ги потврдува своите компетенции за научната област методологија и психометрија.

Наставно-образовна дејност

Д-р Николина Кениг работи на Институтот за психологија од 1994 година, прво како соработник, па потоа и како наставник. По изборот во звањето доцент во 2006 година, ангажирана е во изведување на наставата по задолжителните

предмети дескриптивна и инференцијална статистика (односно основи на статистиката според новата студиска програма), и психометрија (односно психолошко тестирање според новата студиска програма), изборните предмети квалитативни методи на истражување, психологија на разрешување конфликти и тестови на знаење, а од академската 2010/2011, во изведување настава на изборните предмети изработка на психолошки тестови и родош и насилство. Настава одржувала и на постдипломските студии на Институтот за психологија и на постдипломските студиите по менаџмент на човечки ресурси. Освен директното учество во наставата, за нејзиниот ангажман како наставник е карактеристично и тоа што е еден од најконсултираните членови на Институтот за психологија кога се работи за изработка на магистерски и докторски трудови.

Во периодот по изборот за доцент, д-р Кениг се јавува како автор на универзитетскиот учебник *Квалитативни методи на истражување* (2008) и коавтор на учебното помагало *Како се пишува извештај од спроведено емпириско истражување* (2011), двата во издание на Филозофскиот факултет во Скопје.

- Учебникот *Квалитативни методи на истражување* содржи осум поглавја: (1) Што е квалитативно истражување?, (2) Вариетети на квалитативни пристапи, (3) Планирање на квалитативните истражувања, (4) Прибирање податоци, (5) Обработка на податоците, (6) Карактеристики на добро квалитативно истражување, (7) Пишување извештај за спроведено квалитативно истражување, (8) Етички прашања во квалитативните истражувања. Во рецензијата на книгата се истакнува дека е одлично структурирана на начин кој овозможува многу лесно следење на проблематиката, а како нејзин посебен квалитет се наведува осврнувањето на неколку современи дебати во областа на методологијата, како што се: прашањето на поставување критериуми за квалитет на истражувањата, дискусијата за онтолошките и епистемолошките парадигми и етичките дилеми во областа на квалитативниот пристап. Вредноста на книгата е зголемена и заради фактот што може да им користи на сите оние што работат во областа на општествените науки, без разлика дали непосредно се занимаваат со научни истражувања, или се само корисници на информации од спроведени истражувања.
- Учебното помагало *Како се пишува извештај од спроведено емпириско истражување* започнува со објаснување како се формулира насловот на извештајот, а потоа ги опишува главните поглавја што треба да ги содржи секој извештај од спроведено емпириско истражување: (1) Вовед, (2) Метод, (3) Резултати, (4) Дискусија и (5) Литература. Во рецензијата е посебно истакнато дека изобилува со многу конкретни примери кои помагаат за полесно усвојување на препораките и посолитно пишување извештај од спроведено истражување. Истовремено се наведува дека дадените практични совети се корисни за студентите, постдипломците и докторандите не само од студиската програма за психологија, туку и од сите други студиски програми на Факултетот.

Од 1996 година до денес, д-р Кениг е ангажирана во активностите на *Центарот за човекови права и разрешување конфликти* при Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања, главно како истражувач,

обучувач или консултант, а од 2006 година и како член на Управниот одбор на истоимената невладина организација. Во рамките на активностите на *Центарот* на проектот *Училишта по мерка на децата*, учествувала во три позначајни обуки за обучувачи:

- 2006: Сензитизација за концептот „Училишта по мерка на детето“, УНИЦЕФ (четиридневна обука);
- 2007: Обука за мастер обучувачи за програмата „Животни вештини“, УНИЦЕФ (петдневна обука);
- 2009: Обука за јакнење на капацитетите за превенција на насилството, WHO (тридневна обука).

Во контекст на нејзините заложби за подобрување на образовниот систем во РМ и во рамките на активностите на *Центарот* за човекови права и разрешување конфликти, д-р Кениг реализирала обуки од неколку актуелни области во образованието:

- 2008-2010: Обука на наставници и стручни служби од основните училишта во РМ за реализација на програмата „Образование за животни вештини“ на Бирото за развој на образованието, поддржана од УНИЦЕФ и МОН (два циклуса тридневни обуки);
- 2006–2010: Обука на наставници во проектот „Училишта по мерка на детето“ од областа на насилството, поддржано од МОН и УНИЦЕФ (неколку циклуси тридневни и еднодневни обуки);
- 2006–2010: Обука на наставници во проектот „Училишта по мерка на детето“ од областа на родовите прашања, поддржано од МОН и УНИЦЕФ (неколку циклуси тридневни и еднодневни обуки).

Својата стручност за изработка на тестови, д-р Кениг ја докажала и преку учеството во реализација на интензивни обуки за изработка и примена на тестови на знаење, наменети за подобрување на капацитетите на образовните институции и на професионалните компетенции на наставниците од областа на објективно оценување на учениците:

- 2008: Обука на советници од Бирото за развој на образованието за изработка на објективни тестови на знаење, МОН (повеќедневна супервизирана обука);
- 2009 и 2011: Обука на наставници од училишта вклучени во Проектот за основно образование за изработка на објективни тестови на знаење, USAID (петдневни обуки).

Врз основа на нејзините искуства како евалуатор, но уште повеќе заради нејзиното учество во реализацијата на обуки за евалуација на проекти и програми, д-р Кениг е признат авторитет од областа на евалуацијата:

- 2009: Обука на идни евалуатори за спроведување евалуација на програми/проекти (петмесечна супервизирана обука), USAID;
- 2011: Обука на советници во општини вклучени во проектот *Општини по мерка на децата* за дефинирање индикатори за евалуација, Центар за човекови права и разрешување конфликти и UNICEF (еднодневна обука со подготвен авторизиран прирачник).

Научноистражувачка дејност

Во периодот од изборот за доцент до сега, д-р Кениг објавила научен труд (во коавторство) во странство, под наслов *The Ethnic Conflict in Macedonia from*

the Ethnic Macedonians' Perspective: Being Victims in Their Own Country, кој е отпечатен во 2009 година, во книгата *Regional and Ethnic Conflicts: Perspectives from the Front Lines*, под уредништво на реномираните автори J. Carter, V.D. Volkan и G. Irani и во издание на Prentice Hall.

Во 2011 година д-р Кениг учествувала во истражувачкиот проект *Анализа на учебниците по историја за основно образование*, поддржан од ФОСИМ. Во 2009 година била член на тимот на истражувачкиот проект *Мултикултурализмот и меѓуетничките односи во образованието*, спроведен од Центарот за човекови права и разрешување конфликти, а поддржан од УНИЦЕФ. Резултатите од спроведеното истражување во рамките на овој проект се објавени во истоимената монографија во издание на УНИЦЕФ, на македонски и на англиски јазик и се многу често цитирани од домашни и странски автори што се занимаваат со истата проблематика.

Од 2006 година до денес, како член на експертскиот тим на Центарот за човекови права и разрешување конфликти, активно е вклучена во бројните активности на апликативно-истражувачкиот проект *Училиштето по мерка на дејството* (УНИЦЕФ и МОН), пред сè како експерт од областа на родовите прашања и на насилството во училиштен контекст. Како резултат на тие активности, во 2006 година д-р Кениг учествувала во подготовка на извештајот од истражувањето на иницијалните состојби во образованието во РМ во поглед на: (а) родовата сензитивност и (б) здравјето, безбедноста и заштитата во училиште. Дел од наодите од наведениот труд се користени и при подготовката на Концепцијата за деветгодишно основно образование во РМ.

Во 2009 година д-р Кениг учествувала во експертскиот тим кој работел на истражување на прогресот на РМ во остварувањето на милениумските развојни цели. Како резултат на оваа активност во монографијата насловена *Извештај за прогресот кон милениумските развојни цели* (Ур. В. Узунов) е објавен нејзиниот труд под наслов: *Унапредување на родовата еднаквост и поддржување на жените*.

Д-р Кениг се јавува како автор и на следните позитивно рецензирани трудови од областа на методологијата и психометријата, објавени во зборници на трудови:

- *Проверка на внатрешната структура на инструментот Индекс на аспирации со користење експлораторна факторска анализа*, позитивно рецензиран труд, примен за печат во Годишниот зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, 2011 (прв автор)
Трудот претставува извештај од опсежно истражување спроведено на примерок од 419 испитаници на возраст од 18 до 56 години кои живеат во различни градови во Македонија. Истражувањето спаѓа во ретките кои се занимаваат со валидација на психолошки тестови на македонска популација и има практична вредност – резултатите од применетата факторска анализа на инструментот „индекс на аспирации“ од авторите Кејсер и Рајан покажуваат дека, генерално, конструктот екстринзична наспроти интринзична мотивација е потврден како истоветен и за македонската популација, со тоа што се најдени одредени разлики во тоа како се структурирани различните супскали од кои се состои инструментот.

- *Генерализирањето во квантитативните и во квалитативните истражувања*, Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, 2009 (автор)

Во трудот многу зрело се дискутирани разликите во дефинирањето и користењето на генерализациите од страна на приврзаниците на квантитативниот и на квалитативниот метод во областа на психологијата. Детално се образложени претпоставките кои кај двата пристапа генерираат спротивставени гледања на можноста за генерализација, нејзината употребна вредност, но и нејзините импликации врз креирањето на политики кои ги уредуваат односите меѓу луѓето. На крајот се изнесени алтернативни стратегии за генерализирање, во рамките на кои двата методолшки пристапа се приближуваат еден до друг – квантитативниот, преку релативизирање на сигурноста на воопштувањата, а квалитативниот, со признавање на важноста на генерализирањето за можноста да се интервенира врз основа на наодите.

- *Мултиметодска триангулација и валидноста на квалитативните истражувања во психологијата*. Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, 2007 (автор)

Во овој труд многу компетентно се дискутира потребата за редефинирање на употребата на концептот валидност во квалитативните студии, преку приспособување и на неговото значење и на начините на проверување, низ призмата на епистемолошката и онтолошката парадигма типична за квалитативните истражувања. Јасно се образложени неколку проблеми поврзани со практиката на користење на мултиметодскиот пристап како начин на триангулација, т.е. валидација на квалитативните истражувања, кои сугерираат дека квалитетот на истражувањето треба да биде проценет на начин што кореспондира со појдовната епистемолошка парадигма на која тоа се надоградува. На крајот се изнесени алтернативни стратегии за верификација на валидноста на истражувањето, во рамките на кои радикално поинаку се дефинира самиот поим валидност.

- *Методолошки проблеми и предизвици на Хофстедовиот модел на мерење на димензиите на културите*. Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, 2006 (автор)

Овој критички осврт на работата на Хофстед, во кој авторката покажува продлабочени познавања на методолошките проблеми на крос-културната психологија, насочен е кон разгледување на неколку аспекти на методот на мерење и интерпретацијата на димензиите на културите. Дискутиран е проблемот на репрезентативноста на примероците и на функционалната еквивалентност помеѓу примероците од различни култури. Преиспитани се проблемите на кои се наидува заради недостатокот на појавна валидност на инструментите од кои се изведуваат димензиите, бројот на ајтеми од кои се изведува индексот за секоја димензија, и можноста тие да бидат заменети. Поставено е и прашањето за еквивалентноста на значењата на ајтемите кога еден ист инструмент се користи за утврдување на димензиите во различни култури, за на крај да се дискутира оправданоста на третирањето на разликите во групните скорови како продукт токму на националната култура.

Во научно-стручни списанија/зборници на трудови д-р Кениг има објавено и истражувачки трудови од областа на родовите прашања и насилството што се високо оценети од страна на рецензентите:

- „Провокациивниите“ девојчиња и „неосетливиите“ момчиња: Меѓуврсничко сексуално вознемирување и креирање поолово нееднаква атмосфера во основните училишта. Ревиија за социјална политика, Fridrich Ebert Foundation, 2009 (автор)

Трудот претставува извештај од истражување насочено кон утврдување како на искуствата на момчињата и девојчињата (од 7. и 8. одделение) со сексуалното вознемирување на релација ученици–ученици, така и на перцепцијата на наставниците за застапеноста на испитуваните облици на меѓуврсничко сексуално вознемирување. Наодите добиени од методолошки издржаното истражување спроведено во 4 основни училишта (едно рурално и три урбани) говорат дека девојчињата се почесто жртва на сексуално вознемирување од момчињата, што според наставниците е одговорност на девојчињата и на отсуството на свесност кај момчињата дека тоа што го прават е вознемирување.

- Нејодносливата лесноија на родовото стереотипизирање: Анализа на учебниците по македонски јазик, историја и географија и природата и општеството за основно образование, Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје, 2008 (автор)

Текстот претставува извештај од анализа на наставните содржини во учебници по предметите македонски јазик, историја и природа и општество за основно образование, од аспект на нивната родова сензитивност. Детално се анализирали осум случајно избрани учебници, и тоа според фреквенцијата на појавување на главни машки и женски ликови, активноста на ликовите од двата пола, застапеноста на авторки наспроти автори, бројот на главни машки и женски ликови, улоги во кои се јавуваат машките и женските ликови во текстовите и особините кои им се припишуваат на двата пола. Наодите, кои имаат практични импликации, укажуваат на тоа дека наставните содржини се родово пристрасни во поглед на сите анализирани аспекти.

На покана на реномираниот универзитет Sapienza во Рим, во 2009 година д-р Кениг одржала предавање за родовата осетливост во основното образование во РМ. Во 2010 учествувала на конференцијата посветена на родовите прашања и вработувањето во Торино, во организација на *European Training Foundation*. Во 2011 учествувала на меѓународната конференција IBAC со реферат под наслов *Балканскиот концепт и Македонија во учебниците по историја* (во коавторство).

Стручно-апликативна дејност

Во периодот по изборот за доцент, во неколку наврати и за различни проекти во сферата на образованието, Николина Кениг била ангажирана како самостоен евалуатор или коевалуатор:

- 2010: национален евалуатор на *Проектот за основно образование (ПЕП)*, финансирани од USAID;
- 2008: евалуатор на проектот *Интеграција на деца на Роми во јавните предучилишни установи*, Министерство за труд и социјална политика;

- 2008 и 2011: евалуатор на индикаторите за перформанса на проектите финансирани од USAID;
- 2008 и 2009: коевалуатор на проектот *Еднакви образовни можности за деца на Роми*, ФОСИМ (две посебни евалуации);
- 2007, 2008 и 2009: коевалуатор на проектот *Алијанса за вклучување на Роми во образованието*, ФОСИМ (три посебни евалуации).

Освен на полето на евалуацијата, д-р Кениг била ангажирана и како експерт на полето на тестирање. Една таква активност е нејзиниот експерстки ангажман за потребите на проектот за *изработка на шестови за познавање на македонскиот јазик*, реализиран од Катедрата за македонски јазик и јужнословенски јазици при Филолошкиот факултет и ТЕМПУС. Друга таква активност е нејзиното повеќе од една деценија долго учество во спроведувањето на психолошкото тестирање на кандидатите за студии на Архитектонскиот факултет во Скопје, за потребите на утврдување способност за студирање архитектура.

Во 2006 година била ангажирана како уредник на монографијата *Roma on Integration II: Analysis and Recommendations*, во издание на *European Center for Minority Issues*. Во 2010 била консултант во истражувачкиот проект *Анкета за перцепција на полицајците* што го реализирале „Рејтинг агенција“ и ОБСЕ.

Д-р Кениг учествувала како експерт во работата на неколку поважни работни групи и комисии и дала свој придонес во подготовка на национални документи од сферата на образованието:

- 2007: учесник во Комисија за изработка на *Концепција за деветгодишно основно образование*, Биро за развој на образованието, МОН;
- 2008: член на второстепената Комисија за наставни програми, Биро за развој на образованието, МОН;
- 2010-2011: учесник во Работна група за изработка на *Рамка за сеопфатно сексуално образование*, ХЕРА.

Заклучок и предлог

Врз основа на прикажаниот професионален ангажман на доц. д-р Николина Кениг, но и врз основа на долгогодишната соработка со неа како нејзини колеги, можеме да изведеме неколку заклучоци во врска со нејзината наставна и научна ангажираност и компетентност. Д-р Кениг важи за особено успешен реализатор на наставата во рамките на научните области во кои се бира. Таа е ценета од страна на колегите и студентите заради својата посветеност и ангажираност во наставата, заради исполнителноста во врска со работните обврски и заради принципиелноста и чувството за правичност во односите со сите во работната средина. Докажана е и како автор на учебници и трудови, преку кои најдиректно ја демонстрира својата научна и стручна компетентност од тие области. Барана е за соработка како експерт на истражувачки проекти и како консултант при подготовка на дипломски, магистерски и докторски трудови. Активно е ангажирана во апликативна дејност преку која ја демонстрира применливоста на научните сознанија во практиката и ја популаризира психологијата како наука. Тоа ја прави препознатлива како авторитет во своите области на дејствување, како во рамките на Факултетот, така и во пошироката јавност.

Врз основа на изнесеното, со задоволство можеме да констатираме дека доцент д-р Николина Кениг се потврдила како компетентен наставник по предметите од областите за кои се бира и се презентирала како веќе изграден и афирмиран научник од областите за кои се бира. Од тие причини, слободни сме да му предложиме на Наставно-научниот совет на Филозофскиот факултет, да ја избере д-р Николина Кениг за наставник по научните области теорија и методи на општествената статистика, методологија и психометрија и психологија на мирот, во звањето вонреден професор.

Скопје,

29.9.2011

Рецензентска комисија

Проф. д-р Виолета Петроска-Бешка, ред. професор, с.р.

Проф д-р Томе Николоски, ред. професор, с.р.

Проф. д-р Михајло Поповски, вонр. професор, с.р.

АНЕКС 2

ОБРАЗЕЦ

**КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО,
НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ**

Кандидат: НИКОЛИНА ПРЕДРАГ КЕНИГ

Институција: Филозофски факултет - Скопје

Научна област:

**Теорија и методи на општествена статистика,
Методологија и психометрија и
Психологија на мирот**

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. бр.	Назив на активност:	Поени
1.	Одржување вежби¹: (6,8 x15 x 0,04)	4,08
2.	Одржување предавања² (4,1 x 15 x 0,04)	2,46
3.	Одржување настава на втор циклус студии (10/30 x 0,05)	0,02
4.	Настава во школи и работилници 2011: Обука на наставници од училишта вклучени во Проектот за основно образование за изработка на објективни тестови на знаење, <i>USAID</i>	1
5.	Настава во школи и работилници 2011: Обука на советници вклучени во проектот „Општини по мерка на детето“ за дефинирање индикатори за евалуација, <i>Центар за човекови права и разрешување конфликти и UNICEF</i>	1,5
6.	Настава во школи и работилници 2009: обучувач на наставници од училишта вклучени во Проектот за Основно образование за изработка на објективни тестови на знаење, <i>USAID</i>	1
7.	Настава во школи и работилници 2010: Обука на обучувачи за реализација на програма на <i>UNICEF</i> : „Образование за животни вештини“, поддржана од Министерството за образование на РМ, <i>Центар за човекови права и разрешување конфликти и Биро за развој на образованието на РМ</i>	1

¹ просек во последните 5 години $(13+3;6+8;8+8;2+8;4+8)/10=6,8$ часа во семестар

² просек во последните 5 години $(0+9;3+8;3+2;3+5;3+5)/10=4,1$ часа во семестар

8.	Настава во школи и работилници 2009: Обука на идни евалуатори за спроведување евалуација на проекти/програми, <i>USAID</i>	1
9.	Настава во школи и работилници 2008: Обука на советници од Бирото за развој на образованието за изработка на објективни тестови на знаење, <i>МОН на Р. Македонија</i>	1
10.	Настава во школи и работилници 2008: Обука на обучувачи за реализација на програма на <i>UNICEF</i> : „Образование за животни вештини“, поддржана од Министерството за образование на РМ, <i>Центар за човекови права и разрешување конфликти</i> и <i>Биро за развој на образованието на РМ</i>	1
11.	Настава во школи и работилници 2008: циклус обуки за наставници за родова сензитивност и насилство во училиштата, во рамките на проектот <i>Училиште по мерка на детето - UNICEF, Центар за човекови права и разрешување конфликти</i> и <i>Биро за развој на образованието на РМ</i>	1
12.	Настава во школи и работилници 2006: циклус обуки за наставници за родова сензитивност во училиштата, во рамките на проектот „Училиште по мерка на детето“ - <i>UNICEF, Центар за човекови права и разрешување конфликти</i> и <i>Биро за развој на образованието на РМ</i>	1
13.	Консултации со студенти: 150 x 0.002	0,3
14.	Ментор за оцена и одбрана на дипломска работа (6 x 0,2)	1, 2
15.	Член на комисија за оцена и одбрана на дипломска работа (24 x 0,1)	2,4
16.	Член на комисија за оцена и одбрана на магистратура (4 x 0,3)	1,2
17.	Член на комисија за оцена и одбрана на докторат (1 x 0,5)³	0,5
18.*	Позитивно рецензиран и издаден учебник (автор) 2008: <i>Квалификациони методи на истражување, Скопје: Филозофски факултет</i>	8
19.*	Издадено изменето и дополнето издание на учебно помагало (коавтор) 2011: <i>Како се пишува извештај од спроведено емпириско истражување Скопје: Филозофски факултет</i>	3

³ Информациите за бројот на комисии и менторства се достапни кај секретарката на Институтот.

Со* се означени внесените податоци за кои е обезбеден прилог.

20.	Рецензент на универзитетски учебник 2009: <i>Оценување на ученициите со шесѐви на знаење</i> од проф. д-р Виолета Петроска-Бешка	1
21.	Рецензент на универзитетски учебник 2010: <i>Подготовка на психолошкиите научни истражувања</i> од проф. д-р Виолета Петроска-Бешка	1
22.	Рецензент на универзитетски учебник 2010: <i>Експериментално истражување на однесувањето</i> од проф. д-р Виолета Петроска-Бешка	1
Вкупно		34,5

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. бр.	Назив на активноста:	Поени
1.	Учество во проекти: 2011, учесник во домашен научноистражувачки проект: <i>Анализа на учебниците по историја за основно образование, ФОСИМ</i>	3
2.	Учество во проекти 2009, учесник во домашен научноистражувачки проект: <i>Мултикултурализмот и меѓуетничките односи во образованието</i> , Центар за човекови права и разрешување конфликти и UNICEF	3
3.	Учество во проекти 2006 – 2010, учесник во домашен апликативно-истражувачки проект: <i>Училиштите по мерка на децето</i> , Центар за човекови права и разрешување конфликти и UNICEF	3
4*.	Дел од монографија објавена во странство (коавтор): (2009). The Ethnic Conflict in Macedonia from the Ethnic Macedonians' Perspective: Being Victims in Their Own Country, <i>In Regional and Ethnic Conflicts: Perspectives from the Front Lines</i> J. Carter V. D. Volkan and George Irani (Eds.), New Jersey: Prentice Hall, стр. 8-18.	5,6
5*.	Монографија објавена во земјата (коавтор меѓу повеќе од 4 автори): (2009). Анализа на мултикултурализмот и меѓуетничките односи во образованието. Скопје: UNICEF (македонска и англиска верзија)	4,8
6*.	Дел од монографија за интерна употреба објавена во земјата (коавтор меѓу 3 автори): (2006). Здравје, безбедност и заштита, во В. Петроска Бешка (ур.) <i>Училиштите по мерка на децето: Иницијални осшојби</i> , Скопје: UNICEF, стр. 45-51.	3,6

7*	Дел од монографија за интерна употреба објавена во земјата (ко-автор меѓу 2 автори): (2006). Родова сензитивност, во В. Петроска Бешка (ур.) <i>Училиштето по мерка на дејствието: Иницијални состојби</i>, Скопје: UNICEF, стр. 71-75.	3,6
8*.	Дел од монографија објавена во земјата (автор): (2009). Унапредување на родовата еднаквост и поддржување на жените, во В. Узунов (ур.), <i>Извештај за пројектот кон милениумските развојни цели</i>, Скопје: Влада на Република Македонија и UNDP, стр. 37-42. (македонска и англиска верзија)	4
9*	Труд објавен во зборник од трудови на високо-образовна институција (коавтор, двајца автори): (2011). Проверка на внатрешната структура на инструментот индекс на аспирации со користење експлаторна факторска анализа, <i>позитивно рецензиран труд, примен за печат во Годишниот зборник на Филозофскиот факултет во Скопје</i>, (63).	1,8
10*.	Труд објавен во зборник од трудови на високообразовна институција (автор): (2009). „Провокативните“ девојчиња и „неосетливите“ момчиња: Меѓуврсничко сексуално вознемирување и креирање полово нееднаква атмосфера во основните училишта. <i>Ревизија за социјална политика</i>, Fridrich Ebert Foundation, 2/3, стр. 232-245.	2
11*.	Труд објавен во зборник од трудови на високообразовна институција (автор): (2009). Генерализирањето во квантитативните и во квалитативните истражувања, <i>Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје</i> (62), стр. 169-182.	2
12.*	Труд објавен во зборник од трудови на високообразовна институција (автор): (2008). Неподносливата леснотија на родовото стереотипизирање: Анализа на учебниците по македонски јазик, историја и запознавање на природата и општеството за основно образование, <i>Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје</i> (61), стр. 159-175.	2
13.*	Труд објавен во зборник од трудови на високо-образовна институција (автор): (2007). Мултиметодска триангулација и валидноста на квалитативните истражувања во психологијата. <i>Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје</i> (60), стр. 171-185.	2
14*.	Труд објавен во зборник од трудови на високообразовна институција (автор): (2006). Методолошки проблеми и предизвици на Хофстедовиот модел на мерење на димензиите на културите. <i>Годишен зборник на Филозофскиот факултет во Скопје</i> (59), стр. 55-68.	2

15.	Учество на конференции со реферат: 2011: Меѓународна конференција IBAC: <i>Балканскиот концепт и Македонија во учебниците по историја.</i>	1
16.	2009: Одржано предавање по покана на странски рефрентен универзитет Катедра за психологија при Универзитетот Sapienza – Рим; предавање за студенти на втор циклус студии: Gender sensitivity in school context: the case of Macedonian primary schools	3
Вкупно		46,4

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. бр.	Назив на активноста:	Поени
1.	Експертски активности: 2006: уредник на монографијата <i>Roma on Integration II: Analysis and Recommendations</i> . Skopje: European Center for Minority Issues.	1
2.	Експертски активности: 2007, 2008 и 2009: годишна евалуација на проектот Алијанса за вклучување на Роми во образованието, ФОСИМ (три посебни евалуации)	3
3.	Експертски активности: 2010: завршна евалуација на проектот ПЕП (Проект за основно образование), USAID	1
4.	Експертски активности: 2008: завршна евалуација на проектот Интеграција на деца на Роми во јавните предучилишни установи, МТСП на Р. Македонија	1
5.	Експертски активности: 2008 и 2009: евалуација на проектот Еднакви образовни можности за деца на Роми, ФОСИМ (две посебни евалуации)	2
6.	Експертски активности: 2008 и 2011: евалуација на индикаторите за перформанса на проектите финансирани од USAID (две посебни евалуации)	2
10.	Експертски активности: 2010-2011: учесник во Комисија за изработка на Рамка за соопштавање сексуално образование, ХЕРА	1
11.	Експертски активности: 2009: стручен соработник за стандардизација на тестови за проверка на познавање на македонскиот јазик како странски јазик, Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици и ТЕМПУС	1
12.	Експертски активности: 2010: консултант во истражувачкиот проект Анкета за перцепција на полицијата, Регини агенција и ОБСЕ	1

13.	Експертски активности Од 1998 наваму: учество во Комисија за утврдување способност за студирање архитектура	1
Дејности од поширок интерес		
14.* ⁴	Подготовка на национални документи: 2007: Концепција за деветгодишно основно образование, Биро за развој на образованието, МОН на Р. Македонија	2
15.* ⁵	Подготовка на национални документи: 2008: Член на второстепена Комисија за наставни програми, Биро за развој на образованието, МОН на Р. Македонија	2
16.	Учество во Организациски одбор на меѓународен научен собир: 2011: Организациски одбор за IBAC конференција	1
17.	Учество во факултетска комисија: член на комисија за научно-истражувачка дејност при Филозофски Факултет (два мандата)	1
18.	Член на комисија за избор во звање	0,2
	Вкупно	18,2

Професионални референци на кандидатот за избор во звање: доцент	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	34,5
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	46,4
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	/
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	18,2
Вкупно	99,1

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Виолета Петроска-Бешка, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Томе Николоски, член, с.р.
3. Проф. д-р Михајло Поповски, член, с.р.

⁴ Достапно на вебстраницата на Биро за развој на образованието: www.bro.gov.mk

⁵ *ibid*

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ОД ОБЛАСТА НА АМЕРИКАНСКИТЕ СТУДИИ НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на својата деветнаесетта редовна седница одржана на 21.9.2011 година донесе решение за формирање Рецензентска комисија во состав: проф. д-р Виолета Христовска, проф. д-р Зоран Анчевски и проф. д-р Рајна Кошка Хот, за избор на еден наставник во сите звања од областа на американските студии на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. На конкурсот објавен во весникот „Нова Македонија“ на 29.6.2011 година, се пријави само кандидатката д-р Румена Бужаровска.

По разгледувањето на доставената документација, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Д-р Румена Бужаровска е родена на 30 ноември 1981 година во Скопје. Основно и средно училиште учела во Скопје и во Аризона, САД, каде што го завршила средното образование. Во 2000 година се запишала на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, а во 2003 година, ги завршила студиите со просек 9,77 и награда за најдобар дипломиран студент на генерацијата на Филолошкиот факултет.

Во 2002 почнала да работи како наставник по англиски јазик во Центарот за странски јазици во Скопје, каде што работела до 2005 година. Во 2003 година Катедрата за англиски јазик и книжевност ја ангажира како демонстратор, а подоцна и како надворешен соработник по предметот англиска книжевност 1 и 2, а од 2005 година по часовите за академско пишување. Под раководство на проф. Маргарет Рид, во 2004 година зела учество во Проектот за академско пишување при Катедрата, во кој била активен член сè до неговото завршување. Покрај тоа што учествувала и организирила повеќе семинари поврзани со проектот, таа активно учествувала во создавањето на програмата за академско пишување која до денешен ден се спроведува во рамките на часовите по современ англиски јазик во сите четири години. Во 2006 година се вработила како лектор по англиски јазик при Катедрата. По покана на Институтот за критични јазици (CLI) при Државниот универзитет на Аризона, во 2007 година работела како лектор по македонски јазик во оваа институција.

Во 2008 година се стекнала со титулата магистер на филолошки науки на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, со темата „Пародијата во американскиот расказ претставена низ анализа на расказите на Џејмс Турбер, Фланери О'Конор и Вуди Ален“, по што во 2009 година Филолошкиот факултет ја назначува за виш лектор по англиски јазик. Во 2008 година ја организира и учествува во конференцијата по повод 50-годишнината на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. Покрај тоа, досега има учествувано и гостувано на повеќе меѓународни конференции и семинари од областа

на книжевноста и книжевниот превод. Од 2010 година работи како соработник на Проектот за отворање на американски студии при Катедрата за англиски јазик и книжевност, во чии рамки организира и учествува во две работилници.

Во 2011 година на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ ја брани својата докторска дисертација „Универзалното, локалното и индивидуалното во хуморот во американскиот и македонскиот расказ во втората половина на 20 и почетокот на 21 век“ и се стекнува со титулата доктор на филолошки науки.

Покрај нејзината активност во просветната и научната дејност, д-р Бужаровска е активна и како книжевен преведувач и писател. Од 2003 до 2005 година работела во организациониот тим на Струшките вечери на поезијата, каде што учествувала во три преведувачки работилници организирани во рамките на фестивалот, а приредила и две антологии на млади поети. Нејзините преводи, од и на англиски јазик, се објавени во изданијата на Струшките вечери на поезијата, како и во неколку списанија во земјата и во странство. Во 2006 година го објавила преводот на романот на нобеловецот Џејмс М. Куци, *Животот и времињата на Мајкл К*, за кој ја добила наградата од Друштвото на литературни преведувачи на Македонија „Златно перо“. Во 2010 година таа го објавила преводот на *Алиса во светот на огледалото* од Луис Карол, по што е вклучена како претставник на Македонија во меѓународен проект за преводите на *Алиса* низ светот. Бужаровска е автор и на две збирки раскази: *Чкртки* во 2007 година, за која влегува во тесна конкуренција за македонски кандидат за наградата „Балканика“, и *Осмица* во 2010 година. Таа е писател-стипендист на австриската фондација „КултурКонтакт“, Виена во 2006 година, Internationales Haus der Autoren, Грац во 2008 година, и Paros House of Literature во 2011 година.

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Кандидатката д-р Румена Бужаровска вршела наставно-образовна дејност во повеќе институции. Првите искуства во наставата ги стекнала како наставник по англиски јазик во Центарот за странски јазици, каде што работела три години – од 2002 до 2005 година. Од високообразовните институции, кандидатката Румена Бужаровска работела и сè уште работи како виш лектор на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, а работела и како лектор по македонски јазик на Институтот за критички јазици при Државниот универзитет во Аризона. Таа учествувала и во неколку работилници и една летна школа.

Од 2003 до 2005 година Румена Бужаровска работела како демонстратор по предметот англиска книжевност 1 на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје. Исполнувајќи ја оваа функција, Бужаровска држела настава во прва година од првиот циклус студии, во областа на раната и ренесансната англиска поезија и драма, и тоа со четири часа вежби неделно.

Во 2005 и 2006 година, Катедрата за англиски јазик и книжевност ја ангажира Румена Бужаровска како надворешен соработник по предметите од прв циклус студии: англиска книжевност 1, англиска книжевност 2 (романтизмот во Англија) и современ англиски јазик 2 (пишување во втора година), и тоа со осум часа неделно. Ваквиот ангажман доаѓа и како директен резултат на учеството на кандидатката во Проектот за академско пишување кој во тој период се развива на Катедрата.

Од 2006 година, Румена Бужаровска стапува во редовен работен однос на Катедрата за англиски јазик на Филолошкиот факултет, и тоа како лектор по

современ англиски јазик. Во рамките на оваа функција, Бужаровска е ангажирана со 14 часа вежби неделно по предметите од прв циклус студии - современ англиски јазик 2 и 4 (втора и четврта година), чиј составен дел е и академското пишување.

Во април 2009 година, Румена Бужаровска се стекнува со звањето виш лектор по современ англиски јазик. Од 2009 година па сè до 2011 година, таа е ангажирана со 14 часа вежби неделно по предметите од прв циклус студии - современ англиски јазик 3 и 5 (втора и трета година, во зимскиот семестар) и современ англиски јазик 4 и 5 (втора и трета година, во летниот семестар). Во летниот семестар на 2011 година, по покана за гостување од проф. д-р Виолета Христовска, таа учествува во наставниот процес на часовите по американски расказ 2.

Во рамките на наставно-образовниот процес таа изведувала консултативни активности во врска со подобрување на индивидуалниот резултат на студентот, но и во врска со изработка на индивидуални проекти и презентации на студентите.

Во јуни и јули 2007 година, по покана на Институтот за критички јазици при Државниот универзитет во Аризона, Румена Бужаровска изведувала настава од прв циклус студии по современ македонски јазик, и тоа по четири часа (еден час = 60 минути) дневно во времетраење од осум недели. При оваа институција таа учествувала и во активности и предавања со цел да се промовира македонската култура и македонскиот јазик.

Кандидатката Румена Бужаровска учествувала во три преведувачки работилници во рамките на Струшките вечери на поезијата (2003, 2003 и 2005), а во 2006 година учествувала и во преведувачка работилница во рамките на поетскиот фестивал *Мишкенот Шананим* во Ерусалим, Израел. Во 2005 година е учесник на *Vilem Mathesius Lecture Series* (предавања) при Центарот за истражување и образование во семиотика и лингвистика „Вилем Матезиус“, Карлов универзитет, Прага, а во 2009 година учествувала на 9 Интернационална летна школа и симпозиум за хумор и смеа во Гранада, Шпанија.

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Што се однесува до научноистражувачката дејност, д-р Румена Бужаровска е активна во полето на американската литература, американските студии и книжевниот превод. За нејзиниот интерес во полето на американската книжевност од 20 век сведочи нејзиниот магистерски труд со тема „Пародијата во американскиот расказ од 20 век претставена низ анализа на расказите на Џејмс Турбер, Фланери О'Конор и Вуди Ален“. Нејзиниот докторат е своевидно надоврзување и проширување на ваквиот интерес. Во својот докторски труд насловен „Универзалното, локалното и индивидуалното во хуморот во американскиот и македонскиот расказ во втората половина на 20 и почетокот на 21 век“, Бужаровска се осврнува не само на пародијата, туку поопширно и на хуморот и теориите поврзани со неговото создавање и приемање, но во контекст на современите американски и македонски раскази. Така, во центарот на научниот интерес на кандидатката Румена Бужаровска се расказот, американските современи автори, како и пародијата и поопшто хуморот и теоријата за хуморот, па таа е автор на неколку статии на оваа тематика.

Интересот за американската книжевност ја поттикнува кандидатката Румена Бужаровска да се вклучи како соработник во Проектот за отворање на американски студии при Катедрата за англиски јазик и книжевност. Покрај тоа што учествува во подготовка и изработка на овој проект, Бужаровска е организатор и учесник на

работилниците по американски студии во рамките на проектот, како и на понатамошните активности на проектот предвидени за 2012 година.

Румена Бужаровска има учествувано и во Проектот за академско пишување при Катедрата за англиски јазик и книжевност. Покрај организацијата и учеството во работилниците на овој проект, Бужаровска работела на наставните програми кои понатаму биле и сè уште се употребуваат на Катедрата во областа на академското пишување, а и се разбира изведувала и сè уште изведува настава од ова поле.

Интересите на кандидатката Румена Бужаровска се пренесуваат и на полето на книжевниот превод. Во јуни 2006 година, таа е поканета да учествува на меѓународната конференција *Promoting translations – ideas, practices, innovations* во Виена, Австрија, во организација на KulturKontakt Next Page. Во овој период кандидатката објавила два оригинални труда преведени на германски јазик во австриски списанија. По објавувањето на преводот на Луис Карол „Алиса во светот на огледалото“, Бужаровска учествувала на меѓународната конференција за писатели и преведувачи во Загреб: *Übersetzer als Interkulturelle Vermittler – Literatur finden, übersetzen, verbreiten*, каде што имала секциско предавање на темата „Проблемите при преводот на врзаниот бесмислен стих во Алиса во светот на огледалото од Луис Карол“. Во септември 2008 година презентира реферат и ја организира Меѓународната конференција по повод прославата на 50-годишнината од постоењето на Катедрата за англиски јазик и книжевност, а во декември 2009 година е поканета како гостин на меѓународната конференција *English Language and Literature Studies: Image, Identity, Reality* во организација на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет во Белград. Поради нејзината активност на полето на книжевниот превод, таа е поканета да учествува со свое поглавје во меѓународната монографија посветена на делото Алиса во земјата на чудата.

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Кандидатката д-р Румена Бужаровска има особено богата плејада активности во областа на книжевноста, книжевниот превод и уредништвото на зборници и антологии и организацијата на научно-стручни собири. Таа е автор на две збирки раскази – во 2007 и 2010 година, додека нејзините раскази се појавуваат во превод во повеќе германски, австриски и српски списанија. Поради нејзината активност како писател, Бужаровска е стипендист на три организации за престој во странство на писатели и преведувачи: во 2006 година добила стипендија за двомесечен престој за писатели од страна на Австрискиот центар за културно образование KulturKontakt; во 2008 година добила стипендија за едномесечен престој за писатели во Грац, Австрија, доделена од Интернационалниот дом на авторите во Грац, а во 2011 година добила стипендија за двонеделен престој во центарот за преведување и пишување House of Literature во Парос, Грција.

Д-р Румена Бужаровска е автор на преводите на Луис Карол, *Алиса во светот на огледалото* и Џејмс М. Куци, *Животот и времињата на Мајкл К.*, за што е добитник на наградата „Златно перо“ од Друштвото на литературни преведувачи на Македонија. Таа е автор и на препевот на изборот од македонски хаику песни на англиски јазик приреден од Владимир Мартиновски, *A New Wave of Macedonian Haiku*. Нејзините препеви на и од англиски јазик се појавуваат во повеќе списанија во земјата и во странство, како и во изданијата на Струшките вечери на поезијата. Таа е

преведувач на седум зборници со трудови од областа на музикологијата и етномузикологијата издадени од Институтот за истражување и архивирање музика - ИРАМ, а е преведувач и на повеќе статии објавени во научни списанија.

Кандидатката д-р Румена Бужаровска се јавува и како уредник на Зборникот на трудови од Меѓународната конференција по повод прославата од 50-годишнината од постоењето на Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, и како приредувач и автор на предговорот на две изданија на *Мостови: избор поезија од поетите дебитанти – кандидати за наградата „Мостови на Струга“* (во 2004 и 2005). Таа учествувала и во организацијата на горенаведената меѓународна конференција, а работела и во организациониот тим на Струшките вечери на поезијата во 2003, 2004 и 2005 година.

Поради нејзиниот интерес во полето на теориите на хуморот и воопшто истражувањата во областа на хуморот, од 2010 година таа е член на ISHS – International Society of Humor Studies (Меѓународна асоцијација за изучувањето на хуморот).

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на увидот во активностите на д-р Румена Бужаровска, Рецензентската комисија високо ја вреднува нејзината наставно-образовна дејност, научноистражувачката дејност во доменот на американската литература и култура, како и стручно-апликативната дејност во доменот на литературата, преводот и организацијата на научно-стручни активности. Притоа, Комисијата заклучува дека кандидатката постигнала завидни резултати во доменот на својот професионален интерес и дека компетентно и квалитетно ја извршува наставната и научната работа.

Имајќи го предвид погоре изнесеното, Рецензентската комисија констатира дека кандидатката ги исполнува сите услови за избор во наставно-научно звање и има чест да му предложи на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ да ја избере д-р Румена Бужаровска во звањето доцент од областа на американските студии.

Рецензентска комисија

1. Проф. д-р Виолета Христовска, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Рајна Кошка Хот, член, с.р.
3. Проф. д-р Зоран Анчевски, член, с.р.

О Б Р А З Е Ц

АНЕКС 2

**КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ**

Кандидат: д-р Румена Димитрије Бужаровска
Институција: Филолошки факултет „Блаже Конески” - Скопје
Научна област: американски студии

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1.	Вежби во прв циклус студии во академските 2003/04 и 2004/05 година како демонстратор по предметот англиска книжевност 1 на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески” во Скопје (4 семестри x 4 часа вежби)	7.2
2.	Вежби во прв циклус студии во академската 2005/06 година како надворешен соработник по предметите англиска книжевност 1, англиска книжевност 2 и современ англиски јазик 2 (пишување) на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески” во Скопје (2 семестра x 8 часа)	7.2
3.	Вежби во прв циклус студии во академските 2006/07, 2007/08 и 2008/09 година како лектор по англиски јазик при Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески” во Скопје (6 семестри x 14 часа)	37.8
4.	Вежби во прв циклус студии во академските 2009/10 и 2010/11 година како виш лектор по англиски јазик на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески” во Скопје (4 семестри x 14 часа)	25.2
5.	Консултации со студенти по англиски јазик на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески” во Скопје во академските 2006/07, 2007/08, 2008/09, 2009/10 и 2010/11 година (10 семестри x 100 студенти)	2
6.	Лектор по предметот македонски јазик на Државниот универзитет на Аризона во Темпи, САД, во 2007 година (8 недели x 4 часа)	1.5
7.	2003, 2004 и 2005: учество во 1, 2 и 3 Преведувачка работилница при фестивалот „Струшки вечери на поезијата“	3

8.	2003, 2004, 2005, 2006 и 2007: учесник во семинарите и во организацијата на семинарите на Проектот за академско пишување на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје	5
9.	Март 2005: учесник во Vilem Mathesius Lecture Series (предавања) при Центарот за истражување и образование во семиотика и лингвистика „Вилем Матезиус“, Карлов универзитет, Прага	1
10.	Ноември 2006: гостин на поетскиот фестивал <i>Мишкенот Шананим</i> во Ерусалим, Израел, со учество во преведувачка работилница	1
11.	29 јуни - 5 јули 2009: учесник во 9 Интернационална летна школа и симпозиум за хумор и смеа во Гранада, Шпанија	1
12.	Мај и јули 2010: учесник во две работилници за Проектот за отворање на американски студии при Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје	2
Вкупно		93.9

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЛНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1.	Одбранета докторска теза под наслов: „Универзалното, локалното и индивидуалното во хуморот во американскиот и македонскиот расказ во втората половина на 20 и почетокот на 21 век“.	8
2.	Одбранета магистерска теза под наслов „Пародијата во американскиот расказ од 20 век претставена низ анализа на расказите на Џејмс Турбер, Фланери О'Конор и Вуди Ален“.	4
Учесник во национален научен проект:		
3.	2003–2007: учесник во Проектот за академско пишување на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје во соработка со Британскиот совет	3
4.	2010: помошник-координатор на Проектот за отворање на американски студии при Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје	3
Дел од монографија објавена во странство		
5.	Bužarovska, Rumena. (2011, во печат и подготовка). On the Macedonian Translations of Alice in Wonderland. Bo Lindseth, John (ed). <i>Alice in Translation around the World</i> .	6

	Трудови со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание	
6.	Бужаровска, Румена. (2009). Суровиот свет на Фланери О'Конор: Пародични елементи во расказот „Грбот на Паркер“ (219-230). <i>Годишен зборник. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“</i> .	4
7.	Бужаровска, Румена. (2010). Хипотекстот на пародијата во расказите на Џејмс Турбер. <i>Мираж: електронско компаратистичко списание</i> , 24. www.mirage.com.mk/main.asp?lang=eng&izdanie=24	4
8.	Бужаровска, Румена. (2011, во печат). Преглед на теориите на хуморот. <i>Мираж: електронско компаратистичко списание</i> , 25. www.mirage.com.mk	4
	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир	
9.	Бужаровска, Румена. (октомври 2011, во печат). Хипотекстот на пародијата во расказите на Џејмс Турбер. <i>Зборник на трудови од Меѓународната конференција по повод прославата од 50-годишнината од постоењето на Катедрата за англиски јазик и книжевност. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“</i> (дел од монографија).	2
	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во стручно/научно популарно списание	
10.	Bužarovska Rumena. (2001). Petty Problems of Urban Life. <i>X-it</i> , Novi Sad: Esse Yugoslavia.	2
11.	Bužarovska, Rumena. (2006). Der Unsichtbare aus der Blattgasse 6. <i>Buchkultur</i> 107: 74.	2
12.	Bužarovska, Rumena. (2006). Der geschlossene Kreis des europäischen Verlagswesens <i>KulturKontakt</i> 6: 5.	2
	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
13.	4-8 ноември, 2009: учество на меѓународна конференција за писатели и преведувачи во Загреб: <i>Übersetzer als Interkulturelle Vermittler – Literatur finden, übersetzen, verbreiten</i> . Презентација на трудот „Проблемите при преводот на врзаниот бесмислен стих во Алиса во светот на огледалото од Луис Карол.“	2
	Учество на научен/стручен собир со реферат	
14.	Септември 2008, Скопје: учество на Меѓународната конференција по повод прославата на 50-годишнината од постоењето на Катедрата за англиски јазик и книжевност, со реферат „Хипотекстот во расказите на Џејмс Турбер“.	1
	Вкупно	47

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЛНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Книга од стручна област	
1.	Бужаровска, Румена (2007). <i>Чкртки</i> (збирка раскази). Скопје: Или-или.	8
2.	Бужаровска, Румена. (2010). <i>Осмица</i> (збирка раскази). Скопје: Блесок.	8
3.	Автор на превод на книга: Куци, Џејмс М. (2006). <i>Животот и времињата на Мајкл К.</i> Скопје: Или-или.	8
4.	Автор на превод на книга: Карол, Луис. (2009). <i>Алиса во светот на огледалото.</i> Скопје: Магор.	8
5.	Автор на превод на книга: Martinovski, Vladimir (ed.) (2011). <i>A New Wave of Macedonian Haiku.</i> Struga: Struga Poetry Evenings.	8
	Автор на поглавје во книга	
6.	Бужаровска, Румена. (2004). Предговор. Во Бужаровска, Румена и Теофилова, Зорица, (прир.). <i>Мостови избор поезија од поетите дебитанти – кандидати за наградата „Мостови на Струга“.</i> Струга: Струшки вечери на поезијата.	3
7.	Бужаровска, Румена. (2005). Предговор. Во Бужаровска, Румена и Теофилова, Зорица, (прир.). <i>Мостови избор поезија од поетите дебитанти – кандидати за наградата „Мостови на Струга“.</i> Струга: Струшки вечери на поезијата.	3
8.	Бужаровска, Румена. (2009). Краток осврт кон „Алиса во светот на огледалото“. Во Карол, Луис. <i>Алиса во светот на огледалото.</i> Скопје: Магор.	3
	Дејности од поширок интерес	
	Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир	
9.	2003, 2004, 2005: учество во организацијата на фестивалот „Струшки вечери на поезијата“	1.5
10.	Септември 2008: учесник во организацијата на меѓународната прослава и конференција по повод 50-годишнината на Катедрата за англиски јазик и книжевност при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје	1
	Уредник на зборник на трудови од научен/стручен собир	
11.	Бужаровска, Румена и Теофилова, Зорица, (прир.). (2004). <i>Мостови: избор поезија од поетите дебитанти – кандидати за наградата „Мостови на Струга“.</i> Струга: Струшки вечери на поезијата.	1
12.	Бужаровска, Румена и Теофилова, Зорица, (прир.). (2005). <i>Мостови: избор поезија од поетите дебитанти – кандидати за наградата „Мостови на Струга“.</i> Струга: Струшки вечери на поезијата.	1

13.	Анчевски, Зоран и Бужаровска, Румена, (прир). (октомври 2011, во печат). <i>Зборник на трудови од Меѓународната конференција по повод прославата на 50-годишнината од постоењето на Катедрата за англиски јазик и книжевност</i> . Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.	2
	Студиски престој во странство	
14.	2006: двомесечен престој за писатели од Австрискиот центар за културно образование KulturKontakt	0.5
15.	2008: едномесечен престој за писатели во Грац, Австрија, доделена од Интернационалниот дом на авторите во Грац	0.5
16.	2011: двонеделен престој во центарот за преведување и пишување House of Literature во Парос, Грција	0.5
	Награда за научни постигнувања од струкова организација	
17.	2007: добитник на наградата „Златно перо“ од Друштвото на литературни преведувачи на Македонија за преводот на романот <i>Животот и времињата на Мајкл К</i>	3
	Учество во комисии и тела на државни и други органи	
18.	Член на ISHS – International Society of Humor Studies (Меѓународна асоцијација за изучувањето на хуморот)	1
	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект	
19.	Изготвување и пријавување на Проектот за отворање на американски студии при Катедрата за англиски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје (соработник)	1
	Вкупно	62

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	93.9
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	47
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	62
Вкупно	202.9

Рецензентска комисија

1. Проф. д-р Виолета Христовска, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Рајна Кошка Хот, член, с.р.
3. Проф. д-р Зоран Анчевски, член, с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА АСИСТЕНТ ПО ГРУПАТА ПРЕДМЕТИ
ФАРМАКОГНОЗИЈА, ФИТОХЕМИЈА И ОПШТА И КЛЕТОЧНА
БИОЛОГИЈА НА ФАРМАЦЕВТСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на одлуката на Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, донесена на 16 редовна седница одржана на 28. 6. 2011 година, формирана е Рецензентска комисија за избор на асистент по групата предмети фитохемија, фармакогнозија и општа и клеточна биологија, во состав: проф. д-р С. Кулеванова, проф. д-р Татјана Кадифкова Пановска и проф. д-р Билјана Бауер Петровска.

На конкурсот објавен на 20. 6. 2011 година во весникот „Утрински весник“ се пријави помл. ас. Марија Карапанцова. Рецензентската комисија, по разгледувањето на доставениот материјал, го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Марија Карапанцова е родена на 21.12.1978 година во Зајечар, Р. Србија. Основното и средното образование го завршила во Скопје со одличен успех. Во 1997 година се запишала на Фармацевтскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Студиите ги завршила во мај 2003 година, со просечен успех 9.06, со одбрана на дипломска работа на Институтот за фармакогнозија на тема „Употреба на копривата (*Urtica dioica* L., *Urticaceae*) во народната и традиционалната медицина и во современата фитотерапија“ и со тоа се стекнала со звањето дипломиран фармацевт. Во септември 2004 година го положила стручниот испит и се стекнала со лиценца за работа.

За време на студиите активно учествувала на неколку студентски научни проекти организирани од страна на Научноистражувачкото здружение при Студентскиот фармацевтски сојуз, а поддржани од страна на Институтот за фармакогнозија со цел запознавање на флората и креирање на фармакогностичка карта на Р. Македонија. Како член на Научноистражувачкото здружение и Студентскиот фармацевтски сојуз на Р. Македонија, учествувала на голем број студентски научни конгреси со меѓународно учество со свој студентски труд, како и на собираи од типот на т.н. Твееп-ови и летни школи.

Со одлука бр.02-955 на Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет одржан на 28.12.2005 година, избрана е за помлад асистент на Институтот за фармакогнозија при Фармацевтскиот факултет, на кое работно место се наоѓа и денес.

Во октомври 2005 година се запишала на постдипломските студии на Фармацевтскиот факултет во Скопје во областа фармакогнозија и успешно ги завршила во јуни 2011 година. Во септември 2008 година се запишала на специјализација во истата област и денес активно работи на неа.

Активно го користи англискиот јазик.

Научно-наставна и стручна активност

Од октомври 2004 година, во рамките на активностите на Институтот за фармакогнозија при Фармацевтскиот факултет во Скопје, помл. ас. Марија Карапанцова активно учествува во работата и во изведувањето на практичната настава на предметите фармакогнозија, фитохемија, општа и фармацевтска ботаника. Со измените во студиската програма, од 2009 година учествува во

наставата по предметот општа и клеточна биологија. Од 2010 година е вклучена во додипломската настава на студиската програма за лабораториски биоинженери, по предметот општа биологија. Во рамките на активностите на Институтот, кандидатката е активно вклучена и во научноистражувачката работа. Предмет на проучување и на научниот интерес на помл. ас. Марија Карапанцова се медицински и ароматични растенија од македонската флора, определување на нивниот хемиски состав, изолација и хемиска карактеризација на секундарни метаболити од флавоноидна и терпенска природа, како и утврдување на биолошка и фармаколошка активност на растителните екстракти и на изолираните компоненти.

Како аналитичар учествува во работата во рамките на активностите на Центарот за испитување и контрола на лекови при Фармацевтскиот факултет во Скопје, акредитиран според ISO/IEC 17025 стандардот. Од 2009 година, активно е вклучена во работата и активностите на Центарот за природни производи при Фармацевтскиот факултет во Скопје.

Во 2008 година, во рамките на *SEE-ERA.NET Research Project: Exploring the molecular biodiversity of medicinal and aromatic plants (2007-2008)*, престојувала на Медитеранскиот агрономски институт во Ханија, Крит, Р. Грција.

Како член на Македонското фармацевтско друштво, редовно ги посетува собранијата и семинарите организирани од страна на МФД.

Кандидатката учествувала и активно учествува во научноистражувачката работа на Институтот. За овој избор ги пријавува следните проекти во кои учествува како член на македонскиот тим:

Проекти:

1. 2007-2008 SEE-ERA.NET Research Project: Exploring the molecular biodiversity of medicinal and aromatic plants.
2. 2008-2010 SEEDNet Project: Genetic Structure of Dalmatian Sage (*Salvia officinalis* L.) Populations: A Model for a Collaborative Research on MAP Genetic Resources.
3. 2010-2011 Conservation and Characterization of Oregano (*Origanum vulgare* L.) wild population in Europe, finance by ECPGR (bioversity), Medicinal and Aromatic Plants working group (MAPs working group).
4. 2010-2012 Карактеризација на хемискиот состав и биолошката активност на видовите *Pinus* spp., Pinaceae и *Juniperus* spp., Cupressaceae од македонската флора и проценка на можностите за нивна употреба во меедински и други комерцијални цели.
5. 2010-2012 SEE-ERA.NET.PLUS 135: Conservation and Sustainable Exploitation of indigenous Medicinal and Aromatic plants traditionally used in the SEE, WB countries. A model approach for Sideritis spp. (Mountain tea) – MOUNTEA-CONSE.
6. 2010-2012 SEE-ERA.NET Plus Joint Call ConSage; Conservation and utilization of the diversity of sage species (*Salvia* spp.) – traditional food preservatives and spices.
7. 2010-2013 ALKMAF: Одгледување и искористување на афионот во Република Македонија.

Учествувала на повеќе научни и стручни собири.

Научни и стручни собири:

1. 2007, Четврти конгрес на фармацијата со меѓународно учество, Охрид
 - постер-презентација 1: Morphological and anatomical characteristics of the root and herb from *Eryngium campestre* L., Apiaceae

- постер-презентација 2: Defining of the morphological – anatomical markers for identification of root and herb from *Eryngium campestre* L. (Apiaceae)
- 2. 2009, Втор симпозиум за фармацевти со меѓународно учество под наслов „Современа фитотерапија - европски искуства за благотворноста на планински бор и медитеранска маслина“
 - предавање: Видови бор (*Pinus* spp., Pinaceae) во флората на Р. Македонија, наши искуства
- 3. 2010, 58th International Congress and Annual Meeting of the Society for Medicinal Plants and Natural Product Research, Берлин, Германија
 - постер-презентација: Chemical composition of essential oil of *Pinus peuce* (Pinaceae) from Macedonian flora and its antimicrobial activity
- 4. 2010, Conference of Chromlab-Antioxidant, Reinforcement of the WBC Research Capacities for Food Quality Characterisation, FP7-REGPOT-2007-3
- 5. 2010, Конференција за зелена козметика
 - предавање: Етерични масла во козметика
- 6. 2010, Прва конференција за природни антиоксиданси и здравје под наслов „Природните антиоксиданси и нивната употреба во одржување на здравјето и во превенција/третман на заболувањата“
- 7. 2011, Петти конгрес на фармацијата со меѓународно учество, Охрид
 - предавање: Antimicrobial activity of *Pinus peuce* Griseb. essential oils

До изборот за асистент, кандидатката има објавено повеќе трудови, кратки соопштенија и учебни помагала.

Научни трудови, соопштенија:

4. Karapandzova M, Stefkov G, Trajkovska-Dokik E, Kadifkova-Panovska T, Kaftandzieva A, Petrovski O, Kulevanova S. Chemical composition of essential oil of *Pinus peuce* (Pinaceae) from Macedonian flora and its antimicrobial activity, *Planta Medica* 76, 1298 (2010).

Анализата на хемискиот состав на етеричното масло од молика е направена со гасна хроматографија/масена спектрометрија, при што како најзастапени компоненти се јавуваат α -пинен (9,84-30,27%), гермакрен D (5,73-22,06), борнил ацетат (2,92-13,93%), β -пинен (3,45-13,13%), D-лимонен (1,74-10,04%), *trans*-кариофилен (2,40-8,12%), камфен (1,32-7,42%), α -терпинил ацетат (0,57-5,05%), δ -кадинен (1,20-4,29) и α -кадинол (0,54-2,04%). Антимикробната активност на етеричните масла е испитувана со агар-дифузиониот метод, при што е потврдена значителна антимикробна активности против грам-позитивната бактерија *Staphylococcus aureus* ATCC 29213 и габата *Candida albicans* ATCC 10231.

5. Jelena Acevska, Aneta Dimitrovska, Gjoshe Stefkov, Katerina Brezovska, Marija Karapandzova, Svetlana Kulevanova. Development and validation of RP-HPLC method for determination of alkaloids from *Papaver somniferum* L., Papaveraceae, *Journal of AOAC INTERNATIONAL* (in press).

Целта на трудот е воспоставување и валидација на HPLC-метод за определување на шест алкалоиди од *Papaver somniferum* L. (морфин, кодеин, орипавин, тебаин, папаверин и носкапин). Испитувањата се направени со помош на реверзно фазна хроматографија во

услови на кисело и базно рН. Испитувани се влијанијата на јон-изменувачките агенси, рН вредноста на мобилната фаза, концентрацијата на компонентите во пуферот и температурата на колоната. И покрај големите разлики во рКа вредности на алкалоидите, истите добро се раздвојуваат и имаат блиски ретенциони времиња. Резултатите од испитувањата укажуваат на тоа дека предложениот метод за определување на алкалоиди во афион е селективен, линеарен, точен, прецизен и репродуцибилен.

6. **Marija Karapandzova**, Gjose Stefkov, Svetlana Kulevanova. Essential oils composition of *Pinus peuce* Griseb. (Pinaceae) growing on Pelister Mtn., Republic of Macedonia, Macedonian pharmaceutical bulletin 56, 13-22 (2010).

Целта на трудот е да се направи анализа на хемиски состав на етерични масла добиени со дестилација со водена пара од иглички, од гранки без иглички и од гранки со иглички од молика (*Pinus peuce* Griseb., Pinaceae) собрана на Пелистер (Р. Македонија). Со GC/FID/MS, идентификувани се вкупно сто седум компоненти од кои 40 монотерпени, 37 сесквитерпени, 9 дитерпени и 21 друго соединение - алифатични и циклични јаглеводороди; алифатични алкохоли, алдехиди и киселини; феноли и други оксидирани деривати на бензенот. Дефинирани се шест различни класи соединенија: монотерпенски јаглеводороди, монотерпенски оксидирани производи, сесквитерпенски јаглеводороди, сесквитерпенски оксидирани производи, дитерпенски соединенија и други компоненти од нетерпенска природа, при што најзастапени компоненти се компонентите од класата на терпенските јаглеводороди, вклучувајќи ги монотерпените α -пинен, β -пинен, лимонен + β -феландрен и борнил ацетат и сесквитерпените *trans* (E)-кариофилен и гермакрен D.

7. Qazimi Bujar, **Karapandzova Marija**, Stefkov Gjose, Kulevanova Svetlana. Chemical composition of ultrasonic-assisted *n*-hexane extracts of *Sideritis scardica* Grieseb. and *Sideritis raeseri* Boiss. & Heldr. (Lamiaceae) from Macedonia and Albania, Macedonian pharmaceutical bulletin 56, 45-56 (2010).

Целта на трудот е да се определи хемискиот состав на *n*-хексанските екстракти добиени од суви надземни делови од *Sideritis scardica* и *Sideritis raeseri* со помош на гасна хроматографија (GC/FID) и гасна хроматографија/масена спектрометрија (GC/MS). Во екстрактите се идентификуван повеќе од стотина компоненти што припаѓаат на неколку класи соединенија како што се дитерпени и јаглеводороди, масни киселини, алифатични и ароматични алкохоли, стероли, тритерпенски алкохоли и разни моно и сесквитерпени присутни во многу мали количини или во траги. Најзастапени компоненти во екстрактите од двата вида се две дитерпенски компоненти со $M=286$ што не се целосно идентификувани, а исто така е утврдена и голема процентуална застапеност на наонакозан и хенриаконтан.

8. **Karapandzova M**, Stefkov G, Trajkovska-Dokik E, Kadifkova-Panovska T, Kaftandzieva A, Kulevanova S. Chemical characterization and antimicrobial activity of the needle essential oil of *Pinus mugo* (Pinaceae) from Macedonian flora, Planta Medica 77 (2011).

Анализата на хемискиот состав на етеричното масло изолирано од иглички од молика е направена со гасна хроматографија/масена спектрометрија, при што како најзастапени компоненти се јавуваат монотерпените α -пинен (6,21-12,92%), β -пинен (1,26-3,30%), δ -3-карен (10,11-18,74%), лимонен + β -феландрен (3,05-5,72%), α -терпеинолен (2,08-2,95%) и борнил ацетат (1,97-3,72%) и сесквитерпените *trans*-кариофилен (5,65-6,44%), гермакрен D (2,38 -11,81%), бициклогермакрен (3,03-6,84%), δ -кадинен (4,03-6,58%), τ -муролол + τ -кадиол (2,45-4,43%) и α -кадиол (3,40-4,98%). Испитување на

антимикробната активност на етеричните масла е направена со агар-дифузниот метод, додека определување на минимална инхибиторна концентрација на маслата е направено со агар-дилуциониот метод. Потврдена е значителна антимикробна активност на маслата кон грам-позитивни бактерии *Streptococcus pneumoniae*, *Streptococcus pyogenes* и *Streptococcus agalactiae*. Минималните инхибиторни концентрации на маслата се движат од 15.26 µl/ml, 7.5 µl/ml and 31.25 µl/ml соодветно.

9. **Karapandzova M**, Stefkov G, Trajkovska-Dokik E, Kadifkova-Panovska T, Kaftandzieva A, Kulevanova S. Chemical composition of essential oils of *Pinus peuce* Griseb. from Macedonian flora. Journal of Essential Oil Research (in press)

Изолација на етерични масла од иглички, од гранките без иглички и од гранки со иглички е направена со дестилација со водена пареа во апаратура по Клевенцер од 20 g растителен материјал. Анализата на хемискиот состав на етеричните масла од молика е направена со GC/FID/MS со користење на HP5-ms капиларна колона. Вкупно се идентификувани 107 компоненти. Меѓу различни класи соединенија, најзастапени беа компонентите од класата терпенски јаглеводороди, и тоа: монотерпените α -пинен (10,1-39,9%), β -пинен (3,6-16,4%), лимонен + β -феландрен (1,9-35,3%) и борнил ацетат (1,4-14,4%) и сесквитерпените *trans* (E)-кариофилен (1,2-8,4%) и гермакрене D (3,0-22,9%).

10. Tatjana Kadifkova Panovska, Marija Karapandzova, Svetlana Kulevanova. The in vitro effect of *Calamintha grandifolia* and *Calamintha nepeta* on microsomal peroxidation, 5th International Conference on Polyphenols and Health, Barcelona, Sitges (2011).

Испитувања на антиоксидативната активност се направени со користење на етерски, етилацетатен и *n*-бутанолен екстракт подготвени од надземните делови на *Calamintha grandiflora* и *Calamintha nepeta* од македонската флора. За таа цел се следени ефектите на екстрактите врз микрозомалната фракција на хепарот кај стаорците. Ензимски (NADPH, Fe³/ADP систем) и неензимски (аскорбинска киселина) предизвикана липидната пероксидација на микрозомите во црниот дроб е определувана спектрофотометриски. Резултатите од испитувањата укажуваат на тоа дека најсилно антиоксидативно дејство (со над 50% на инхибиција) покажува етерскиот екстракт подготвен од двата вида.

11. **Марија Карапанцова**, магистерски труд – Хемиски состав и антимикробна активност на етерично масло од молика (*Pinus peuce* Grisebach, Pinaceae) (2011).

Целите на овој магистерски труд се: определување на содржината на етерично масло од примероците на *Pinus peuce*, Pinaceae (молика) и испитување на општите параметри за проценка на квалитет на растителен материјал; воспоставување и оптимизирање на метод на гасна хроматографија со пламен-јонизациона детекција и гасна хроматографија со масена спектрометрија со цел определување на хемиски состав на етеричните масла; изолирање на етерично масло од молика, определување на негови физичко-хемиски карактеристики и дефинирање на хемиски состав преку идентификување на конституентите во маслото и определување на нивниот релативен однос, како и споредба на квалитативно/квантитативниот состав на изолираното масло со комерцијален примерок на масло од бор; испитување на антимикробната активност на етеричното масло од молика врз поширока палета патогени микроорганизми и споредба на активноста со онаа на комерцијалниот примерок и воспоставување на корелација помеѓу составот на етеричното масло од молика и антимикробната активност, со цел

проценка на потенцијалот на маслото и суровината за употреба во фармацијата, во медицината и/или во комерцијални цели.

Со квалитативната анализа на хемискиот состав на етеричното масло од иглички, од гранки без иглички и од гранки со иглички од молика со гасна хроматографија/масена спектрометрија идентификувани се вкупно 107 компоненти, додека квантитативниот состав на маслата е определен како релативен однос на компоненти со гасна хроматографија/пламен јонизациона детекција. Анализата на податоците за хемискиот состав укажува на доминантна застапеност на шест компоненти во етеричните масла од молика, значајни за нивна карактеризација, а тоа се α -пинен, β -пинен, β -феландрен + лимонен, борнил ацетат, *trans* (E)-кариофилен и гермакрин D. Направена е анализа на застапеноста на доминантните компоненти во маслата во зависност од видот на суровината и од локалитетот (Пелистер, Ниџе и Шар Планина), при што е утврдено дека во сите етерични масла, независно од локалитетот, доминира α -пинен. Со анализа на вкупните податоци, дефинирани се шест различни класи соединенија: монотерпенски јаглеводороди, монотерпенски оксидирани производи, сесквитерпенски јаглеводороди, сесквитерпенски оксидирани производи, дитерпенски соединенија и други компоненти од нетерпенска природа што го карактеризираат етеричното масло од молика. Притоа е утврдено дека терпенските јаглеводороди доминираат во однос на оксидираните терпени, како и дека најзастапена терпенска фракција е монотерпенска. Единствено кај етеричното масло изолирано од примероците од култивирана молика од Караџица, утврдена е доминантноста на сесквитерпенската фракција, најверојатно како резултат на влијанието на надворешните услови врз биосинтезата на терпенските компоненти.

Испитувањата на антимикробното дејство на етеричните масла од молика е направено на 13 бактериски соеви на грам-позитивни и грам-негативни бактерии и на еден изолат на габа, со агар-дифузионен и со агар-дилуционен метод. Испитување на антимикробното дејство на маслата со агар-дифузионен метод е направено со определување на дијаметарот на зоните на инхибиција на раст на испитуваните соеви микроорганизми што се јавуваат околу одредено етерично масло, додека агар-дилуциониот метод е користен со цел да се определи минималната инхибиторна концентрација (МИК) на оние етерични масла од молика што покажале антимикробна активност претходно испитана со агар-дифузионен метод. Од сите тестирани микроорганизми, најосетливи на дејството на етеричните масла од молика се покажаа бактериите *Streptococcus pneumoniae*, *Staphylococcus aureus*, *Staphylococcus epidermidis* и *Streptococcus agalactiae* и габата *Candida albicans*. Од сите испитувани етерични масла од молика, најголема антибактериска активност покажаа етеричните масла изолирани од гранки со иглички од молика од Ниџе и од Шар Планина.

Учебни йомаѓала:

1. Светлана Кулеванова, Ѓоше Стефков, Марија Караланцова. Практикум за изведување вежби по фармакогнозија, Фармацевтски факултет, рецензиран во Македонски фармацевтски билтен бр. 986 од 14.5.2010.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на досегашната активност во рамките на Институтот за фармакогнозија и на искажаната подготвеност за научно доусовршување и напредување во својата стручна и научна работа, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Фармацевтскиот факултет, Марија Карапанцова да ја избере во звањето асистент на Институтот за фармакогнозија за групата предмети фитохемија, фармакогнозија и општа и клеточна биологија.

Рецензентска комисија

1. Проф. д-р Светлана Кулеванова с.р.
2. Проф. д-р Билјана Бауер Петровска с.р.
3. Проф. д-р Татјана Кадифкова Пановска с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА РЕДОВЕН ПРОФЕСОР ПО РАСТИТЕЛНА
ФИЗИОЛОГИЈА ВО ОДДЕЛЕНИЕТО ЗА ПЕДОЛОГИЈА И
АГРОХЕМИЈА ПРИ ЗЕМЈОДЕЛСКИОТ ИНСТИТУТ ВО
СКОПЈЕ

Согласно со Законот за високото образование (Сл. весник на РМ бр.35/2008), Законот за научноистражувачката дејност (Сл. весник на РМ бр.46/2008), Статутот на УКИМ, член 43 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Земјоделскиот институт во Скопје и врз основа на одлуката (бр.02-882/1) донесена на 22 редовна седница одржана на 1.IX 2011 година, избрана е Рецензентска комисија во состав: д-р Мирко Спасеноски, редовен професор на Институтот за биологија при Природно-математичкиот факултет во Скопје (во пензија), д-р Видоја Трпески, редовен професор на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје (во пензија) и д-р Михајло Николовски, редовен професор на Земјоделскиот институт во Скопје. На конкурсот објавен во весниците „Дневник“ и „Коха“ од 8 .VII и 12. VII 2011 година за избор во наставно-научното звање редовен професор по предметот растителна физиологија во Одделението за педологија и агрохемија се пријавила само кандидатката д-р Даница Андреевска, вонреден професор на Земјоделскиот институт при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

По разгледувањето на приложените материјали и врз база на личното познавање на кандидатката, имаме чест на Научниот совет на Институтот да му го доставиме следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Кандидатката д-р Даница Лазар Андреевска, вонреден професор на Земјоделскиот институт при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, е родена на 9. VIII 1956 година во Кочани. Основното и средното образование (гимназија) ги завршила во Кочани. Во учебната 1975/76 година се запишала на Природно-математичкиот факултет во Скопје, група за биологија, а дипломирала во 1979 година со просечна оценка 8,80.

По дипломирањето, од 1.I 1981 година се вработила во Институтот за ориз во Кочани, во првата година како лаборант во Секторот за заштита на растенијата. Но, воедно, од почетокот на вработувањето била вклучена и во научноистражувачката работа, односно во проектите од областа на оризопроизводството.

Во текот на учебната 1981/82 година се запишала на постдипломски студии на Биолошкиот факултет во Скопје, биохемиско-физиолошка насока, а предвидените испити ги положила со среден успех 9,25.

Магистерскиот труд под наслов: „Влијание на различни количества азот врз приносот и содржината на хлорофил во листовите, вкупен азот, протеини, нивните фракции, фосфор, калиум и манган во зрното на ориз (*Oryza sativa* L.)“ го одбрала на 17. X 1986 година, со што се стекнала со степен магистер на биолошки науки.

По магистрирањето продолжила да работи во Институтот за ориз во Кочани, во научноистражувачките проекти од областа на оризопроизводството. Д-р Даница Андреевска повеќе мандати била член или претседател на органите на управување на Институтот за ориз, како и член на Сенатот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје во два мандата. Од 1993 до 1999 година била раководител на Одделот за растителна физиологија, како и агрохемија со педологија во Институтот за ориз, а од 1. IX 1999 година е на работно место во Одделението за педологија и агрохемија на Земјоделскиот институт во Скопје (во ОПО за ориз Кочани). Во февруари 2000 година била избрана во звањето асистент во Одделението за педологија и агрохемија.

Докторската дисертација под наслов „Принос и содржина на вкупен азот, протеини, фосфор и калиум во зрното на три сорти ориз во зависност од начинот и времето на користење на азотот“ ја одбрала на 19. XII 2000 година на Природно-математичкиот факултет во Скопје, со што се стекнала со научен степен доктор на биолошки науки.

Во септември 2001 година е избрана во звањето научен соработник, а во ноември 2006 година во звањето виш научен соработник во Одделението за педологија и агрохемија во ЈНУ Земјоделски институт- Скопје.

Во изминатиот период, Андреевска учествувала на повеќе научни и стручни советувања во земјата и во странство. Член е на Друштвото на биолози, Друштвото на физиолози и на Друштвото на еколози на Република Македонија и како автор или коавтор има активни учества на нивните симпозиуми и конгреси.

За одбележување е и нејзиното коавторство на две новосоздадени домашни сорти ориз – *прима риска* и *монтеса*.

Учесник е во изработувањето на Елаборатот и член на Комисијата за заштита на ознаката на потеклото, односно за контрола на посебните својства на кочанскиот ориз - Биро за заштита на индустриската сопственост.

Во изминатиов период учествувала и во работата на Втората регионална конференција на тема: „Земјоделство и рурален развој за источен регион“, организиран од ГТЗ преку Проектот за регионален економски развој (REDEM-Regional Economic Development), што се одржала во Штип на 13. IX 2007 година.

Член е на Локалната акциона група - Кочани и на основачкото собрание на Здружението за поддршка на економскиот развој - Локална акциона група - Кочани (ЛАГ-Кочани)- што е дел од проектот „Поддршка во подготовката за спроведување на ИПАРД програмата“.

Од мај 2009 година е член на Комисијата за земјоделство, како советодавно тело на градоначалникот на општина Кочани.

2. НАСТАВНА ДЕЈНОСТ

Д-р Даница Андреевска од 2008 година, со акредитирање на магистерските студии за одржливо земјоделство во Земјоделскиот институт во Скопје, како вонреден професор е ангажирана во наставниот процес по предметите: органско производство на житни култури, управување со плодност на почви и воден режим, пазарни стратегии во органското производство и пазарни стратегии во интегралното производство.

Исто така, учествувала и во изготвувањето на програмата за едногодишни и двегодишни магистерски студии по семејно производство на полделски и градинарски растенија која е во фаза на акредитација.

Кандидатката Андреевска била и член на Рецензентската комисија за избор-преизбор во звање на д-р Марјан Андреевски (избор во научен соработник) и д-р Добре Андов (избор во виш научен соработник).

3. НАУЧНА И СТРУЧНА ДЕЈНОСТ

Д-р Даница Андреевска, во периодот од вработувањето до денес, е активно вклучена во научноистражувачката и апликативната дејност на Институтот. Имено, кандидатката како соработник-истражувач или како раководител-главен истражувач била ангажирана во научноистражувачките тимови во повеќе научноистражувачки и апликативни проекти од областа на растителна физиологија, агрохемија, селекција и семејнопроизводството на оризот (вкупно 18), како и експертски активности околу испитувањето на квалитетните својства на семето од ориз и белиот (консумен) ориз.

По изборот во звањето виш научен соработник, д-р Даница Андреевска учествувала во изработката и реализацијата на следниве проекти:

1. соработник: Создавање на нови генотипови ориз со класични и можност за примена на современи методи, 2004-2006, финансиран од Министерството за наука на Р. Македонија;
2. раководител: Влијание на времетраењето на наводнувањето и одводнувањето на оризот по фазата метличење врз времето на жетвата, приносот на арпа и бел ориз, 2006-2009, финансиран од Министерството за образование и наука на Р. Македонија;
3. раководител: Правилното ѓубрење-значаен фактор за постигнување на високи и квалитетни приноси во растителното земјоделство. Конкурс на МЗШВ на Р. Македонија, 2010.

Покрај горенаведените проекти, како главен истражувач-носител или соработник-истражувач, Андреевска учествувала и во изготвувањето и пријавувањето на повеќе научно/образовни национални проекти, развојно-истражувачки, апликативни и меѓународни-билатерални проекти одобрени од Научниот совет на Земјоделскиот институт (вкупно 24).

До изборот за виш научен соработник (вонреден професор), д-р Даница Андреевска како автор или коавтор има објавено повеќе стручни и научни трудови. Имено, трудовите со редни броеви 1-36 се рецензирани во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје број 747 од 29.XII 1999 година, при изборот за асистент; бр. 784 од 31.VIII 2001 година, при изборот за научен соработник и бр. 902 од 1.IX 2006 година, при изборот за виш научен соработник.

По изборот за виш научен соработник (вонреден професор), д-р Даница Андреевска прикажува нови 26 научни трудови (од кои еден е сè уште во печат).

Куса анализа на трудовите објавени по изборот за виш научен соработник

Ќе дадеме приказ на трудовите што кандидатката д-р Даница Андреевска ги објавила по изборот за виш научен соработник (вонреден професор).

37. Даница Андреевска, Ленка Цветановска, Сузана Кратовалиева. (2005): Содржината на хлоропластните пигменти, вкупен азот, сурови протеини и шеќери (јаглехидратите) кај оризот (*Oryza sativa* L) во зависност од количеството на олово (Pb^{++}) во почвата. Екологија и заштита на животната средина, том IX, број 1-2, 37-44, Скопје.

Авторите го испитувале ефектот од акумулацијата и фитотоксичноста на оловото во клетките и ткивата на оризот сорта *бисер-2* во 4 различни концентрации (mM/l) 20, 40, 80 и 160. Притоа, штетни ефекти се констатирани само во биосинтезата на хлоропластните пигменти, како резултат на слабата подвижност на оловото.

38. Ленка Цветановска, Даница Андреевска, Сузана Кратовалиева. (2005): Дејството на зголемени количества кадмиум (Cd^{++}) врз содржината на хлоропластните пигменти, вкупен азот, сурови протеини и вкупни шеќери кај оризот (*Oryza sativa* L). Екологија и заштита на животната средина, том IX, број 1-2, стр. 45-52, Скопје.

Познавајќи ја токсичноста на кадмиумот врз клучните биохемиски процеси, направен е обид за демонстрација на неговата токсичност кај оризот сорта *бисер-2*, одгледуван во средина со различни концентрации $CdSO_4 \times 8H_2O$ (0,1; 0,2; 0,4 и 0,8 mg/kg). Притоа е констатирана одредена толерантност во однос на високите концентрации на кадмиум во поглед на истражуваните параметри.

39. Andreevska Danica, Verica Plieva, D. Andov. (2006): Stanje pirinča u republici Makedoniji. 47 Savetovanje industrije ulja "Proizvodnja i prerada uljarica" Zbornik radova, 293-297, Herceg Novi.

Во овој труд, авторите имале за цел да ја прикажат состојбата во производството и истражувачко-апликативната дејност кај оризот во Република Македонија. Како резултат на научноистражувачката работа се создадени повеќе домашни сорти на ориз, а како резултат на аклиматизација и интродукција се регистрирани повеќе странски сорти ориз со карактеристики кои се барани на нашиот пазар. Воедно, авторите ја истакнуваат улогата на Земјоделскиот институт во производството на квалитетен семенски ориз, кој може да ги задоволи потребите за производство на ориз во Македонија.

40. Андреевска Даница, Илиева Верица, Андов Д., Зашева Тања. (2005/2006): Дејство на фолијарно прихранување со Kristalon™ special врз приносот и рандманот на оризот. Годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје, т. XXIV/XXV, 61-73. Скопје.

Двегодишните истражувања во овој труд биле насочени кон утврдување на ефектот од фолијарното прихранување со комбинираното кристално ѓубре Kristalon TM special со формула: $18+18+18 + 3MgO$ + микроелементи кај ориз, сорти *монтичели* и *P-76/6*. Биле испитувани вкупно 6 варијанти, од која една е контрола. Според добиените резултати, авторите го утврдиле влијанието на третирањето со ѓубривата врз приносот на суров ориз-арпа, слама и бел ориз. Добиените резултати се значајни и од научен и од практичен аспект за производството на ориз кај нас.

41. Илиева Верица, Андреевска Даница, Андов Д., Најчевска Цветанка (2005/2006): Некои позначајни карактеристики на новосоздадените

сорта ориз прима риска и монтеца (*Oriza sativa* L.). Годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје, т. XXIV/XXV, стр. 51-59. Скопје.

Во овој труд се прикажани некои морфолошко-биолошки, хемиско-технолошки и производни карактеристики на новосоздадените сорта ориз *прима риска* и *монтеца* во споредба со стандардните сорта *монтичели* и *бисер-2*. Добиени се со крстосување меѓу *indika* и *japonica* сорта, а признати се во 2004 година. *Прима риска* е крупнозрнеста, слична на стандардот *бисер-2*, а *монтеца* е со поситно зрно како стандардот *монтичели*. Приносот на арпа и бел ориз кај двете новосоздадени сорта е повисок во однос на стандардните сорта.

Трудот има посебно значење за науката, како и за производството на ориз во Македонија.

42. Danica Andreevska, Verica Ilieva, D. Andov. (2006): Rezultati naučnih istraživanja i stanje pirinča u republici Makedoniji. Časopis za industriju biljnih ulja, masti i proteina "Uljarstvo" (Journal of Edible Oil Industry), vol. 37, br. 3-4, p. 3-13, Novi Sad.

Во овој труд авторите даваат преглед на домашното производство на ориз, во споредба со европското и светското, како и дел од научноистражувачките резултати кај оризот во Македонија, односно даден е детален опис на создадените домашни сорта ориз, како и на интродуираните италијански сорта ориз, застапени во поширокото оризопроизводство. Исто така, авторите ја истакнуваат улогата на Институтот во чувањето и одржувањето на колекцијата од 220 сорта ориз од целиот свет, како и на голем број новосоздадени домашни генотипови ориз. Покрај другото, авторите ја опишуваат и вообичаено применуваната технологија за производство на ориз, како и производството на семенски материјал од ориз по години и сорта во Македонија.

43. Добре Андов, Верица Илиева, Даница Андреевска. (2006): Наследување на должината на метличката кај хибридите добиени со циклично вкрстување кај оризот (*Oryza sativa* L.). Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Година 6, 71-81. Штип.

Во овој труд, предмет на истражувања се десет сорта ориз (*Oryza sativa* L.) и нивните хибриди од F_1 и F_2 генерациите добиени со циклично крстосување (top-cross), при што се употребени две сорта како татко (*монтичели* и *лото*) и осум сорта како мајка (*м-101*, *драго*, *осоговка*, *панда*, *месен блатец*, *роса маршети*, *корал* и *крипто*). Анализирани се својството должина на метличката и се испитани средните вредности, варијабилноста, начинот на наследување, херитабилноста и комбинативната способност. Наследувањето е анализирано за секоја комбинација посебно и различно. Авторите утврдиле дека во наследувањето на ова својство, значајна улога имаат адитивните и неадитивните гени, но сепак поголем удел имаат адитивните гени. Во двете испитувани хибридни генерации, вредностите на варијансата за ОКС (општата комбинативна способност) и СКС (специфична комбинативна способност) се статистички значајни.

44. Верица Илиева, Добре Андов, Даница Андреевска, Тања Зашева. (2006/2007): Влијанието на плодоредот врз приносот на оризот и заштитата на животната средина. Екологија и заштита на животната средина том X, број 1-2, стр. 3-9, Скопје.

Во овој труд авторите го испитувале влијанието на монокултурата и плодоредот врз приносот на арпа, рандманот на бел ориз и вкупниот принос на бел ориз. Според добиените резултати, авторите констатирале дека при висока агротехника, оризот добро ја поднесува монокултурата, но одгледуван во плодоред и при пониска агротехника дава подобри резултати, што е од особен интерес на самото производство, а посебно на производството на здрава храна и заштита на животната средина.

45. Даница Андреевска, Верица Илиева, Д. Андов. (2007): The contents of proteins with some Italian rice varieties grown in the region of Kocani-Macedonia. Сборник доклади – Конференција с меѓународно учество “Диверсификација на селските реони в Блгариа”. Центар за евроинтеграции и култура кам Висше училиште “Земеделски колеж”, 188-196. Пловдив.

Во овој труд е испитувана содржината на вкупен азот и протеини во зрното кај десет интродуцирани италијански сорти ориз во споредба со две стандардни сорти ориз. Врз основа на добиените резултати, авторите констатирале дека, во споредба со 2002 година (кога сортите биле одгледувани во Италија), кај италијанските сорти одгледувани во почвено-климатските услови во Кочанско во 2003 година се забележува значајно намалување на содржината на вкупен азот и белковини во зрното и на арпата и на белиот ориз, но со тенденција за нивно зголемување во наредната 2004 година. Сортите со повисока содржина на протеини овозможуваат да бидат користени во идните програми на селекцијата.

46. Верица Илиева, Даница Андреевска Добре Андов, Тања Зашева, Наталија Марковска. (2007): Споредбени испитувања на некои производно-технолошки карактеристики кај интродуцирани и стандардни сорти на ориз (*Oryza sativa* L). Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Година 7, 35-47. Штип.

Во трудот авторите вршеле испитувања на најзначајните морфолошко-биолошки, производствени и технолошки карактеристики кај десет интродуцирани италијански сорти на ориз (*кастелмохи, цистела, диана, италмохи, прометео, ринго, селенио, андола дедало и пегасо*) во споредба со стандардните сорти ориз кај нас (*монтичели* и *бисер-2*). Според добиените резултати за приносот на арпа, рандманот на бел ориз (цели зрна) и останатите фракции при преработката на арпата, ниту една од интродуцираните сорти не покажала супериорност во однос на стандардните сорти. Поради тоа, ниту една од тие сорти не е препорачана за директно воведување во производството на ориз кај нас. Врз основа на одредени позитивни морфолошко-биолошки карактеристики, кои ги поседуваат, сите сорти се вклучени во селекционата програма и се користат како родителски сорти при хибридизацијата и создавањето на варијабилни популации со нова генетска полиморфност.

47. Даница Андреевска, Верица Илиева, Добре Андов, Тања Зашева. (2007): Дејство на основното ѓубрење и прихранувањето со различни азотни ѓубрива врз приносот и квалитетот на *прима риска* - новосоздадена сорта ориз. Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Година 7, 87-96. Штип.

Во овој труд, во текот на две вегетации било испитувано дејството на основното ѓубрење и прихранувањето со различни азотни ѓубрива врз приносот и

квалитетот на оризот-сорта *прима риска*, новосоздадена сорта која е призната и регистрирана во 2004 година. Имено, испитувани се вкупно 8 варијанти, од која една е контрола. Според добиените резултати, авторите го утврдиле влијанието на ѓувривата врз приносот на суров ориз-арпа, слама, рандманот на бел ориз (цели зрна) и приносот на бел ориз. Добиените резултати од истражувањата имаат посебно значење за оризопроизводството кај нас.

48. Даница Андреевска, Добре Андов, Верица Илиева, Тања Зашева 2008: Плевелната вегетација кај оризот одгледуван на предпосев од некои фуражни култури. Зборник на трудови од III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, 297-302, Скопје.

49. Добре Андов, Даница Андреевска, Верица Илиева 2008: Примена на зеленото ѓубре од фуражни култури како предуслов за органско производство на ориз. Зборник на трудови од III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, 325-329, Скопје.

Во трудовите 48 и 49 е спроведено истражување со цел да се испитаат можностите за воведување на органско земјоделско производство кај културата ориз, со примена на зелено ѓубрење од фуражни култури, а испитувана е и плевелната вегетација кај оризот. За реализација на истражувањата поставени се полски макроопити со четири варијанти, од кои за контрола е користено конвенционалното производство на ориз (преткултура од ориз-монокултура). Меѓутоа, во испитуваните варијанти од фуражните култури биле користени: добиточен грашок, граор и смеска од добиточен грашок + пченица. Од добиените резултати авторите констатираше дека највисоки приноси на зелена маса, сено, оризова арпа и бел ориз се добиени кај варијантата II. Меѓутоа, најниски приноси на оризова арпа и бел ориз е добиен кај контролата-конвенционално производство на ориз.

Што се однесува, пак, до плевелната вегетација кај оризот, бројот на плевели на m^2 од : *Echinochloa* spp., *Heteranthera limosa* (Sw) Wild и *Leersia orizoides* во варијантите I, II и III во споредба со контролата е значајно намален, додека од *Cyperus* ssp. и *Scirpus maritimus* е поголем.

50. Verica Ilieva, C. Stojkovski, Sonja Ivanovska, D. Andov, Danica Andreevska. (2008): Diallel analysis for productive tillering in rice. Bulgarian Journal of Ecological Science "Ecology and future", Vol. VII. No 1, p. 3-8. Association Ecological Alliance, Sofia.

Во трудот авторите го анализираат начинот на наследување и ефектот на гените врз продуктивното братање во F_1 и F_2 кај диалелни крстоски на 7х7 сорти ориз. Начинот на наследување е оценуван за секоја комбинација посебно и тој е различен и зависи од хибридна комбинација. Во експресијата на својството, учествувале и адитивните и неадитивните гени.

51. Mirjana Bocevska, Danica Andreevska, Verica Ilieva, Imad Aldabas. (2008): Effect of degree of milling on protein content in fractions of three rice cultivars. XX Kongres na hemičarite i tehnolozi na Makedonija (XX Congress of the Society of Chemists and technologists of Macedonia), 17.-20. IX 2008, Abstract book, p.105, BFT-01-E, ISBN 978-760-07-5. Ohrid, Makedonija.

Во овој труд авторите го истражувале влијанието на различниот степен на доработка-белење (3, 5,5 и 7,5 минути) кај три сорти ориз, тип *japonica* со различен надворешен изглед, две со долго (*прима риска* и *бисер-2*) и една со средна должина на зрното (*монтеса*), со средна до ниска содржина на амилоза, врз распределбата на добиените фракции и содржината на протеини. Најдено е дека времето на белење влијае на: соодносот на добиените фракции (лушпи, трици, цели и скршени зрна и кредасти зрна), содржината на влага и протеини, вредноста на бојата и однесувањето при готвењето.

52. Верица Илиева, Даница Андреевска, Наталија Маркова. (2008): Развојни и производно-технолошки карактеристики кај интродуцирани генотипови ориз (*Oryza sativa* L.) во агроеколошките услови на кочанскиот регион. Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Година 8, 27-36. Штип.

Во овој труд авторите вршеле испитувања на девет генотипови ориз (*гарант*, *земја*, *мизија*, *кубрат*, *хоризонт*, *дунав*, *линија-2*, *линија-305* и *ЛМ-БП*) интродуцирани од Република Бугарија во споредба со две стандардни сорти ориз (*монтичели* и *бисер-2*) во услови на кочанскиот оризопроизводен регион. Според добиените резултати, само генотиповите *ЛМ-БП* и *кубрат* постигнале повисок принос на бел ориз во споредба со стандардните сорти.

53. Bocevska, M., Aldabas, I., Andreevska, D., Ilieva, V. (2009): Gelatinization behaviour of rice grains and flour in relation to their physico-chemical characteristics (*Oryza sativa* L.) Journal of Food Quality **32** (1), 108-124. (IF=0,6)

Во трудот е извршена оценка на физичко-хемиските својства на зрната од белен ориз кај 13 сорти ориз од типот *japonica*. Сортите ориз се разликуваат помеѓу себе според изгледот. Една сорта ориз е со долги зрна (6,61 mm), две сорти имаат кусо зрно (5,27-5,32 mm), а останатите се сорти ориз со средна должина на зрната (5,52-6,55 mm). Формата на зрната (должина/ширина) е различна и варира од голема (1,58-1,9) до средна (2,06-2,37). Содржината на протеини во сите примероци е висока (се движи од 7,82-9,72 % на сува материја). Со исклучок на сортата *осоговка*, која има средна содржина на амилоза (23,3%), останатите сорти се одликуваат со ниска содржина на амилоза (12-19,4%). Нивното минимално време за готвење варира од 17,5-22,5 минути. Значајни корелации ($P < 0,05$) се утврдени помеѓу некои физичко-хемиски карактеристики кај оценуваните сорти ориз. Издолжувањето на зрната за време на минималното време на готвење е во корелација со содржината на протеини ($r=0,6899$), формата ($-0,7137$), големината ($0,7234$) и ширината ($0,9134$) на зрната. Лепливоста на тестото од оризовото брашно е во значајна корелација со формата ($0,6148$) и должината ($0,7353$) на зрната. Врз основа на резултатите, авторите утврдиле дека надворешниот изглед на белениот ориз може да се користи како индикатор за предвидување на однесувањето при желатинизацијата: соодносот помеѓу издолжувањето (должина по минималното време за готвење/ спрема должината на зрната) на оризовите зрна и лепливоста на оризовото брашно за време на готвењето.

54. Андреевска Даница, Андов Д., Илиева Верица. (2008/2009): Оризот - значајна стратешка култура во Република Македонија. Јубилеен годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје „ 65 години Земјоделски институт-Скопје“, т. XXVI/XXVII, 31-46, Скопје.

Во овој труд авторите ја прикажуваат целокупната научноистражувачка работа кај оризот. Од досегашната работа, во Институтот се создадени домашните сорти ориз: *осоговка*, *кочански*, *бисер-2*, *нада-115*, *ранка*, *прима риска* и *монтеза*, и интродуираните италијански сорти: *монтичели*, *p-76/6* и *сан андреа*, кои се детално опишани. Институтот посебен придонес има дадено и во одржувањето и чувањето на генетските ресурси од културата ориз (поседува колекција од 220 сорти ориз од целиот свет и голем број новосоздадени домашни генотипови). Воедно, табеларно е прикажано и производството на семенски материјал од ориз по години и сорти во Македонија. Авторите го истакнуваат значењето на оризот кој освен во исхраната, се користи и како суровина во индустријата за производство на скроб, алкохол и алкохолни пијалаци, во козметиката, маслодајната индустрија итн. Трудот е прегледен и е од значење за земјоделската практика.

55. Андреевска Даница, Андов Д., Илиева Верица, Зашева Тања. (2008/2009): Дејство на губрењето врз приносот и некои морфолошко-биолошки и продуктивни својства кај *прима риска*- новосоздадена сорта ориз. Јубилеен годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје „65 години Земјоделски институт-Скопје“, т. XXVI/XXVII, 141-152, Скопје.

Во овој стручен труд е истражувано дејството на основното губрење и прихранувањето со различни азотни губрива врз приносот и некои морфолошко-биолошки и продуктивни својства кај *прима риска*, новосоздадена сорта ориз, која е призната и регистрирана во 2004 година. Според добиените резултати било утврдено влијанието на губривата врз биолошкиот принос (надземен дел-зрно+слама), бројот на продуктивни братимки на m^2 , височината на стеблото, должината на метличката, масата на 1000 зрна и хектолитарската маса на зрното.

56. Добре Андов, Даница Андреевска., Верица Илиева 2008/2009: Производни и технолошки својства на некои новосоздадени хибридни генотипови ориз. Јубилеен годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје „65 години Земјоделски институт-Скопје“, т. XXVI/XXVII, стр.133-140, Скопје.

Во трудот се испитувани шест генотипови ориз, создадени во Институтот по пат на хибридизација, заради издвојување на генотиповите со подобри производни и технолошки својства, а подоцна и нивно воведување во производството како нови сорти.

57. Верица Илиева, Даница Андреевска, Д. Андов, Наталија Маркова. (2009): Влијанието на различни дози гама зраци врз 'ртливоста и појавата на мутантни форми кај некои генотипови ориз. Заштита на растенија, година XX, бр.20, 120-126, Скопје.

Во овој труд авторите го имаат истражувано влијанието на различни дози гама-зраци (50, 100 и 150 Gy гама-зраци - Co^{60}) врз 'ртливоста и појавата на мутантни форми кај некои генотипови ориз (три сорти и седум линии), сите од типот *japonica*. Нивната реакција на употребените дози од гама-зраци е анализирана во M_1 и M_2 генерацијата. Авторите констатирале дека ефектот на гама-зраците врз појавата на пожелни мутантни форми во M_2 генерацијата е најголем при варијантата со 150 Gy, а најголем број од селектираните перспективни мутантни генотипови се добиени од генотипот 1/1-2-4.

58. Илиева Верица, Андреевска Даница, Андов Д., Маркова Наталија, Јанкуловска Мирјана. (2009): Рандманот на белиот ориз во зависност од времето на жетвата на оризот. Годишен зборник на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, Година 54, 19-27, Скопје.

Во двегодишни истражувања, авторите вршеле анализа на рандманот на бел ориз кај пет сорти ориз (*монтичели*, *бисер-2*, *сан андреа*, *P-76/6* и *прима риска*), од пет различни термини на жетва. Според добиените резултати, авторите констатирале дека добиените вредности на рандманот на белиот ориз, освен од годината на испитување, сортата и времето на жетва, се резултат и од интеракцијата година $\times$ сорта, година $\times$ време на жетва, сорта $\times$ време на жетва и година $\times$ сорта $\times$ време на жетва. Констатирано е дека корелациските коефициенти помеѓу рандманот на бел ориз и содржината на влагата не се сигнификантни.

59. Verica Ilieva, Natalija Markova, **Danica Andreevska**, Dobre Andov. (2010): Breeding and evaluation for improved rice varieties in Macedonia. Plant science agricultural academy-Bulgaria, Vol. XLVII, No. I, 17-22, Sofia.

Истражувањата во овој труд претставуваат континуитет во селекционата работа на оризот во Македонија, чија програма е насочена кон следење на домашните, регионалните и глобалните потреби и трендови во производството и потрошувачката на ориз. Создадени се голем број хибридни комбинации помеѓу генетски дивергентни родителски парови, носители на позитивни својства. Авторите по евалуацијата на одделните линии за должина на вегетација, висина и тип на растение, карактеристики на зрното и други карактеристики, најперспективните хомозиготни линии ги тестирале за принос на арпа и бел ориз, заедно со две стандардни сорти (*monticelli* и *biser-2*). Супериорност во однос на двете стандардни сорти покажал генотипот 79/22-2.

60. Добре Андов, Даница Андреевска, Верица Илиева, Љупчо Јанкуловски (2010): Некои морфолошки својства на новосоздадени генотипови ориз. Годишен зборник на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, Година 55, 31-45, Скопје.

Испитувани се некои морфолошки својства кај шест генотипови ориз создадени во Институтот по пат на хибридизација во споредба со стандардната сорта *монтичели*. Според добиените резултати, авторите кај испитуваните генотипови ги утврдиле вредностите за височината на стеблото, должината на метличката, бројот на продуктивни братимки по m^2 и масата на 1000 зрна.

61. Даница Андреевска, Вјекослав Танасковиќ, Добре Андов, Верица Илиева, Марјан Андреевска. (2010): Влијание на времетраењето на наводнувањето на оризот по фазата метличење врз времето на жетва и приносот. Годишен зборник на Факултетот за земјоделски науки и храна во Скопје, Година 55, 39-45, Скопје.

Во трудот авторите го испитувале влијанието на времетраењето на наводнувањето и испуштањето на водата по фазата метличење врз времето на жетва и приносот на арпа и бел ориз. Врз основа на добиените резултати констатирано е дека нема статистички значајни разлики во просечните приноси на суровиот ориз (арпа) помеѓу варијантите и подваријантите на испитување и дека со наводнувањето на оризот може да се прекине една недела по метличењето без загуба врз приносот и квалитетот на оризот.

Трудот под реден број 62 е презентираан на меѓународен симпозиум и е во тек на печатење.

62. Dobre Andov, **Danica Andreevska**, Vladimir Medarski (2011): Byproducts of production of rice good raw material for animal production in Macedonia. "Macedonian Journal of Animal Science".

Д-р Даница Андреевска се јавува како автор и коавтор на следниве стручни публикации кои имаат практично и едукативно значење:

1. Правилна примена на ѓубривата еден од факторите за постигнување на високи и квалитетни приноси кај земјоделските растенија. Стручна публикација. Општина Кочани, стр.104, Кочани, 2010;
2. Селекција на ориз. Стручна публикација. Општина Кочани, стр.80, Кочани, 2010.

Учество на научни собири

По изборот за виш научен соработник (вонреден професор), д-р Даница Андреевска, како автор или коавтор активно учествувала на повеќе научни собири (симпозиуми и конгреси).

Како автор учествувала на 47. Советување на индустријата на масла "Proizvodnja i prerada uljarica", што се одржа од 11 до 16. VI 2006 година во Хегдг Нови, Србија и Црна Гора.

Како автор учествувала на V меѓународна конференција на хемиските друштва од земјите на Југоисточна Европа (ICOSECS 5), што се одржала од 10 до 14 септември 2006 година во Охрид.

Како автор и коавтор учествувала на III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, што се одржал од 6 до 9 октомври 2007 година во Струга.

Како автор учествувала на Конференцијата со меѓународно учество "Диверсификација на селските реони в Блгарија", што се одржала на 24 октомври 2007 година во Пловдив, Р. Бугарија.

Како коавтор учествувала на VI меѓународна конференција на хемиските друштва на државите од Југоисточна Европа (ICOSECS 6), што се одржала од 10 до 14. IX 2008 година во Софија, Р. Бугарија, како и на XX конгрес на хемичарите и технолозите на Македонија што се одржал од 17 до 20 септември 2008 година во Охрид, Македонија.

Како коавтор има учествувано на XXXIII традиционално советување за заштита на растенијата на Република Македонија, што се одржало од 15 до 18. XII 2008 година во Охрид, Македонија.

Како коавтор има учествувано на IV меѓународен симпозиум за сточарство што се одржал од 9 до 12 септември 2009 година во Струга, Р. Македонија, како и на меѓународната научна конференција "Sustainable and competitive agriculture", посветена на 110- годишниот јубилеј на земјоделската наука во Стара Загора, што се одржала од 1 до 2 октомври 2009 година во Стара Загора, Бугарија.

Општествена активност

Врз основа на приложениот материјал и личното познавање на кандидатката, Комисијата би сакала да ја истакне и општествената активност на д-р Даница Андреевска во рамките на Институтот и надвор од него. Имено, во

изминатиов период активно учествувала во работата на повеќе комисији на ниво на Институтот, а во одреден период била член на Сенатот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Таа покажува активност и како член на Друштвото на биолози и Друштвото на еколози на Република Македонија.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на приложениот материјал за севкупната активност и постигнатите резултати, како и личното познавање на д-р Даница Андреевска, Рецензентската комисија заклучи дека д-р Даница Андреевска поседува научни, стручни и педагошки квалитети. Според Законот за високото образование на Р. Македонија, Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето редовен професор по растителна физиологија во Одделението за педологија и агрохемија при Земјоделскиот институт во Скопје.

Поради тоа, Рецензентската комисија има чест и задоволство на Научниот совет на Земјоделскиот институт во Скопје да му препорача кандидатката д-р Даница Андреевска, досегашен вонреден професор, да биде избрана во звањето редовен професор по растителна физиологија.

Рецензентска Комисија

1. Д-р Мирко Спасеноски, редовен професор на
Институтот за биологија при ПМФ во Скопје
(во пензија) с.р.

2. Д-р Видоја Трпески, редовен професор на
Факултетот за земјоделски науки и храна во
Скопје (во пензија) с.р.

3. Д-р Михајло Николовски, редовен професор
на Земјоделскиот институт во Скопје с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Д-р Даница Лазар Андреевска

(име, татково име и презиме)

Институција: УКИМ, Земјоделски институт- Скопје

(назив на факултетот/институтот)

Растителна Физиологија

Научна област: _____

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Настава 2 циклус студии: органско производство на житни култури 3+3 модул: одржливо земјоделство, 1/2	3,38
2.	Вежби 2 циклус студии: органско производство на житни култури 3+3 модул: одржливо земјоделство, 1/2	2,03
3.	Консултации со студенти по предметот органско производство на житни култури	0,02
4.	Настава 2 циклус студии: Управување со плодност на почви и воден режим 3+2 модул: одржливо земјоделство, 1/2	3,38
5.	Вежби 2 циклус студии: Управување со плодност на почви и воден режим 3+2 модул: одржливо земјоделство, 1/2	1,35
6.	Консултации со студенти по предметот Управување со плодност на почви и воден режим	0,02
7.	Настава 2 циклус студии: Пазарни стратегии во органското производство 3+2 модул: одржливо земјоделство, 1/2	3,38
8.	Консултации со студенти по предметот Пазарни стратегии во органското производство	0,02
9.	Настава 2 циклус студии: Пазарни стратегии во интегралното производство 3+2 модул: одржливо земјоделство, 1/2	3,38
10.	Консултации со студенти по предметот Пазарни стратегии во интегралното производство	0,02
Вкупно		16,98

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Учесник во национален научен проект: Создавање на нови генотипови ориз со класични и можност за примена на современи методи. МОН, 2004-2006.	3
2.	Раководител на национален научен проект: Влијание на времетраењето на наводнувањето и одводнувањето на оризот по фазата метличење врз времето на жетвата, приносот на арпа и бел ориз. МОН, 2006-2009.	6

3.	Раководител: Правилното ѓубрење-значаен фактор за постигнување на високи и квалитетни приноси во растителното земјоделство. МЗШВ, 2010 година.	6
4.	Труд со оригинални научни резултати: Даница Андреевска, Ленка Цветановска, Сузана Кратовалиева, 2005: Содржината на хлоропластните пигменти, вкупен азот, сурови протеини и шеќери (јагледхидратите) кај оризот (<i>Oryza sativa</i> L.) во зависност од количеството на олово (Pb^{++}) во почвата. Екологија и заштита на животната средина том IX број 1-2, стр. 37-44, Скопје.	2,4
5.	Труд со оригинални научни резултати: Ленка Цветановска, Даница Андреевска, Сузана Кратовалиева, 2005: Дејството на зголемени количества кадмиум (Cd^{++}) врз содржината на хлоропластните пигменти, вкупен азот, сурови протеини и шеќери кај оризот (<i>Oryza sativa</i> L.). Екологија и заштита на животната средина, том IX број 1-2, стр. 44-49, Скопје.	2,4
6.	Труд со оригинални научни резултати: Андреевска Даница, Илиева Верица, Андов Д., Зашева Тања 2005/2006: Дејство на фолијарно прихранување со Kristalon™ special врз приносот и рандманот на оризот. Годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје, т. XXIV/XXV, стр. 61-73. Скопје.	1,8
7.	Прегледен труд: Danica Andreevska, Verica Ilieva, D. Andov. 2006: Rezultati naučnih istraživanja i stanje pirinča u republici Makedoniji. Časopis za industriju biljnih ulja, masti i proteina "Uljarstvo" (J. Ed. Oil Ind.), vol. 37, br. 3-4, 3-13, Novi Sad.	1,8
8.	Труд со оригинални научни резултати: Илиева Верица, Андреевска Даница, Андов Д., Најчевска Цветанка 2005/2006: Некои позначајни карактеристики на новосоздадените сорти ориз прима риска и монтеца (<i>Oryza sativa</i> L.). Годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје, т. XXIV/XXV, стр. 51-59. Скопје.	1,8
9.	Труд со оригинални научни резултати: Верица Илиева, Добре Андов, Даница Андреевска, Тања Зашева 2006/2007: Влијанието на плодоредот врз приносот на оризот и заштитата на животната средина. Екологија и заштита на животната средина том X, број 1-2, стр. 3-9, Скопје.	1,8
10.	Труд со оригинални научни резултати: Добре Андов, Верица Илиева, Даница Андреевска 2006: Наследување на должината на метличката кај хибридите добиени со циклично вкрстување кај оризот (<i>Oryza sativa</i> L.). Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Година 6, стр. 71-81. Штип.	2,4
11.	Труд со оригинални научни резултати: Верица Илиева, Даница Андреевска Добре Андов, Тања Зашева, Наталија Марковска 2007: Споредбени испитувања на некои производно-технолошки карактеристики кај интродуцирани и стандардни сорти на ориз (<i>Oryza sativa</i> L.). Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Година 7, стр. 35-47. Штип.	1,8
12.	Труд со оригинални научни резултати: Даница Андреевска, Верица Илиева, Добре Андов, Тања Зашева 2007: Дејство на основното ѓубрење и прихранувањето со различни азотни ѓубрива врз приносот и квалитетот на Прима Риска - новосоздадена сорта ориз. Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Година 7, стр. 87-96. Штип.	1,8
13.	Труд со оригинални научни резултати: Даница Андреевска,	1,8

	Добре Андов, Верица Илиева, Тања Зашева 2008: Плевелната вегетација кај оризот одгледуван на предпосев од некои фуражни култури. Зборник на трудови, III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, Струга, 6-9. 10. 2007. Македонско еколошко друштво, стр. 297-302, Скопје.	
14.	Труд со оригинални научни резултати: Добре Андов, Даница Андреевска , Верица Илиева 2008: Примена на зеленото ѓубре од фуражни култури како предуслов за органско производство на ориз. Зборник на трудови, III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, Струга, 6-9. 10. 2007. Македонско еколошко друштво, стр. 325-329, Скопје.	2,4
15.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во референтно научно-стручно списание со меѓународен уредувачки одбор: Verica Ilieva, C. Stojkovski, Sonja Ivanovska, D. Andov, Danica Andreevska , 2008: Diallel analysis for productive tillering in rice. Bulgarian Journal of Ecological Science "Ecology and future", Vol. VII. No 1, pp 3-8. Association Ecological Alliance, Sofia.	3,6
16.	Труд со оригинални научни резултати: Верица Илиева, Даница Андреевска , Наталија Маркова 2008: Развојни и производно-технолошки карактеристики кај интродуирани генотипови ориз (<i>Oryza sativa</i> L.) во агроеколошките услови на кочанскиот регион. Годишен зборник на Земјоделскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип, Година 8, стр. 27-36. Штип.	2,4
17.	Андреевска Даница , Андов Д., Илиева Верица 2008/2009: Оризот значајна стратешка култура во република Македонија. Јубилеен годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје "65 години Земјоделски институт-Скопје", т. XXVI/XXVII, стр.31-46, Скопје.	1,6
18.	Труд со оригинални стручни резултати: Андреевска Даница , Андов Д., Илиева Верица, Зашева Тања 2008/2009: Дејство на ѓубрењето врз приносот и некои морфолошко-биолошки и продуктивни својства кај <i>прима риска</i> - новосоздадена сорта ориз. Јубилеен годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје "65 години Земјоделски институт-Скопје", т. XXVI/XXVII, стр.141-152, Скопје.	1,8
19.	Труд со оригинални научни резултати: Добре Андов, Даница Андреевска ., Верица Илиева 2008/2009: Производни и технолошки својства на некои новосоздадени хибридни генотипови ориз. Јубилеен годишен зборник на Земјоделскиот институт во Скопје "65 години Земјоделски институт-Скопје", т. XXVI/XXVII, стр.133-140, Скопје.	2,4
20.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор: Bocevska, M., Aldabas, I., Andreevska, D. , Ilieva, V. 2009: Gelatinization behaviour of grains and flour in relation to physico-chemical properties of milled rice (<i>Oryza sativa</i> L.) Journal of Food Quality 32, 108-124. (IF=0,6).	4,2
21.	Труд со оригинални научни резултати: Верица Илиева, Даница Андреевска , Д. Андов, Наталија Маркова 2009: Влијанието на различни дози гама зраци врз ртливоста и појавата на мутантни форми кај некои генотипови ориз. Заштита на растенија, година XX, бр.20, стр.120-126, Скопје	1,8
22.	Труд со оригинални научни резултати: Илиева Верица, Андреевска Даница , Андов Д., Маркова Наталија, Јанкуловска Мирјана, 2009: Рандманот на белиот ориз во зависност од времето на жетвата на оризот. Годишен зборник на Факултетот	1,8

	за земјоделски науки и храна, Година 54: стр. 19-27, Скопје.	
23.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание: Verica Ilieva, Natalija Markova, Danica Andreevska , Dobre Andov 2010: Breeding and evaluation for improved rice varieties in Macedonia. Plant science agricultural academy-Bulgaria, Vol. XLVII, No I, 17-22, Sofia.	2,4
24.	Труд со оригинални научни резултати: Даница Андреевска , Вјекослав Танасковиќ, Верица Илиева, Добре Андов, Марјан Андреевски, 2010: Влијание на времетраењето на наводнувањето на оризот по фазата метличење врз времето на жетва и приносот. Годишен зборник на Факултетот за земјоделски науки и храна, Година 55: стр. 39-45, Скопје.	1,8
25.	Труд со оригинални научни резултати: Добре Андов, Даница Андреевска , Верица Илиева, Љупчо Јанкуловски, 2010: Некои морфолошки својства на новосоздадени генотипови ориз. Годишен зборник на Факултетот за земјоделски науки и храна, Година 55: стр. 39-45, Скопје.	1,8
26.	Труд со оригинални научни резултати: Dobre Andov, Danica Andreevska , Vladimir Medarski (2011): Byproducts of production of rice good raw material for animal production in Macedonia. "Macedonian Journal of Animal Science" (во печат).	2,4
27.	Учество на научен/стручен собир со реферат: Andreevska Danica , Verica Ilieva, D. Andov, 2006: Stanje pirinča u Republici Makedoniji. 47 Savetovanje industrije ulja "Proizvodnja i prerada uljarica", Zbornik radova, p-p 293-297, Herceg Novi.	1
28.	Учество на научен собир со реферат: Danica Andreevska , Verica Ilieva 2006: The contents of proteins with some italian rice varieties grown in the region of Kocani-Makedonija. 5 th International Conference of the Chemical Societies of the South-East Europium Countries on Chemical Sciences (ICOSECS 5), Book of abstracts vol. I, p. 163. Ohrid.	1
29.	Учество на научен собир со реферат: Даница Андреевска , Добре Андов, Верица Илиева, Тања Зашева 2007: Плевелната вегетација кај оризот одгледуван на предпосев од некои фуражни култури. III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, 06-09.10 2007, Струга. Книга на апстракти стр. 116.	1
30.	Учество на научен собир со реферат: Добре Андов, Даница Андреевска , Верица Илиева 2007: Примена на зеленото ѓубре од фуражни култури како предуслов за органско производство на ориз. III конгрес на еколозите на Македонија со меѓународно учество, 06-09.10 2007, Струга. Книга на апстракти стр. 112.	1
31.	Учество на научен собир со реферат: Даница Андреевска , Верица Илиева, Д. Андов 2007: The contents of proteins with some Italian rice varieties grown in the region of Kocani-Macedonia. Сборник доклади – Конференција с меѓународно учество "Диверсификација на селските реони в Блгариа". Центар за евроинтеграции и култура кам Висше училище "Земеделски колеж" 188-196. Пловдив.	1
32.	Учество на научен собир со реферат: М. Bocevska, I. Aldabas, D. Andreevska , V. Ilievska 2008: Appearance, composition and pasting properties of japonica rice varieties. Шеста меѓународна конференција на хемиските друштва на државите од Југоисточна Европа (Sixt International	1

	Conference of the Chemical Societies of the South-Eastern European Countries), 10-14. IX 2008, Софија Бугарија.	
33.	Учество на научен собир со реферат: Mirjana Bocevska, Danica Andreevska , Verica Ilieva, Imad Aldabas 2008 : Effect of degree of milling on protein content in fractions of three rice cultivars. XX Kongres na hemičarite i tehnolozi na Makedonija (XX Congress of the Society of Chemists and technologists of Macedonia), 17-20. IX 2008, Ohrid, Makedonija.	1
34.	Учество на научен собир со реферат: Верица Илиева, Даница Андреевска , Д. Андов, Наталија Маркова 2008: Влијание на различни дози гама зраци врз ртливоста и појавата на мутантни форми кај некои генотипови ориз. XXXIII традиционално советување за заштита на растенијата на Република Македонија, 15-18. XII 2008 година, Охрид.	1
35.	Учество на научен собир со реферат: Добре Андов, Даница Андреевска , Владимир Медарски 2009: Споредните производи од производството на ориз добра суровина за сточарството во Македонија. IV меѓународен симпозиум за сточарство, Струга, 9-12. 09 2009 Република Македонија, Зборник на трудови стр.163.	1
36.	Учество на научен собир со реферат: Verica Ilieva, Natalija Markova, Danica Andreevska , Dobre Andov 2009: Breeding and evaluation for improved rice varieties in Macedonia. International science conference "Sustainable and competitive agriculture", dedicated to the 110 jubilee of agrarian science in Stara Zagora. oktober 1-2. Stara Zagora.	1
Вкупно		75,2

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЛНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
		Поени
1.	Книга од стручна област: Правилна примена на ѓубривата еден од факторите за постигнување на високи и квалитетни приноси кај земјоделските растенија. 2010, автор.	8
2.	Книга од стручна област: Селекција на ориз. 2010, коавтор	7
3.	Експертски активности: Издавање на сертификати за квалитетните својства на семенскиот ориз. 2008, 2009, 2010 година.	3
4.	Експертски активности: Издавање на декларации за квалитетните својства на лупениот консумен (бел, карго, кршен) ориз. 2008, 2009, 2010, 2011 година.	6
5.	Експертски активности: Испитување на дејството на фолијарното ѓубре Лактофол О врз приносот на оризот и изготвување на извештај. (2)	2
6.	Патенти/иновации: коавтор на две новосоздадени домашни сорти ориз – <i>прима риска</i> и <i>монтеса</i> , признати во 2004 година.	4

Дејности од поширок интерес		
7.	Член на рецензентска комисија за избор-преизбор во звање на д-р Марјан Андреевски (избор во научен соработник), 2005 година и д-р Добре Андов (избор во виш научен соработник), 2008 година.	0,4
8.	Член на редакциски одбор за издавање на Годишен зборник на ЈНУ Земјоделски институт – Скопје, Книга XXIV-XXV година 2005/2006.	0,5
9.	Член на уредувачки одбор за издавање на Монографија на УКИМ-Земјоделски институт – Скопје по повод 65 години од неговото формирање, 2009.	0,5
10.	Член на уредувачки одбор за издавање на Библиографија на УКИМ-Земјоделски институт – Скопје по повод 65 години од неговото формирање, 2009.	0,5
11.	Член на Здружението за поддршка на економскиот развој – Локална акциона група- Кочани (ЛАГ-Кочани)- што е дел од проектот „Поддршка во подготовката за спроведување на ИПАРД програмата“.	1
12.	Член на комисијата за земјоделство, како советодавно тело на градоначалникот на општина Кочани.	1
13.	Член на Комисијата за заштита на ознаката на потеклото, односно за контрола на посебните својства на кочанскиот ориз. Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект:	1
14.	Испитување на можностите за воведување на органско производство кај оризот. МЗШВ, 2003, соработник.	0,5
15.	Создавање на нови сорти ориз со хибридизација и примена на индуцирана мутагенеза. МОН на Р. Македонија, 2003, соработник.	0,5
16.	Доопремување на лаборатории за испитување и контрола на квалитетот на оризот и други земјоделски култури произведени во источниот дел на Македонија (Application Form for Japan's Grant Assistance for Grassroots Projects-GGP), 2004, носител.	1
17.	Споредбено испитување на влијанието на ѓубрињата врз некои морфолошки, хемиски и производни својства кај оризот. Годишна програма на Земјоделскиот институт, 2005, носител.	1
18.	Примена на расадувањето кај оризот како агротехничка мерка за подобрување на квалитетот на семенскиот и консумен (бел) ориз. Годишна програма на Земјоделскиот институт, 2005, соработник.	0,5
19.	Развојно-истражувачки проект: Воведување на нова технологија на наводнување во производството на ориз. Носител на проектот е ДООЕЛ „ДАНИВО“ Спанчево, Чешиново-Облешево, 2006, раководител.	1
20.	Развојно-истражувачки проект: Оптималното време за жетва на оризот, нов момент во производството на белиот ориз кај нас. Носител на проектот е ДООЕЛ „Оризарство“ Чешиново, Чешиново-Облешево. Конкурс на МОН, 2006, соработник.	0,5
21.	Интродукција на нови сорти ориз. Министерство за образование и наука на Р. Македонија. 2007, соработник.	0,5
22.	Активни биодеградибилни биофилмови. Конкурс на МОН на Р. Македонија, 2007, соработник.	0,5
23.	Интродукција на нови сорти ориз и нивно воведување во производството во Македонија. МЗШВ, 2008, соработник.	0,5
24.	Подобрување на конкурентноста на фармерите-оризопроизводители преку воведување на подобри сорти ориз.	0,5

	Конкурс на МЗШВ на Р. Македонија, 2009, соработник.	
25.	Правилна примена на ѓубрињата- еден од факторите за постигнување на високи и квалитетни приноси кај земјоделските култури. Конкурс на МЗШВ за 2009, носител.	1
26.	Испитување на некои својства на почетниот материјал во селекцијата (pre-breeding) кај најзастапените житни култури (пченица, јачмен, пченка, тритикале и ориз) во република Македонија. Национален проект. Конкурс на МОН на Р. Македонија, 2010, соработник.	0,5
27.	Испитување на дејството од прихранувањето со некои фолијарни ѓубрива врз приносот и квалитетот на пченицата и оризот. МОН, 2010, носител.	1
28.	Добивање, карактеризација, функционални својства и примена на протеини од стабилизирани оризови трици. Конкурс на МОН на Р. Македонија, 2010, соработник.	0,5
29.	Подобрување на конкурентноста на фармерите-оризопроизводители преку воведување на подобри сорти ориз. Конкурс на МЗШВ на Р. Македонија. 2010, соработник.	0,5
30.	Можности за воведување на елдата (Fagopyrum sp.) како алтернативна растителна култура во Република Македонија. МЗШВ, 2010, соработник.	0,5
31.	Сузбивање на плевелната вегетација во оризовите полиња во Р. Македонија со некои понови хербициди и нивното влијание врз приносот и квалитетот на оризот. Национален проект. Конкурс на МОН на Р. Македонија, 2011, соработник.	0,5
32.	Селекција кај најзастапените житни култури (пченица, јачмен, ориз и пченка) во Република Македонија. Национален проект. Конкурс на МОН на Р. Македонија, 2011, соработник.	0,5
33.	Ефекти од прихранувањето со некои фолијарни ѓубрива врз приносот и квалитетот на оризот и пченицата во Македонија. Конкурс на МОН, 2011, носител.	1
	Изготвување и пријавување на научен/образовен меѓународен проект:	
34.	Билатерален проект со Р. Бугарија Истражувања на бугарски и македонски сорти ориз за целите на селекцијата и производството во двете земји. МОН, 2005, соработник.	1
35.	Билатерален проект со Н. Р. Кина: Споредбена анализа на протеинскиот состав и квалитетот на некои житни култури одгледани во Р. Македонија и Н.Р. Кина. 2005, носител.	2
36.	Билатерален проект со Р. Бугарија :Испитување на биолошката адаптивност кај различни генотипови ориз во агроколошките услови на Македонија и Бугарија. МОН, 2007, соработник.	1
37.	Билатерален проект со Р. Хрватска: Еколошки аспект во конзервација на почвата и производство на втори култури. Конкурс на МОН, 2011, соработник.	1
	Вкупно	52,9

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	16,98
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	75,2
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	52,9
Вкупно	145,08

Членови на Комисијата

1. _____, претседател с.р.
2. _____, член с.р.
3. _____, член с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

за оцена на подобност за изработка на
докторски труд под наслов

**ПРОЦЕНКА НА РИЗИК-ФАКТОРИ ЗА ПОЈАВА НА КАРИЕС
КАЈ ДЕЦА ПРОСЛЕДЕНИ ПРЕКУ ПРОГРАМАТА НА
CARIOGRAM**

и оспособеност на кандидатот за научна работа

Наставно - научниот совет на Стоматолошкиот факултет во Скопје на својата 18. редовна седница одржана на 21. 9. 2011 година, по предлог на Научниот одбор на Факултетот донесе одлука за формирање на Рецензентска комисија за оцена на пријавата за докторски труд под наслов „Проценка на ризик-фактори за појава на кариес кај деца проследени преку програмата на CARIOGRAM“ од Јетмире Јакупи Алимани. Комисијата го дава следниов

ИЗВЕШТАЈ

Мултикаузалната етиологија на кариесот и неговата се поголема распространетост особено во денешниот цивилизиран и урбанизиран свет постојано претставува предизвик за нови испитувања и сознанија, а се со цел да се идентификуваат бројни етиолошки фактори, да се утврди нивното влијание за појавата на кариесот, а воедно и да се изнајдат средства и методи со кои кој би се спречил.

Бројни истражувања (Едгар, Стошиќ, Канделман, Танзер) укажуваат дека за настанувањето на кариесот најголемо значење се придава на одредени својства на забните ткива, особено се потенцира улогата на емајлот, плунката како орален медиум, оралната флора како и многу други предиспонирачки чинители.

Танзер со своите истражувања потврдил дека главен виновник за појавата на кариесот на забите е *Laktobacillus acidophilus* кој го напаѓа органскиот дел на емајлот создавајќи пат за кариозна инвазија. Друга голема група автори даваат предност на стрептококите, додека, пак, други и не препознаваат бактериска иницијација за појава на кариес. Денес особено значење за појава на кариесот се придава на *Streptococcus mutans* и *Laktobacillus*.

Во последниве години се правени многу модели за да може да се предвидат ризик-факторите за појава на кариес, но ниту еден од нив не дал доволно добри резултати. Carioqram-от е нов метод и модел на комјутерска програма со која може да се илустрира заемното дејство помеѓу факторите кои се одговорни за појавата на кариесот.

Цариограмот е нова едукативно-интерактивна програма која се занимава со илустрирање и интеракција помеѓу факторите поврзани со појавата на кариесот. Оваа интерактивна програма е развиена за подобро да се разбере мултифакторијалниот аспект на забниот кариес и да дејствува како водич во обид да се процени ризикот за

појава на кариес. Оваа програма може да се користи во клинички услови, за образовни цели и специјалистички ординации.

Во литературата се повеќе се среќаваат истражувања кои укажуваат дека *проценката на ризикот за појава на кариес* има есенцијална улога во современиот пристап во третманот на кариесот, без разлика на тоа дали проценката се врши врз основа на соодветни формулари или преку користење на кариограм. Кариограмот на секој поединечен пациент може да се добие со користење на бесплатен софтвер, а врз основа на кој се оценува веројатноста дека дадениот пациент ќе биде изложен на кариозен процес. Повеќе автори нагласуваат дека проценката на кариес ризикот е темел за индивидуален пристап кон пациентите. Проценката на ризикот за појава на кариес му помага на терапевтот во процесот на планирање на третманот, на фреквенцијата на контролните прегледи и на потребата од дополнителни дијагностички процедури. Во контекст на овие размислувања, а поаѓајќи од фактот дека податоците за учеството на проценката на ризик-факторите за појава на кариес, со помош на софтвер *Cariogram* се оскудни како и сознанието дека испитувања во оваа насока сосема малку или воопшто не се направени кај нас, кандидатот си постави за цел за изработка на на оваа докторска дисертација да биде: проценка на денталното здравје; податоци за навиките на исхрана; проценка на навиките на оралната хигиена; утврдување на бројот на *Streptococcus mutans* и лактобацил во плунката; администрација на флуориди и проценка на количеството плунката и пуферскиот капацитет, додека хипотезата ја темели врз сознанието дека *Cariogram*-от треба да биде во состојба да ги класифицира децата во групи според порастот на кариесот, а исто така да потврди дека оваа програма ќе биде многу по прецизна и поточна во споредба со другите модели. За реализација на целите, Кандидатот предлага да бидат вклучени 93 деца од 4 до 5 и 93 деца 10 до 12 годишна возраст од двата пола, кај кои ќе бидат направени следниве испитувања:

Клинички испитувања

1. Проценка на дентално здравје со помош на Klein - Palmer- овиот КЕП индекс внесувањето во програмата *Cariogram*, ќе се одвива на следниот начин:

0 = (cariesfree), без кариес и пломби

1 = подобар статус од нормален КЕП за таа возраст и територија

2 = нормален КЕП за таа возраст и територија

3 = полошо од нормален КЕП за таа возраст и територија

2. Податоци за навиките на исхрана, и тоа во зависност од видот на јаглени хидрати;

0 = многу ниско ферментирани јаглени хидрати

1 = ниско ферментирани јаглени хидрати

2 = умерено ферментирани јаглени хидрати

3 = високо ферментирани јаглени хидрати

3. Фреквенцијата на земање на оброците кај секој пациент во текот на 24 часа ќе се нотира во прашалници пополнети врз основа на земено интервју :

0 = максимално три оброци (вклучувајќи и ужина)

1 = максимално пет оброци

2 = максимално седум оброци

3 = повеќе од седум оброци

4. Проценката на навиките за оралната хигиена

За утврдувањето на присуството на и распространетоста на меките наслаги на забите (денталниот плак), кандидатот ќе го применува индексот по Grin-Vermilion, и тоа:

0 бода = нема наслаги

1 бод = меки наслаги локализирани во гингивална третина на забот

2 бода = меки наслаги покриваат повеќе од една, а помалку од две третини на површините на коронката

3 бода = меки наслаги покриваат повеќе од две третини на површината на коронката

5. Утврдувањето на бројот на *Streptococcus mutans* и лактобацил во плунката и неговото толкување ќе биде од 10^3 - 3×10^6 CFUмл/плунка и ќе се отчитува како:

0 = класа 1; многу ниска колонизација на бактерии на коронката, само околу 5%

1 = класа 2; колонизација на коронката околу 20%

2 = класа 2; колонизација на бактерии околу 60%

3 = класа 3; колонизација на бактерии на коронката повеќе од 80%

6. Проценката на флуоридна програма за секој пациент ќе се нотира како :

0 = максимална Ф профилакса (пасти, таблети, водички, лакови)

1 = дополнителни мерки со флуор ретко (само пасти и плакнење)

2 = употреба на само пасти за заби со флуор

3 = класа избегнување на секоја профилакса со флуор

7. Проценка на количеството и пуферскиот капацитет плунката ќе се проценува на овој начин:

0 = нормална секреција на плунка (1.1мл/мин)

1 = благо намалена секреција на плунка (0.9 - 1.1мл/мин)

2 = намалена секреција на плунка (0.5 - 0.9 мл/мин)

3 = многу мала секреција на плунка (<0.5мл/л1мл/мин)

Одредувањето на пуферскиот капацитет на плунката ќе го изведуваме кај сите испитаници со помош на фабрички готови тестови DENOBUFF – тест (Vivadent, Schaan, Lihtenstein), каде што за толкување на добиените резултати ќе се примени готовиот клуч:

0 = pH>6(нормален пуферски капацитет на плунка- сина боја)

1 = pH 4.5-5.5 (благо кисел пуферски капацитет на плунка - зелена боја)

2 = pH <4.0 (кисела пуферски капацитет на плунка - жолта боја)

Сите податоци опишани во методологијата за секој пациент посебно ќе бидат внесени во програмата Cariogram, кој е поделен во пет сектори, во следните бои: зелена, темно сина, црвена, светло сина и жолта боја што укажува на различните групи на фактори поврзани со дентален кариес.

Објаснување на секој сектор ќе биде следново:

- **Зелената**, сектор кој покажува проценка на шанса за да се избегне нова кариозна лезија.
- **"Исхрана" на темно сина**, сектор кој се базира на комбинација на исхраната на содржината и фреквенција.
- **"Бактериите" црвената**, сектор кој се базира на комбинација на бројот на мутанс стрептококи.
- **"Осетливоста" на светло сина** кој сектор се базира на комбинација на флуоридна програма, секреција и pH на плунката
- **"Околината" жолтата** кој сектор се базира на комбинација на кариес кој веќе постоел

Членовите на рецензентската комисија констатираат дека предложената теза за оцена на пријавата за изработка на докторскиот труд под наслов "Проценка на ризик-фактори за појава на кариес кај деца проследени преку програмата на CARIOGRAM" од Јетмире Јакупи Алимани, земајќи ги во предвид целите кои кандидатот си ги поставил да ги реализира во текот на истражувањето, има апликативно значење, а со своите компоненти, методологија, очекувани резултати и литература, ги исполнува пропозициите од суштински и формален аспект за изработка на докторски труд, што ни дава за право да предложиме на Наставно-научниот совет да го прифати и му даде понатамошен процедурален тек.

Рецензентска комисија

Доц. д-р Мира Јанкуловска с.р.

Проф. д-р Миле Царчев с.р.

Проф. д-р Марија Накова с.р.

Доц. д-р Марија Стевановиќ с.р.

Проф. д-р Снежана Иљовска с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНОТО ПОМАГАЛО ПОД НАСЛОВ "I COSTRUTTI CONDIZIONALI NELL'ITALIANO E NEL MACEDONE" ОД Д-Р РУСКА ИВАНОВСКА-НАСКОВА

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата деветнаесетта редовна седница одржана на 21.9.2011 год., нè избра за членови на Рецензентската комисија за оценка на учебното помагало под наслов "I costrutti condizionali nell'italiano e nel macedone", предложено од д-р Руска Ивановска-Наскова. Прифаќајќи ја доверената задача со задоволство, чест ни е да го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебното помагало под наслов "I costrutti condizionali nell'italiano e nel macedone" („Условните реченици во италијанскиот и македонскиот јазик“) би се користело во рамките на предметот синтакса на италијанскиот јазик 2, задолжителен предмет во шестиот семестар на првиот циклус студии по италијански јазик и книжевност. Трудот покрива еден сегмент од наставните содржини предвидени со предметната програма.

Овој труд напишан на италијански јазик се состои од 265 страници компјутерски обработен текст и ги содржи следниве делови: Вовед; 1. Студиите за условните реченици; 2. Предмет, цели и методологија на истражувањето; 3. Условните реченици во италијанскиот јазик; 4. Условните реченици во македонскиот јазик; 5. Од теорија кон емпириска анализа: составување и пребарување на корпусот Italmac; 7. Анализа на резултатите; 7. Дидактички импликации на контрастивната анализа на условните реченици; Заклучок; Библиографија; Анекс 1: Преглед на македонскиот глаголски систем; Анекс 2: Листа на анализираните реченици во паралелниот корпус Italmac.

Во воведот на трудот, д-р Руска Ивановска-Наскова се осврнува на мотивите кои ја поттикнале да се зафати со контрастивна анализа токму на условните зависносложени реченици. На големиот број форми типични за овие конструкции во сите јазици, се надоврзува сложената интеракција меѓу планот на формата и оној на значењето, како и фактот дека токму поради овие причини условните реченици релативно тешко се усвојуваат во изучувањето на еден странски јазик. Според авторката, целта на трудот е да ги идентификува сличностите и разликите во системите на условните конструкции во италијанскиот и во македонскиот јазик кои би можеле понатаму да најдат своја примена и во наставата на италијанскиот јазик на македонски говорители.

Во првата глава авторката се осврнува на студиите посветени на условните реченици, особено на лингвистичките студии од областа на контрастивната лингвистика и дидактиката на странските јазици. Од методолошка гледна точка, авторката забележува дека најновите истражувања на овие конструкции во различни јазици се изведуваат со помош на електронски јазични корпуси преку кои се доаѓа до голем број примери во различни контексти.

Во втората глава д-р Руска Ивановска-Наскова ги дефинира предметот на истражување, целите и методологијата. Како централни поими во студијата претставени се условните конструкции и логичко-каузалната врска меѓу дел-речениците, како и поимот „хипотетичност“. Авторката се осврнува, исто така, и на условните реченици кои по своето значење отклонуваат од она на чист услов и дава преглед на различни класификации на условните конструкции. Особено внимание е посветено на маркерите на овие реченици, сврзниците и глаголските времиња и начини кои, според авторката, се клучни за откривање на сличностите и разликите меѓу системите на условните конструкции во италијанскиот и македонскиот јазик и кои го сочинуваат, всушност, и самиот предмет на истражувањето.

Во третата глава д-р Руска Ивановска-Наскова се задржува на условните реченици во италијанскиот јазик и, врз основа на досегашните постојни истражувања на студиите кои ја третираат оваа проблематика, ги идентификува нивните главни особености. Авторката ја истакнува улогата на глаголските начини кои се фундаментални во италијанскиот јазик за дистинкција на различни степени на хипотетичност, како и централното значење на сврзникот “se” во рамките на италијанските условни конектори. Даден е преглед на неколку класификации на условните конструкции и детално е претставена поделбата врз основа на која се темели контрастивната анализа.

Во четвртата глава, пак, е разработен македонскиот систем на условни реченици врз основа на студиите посветени на оваа тема. Авторката воочува клучна разлика во однос на италијанскиот јазик, имено, дека во случајот на македонскиот јазик многу често фундаментална улога имаат токму четирите главни сврзници: “ако“, “кога“, “да“ и “доколку“ во детерминирање на степенот на хипотетичност и дека тука треба да се насочи вниманието во емпириската анализа. Во таа насока, на крајот на главата се претставени и потенцијалните кореспондентни конструкции во двата јазици.

Петтата глава е посветена на ексцерпција на примерите на условни конструкции кои се анализирани во понатамошниот дел од трудот. Д-р Руска Ивановска-Наскова ги опишува разните фази во компилирањето и пребарувањето на паралелниот корпус Italmas сочинет од италијански современи текстови и нивни преводи на македонски. Изборот на софтвер за сочинување на корпусот, жанрот на текстови и големината на корпусот, дигитализацијата и порамнувањето на

текстовите, како и самата ексцерпција и филтрирање на примерите, што се предмет на анализа, се многу значаен придонес на авторката кон потемелно проучување на оваа материја.

Во шестата глава е претставена анализата на паровите на условни реченици ексцерпирани од корпусот. Д-р Руска Ивановска-Наскова ги анализира примерите во однос на сврниците, времињата и начините, и ги разгледува паралелно и во македонскиот и во италијанскиот јазик, со цел да се одредат не само најфреквентните типови во рамките на еден систем, туку и најчестите парови на конструкции во двата јазика. Дистрибуцијата на примерите ја потврдува појдовната хипотеза дека, за разлика од италијанскиот јазик каде што клучна улога во одредување на различните подгрупи на конструкции имаат глаголските маркери, во македонскиот јазик многу често основен маркер на хипотетичноста се сврзниците. Во примерите од корпусот се забележува и значителен број на формално условни реченици кои во многу случаи се преведени во македонскиот јазик со друг тип на конструкции (на пр. темпорални, каузални, концесивни итн.), што е уште еден доказ за сложената семантика на овој тип реченици.

Последниот дел се однесува на дидактичките импликации на контрастивната анализа на условните реченици во италијанскиот и македонскиот јазик. Мотивирана од тоа дека една од главните примени на контрастивната анализа е да ги предвиди проблематичните точки во усвојувањето на еден странски јазик, авторката ги разгледува резултатите на анализата од претходната глава токму низ оваа призма. Врз база на овие согледувања, д-р Руска Ивановска-Наскова конципира вежби за оваа граматичка проблематика наменети за македонски студенти кои го изучуваат италијанскиот јазик. Станува збор за интерактивни вежби кои би се користеле преку интернет и во кои се вклучени примери од паралелниот корпус. Целта на вежбите е да се поттикне индуктивниот приод во совладување на граматичките содржини.

Во завршниот дел авторката се осврнува на клучната разлика меѓу двата јазика која се однесува на уделот на двете групи маркери во условните конструкции, како и на перспективите за други проучувања што ги отвора иновативната методологијата на ова истражување и паралелниот италијанско-македонски корпус.

Како рецензенти на ова учебно помагало, би сакале да истакнеме дека станува збор за опстоен и јасно конципиран труд кој третира една мошне интересна и важна граматичка тема на инвентивен и студиозен начин. Овој труд би имал големо практично значење токму во наставниот контекст затоа што на потенцијалниот читател-студент би му го предпочил богатството на условни конструкции во двата јазика кое честопати не е видливо во редуцираните прикази во граматиките и методите, би му укажал на широкиот распон на нивно значење кое преминува и на други семантички домени и воедно би го поттикнал да ги открие сличностите и разликите меѓу условните конструкции во двата

јазика. Сметаме, исто така, дека овој труд би бил интересен и за оние што ги проучуваат македонскиот и италијанскиот јазик низ контрастивна призма.

Имајќи го предвид сето ова, на Комисијата за издавачка дејност на Универзитетот ѝ го препорачуваме за печатење трудот “*I costrutti condizionali nell’italiano e nel macedone*” од д-р Руска Ивановска-Наскова, со уверување дека неговото објавување ќе претставува значаен прилог кон осовременувањето на наставата на студиите од прв циклус по италијански јазик и книжевност и воедно збогатување на контрастивните проучувања меѓу македонскиот и италијанскиот јазик.

Комисија

Проф. д-р Александра Саржоска, с.р.

Доц. д-р Радица Никодиновска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНОТО ПОМАГАЛО ПОД НАСЛОВ "I COSTRUTTI CONDIZIONALI NELL'ITALIANO E NEL MACEDONE" ОД Д-Р РУСКА ИВАНОВСКА-НАСКОВА

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата деветнаесетта редовна седница одржана на 21.9.2011 год., нè избра за членови на Рецензентската комисија за оценка на учебното помагало под наслов "I costrutti condizionali nell'italiano e nel macedone", предложено од д-р Руска Ивановска-Наскова. Прифаќајќи ја доверената задача со задоволство, чест ни е да го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебното помагало под наслов "I costrutti condizionali nell'italiano e nel macedone" („Условните реченици во италијанскиот и македонскиот јазик“) би се користело во рамките на предметот синтакса на италијанскиот јазик 2, задолжителен предмет во шестиот семестар на првиот циклус студии по италијански јазик и книжевност. Трудот покрива еден сегмент од наставните содржини предвидени со предметната програма.

Овој труд напишан на италијански јазик се состои од 265 страници компјутерски обработен текст и ги содржи следниве делови: Вовед; 1. Студиите за условните реченици; 2. Предмет, цели и методологија на истражувањето; 3. Условните реченици во италијанскиот јазик; 4. Условните реченици во македонскиот јазик; 5. Од теорија кон емпириска анализа: составување и пребарување на корпусот Italmas; 7. Анализа на резултатите; 7. Дидактички импликации на контрастивната анализа на условните реченици; Заклучок; Библиографија; Анекс 1: Преглед на македонскиот глаголски систем; Анекс 2: Листа на анализираните реченици во паралелниот корпус Italmas.

Во воведот на трудот, д-р Руска Ивановска-Наскова се осврнува на мотивите кои ја поттикнале да се зафати со контрастивна анализа токму на условните зависносложени реченици. На големиот број форми типични за овие конструкции во сите јазици, се надоврзува сложената интеракција меѓу планот на формата и оној на значењето, како и фактот дека токму поради овие причини условните реченици релативно тешко се усвојуваат во изучувањето на еден странски јазик. Според авторката, целта на трудот е да ги идентификува сличностите и разликите во системите на условните конструкции во италијанскиот и во македонскиот јазик кои би можеле понатаму да најдат своја примена и во наставата на италијанскиот јазик на македонски говорители.

Во првата глава авторката се осврнува на студиите посветени на условните реченици, особено на лингвистичките студии од областа на контрастивната лингвистика и дидактиката на странските јазици. Од методолошка гледна точка, авторката забележува дека најновите истражувања на овие конструкции во различни јазици се изведуваат со помош на електронски јазични корпуси преку кои се доаѓа до голем број примери во различни контексти.

Во втората глава д-р Руска Ивановска-Наскова ги дефинира предметот на истражување, целите и методологијата. Како централни поими во студијата претставени се условните конструкции и логичко-каузалната врска меѓу дел-речениците, како и поимот „хипотетичност“. Авторката се осврнува, исто така, и на условните реченици кои по своето значење отклонуваат од она на чист услов и дава преглед на различни класификации на условните конструкции. Особено внимание е посветено на маркерите на овие реченици, сврзниците и глаголските времиња и начини кои, според авторката, се клучни за откривање на сличностите и разликите меѓу системите на условните конструкции во италијанскиот и македонскиот јазик и кои го сочинуваат, всушност, и самиот предмет на истражувањето.

Во третата глава д-р Руска Ивановска-Наскова се задржува на условните реченици во италијанскиот јазик и, врз основа на досегашните постојни истражувања на студиите кои ја третираат оваа проблематика, ги идентификува нивните главни особености. Авторката ја истакнува улогата на глаголските начини кои се фундаментални во италијанскиот јазик за дистинкција на различни степени на хипотетичност, како и централното значење на сврзникот “se” во рамките на италијанските условни конектори. Даден е преглед на неколку класификации на условните конструкции и детално е претставена поделбата врз основа на која се темели контрастивната анализа.

Во четвртата глава, пак, е разработен македонскиот систем на условни реченици врз основа на студиите посветени на оваа тема. Авторката воочува клучна разлика во однос на италијанскиот јазик, имено, дека во случајот на македонскиот јазик многу често фундаментална улога имаат токму четирите главни сврзници: “ако“, “кога“, “да“ и “доколку“ во детерминирање на степенот на хипотетичност и дека тука треба да се насочи вниманието во емпириската анализа. Во таа насока, на крајот на главата се претставени и потенцијалните кореспондентни конструкции во двата јазици.

Петтата глава е посветена на ексерпција на примерите на условни конструкции кои се анализирани во понатамошниот дел од трудот. Д-р Руска Ивановска-Наскова ги опишува разните фази во компилирањето и пребарувањето на паралелниот корпус Italmas сочинет од италијански современи текстови и нивни преводи на македонски. Изборот на софтвер за сочинување на корпусот, жанрот на текстови и големината на корпусот, дигитализацијата и порамнувањето на

текстовите, како и самата ексцерпција и филтрирање на примерите, што се предмет на анализа, се многу значаен придонес на авторката кон потемелно проучување на оваа материја.

Во шестата глава е претставена анализата на паровите на условни реченици ексцерпирани од корпусот. Д-р Руска Ивановска-Наскова ги анализира примерите во однос на сврниците, времињата и начините, и ги разгледува паралелно и во македонскиот и во италијанскиот јазик, со цел да се одредат не само најфреквентните типови во рамките на еден систем, туку и најчестите парови на конструкции во двата јазика. Дистрибуцијата на примерите ја потврдува појдовната хипотеза дека, за разлика од италијанскиот јазик каде што клучна улога во одредување на различните подгрупи на конструкции имаат глаголските маркери, во македонскиот јазик многу често основен маркер на хипотетичноста се сврзниците. Во примерите од корпусот се забележува и значителен број на формално условни реченици кои во многу случаи се преведени во македонскиот јазик со друг тип на конструкции (на пр. темпорални, каузални, концесивни итн.), што е уште еден доказ за сложената семантика на овој тип реченици.

Последниот дел се однесува на дидактичките импликации на контрастивната анализа на условните реченици во италијанскиот и македонскиот јазик. Мотивирана од тоа дека една од главните примени на контрастивната анализа е да ги предвиди проблематичните точки во усвојувањето на еден странски јазик, авторката ги разгледува резултатите на анализата од претходната глава токму низ оваа призма. Врз база на овие согледувања, д-р Руска Ивановска-Наскова конципира вежби за оваа граматичка проблематика наменети за македонски студенти кои го изучуваат италијанскиот јазик. Станува збор за интерактивни вежби кои би се користеле преку интернет и во кои се вклучени примери од паралелниот корпус. Целта на вежбите е да се поттикне индуктивниот приод во совладување на граматичките содржини.

Во завршниот дел авторката се осврнува на клучната разлика меѓу двата јазика која се однесува на уделот на двете групи маркери во условните конструкции, како и на перспективите за други проучувања што ги отвора иновативната методологијата на ова истражување и паралелниот италијанско-македонски корпус.

Како рецензенти на ова учебно помагало, би сакале да истакнеме дека станува збор за опстоен и јасно конципиран труд кој третира една мошне интересна и важна граматичка тема на инвентивен и студиозен начин. Овој труд би имал големо практично значење токму во наставниот контекст затоа што на потенцијалниот читател-студент би му го предочил богатството на условни конструкции во двата јазика кое честопати не е видно во редуцираните прикази во граматиките и методите, би му укажал на широкиот распон на нивно значење кое преминува и на други семантички домени и воедно би го поттикнал да ги открие сличностите и разликите меѓу условните конструкции во двата

јазика. Сметаме, исто така, дека овој труд би бил интересен и за оние што ги проучуваат македонскиот и италијанскиот јазик низ контрастивна призма.

Имајќи го предвид сето ова, на Комисијата за издавачка дејност на Универзитетот ѝ го препорачуваме за печатење трудот “*I costrutti condizionali nell’italiano e nel macedone*” од д-р Руска Ивановска-Наскова, со уверување дека неговото објавување ќе претставува значаен прилог кон осовременувањето на наставата на студиите од прв циклус по италијански јазик и книжевност и воедно збогатување на контрастивните проучувања меѓу македонскиот и италијанскиот јазик.

Комисија

Проф. д-р Александра Саржоска, с.р.

Доц. д-р Радица Никодиновска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНОТО ПОМАГАЛО ПОД НАСЛОВ „ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК ВО СРЕДСТВАТА ЗА МАСОВНА КОМУНИКАЦИЈА“ ОД Д-Р АЛЕКСАНДРА САРЖОСКА

Заблагодарувајќи му се на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, кој на својата деветнаесетта редовна седница одржана на ден 21.9.2011, нè избра за членови на Рецензентската комисија за оцена на учебното помагало под наслов „Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација“, поднесена од д-р Александра Саржоска, чест ни е да го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот под наслов *Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација* е модерен учебник напишан на македонски јазик и е од областа на граматиката на италијанскиот јазик-социolingвистика на италијанскиот јазик (задолжителен предмет со фонд на часови 2+2 и 5 ЕКТС), на групата за италијански јазик и книжевност. Учебникот е изработен во согласност со предметната програма и ова би било негово прво издание.

Учебникот под наслов *Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација* (221 страница компјутерски обработен текст) ги содржи следниве делови: 1. Предговор; 2. Теориски рамки; 3. Италијанскиот јазик во дневниот печат; 4. Италијанскиот јазик на радиото и телевизијата; 5. Заклучок; 6. Библиографија, 7. Содржина.

Во **Предговорот** се укажува на важноста на средствата за масовна комуникација и нивното влијание врз човекот и јазикот. Авторката, покрај тоа, ги анализира и целите што се остваруваат преку средствата за масовна комуникација: информирањето, образовниот карактер и вршењето притисок и општествена контрола.

Првиот дел е посветен на дефинирањето на поимите врзани со проблематиката во однос на комуникацијата и е поделен на две глави. Во **Глава I**, авторката се осврнува на дефинициите на *поимот* комуникација, како и на дефиницијата на *процесот* на комуникација. Во рамките на трудот, под поимот комуникација авторката подразбира секаков вид испраќање јазични пораки, а комуникацијата подразбира, пред сè, човеково дејство или облик на човекова општествена пракса. Во зависност од доминацијата на определен тип медиуми во комуникацијата, авторката разликува три вида општества: усно, писмено и

електронско. Во овој дел, авторката ги разгледува поимите испраќач, примач, код и канал и накусо се задржува на писмената и усната форма на комуникација. Авторката смета дека од особена важност е проучувањето на третиот вид комуникација, т.н *пренесена комуникација*, на која ѝ припаѓаат средствата за масовна комуникација.

Разгледувајќи ги видовите комуникациски форми, авторката истакнува дека печатот, радиото и телевизијата се едни од најважните мас-медиуми и токму поради тоа тие се дефинираат како особено ефикасен инструмент на комуникација меѓу луѓето.

Во Глава II, станува збор за комуникацијата и употребата на јазикот. Во овој дел авторката ги дефинира поимите врзани за проблематиката на диверзификација на современиот италијански јазик. Во однос на јазичната разноликост, како фактори за јазична диверзификација се наведуваат: времето, просторот и општествените фактори.

Д-р Александра Саржоска, во овој дел ги разгледува поимите кои се однесуваат на јазичната диверзификација, на регионалниот италијански јазик, жаргонот, јазикот на младите, на јазичните регистри како и на специјалистичките-секторски јазици.

Под поимот регионален италијански јазик, авторката подразбира широк дијапазон на појави кои настануваат меѓу италијанскиот литературен јазик и дијалектите што се говорат во Италија. Всушност, станува збор за географските диверзификации на италијанскиот јазик кои се спротивни на дијалектите.

Како општествен вариетет се наведува жаргонот, јазичен вариетет на група говорители кој се користи за тајна комуникација внатре во самата група (скитници, питачи, продавачи, зависници од дрога и др.). Јазичниот израз може да зависи како од возраста така и од полот на говорителот, а како пример е даден јазикот на младите кој во исто време е општествен, но и ситуациски вариетет, карактеризиран со силно изразна и неформална комуникација. Полот на говорителот исто така повлекува разлики и во однос на јазичниот израз. Како пример, наведена е женската популација во Италија која, за разлика од машката, претпочита користење на диминутиви и учтиви форми на изразување.

Функционално-ситуацискиот фактор, според авторката, ги определува специјалните-секторски јазици и јазичните регистри. Јазичните регистри често зависат од ситуациската рамка во која се наоѓаат говорителите и најчеста поделба е онаа на формален и неформален јазичен регистар. Во италијанскиот јазик и двата регистра често меѓусебно се преплетуваат заради што тешко може да се направи јасна разграниченост меѓу формалното и неформалното.

Како особено интересни за проучување авторката ни ги посочува специјалните-секторските јазици. Во овој дел авторката се осврнува и на односот меѓу секторските јазици и разговорниот јазик

Во вториот дел, насловен *Италијанскиот јазик во дневниот печат*, по кусото задржување на историскиот преглед на развојот на печатот, авторката преминува на анализа на општите карактеристики на печатот и на италијанскиот јазик во печатот. Авторката наведува дека најдобро би било весникот да се дефинира како систем на форми и содржини, што би значело дека јазикот на печатот не би можел да се проучува без неговите материјални карактеристики: насловите, типографската изведба и др. Проблемот на проучување на италијанскиот јазик во печатот, авторката го насочува кон методите на проучување на јазикот во печатот. Се наведуваат неколку методи (хоризонтална и вертикална димензија), но поради обемот на прашањето таа се задржува само на проучувањето на јазикот во насловите и нивните основни карактеристики. Насловите ги дефинира како специфични јазични искази што не му припаѓаат на текстот, па затоа најчесто и не треба да се третираат како реченици туку треба да се проучуваат одделно, а потоа да се премине кон одредување на нивните општи карактеристики. Во таа насока, се наведува постоење на повеќе видови наслови: хронистички, драматични, индикативни и др.

На крајот, авторката заклучува дека насловот е срж на веста и мора да биде крајно економичен во употребата на зборови. Таа, исто така, им посветува посебно внимание на јазичните карактеристики на насловите и како прва карактеристика го наведува номиналниот стил, појава која сè почесто се среќава во насловите во италијанскиот јазик. Номинализацијата е резултат на претпочитањето на користење на именки и придавки во насловот. Авторката напоменува дека, во насловите, честа е појавата на губење на важноста на глаголот, дека постои тенденција за пасивна и безлична глаголска конструкција, сè со цел на губење на личното „јас“.

Во третата глава се обработува лексиката во новинарскиот потстил. Задржувајќи се на различните размислувања во врска со анализата на лексичкиот фонд, се предлагаат неколку насоки кон кои се движи италијанскиот јазик денес. Сепак, авторката се определува за двете најголеми подгрупи-поткодови како систематизација на одреден лексички материјал. Како прва ја наведува политичката терминологија. Авторката забележува дека секој сектор е мешавина на подгрупи и затоа е многу тешко со точност да се одреди разликата меѓу една или друга терминологија. За најкарактеристични појави во доменот на политичката хроника, авторката ги наведува симтагматската композиција и зборообразувањето, сè со цел политичкиот јазик да ја зголеми ефикасноста.

Економско-финансиската терминологија, според авторката, силно ја карактеризираат два фактора, еуфемизмот и метафората. Како заклучок се наметнува фактот дека најкарактеристична тенденција во економско-финансиската терминологија е феноменот на заемање на странски зборови, од кои најголемиот број се англолатинизими.

Последниот, трет дел, е посветен на италијанскиот јазик во радиото и телевизијата. Во **првата глава**, авторката се осврнува на историскиот развој на радиото во Италија, додека во **втората глава** се разработуваат јазичните карактеристики на радиојазикот. Како карактеристика на радиојазикот, наведени се: честото користење на придавки и прилози, внимателното користење на странски зборови и помалку познати термини. На полето на синтаксата се укажува на застапеноста на куси реченици со линеарна структура и на избегнувањето на зависни и комплексни реченици. Авторката го класифицира радиојазикот врз основа на два критериума: според функционалните реализации, радиојазикот може да биде: формален, неформален, секторски, дијалектален итн., а според комуникативните типологии, радиојазикот може да биде во форма на: монолог, дијалог, директно и индиректно јавување и др.

Третата глава е посветена на телевизијата како основно средство за масовна комуникација. Авторката смета дека италијанскиот јазик во телевизијата има функција на јазик-модел, најблизок до стандардниот италијански јазик, и него го дефинира како посебен вид пренесен јазик. Како особености на италијанскиот јазик, авторката ги наведува особеностите во именската и глаголската структура, потоа упростувањето на определени парадигми каде што одделни форми се користат со поширок дијапазон на можности, поголеми од оние што ги нуди стандардот, наместо други форми кои полека исчезнуваат или опстојуваат во многу ретки комуникативни ситуации.

Во **заклучокот**, поаѓајќи од идејата дека комуникацијата е услов без кој не се може, д-р Александра Саржоска смета дека јазикот што се користи во процесот на масовна комуникација заслужува посебно проучување. Авторката е убедена дека токму во средствата за масовна комуникација може да се согледаат отстапувањата од јазичната норма и смета дека е од особена важност константното следење на печатот, радиото и телевизијата, не само заради фактот што токму таму се среќаваат сите иновации во италијанскиот јазик, туку и затоа што соодветната практична примена на јазикот на средствата за масовна комуникација би можела да помогне во подобрувањето и актуализирањето на наставата по италијански јазик како странски.

Во својство на рецензенти на трудот, би сакале да истакнеме дека печатењето на овој учебник би им овозможило на бројните студенти на групата за италијански јазик и книжевност да се здобијат со квалитетно учебно помагало во рамките на додипломската настава на предметот социолингвистика на италијанскиот јазик и на постдипломската настава во рамките на предметот диверзификација на современиот италијански јазик. Се работи за актуелна проблематика која своето место го наоѓа и во другите предмети што се изучуваат

на групата за италијански јазик: лексикологија на италијанскиот јазик, историја на италијанскиот јазик и современ италијански јазик.

Печатењето на овој учебник би претставувало уште еден чекор напред во развојот на италијанистиката во Македонија, збогатувајќи ги истражувањата од областа на социолингвистиката и притоа овозможувајќи им на студентите многу полесно на мајчиниот јазик да ги совладаат предвидените знаења.

Врз основа на изложеното, рецензентите имаат задоволство да ѝ предложат на Комисијата за издавачка дејност на Универзитетот да го прифати за печатење учебникот под наслов *Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација* на проф. д-р Александра Саржоска.

Скопје, 30.9.2011

Рецензенти

Доц. д-р Радица Никодиновска, с.р.

Доц. д-р Ненад Вујадиновиќ, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНОТО ПОМАГАЛО ПОД НАСЛОВ „ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК ВО СРЕДСТВАТА ЗА МАСОВНА КОМУНИКАЦИЈА“ ОД Д-Р АЛЕКСАНДРА САРЖОСКА

Заблагодарувајќи му се на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, кој на својата деветнаесетта редовна седница одржана на ден 21.9.2011, нè избра за членови на Рецензентската комисија за оцена на учебното помагало под наслов „Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација“, поднесена од д-р Александра Саржоска, чест ни е да го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот под наслов *Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација* е модерен учебник напишан на македонски јазик и е од областа на граматиката на италијанскиот јазик-социolingвистика на италијанскиот јазик (задолжителен предмет со фонд на часови 2+2 и 5 ЕКТС), на групата за италијански јазик и книжевност. Учебникот е изработен во согласност со предметната програма и ова би било негово прво издание.

Учебникот под наслов *Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација* (221 страница компјутерски обработен текст) ги содржи следниве делови: 1. Предговор; 2. Теориски рамки; 3. Италијанскиот јазик во дневниот печат; 4. Италијанскиот јазик на радиото и телевизијата; 5. Заклучок; 6. Библиографија, 7. Содржина.

Во **Предговорот** се укажува на важноста на средствата за масовна комуникација и нивното влијание врз човекот и јазикот. Авторката, покрај тоа, ги анализира и целите што се остваруваат преку средствата за масовна комуникација: информирањето, образовниот карактер и вршењето притисок и општествена контрола.

Првиот дел е посветен на дефинирањето на поимите врзани со проблематиката во однос на комуникацијата и е поделен на две глави. Во **Глава I**, авторката се осврнува на дефинициите на *поимот* комуникација, како и на дефиницијата на *процесот* на комуникација. Во рамките на трудот, под поимот комуникација авторката подразбира секаков вид испраќање јазични пораки, а комуникацијата подразбира, пред сè, човеково дејство или облик на човекова општествена пракса. Во зависност од доминацијата на определен тип медиуми во комуникацијата, авторката разликува три вида општества: усно, писмено и

електронско. Во овој дел, авторката ги разгледува поимите испраќач, примач, код и канал и накусо се задржува на писмената и усната форма на комуникација. Авторката смета дека од особена важност е проучувањето на третиот вид комуникација, т.н *пренесена комуникација*, на која ѝ припаѓаат средствата за масовна комуникација.

Разгледувајќи ги видовите комуникациски форми, авторката истакнува дека печатот, радиото и телевизијата се едни од најважните мас-медиуми и токму поради тоа тие се дефинираат како особено ефикасен инструмент на комуникација меѓу луѓето.

Во **Глава II**, станува збор за комуникацијата и употребата на јазикот. Во овој дел авторката ги дефинира поимите врзани за проблематиката на диверзификација на современиот италијански јазик. Во однос на јазичната разноликост, како фактори за јазична диверзификација се наведуваат: времето, просторот и општествените фактори.

Д-р Александра Саржоска, во овој дел ги разгледува поимите кои се однесуваат на јазичната диверзификација, на регионалниот италијански јазик, жаргонот, јазикот на младите, на јазичните регистри како и на специјалистичките-секторски јазици.

Под поимот регионален италијански јазик, авторката подразбира широк дијапазон на појави кои настануваат меѓу италијанскиот литературен јазик и дијалектите што се говорат во Италија. Всушност, станува збор за географските диверзификации на италијанскиот јазик кои се спротивни на дијалектите.

Како општествен вариетет се наведува жаргонот, јазичен вариетет на група говорители кој се користи за тајна комуникација внатре во самата група (скитници, питачи, продавачи, зависници од дрога и др.). Јазичниот израз може да зависи како од возраста така и од полот на говорителот, а како пример е даден јазикот на младите кој во исто време е општествен, но и ситуациски вариетет, карактеризиран со силно изразна и неформална комуникација. Полот на говорителот исто така повлекува разлики и во однос на јазичниот израз. Како пример, наведена е женската популација во Италија која, за разлика од машката, претпочита користење на диминутиви и учтиви форми на изразување.

Функционално-ситуацискиот фактор, според авторката, ги определува специјалните-секторски јазици и јазичните регистри. Јазичните регистри често зависат од ситуациската рамка во која се наоѓаат говорителите и најчеста поделба е онаа на формален и неформален јазичен регистар. Во италијанскиот јазик и двата регистра често меѓусебно се преплетуваат заради што тешко може да се направи јасна разграниченост меѓу формалното и неформалното.

Како особено интересни за проучување авторката ни ги посочува специјалните-секторските јазици. Во овој дел авторката се осврнува и на односот меѓу секторските јазици и разговорниот јазик

Во вториот дел, насловен *Италијанскиот јазик во дневниот печат*, по кусото задржување на историскиот преглед на развојот на печатот, авторката преминува на анализа на општите карактеристики на печатот и на италијанскиот јазик во печатот. Авторката наведува дека најдобро би било весникот да се дефинира како систем на форми и содржини, што би значело дека јазикот на печатот не би можел да се проучува без неговите материјални карактеристики: насловите, типографската изведба и др. Проблемот на проучување на италијанскиот јазик во печатот, авторката го насочува кон методите на проучување на јазикот во печатот. Се наведуваат неколку методи (хоризонтална и вертикална димензија), но поради обемот на прашањето таа се задржува само на проучувањето на јазикот во насловите и нивните основни карактеристики. Насловите ги дефинира како специфични јазични искази што не му припаѓаат на текстот, па затоа најчесто и не треба да се третираат како реченици туку треба да се проучуваат одделно, а потоа да се премине кон одредување на нивните општи карактеристики. Во таа насока, се наведува постоење на повеќе видови наслови: хронистички, драматични, индикативни и др.

На крајот, авторката заклучува дека насловот е срж на веста и мора да биде крајно економичен во употребата на зборови. Таа, исто така, им посветува посебно внимание на јазичните карактеристики на насловите и како прва карактеристика го наведува номиналниот стил, појава која сè почесто се среќава во насловите во италијанскиот јазик. Номинализацијата е резултат на претпочитањето на користење на именки и придавки во насловот. Авторката напоменува дека, во насловите, честа е појавата на губење на важноста на глаголот, дека постои тенденција за пасивна и безлична глаголска конструкција, сè со цел на губење на личното „јас“.

Во третата глава се обработува лексиката во новинарскиот потстил. Задржувајќи се на различните размислувања во врска со анализата на лексичкиот фонд, се предлагаат неколку насоки кон кои се движи италијанскиот јазик денес. Сепак, авторката се определува за двете најголеми подгрупи-поткодови како систематизација на одреден лексички материјал. Како прва ја наведува политичката терминологија. Авторката забележува дека секој сектор е мешавина на подгрупи и затоа е многу тешко со точност да се одреди разликата меѓу една или друга терминологија. За најкарактеристични појави во доменот на политичката хроника, авторката ги наведува симтагматската композиција и зборообразувањето, сè со цел политичкиот јазик да ја зголеми ефикасноста.

Економско-финансиската терминологија, според авторката, силно ја карактеризираат два фактора, еуфемизмот и метафората. Како заклучок се наметнува фактот дека најкарактеристична тенденција во економско-финансиската терминологија е феноменот на заемање на странски зборови, од кои најголемиот број се англолатинизими.

Последниот, **трет дел**, е посветен на италијанскиот јазик во радиото и телевизијата. Во **првата глава**, авторката се осврнува на историскиот развој на радиото во Италија, додека во **втората глава** се разработуваат јазичните карактеристики на радиојазикот. Како карактеристика на радиојазикот, наведени се: честото користење на придавки и прилози, внимателното користење на странски зборови и помалку познати термини. На полето на синтаксата се укажува на застапеноста на куси реченици со линеарна структура и на избегнувањето на зависни и комплексни реченици. Авторката го класифицира радиојазикот врз основа на два критериума: според функционалните реализации, радиојазикот може да биде: формален, неформален, секторски, дијалектален итн., а според комуникативните типологии, радиојазикот може да биде во форма на: монолог, дијалог, директно и индиректно јавување и др.

Третата глава е посветена на телевизијата како основно средство за масовна комуникација. Авторката смета дека италијанскиот јазик во телевизијата има функција на јазик-модел, најблизок до стандардниот италијански јазик, и него го дефинира како посебен вид пренесен јазик. Како особености на италијанскиот јазик, авторката ги наведува особеностите во именската и глаголската структура, потоа упростувањето на определени парадигми каде што одделни форми се користат со поширок дијапазон на можности, поголеми од оние што ги нуди стандардот, наместо други форми кои полека исчезнуваат или опстојуваат во многу ретки комуникативни ситуации.

Во **заклучокот**, поаѓајќи од идејата дека комуникацијата е услов без кој не се може, д-р Александра Саржоска смета дека јазикот што се користи во процесот на масовна комуникација заслужува посебно проучување. Авторката е убедена дека токму во средствата за масовна комуникација може да се согледаат отстапувањата од јазичната норма и смета дека е од особена важност константното следење на печатот, радиото и телевизијата, не само заради фактот што токму таму се среќаваат сите иновации во италијанскиот јазик, туку и затоа што соодветната практична примена на јазикот на средствата за масовна комуникација би можела да помогне во подобрувањето и актуализирањето на наставата по италијански јазик како странски.

Во својство на рецензенти на трудот, би сакале да истакнеме дека печатењето на овој учебник би им овозможило на бројните студенти на групата за италијански јазик и книжевност да се здобијат со квалитетно учебно помагало во рамките на додипломската настава на предметот социолингвистика на италијанскиот јазик и на постдипломската настава во рамките на предметот диверзификација на современиот италијански јазик. Се работи за актуелна проблематика која своето место го наоѓа и во другите предмети што се изучуваат

на групата за италијански јазик: лексикологија на италијанскиот јазик, историја на италијанскиот јазик и современ италијански јазик.

Печатењето на овој учебник би претставувало уште еден чекор напред во развојот на италијанистиката во Македонија, збогатувајќи ги истражувањата од областа на социолингвистиката и притоа овозможувајќи им на студентите многу полесно на мајчиниот јазик да ги совладаат предвидените знаења.

Врз основа на изложеното, рецензентите имаат задоволство да ѝ предложат на Комисијата за издавачка дејност на Универзитетот да го прифати за печатење учебникот под наслов *Италијанскиот јазик во средствата за масовна комуникација* на проф. д-р Александра Саржоска.

Скопје, 30.9.2011

Рецензенти

Доц. д-р Радица Никодиновска, с.р.

Доц. д-р Ненад Вујадиновиќ, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНИКОТ „ВОВЕД ВО АНАЛИЗА НА ВРЕМЕНСКИ СЕРИИ” ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р СЛАВЕ РИСТЕСКИ, ДОЦ. Д-Р ДРАГАН ТЕВДОВСКИ И АС. М-Р МАРИЈА ТРПКОВА

Со одлука на Наставно - научниот совет на Економскиот факултет во Скопје од 30.9.2011 година, определен сум за резензент на учебникот „Вовед во анализа на временски серии” од авторите проф. д - р Славе Ристески, доц. д - р Драган Тевдовски и ас. м - р Марија Трпкова. По внимателното проучување на текстот на учебникот го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот „Вовед во анализа на временски серии” е првиот учебник на македонски јазик кој се занимава со анализата на временски серии. Овој учебник е наменет пред сè за студентите од првиот циклус на студии на Економскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј” во Скопје, со можност тој да биде проширен и користен и од страна на студентите од вториот циклус на студии. И покрај тоа што во учебникот првенствено се третираат економски временски серии, неговата содржина и едноставност овозможува да го користат и студентите од другите факултети, како и сите оние што се занимаваат со анализа на временските серии во бизнис секторот и јавните институции.

Анализата на временските серии претставува една од статистичките дисциплини која бележи најдинамичен развој во последните децении. Причината за овој брз развој е пред сè постојаната интеракција на оваа дисциплина со останатите дисциплини, пред сè економијата. Бројните објавени трудови во светски познатите списанија кои го обработуваат моделирањето на економските временски серии сведочат за актуелноста на оваа проблематика.

Последните неколку декади потребата за нови методолошки инструменти во теоретската и емпириската економија се јавува со втемелување на новата класична економија. Овој правец на економската мисла, кој е попознат како школа на рационални очекувања, доминира во текот на осумдесеттите години во економската академска средина на Западот. Методолошките основи на оваа школа ги сочинуваат токму стохастичките процеси и стохастичките модели на временските серии. Трудовите на авторите кои припаѓаат на наведената школа започнуваат со изнесување на претпоставката дека набљудуваната економска појава може да се опише со векторски стохастички процес, односно со соодветен модел на векторска временска серија. При тоа, треба да се спомене дека станува збор пред сè за трудови од областа на теоретската економија, а не на статистичка анализа на временски серии. Сето ова укажува на тоа дека со следење на еволуцијата на дисциплината на која овој учебник ѝ е посветен, може да се сфати нејзиниот сегашен достигнат степен на развој.

Првото издание на учебникот „Вовед во анализа на временски серии“ од наведената група на автори содржи 313 страници основен текст со единечен проред.

Проблематиката опфатена во трудот е систематизирана по следниов распоред:

Предговор

Глава 1: Вовед

Глава 2: Декомпозиција на временските серии

Глава 3: Експоненцијално порамнување

Глава 4: Временски серии и стохастички процеси

Глава 5: Авторегресивни интегрирани модели на подвижни средини

Литература

ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА ТРУДОТ

Трудот е составен од пет глави и во продолжение ќе биде даден краток приказ на содржините кои ги опфаќаат.

Воведот, односно првата глава ги објаснува основните поими кои се користат во анализата на временските серии. Низ бројни примери и графички прикази, пред се од националната економија, се објаснуваат различните видови на временски серии. Посебно внимание се обрнува на основните карактеристики на временските серии и целите на нивната анализа. Иако релативно нова дисциплина, прикажан е и историскиот развој на анализата на временските серии со помош на временска линија и илустрации на научниците кои придонесле за развојот на оваа дисциплина. При анализирањето на временските серии неопходно е познавање на статистички софтвер. Во првата глава се прикажани основите потребни за почетно користење на статистичкиот софтвер Minitab и економетрискиот софтвер EViews, кои се користат во понатамошните анализи.

Второто поглавје со наслов „Декомпозиција на временски серии“ е да ги објасни основните компоненти на временските серии, односно тренд компонентата, сезонската компонента, цикличната компонента и резидуалната компонента. За оваа користат два метода на декомпозиција, односно мултипликативниот модел на декомпозиција и адитивниот метод на декомпозиција. Во целото поглавје се користат актуелни временски серии, голем дел макроекономски, од македонската економија, како што се: движењето на паричната маса, бруто домашен производ, тековни нето-трансфери, број на туристи и бројни други временски серии. Се врши нивно опишување, разложување на основни компоненти, како и предвидување на нивното идно движење. Во анализирањето на временските серии се користи статистичкиот софтвер Minitab. Објаснето е и како истата анализа се спроведува со помош на Microsoft Excel. Приказот на материјата е детален, но пред се разбирлив. Внимателно се објаснуваат постапки кои се сложени, низ голем број на табеларни прикази и графикони. На крајот на поглавјето се зададени бројни прашања, работни задачи и преглед на формулите.

„Експоненцијално порамнување“ е насловот на третата глава и воедно метод за предвидување кој е најефикасен кога тренд и сезонската компонента на временската серија се менуваат со текот на времето. Овој метод е карактеристичен по тоа што има дава различна важност на опсервациите на временската серија. Поновите опсервации имаат поголема важност од постарите опсервации. Ова се постигнува со користење на константи за порамнување кои важноста на опсервациите ја одредуваат преку доделување на пондер (англ. weight) на секоја опсервација. Целта на ова поглавје е да го објасни простото експоненцијално порамнување, Холтовото експоненцијално порамнување со коригиран тренд и мултипликативниот Холт – Винтер метод. И во ова поглавје се користат бројни реални временски серии, како што е земјоделското производство во Република Македонија, производството на сончоглед во Република Македонија, неготрансфери и други. Методите се објаснети со бројни табели и графички прикази, како и со користење на софтверите Microsoft Excel и Minitab.

Четвртата глава е насловена „Временски серии и стохастички процеси“. Овде се говори за тоа дека основната намера на анализата на временските серии е да се опише развојот на временската серија низ времето и да се произведат предвидувања за нејзиното идно движење со помош на математички модел. Централен елемент е стохастичкиот (случајниот) процес. Негова спротивност е детерминистичкиот процес. Додека кај детерминистичкиот процес постои само една можност за идното движење на набљудуваната појава, кај стохастичкиот процес постојат повеќе можности за тоа како појавата ќе се развива. Стохастичките процеси се делат на стационарни и нестационарни. Слободно кажано, процесот е стационарен ако неговите средна вредност и варијанса не се менуваат со текот на времето. Ако оваа претпоставка е нарушена, процесот е нестационарен. Во оваа глава, детално се прикажани процесот на бел шум, како специјален случај на стационарен процес и случајниот од, како пример за нестационарен процес. На крајот се претставени тестовите на стационарноста и тие се применети на временски серии од македонската економија. Во оваа глава не се идентификува или оценува одреден модел на временски серии. Дури, не е ни претставен некој модел на временски серии. Тоа се прави во следната глава, каде што се користат авторегресивните интегрирани модели на подвижни средини. И во оваа глава се користат бројни реални примени, и анализата е поткрепена со графикони и табеларни прикази.

Последната глава има наслов „Авторегресивни интегрирани модели на подвижни средини“. Целта на оваа глава е да изгради модел кој ќе го претставува развојот на временската серија и ќе произведе предвидувања за нејзиното идно однесување. Овие модели се базираат само на информациите кои се содржани во историските (минатите) вредности на временската серија. Поради тоа во литературата се вели дека на променливите им е дозволено да зборуваат сами за себе, без да бидат ограничувани со економски и финансиски теории. Предвидувањата кои се добиваат со овие модели се засноваат на претпоставката дека идните услови ќе бидат аналогни со минатите. Тие се корисни за краткорочно предвидување.

Составен дел на учебникот е предговорот и списокот на користената литература.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Содржината, карактерот и опфатот на учебникот „Вовед во анализа на временски серии“ од авторите проф. д - р Славе Ристески, доц. д - р Драган Тевдовски и ас. м - р Марија Трпкова се соодветни за изведување на настава по предметот Анализа на временски серии на прв циклус на студии на Економскиот факултет при Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” во Скопје.

Потребно е да се нагласи дека трудот претставува значаен придонес поради следниве причини:

- учебникот е првиот кој ја третира статистичката дисциплина анализа на временски серии на македонски јазик;
- учебникот користи најнови емпириски податоци од македонската економија, со што сите спроведени анализи придонесуваат во донесување на реални заклучоци за досегашното и идното движење на временските серии;
- учебникот дава солидна теоретска основа за концептите и моделите на анализата на временските серии;
- учебникот на лесен и едноставен начин им овозможува на студентите да се запознаат и да се оспособат за користење на статистичките софтвери Minitab и EViews, како и софтверот Microsoft Excel во вршењето на анализите на временските серии;
- едноставноста на учебникот и широката примена на статистичката дисциплина анализа на временски серии овозможува учебникот да го користат студенти од другите факултети, како и аналитичари од бизнис секторот и јавниот сектор.

За квалитетот на трудот придонесуваат и контролните прашања и задачи на крајот на секоја глава. Прегледите во кои се изнесени основните формули овозможуваат студентите полесно да ја совладаат материјата и им се од помош во понатамошните анализи.

Логичката систематизација на материјата и разбирливиот стил на објаснување на проблематиката се уште една позитивна карактеристика на овој учебник. Успешно конципираната содржина, бројните емпириски примери и работата со софтвер го приближува овој учебник до содржината на книгите со слична проблематика кои ги објавуваат познати автори на Балканот и во светот.

ПРЕДЛОГ

Од подготвениот материјал за учебник по предметот анализа на временски серии, поднесен од авторите проф. д - р Славе Ристески, доц. д - р Драган Тевдовски и ас. м - р Марија Трпкова, може да се заклучи дека станува збор за исклучително квалитетен труд од областа на анализата на временските серии за првпат објавен на македонски јазик. Бројната и современа литература, реалните примери, работата со статистички софтвери, разбирливиот стил и јазик само го потврдуваат квалитетот на подготвениот материјал. И покрај тоа што станува збор за прв труд од оваа статистичка дисциплина на македонски јазик, запазен е

стручниот јазик на предметната дисциплина и посебно внимание е посветено на научната терминологија.

Задоволство ми е да истакнам дека авторите направиле посебни напори и го споиле своето научно и наставно искуство да создадат исклучително практичен и разбирлив учебник, пред сè за студентите од Економскиот факултет, како и помагало кое би имало многу поширока примена.

Поради сето претходно наведено, чест ми е и задоволство да му предложам на Наставно – научниот совет на Економскиот факултет во Скопје, да го прифати извештајот за учебникот „Вовед во анализа на временски серии“ од авторите проф. д - р Славе Ристески, доц. д - р Драган Тевдовски и асис. м - р Марија Трпкова и да донесе одлука да **се публикува како постојан учебник по предметот анализа на временски серии.**

Скопје, 3.10.2011 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д – р Александар Курчиев, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНИКОТ „ВОВЕД ВО АНАЛИЗА НА ВРЕМЕНСКИ СЕРИИ”

**ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р СЛАВЕ РИСТЕСКИ, ДОЦ. Д-Р ДРАГАН
ТЕВДОВСКИ И АС. М-Р МАРИЈА ТРПКОВА**

Со одлука на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје од 30.9.2011 година, определен сум за резензент на учебникот „Вовед во анализа на временски серии”. Автори на учебникот се проф. д-р Славе Ристески, доц. д-р Драган Тевдовски и ас. м-р Марија Трпкова. По проучувањето на текстот на учебникот го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Анализата на временските серии е една од основните алатки кои им стојат на располагање на економистите за испитување и донесување на заклучоци за проблеми од областа на економијата. Во Република Македонија досега не постоеше учебник кој се занимаваше со анализа на временските серии. Со учебникот „Вовед во анализа на временски серии”, авторите проф. д-р Славе Ристески, доц. д-р Драган Тевдовски и ас. м-р Марија Трпкова ја пополнуваат неопходната празнина на македонската научна мисла.

Анализата на временски серии се темели на развојот на пет различни научни области. Корените на првата област се во изучувањето на астрономските и метеоролошките временски серии. Тие ја создадоа теоријата на стационарните стохастички процеси. Развиена е од математичарите Колмогоров, Виенер и Крамер во првата половина на дваесеттиот век. Втората област ја претставуваат методите за израмнување. Овие методи ги користеа сметачките можности на првите компјутери. Развиени се со цел да се подобри предвидувањето на производството и продажбите во шеесеттите години на дваесеттиот век. Третата област е теоријата за предвидување и контрола на линеарните системи. Развиена е за потребите на инженерството за автоматска контрола во седумдесеттите години на дваесеттиот век. Четвртата област е теоријата на нестационарните и нелинеарните процеси. Развиена е од страна на статистичари и економетричари во последните дваесет години на минатиот век. Последната, петта област се мултиваријационите модели и методи за намалување на димензиите на динамичките системи. Оваа област сè уште се развива. Затоа може да се каже дека методите кои денес ги користи анализата на временски серии се резултат на развојот на истражувањата во математиката, статистиката, инженерството, физиката и економијата во текот на дваесеттиот век.

Учебникот „Вовед во анализа на временски серии“ содржи 313 страници основен текст што е компјутерски среден и со единечен проред. Вкупната проблематика опфатена во учебникот е презентирана според логичен редослед, и тоа на следниов начин:

Предговор

Прва глава: Вовед

Втора глава: Декомпозиција на временските серии

Трета глава: Експоненцијално порамнување

Четврта глава: Временски серии и стохастички процеси

Петта глава: Авторегресивни интегрирани модели на подвижни средини

Литература

Содржина на трудот

Големината на составните делови на трудот е сообразена со нивната содржина. Во продолжение е даден приказ на одделните прашања што се третираат во секоја глава.

Првата глава носи наслов *Вовед*. Во неа се претставени основните елементи на анализата на временски серии. Се објаснува што е временска серија и се анализираат различните видови на временски серии: прекината и непрекината временска серија, изворна и изведена временска серија, и стационарна и нестационарна временска серија. Се прикажуваат карактеристиките на економските временски серии: тренд, сезонска компонента, структурно прекршување и нестабилна варијанса. Во рамките на оваа глава на разбирлив начин е претставена и историјата на теоријата на временски серии. На крајот на главата на многу детален начин, проследен со слики кои одлично го поддржуваат текстот, се даваат објаснувања и упатства за користење на статистичкиот софвер Minitab и економетрискиот софвер EViews.

Целта на втората глава, *Декомпозиција на временски серии*, е да го прикаже користењето на методите на декомпозиција во опишувањето и предвидувањето на временските серии. Основната идеја на методите на декомпозиција е да се изврши разложување на временската серија на четири компоненти: тренд компонента, сезонска компонента, циклична компонента и резидуална компонента. Оценетите вредности на овие компоненти се користат за да се опише временската серија. Доколку се очекува параметрите на временската серија да останат непроменети во идниот период, во тој случај оценетите вредности можат да се користат и за

предвидување на идните вредности на серијата. Прикажани се мултипликативниот модел на декомпозиција и адитивниот метод на декомпозиција.

Експоненцијалното порамнување е претставено во третата глава. Овој метод е карактеристичен по тоа што им дава различна важност на опсервациите на временската серија. Поновите опсервации имаат поголема важност од постарите опсервации. Ова се постигнува со користење на константи за порамнување, кои важноста на опсервациите ја одредуваат преку доделување на пондер на секоја опсервација. Во оваа глава се објаснуваат простото експоненцијално порамнување, Холтовото експоненцијално порамнување со коригиран тренд и мултипликативниот Холт – Винтер метод.

Во четвртата глава, која носи наслов *Временски серии и стохастички процеси*, се претставени основните елементи на кои се темели моделирањето на временските серии. Централен елемент е стохастичкиот (случајниот) процес. Негова спротивност е детерминистичкиот процес. Додека кај детерминистичкиот процес постои само една можност за идното движење на набљудуваната појава, кај стохастичкиот процес постојат повеќе можности за тоа како појавата ќе се развива. Вообичаено, економските појави се стохастички, бидејќи на нив влијаат голем број фактори од кои дел се и непознати. Затоа тие не можат да се предвидуваат со сигурност. Нивниот развој се опишува со помош на распореди на веројатност. Во оваа глава, детално се прикажани процесот на бел шум, како специјален случај на стационарен процес и случајниот од, како пример за нестационарен процес. На крајот се претставени тестовите на стационарноста и тие се применети на временски серии од македонската економија.

Целта на последната глава, *Авторегресивни интегрирани модели на подвижни средини*, е да изгради модел кој ќе го претставува развојот на временската серија и ќе произведе предвидувања за нејзиното идно однесување. Авторегресивните интегрирани модели на подвижни средини се базираат само на информациите кои се содржани во историските (минатите) вредности на временската серија. Кај овие модели на променливите им е дозволено да зборуваат сами за себе, без да бидат ограничувани со економски и финансиски теории. Предвидувањата кои се добиваат со нив се засноваат на претпоставката дека идните услови ќе бидат аналогни со минатите. Тие се корисни за краткорочно предвидување. Авторегресивните интегрирани модели на подвижни средини се сочинети од три компоненти: авторегресивен процес (англ. autoregressive process - AR), процес на подвижни средини (англ. moving average process - MA) и интегриран процес (англ. integrated process - I). Затоа, најпрво се претставени теоретските основи на авторегресивните процеси, на процесите на подвижни средини и на нивната комбинација - авторегресивни процеси на подвижни средини. AR, MA и ARMA-моделите се применуваат на стационарни временски серии. Ако серијата е нестационарна, потребно е да биде диференцирана d пати за да стане стационарна. Интегрираноста го покажува редот на диференцирањето на серијата. Во овој случај се користи авторегресивен интегриран модел на подвижни средини (ARIMA). Во изградбата на моделите се користи Бокс-Џенкинс методологијата. Таа се базира на итеративна постапка составена од три фази.

Прво, се идентификува моделот врз основа на карактеристиките на податоците кои се набљудуваат. Второ, се оценуваат параметрите на моделот. Во третата фаза се проверува дали е моделот е добар. Ако моделот не е добар, итеративните фази на идентификување, оценка и проверка на моделот се изведуваат се додека не се дојде до адекватен модел. Ако моделот е добар, тогаш тој може да се користи за предвидување. На крајот се претставени сезонски ARIMA-модели. Тие се користат бидејќи многу економски временски серии содржат периодични варирања кои се повторуваат во временски интервали до една година. Доколку при моделирањето на временската серија се занемари сезонска компонента, тоа би значело дека е изоставена една од поважните карактеристики на серијата и би водело до формирање на модел кој не е добар. Сезонските ARIMA-модели се алтернативен пристап на моделирање на сезонската компонента на временските серии во споредба со методите на декомпозиција кои се обработени во втората глава.

Оцена на трудот

Според својата содржина и опфат, учебникот под наслов „Вовед во анализа на временски серии“ од авторите проф. д-р Славе Ристески, доц. д-р Драган Тевдовски и ас. м-р Марија Трпкова во целост е усогласен со усвоената предметна програма по предметот анализа на временски серии на Економскиот факултет во Скопје. Освен тоа, учебникот ќе претставува корисна литература и за студентите на постдипломските студии, како и за професионалците од бизнис-секторот.

Адекватната систематизираност на проучуваната материја, надополнета со јасниот и разбирлив стил презентација на методите и моделите, создаваат основа за лесен пристап до сложената проблематика на анализата на временски серии. Притоа два елемента на учебникот квалитативно го подигнуваат неговото ниво. Прво, презентацијата на сите методи и модели се врши на реални податоци од македонската економија, што го прави еден од ретките учебници кај нас кои третираат реални проблеми, а не хипотетички, и што е уште поважно, податоците се од македонската економија, односно не се однесуваат на други земји. Второ, секаде во текстот се вметнати објаснувања како да се изведат методите и моделите со помош на статистичкиот софтвер Minitab или економетрискиот софтвер EVIEWS. Ова го прави учебникот побогат и мошне применлив од практичен аспект. Овие квалификации зборуваат за значајниот придонес на учебникот и му доделуваат респективно место во економската литература во нашата земја.

Предлог

По внимателното проучување на текстот на трудот „Вовед во анализа на временски серии“, предвиден да се користи како учебник по предметот анализа на временски серии, може да се констатира дека авторите при неговата подготовка користеле актуелна и релевантна литература, а обработената материја логички ја структурирале и прегледно ја изложиле. Од стилски аспект текстот е наполно разбирлив и прифатлив за студент на Економскиот факултет во Скопје, без притоа да се запостави стручниот пристап и научната терминологија. Важно е да се нагласат две работи. Прво, презентацијата на сите методи и модели се врши на реални податоци од македонската економија, што го прави еден од ретките учебници кај нас што третираат реални проблеми од нашата земја. Второ, учебникот нуди детални објаснувања за изведување на сите презентирани методи и модели со помош на статистичкиот софтвер Minitab или економетрискиот софтвер EViews. Сето ова дава за право да се констатира дека со овој учебник студентите на Економскиот факултет во Скопје, а и пошироката читателска публика, ќе добијат многу корисно четиво за анализа на временските серии.

Имајќи ги предвид претходните констатации, ми претставува особено задоволство и чест да му предложам на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје, да го прифати извештајот на трудот под наслов „Вовед во анализа на временски серии“ на авторите проф. д-р Славе Ристески, доц. д-р Драган Тевдовски и ас. м-р Марија Трпкова, и да донесе одлука за негово издавање како **постојан учебник по предметот анализа на временски серии**.

Скопје, 3.10.2011 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Драге Јанев, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА СО НАСЛОВ
„ИНТЕГРИРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СМЕТКИ И СЛУЧАЈОТ НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“,
ИЗРАБОТЕНА ОД М-Р ЃОРЃИ ГОЦКОВ, ПРИЈАВЕНА НА ЕКОНОМСКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со одлука на Наставно–научниот советот на Економскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, донесена на седницата одржана на 30.9.2011 година, определени сме за Комисија за оцена и одбрана на докторската дисертација на тема: **„Интегрирани макроекономски сметки и случајот на Република Македонија“**, изработена од м-р Ѓорѓи Гоцков.

Врз основа на извршениот преглед и деталната анализа на докторската дисертација, Комисијата во состав: проф. д-р Михаил Петковски, проф. д-р Љубе Трпески, проф. д-р Трајко Славески, проф. д-р Горан Петревски и проф. д-р Сашо Косев го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Материјата елаборирана во докторската дисертација на кандидатот м-р Ѓорѓи Гоцков на тема **„Интегрирани макроекономски сметки и случајот на Република Македонија“** е презентирана на вкупно 309 страници, во кои се содржани 288 страници основен текст со инкорпорирани бројни табели, графикони, слики и врамени делови, и 21 страница на кои се презентирани содржината, користената литература и прилозите.

Докторската дисертација на кандидатот Ѓорѓи Гоцков претставува самостоен научен труд, која структурно, покрај воведот, заклучните согледувања, прилогот и користената литература, содржи пет тематски целини (глави), во кои се обработуваат одделни прашања поврзани со макроекономските сметки и тековите на финансиски средства, и тоа:

Вовед

Глава 1 Заеднички карактеристики на макроекономските статистики

Глава 2 Главни макроекономски сметки

Глава 3 Поврзаности помеѓу макроекономските сметки

Глава 4 Статистика на текови на финансиски средства

Глава 5 Анализа на макроекономските сметки и тековите на финансиски средства во Република Македонија

Заклучни согледувања

Прилог Матрици на годишни сметки на парични текови во македонската економија по години (2004-2010 година)

Користена литература

Првиот дел од трудот всушност ги опфаќа *воведните излагања* во врска со макроекономските сметки и тековите на финансиски средства. Во овој дел, практично се укажува на актуелноста на истражувањето и се сублимира научниот придонес на трудот. Исто така, во овој дел авторот го разоткрива предметот на истражување, причините кои го навеле на анализа на оваа проблематика, задачите и целите кои треба да се постигнат со истражувањето, како и методологијата која ја користи при истражувањето во докторската дисертација.

Предмет на проучување на оваа докторска дисертација е проблематиката поврзана со главните макроекономски сметки, главно анализирана од три аспекти: (1) методолошките основи за нивно изготвување, со посебен акцент на степенот на нивната хармонизираност и усогласеност; (2) поврзаностите помеѓу макроекономските сметки и тестирање на нивната интегралност; (3) тековите на финансиски средства помеѓу главните институционални сектори во економијата. Сите овие аспекти се предмет на посебна теоретска и квантитативна анализа на случајот на Република Македонија. Посебна нагласка е ставена на воспоставувањето и развивањето на методолошка рамка (сметка) за следење и анализа на финансиските текови во Република Македонија.

Вториот дел (првата глава) од трудот е насловен како *Заеднички карактеристики на макроекономските сметки*. Прашањето за заедничките карактеристики на макроекономските сметки е особено значајно од аспект на изготвување на хармонизирани, конзистентни, интегрирани и споредливи макроекономски сметки. Подетално, во овој дел кандидатот ги обработува *институционалните единици и сектори* во националната економија главно од аспект на нивното (1) дефинирање и опфат, и (2) класифицирање. За таа цел авторот применува стриктни и прецизни меѓународно прифатени методологии за дефинирање на групите и единиците и нивно класифицирање во институционални сектори, кои се развиени од реномирани меѓународни институции. Предмет на посебна обработка и истражување се институционалните сектори кои согласно со меѓународните статистички стандарди се разграничени во следниве главни категории: (1) сектор на финансиски корпорации; (2) сектор на нефинансиски корпорации; (3) сектор на општа државна власт; (4) сектор на домаќинства; (5) сектор на непрофитни институции кои им служат на домаќинствата. Прецизното дефинирање и разграничување на субјектите во поодделни институционални сектори е од круцијално значење за изготвување на конзистентни и интегрирани макроекономски сметки, односно за воспоставување на конзистентен статистички систем на ниво на вкупна економија.

Покрај дефинирање на институционалните единици и сектори, во овој дел кандидатот врши дефинирање и класифицирање на *финансиските инструменти* согласно со меѓународни стандарди и препораки. Тука ги презентира основните карактеристики на поодделните финансиски инструменти и врши нивно групирање согласно со усогласените класифициони шеми дадени во меѓународните прирачници за изготвување на поодделните макроекономски сметки: (1) монетарно злато и специјални права за влечење (SDR); (2) готовина (валути) и депозити; (3) хартии од вредност со исклучок на акциите; (4) кредити; (5) акции и друг сопственички капитал; (6) технички резерви на осигурувањето; (7) други побарувања/останати обврски.

Посебно внимание во рамките на овој дел е посветено на *методолошките основи* кои се применуваат за изготвување на макроекономските статистики (сметки). Со ова, авторот сака да го потенцира значењето на методолошките принципи и правила кои се користат за изготвување на макроекономските сметки, а кои не се доволно обработени и елаборирани во тековната македонска литература од областа на економијата.

За изготвување на поодделните макроекономски статистики, од страна на реномирани меѓународни институции се развиени детални прирачници (водичи). Во последните години, овие меѓународни институции вршат ревидирања и хармонизирања на постојните прирачници (водичи) со цел постигнување на поголема усогласеност и хармонизираност помеѓу поодделните макроекономски сметки. Од направената анализа во овој дел, авторот заклучува дека од аспект на методолошките основи за изготвување на поодделните макроекономски сметки, постои релативно голем степен на усогласеност и хармонизираност. Усогласеноста и хармонизираноста во голем дел произлегува од примената на идентични *сметководствени принципи и правила* на евидентирање и вреднување на тековите и состојбите на финансиските средства и обврски. Така, во однос на начинот на *евидентирање* на тековите и состојбите на финансиските средства и обврски, сите системи на макроекономски статистики го применуваат системот на двојно сметководствено евидентирање, додека од аспект на времето на евидентирање, како основен принцип се применува евидентирањето на пресметковна основа (*as usual basis*). Од аспект на *вреднувањето* на трансакциите, останатите финансиски текови и состојбите на финансиски средства и обврски, меѓународна препорака е тие да се вреднуваат со користење на пазарни цени.

Примената на овие сметководствени правила и принципи треба да обезбеди *интегрираност на состојбите и движењата*, што значи дека промените во финансиските состојби во определен период во целост се објаснети со различните текови (трансакции и други економски текови) евидентирани во тој период.

На крајот на оваа глава авторот подетално го обработува и го анализира *концептот на резидентност* во макроекономските статистики. Утврдувањето на резидентноста на институционалните единици не се заснова на критериумот на националност или правна територија, туку на

центарот на економскиот интерес на економската единица која врши одредена трансакција.

Во *третиот дел* (втората глава), насловен како *Главни макроекономски сметки*, презентирани се и анализирани поодделните макроекономски сметки. Сметките на реалниот сектор, меѓународните сметки, монетарната статистика (монетарни сметки) и владината финансиска статистика (фискални сметки) се главните макроекономски сметки кои се предмет на подетално елаборирање и анализа. Фокусот главно е насочен кон елаборирање и анализа на концептуалните елементи, главните макроекономски агрегати, начинот на презентирање и основните врски кои се воспоставуваат во рамки на секоја од горенаведените макроекономски сметки, согласно со меѓународните методолошки прирачници и водичи развиени во овие области.

Најнапред, авторот ги презентира *сметките на реалниот сектор*, во чии рамки предмет на подетална анализа се националните сметки согласно со новиот Систем на национални сметки (SNA2008). Во овие рамки, авторот врши дефинирање на главните макроекономски агрегати, кои подоцна ги користи за изготвување на сметката на текови на финансиски средства. Предмет на посебна анализа е бруто домашниот производ, кој најмногу се користи во макроекономските анализи, а кој авторот го анализира од два аспекта: (1) алтернативните методолошки пристапи за негова пресметка, и (2) проблемите и недостатоците кои се јавуваат при пресметката на овој индикатор.

Врз основа на концептуалните елементи на SNA2008, кандидатот врши анализа на *сметките во Системот на национални сметки*, каде што се евидентираат сите текови и состојби, при што секоја сметка е поврзана и дава информации за одреден аспект на економско однесување на единиците, секторите и економијата во целост. Предмет на детална обработка се трите главни категории на групирања на сметките: (1) тековни сметки; (2) сметки на акумулација; (3) билансите на состојба. Обично ставките во сметките не се во рамнотежа, поради што се воведуваат ставки за порамнување, кои претставуваат значајни мерки за различните аспекти на економските активности.

При анализата, авторот посебно внимание посветува на капиталната и финансиската сметка. Како главна категорија која се добива во капиталната сметка е нето-позајмувањето, односно нето-задолжувањето, во зависност од тоа дали штедењето зголемено за капиталните трансфери е помало или поголемо од нето-стекнатите нефинансиски средства. Финансиската сметка, како основа на финансиската статистика, покажува како секторите располагаат со нивните вишоци на средства (доколку се нето-кредитори), односно како ги задоволуваат нивните финансиски потреби (доколку се нето-должници).

Во продолжение се презентирани *меѓународните (екстерните) сметки*, кои ги прикажуваат економските односи помеѓу резидентите на одредена економија и нерезидентите. Авторот детално ги анализира двата главни сета на меѓународни сметки: (1) билансот на плаќања, и (2)

меѓународната инвестициона позиција на плаќања, со посебна нагласка на потребата од конзистентен пристап при нивното изготвување.

Во рамките на методолошката анализа на билансот на плаќање, авторот посебно ја обработува проблематиката со начинот на класифицирање и презентирање на трансакциите. Анализата е насочена кон две најчесто употребувани презентации на меѓународно ниво: (1) стандардна презентација на билансот на плаќање, како меѓународно препорачана кохерентна структура за класифицирање и презентирање на трансакциите, која ги групира економските процеси и феномени на начин кој е конзистентен со SNA и другите макроекономски статистики; (2) аналитичка презентација на билансот на плаќање, која е особено корисна од аспект на изготвувањето на матриците за парични текови во економијата, а која врши разграничување на “автономните” трансакции од “финансирачките” трансакции во платниот биланс. На крајот, обработката на меѓународните сметки завршува со методолошката анализа на изготвување и начин на презентирање на меѓународната инвестициона позиција.

Понатаму предмет на анализа и објаснување е *монетарната статистика/сметки*, која опфаќа податоци за сите институционални единици кои се вклучени во секторот на финансиски корпорации. Во овој дел, авторот најнапред врши теоретско елаборирање на основните концепти на кои се засноваат монетарните сметки. Предмет на посебна детална анализа се билансите и прегледите на депозитните корпорации, со оглед на тоа што тие го сочинуваат основниот сет на монетарната статистика кој има голема примена при дизајнирањето и спроведувањето на макроекономската политика. Анализата е посебно фокусирана на стандардно дефинираните компоненти во монетарните биланси и прегледи согласно со меѓународните стандарди и препораки: (1) нето девизна актива; (2) нето домашна актива; (3) парична маса/примарни пари.

Детално елаборирање и анализа кандидатот врши и на *владината финансиска статистика*, односно на фискалните сметки, кои ги прикажуваат трансакциите што ги остварува државата во односите со останатите сектори. Предмет на анализа се основните концепти кои се применуваат за нивно изготвување, со посебен акцент ставен на фискалното сметководство и правила. Во овие рамки, авторот детално ги обработува применетите принципи и правила што се користат за мерење на владините трансакции, како и компонентите и класификациите согласно со меѓународните прирачници (GFS). Посебно се обработени четирите извештаи кои се наоѓаат во основата на аналитичката рамка на владините финансии: (1) извештај за државните активности; (2) извештај за други економски текови; (3) биланс на состојба; (4) извештај за изворите и употребите на готовина. Овој дел е заокружен со фискална анализа, каде што се обработени две значајни прашања: (1) прашањето за методолошките основи кои се користат за мерење на фискалната нерамнотежа, со посебен акцент ставен на концептот на конвенционален фискален дефицит; (2) прашањето за равенствата што се воспоставуваат во рамките на фискалните сметки, со посебен осврт на анализата на разликата (gapот) штедење-

инвестиции. Во рамките на фискалната анализа, авторот методолошки ги дефинира и главните макроекономски агрегати кои се однесуваат на државниот сектор, а кои подоцна ги користи при изготвувањето на сметката на финансиски текови.

Во *четвртиот дел* (трета глава), насловен *Поврзаности помеѓу макроекономските сметки*, кандидатот ги истражува врските кои постојат помеѓу поодделните макроекономски сметки. И покрај тоа што секоја од макроекономските сметки обработува посебен аспект од економијата, сите тие користат исти основни концепти и формираат еден меѓусебно поврзан и интегриран систем. Познавањето и анализата на овие поврзаности се особено значајни (1) за изготвување на статистиката на текови на финансиски средства, (2) за подобро разбирање на макроекономските движења и (3) претставуваат основа за контрола на конзистентноста и усогласеноста на податоците изготвени од различни институции.

При анализата на *поврзаноста помеѓу националните сметки и билансот на плаќање*, авторот посочува дека, покрај преку тековната сметка, поврзаноста особено доаѓа до израз преку две сметководствени врски кои особено се користат во макроекономските анализи: (1) врската помеѓу агрегатниот доход и апсорпцијата и салдото на тековната сметка на билансот на плаќање; (2) врската помеѓу агрегатното штедење и инвестиции и екстерната тековна сметка.

Во продолжение се презентираат и анализираат *поврзаностите на владината финансиска статистика со националните сметки и билансот на плаќање*. При анализата посебно внимание кандидатот посветува на разликите во методолошките основи кои се применуваат при изготвувањето на фискалните сметки во однос на методолошките основи за изготвување на статистиката на национални сметки и билансот на плаќање.

Главната поврзаност помеѓу фискалните и националните сметки произлегува од фактот што фискалното салдо е еден од компонентите кое влијае врз нето-инвестициите. Авторот ја истражува и директната поврзаност помеѓу фискалните сметки и сметките на приватниот сектор, која се одвива преку промените во хартиите од вредност кои ги издава државата, а кои се поседувани од страна на приватниот сектор. Директната поврзаност помеѓу фискалните сметки и билансот на плаќање се огледа преку (1) кредитите кои ги користи државата од странство, и (2) влијанието што фискалното салдо на државата го има врз салдото на тековната сметка на билансот на плаќање.

На крајот на оваа глава се презентираат и анализираат *поврзаностите на монетарниот преглед со останатите макроекономски сметки*. Тука посебно се потенцираат директните поврзаности на монетарниот преглед со фискалните сметки и билансот на плаќање и индиректната поврзаност на монетарните прегледи со националните сметки. Во овој дел, покрај поврзаноста на концептите, врските се анализираат и преку презентирање на алтернативен начин на изготвување на монетарниот преглед (со користење на врските во останатите макроекономски сметки) и преку монетарната презентација на билансот на плаќање. Преку анализата на т.н. монетарен пристап на

изготвување на поодделните макроекономски сметки во Република Македонија, со детална обработка и презентација на методолошките основи и правила кои се користат при изготвувањето на поодделните макроекономски сметки во земјата; (2) анализа на усогласеноста на тековната практика со меѓународните стандарди, со посебно нагласување на разликите во изготвувањето на поодделните макроекономски статистики во земјата во однос на меѓународните препораки и принципи донесени од релевантни меѓународни институции; (3) анализа на движењата во поодделните макроекономски сметки во Република Македонија од аспект на тековите на финансиски средства, со што предмет на анализа се само оние карактеристики и движења во макроекономските сметки на Република Македонија кои се потребни за изготвување и анализа на статистиката на текови на финансиски средства.

При анализата на методолошката усогласеност и применливост на меѓународните статистички препораки при изготвувањето на макроекономските сметки во Република Македонија, изведена е генерална оцена дека македонскиот статистички систем во голема мера ги почитува меѓународните стандарди, со укажување на постоење на поголемо отстапување единствено кај статистиката на јавните финансии. Сепак, и покрај релативно поволната генерална оцена на статистичкиот систем, авторот истакнува два проблема кои негативно се одразуваат на квалитетот и интегралноста на макроекономските сметки: (1) проблемот на конзистентност помеѓу податоците од поодделните макроекономски статистики, и (2) проблемот на деталност во податоците кои се изготвуваат и објавуваат. Притоа, авторот врши квантифицирање на неконзистентноста на податоците помеѓу главните макроекономски сметки во Република Македонија, укажувајќи дека постои релативно висок степен на неусогласеност кај одредени категории на податоци.

Во рамките на *националните сметки*, кандидатот врши квантитативна анализа на движењата и структурните компоненти на бруто националниот расположлив доход во периодот 2003-2010 година. Посебно внимание посветува на анализата на движењата и детерминантите на двете макроекономски категории кои се значајни од аспект на составувањето на матрицата за парични текови во економијата - инвестициите и штедењето. Ваквата анализа е надополнета и со компаративна анализа на потрошувачката и инвестициите во поодделни земји.

Понатаму, авторот ги анализира движењата во македонскиот *биланс на плаќање* во периодот 2003-2010 година, истакнувајќи и систематизирајќи ги неговите најзначајни карактеристики. И во овој дел прави меѓународна компаративна анализа на екстерната нерамнотежа, заклучувајќи дека Република Македонија остварува умерени износи на дефицити на тековната сметка и не се соочува со проблеми од аспект на одржливоста на тековната сметка на билансот на плаќање. Ваквите констатации авторот ги поткрепува и со анализа на умерената нето-должничка позиција на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија.

анализа на билансот на плаќање, кандидатот јасно укажува на тесната поврзаност и условеност на монетарната и фискалната политика, која воглавно се одвива преку компонентата домашни кредити. Исто така, во овој дел се потенцирани и две есенцијални поврзаности што постојат помеѓу монетарниот преглед и останатите макроекономски сметки: (1) врската помеѓу екстерната позиција на земјата и нето девизните средства на банкарскиот систем, и (2) директната врска помеѓу сметките на државата и финансирањето на државата од страна на банкарскиот сектор.

Во *петтиот дел* (четврта глава) се обработува проблематиката поврзана со *статистиката на текови на финансиски средства* помеѓу институционалните сектори во економијата. Во рамките на овој дел се дефинирани поимот и опфатот на статистиката на текови на финансиски средства (финансиска статистика), како и нејзината поврзаност, првенствено со системот на национални сметки, но и со другите основни макроекономски статистики што ги водат централните банки. Преку нејзино прецизно дефинирање и утврдување на односот со другите статистики, се настојува да се одреди местото и значењето на финансиската статистика во рамките на макроекономските статистики.

Во продолжение се обработуваат и презентираат *различните нивоа на развој на финансиската статистика*. Предмет на обработка се трите нивоа на финансиска статистика, разграничени во зависност од развојот на националниот статистички систем на една земја и расположливоста на податоците: (1) Базична сметка на парични текови (Ниво 1); (2) Финансиска сметка како интегрален дел од системот на националните сметки и билансите на состојби (Ниво 2); (3) Детална финансиска сметка (Ниво 3). Нивото на деталност и дезагрегираност по сектори и инструменти се зголемува од Ниво 1 кон Ниво 3, при што Нивото 3 ги вклучува сите сектори и потсектори (дефинирани во SNA2008), со целосна дезагрегираност по сите видови на финансиски инструменти.

Овој дел е заокружен со презентирање на *значењето и примената на финансиската статистика* и со меѓународните искуства во составувањето на оваа статистика. Тука се потенцира повеќекратното значење, корист и примена на финансиската статистика, главно од аспект на збогатување на макроекономската анализа и дизајнирање на конзистентна финансиска програма. Значењето и примената на статистиката на финансиски текови првенствено се однесува на носителите на макроекономските политики и аналитичарите, особено оние што се занимаваат со фискална и монетарна политика. При истражувањето на *искуствата на разни земји* во составувањето на финансиската статистика, авторот посочува дека тие се различни, како од аспект на деталноста и динамиката, така и од аспект на институциите кои се надлежни за нејзино изготвување.

Шестиот дел (петта глава) на трудот е неговиот супрествен дел и се однесува на *Анализа на макроекономските сметки и тековите на финансиски средства во Република Македонија*. Во овој дел авторот главно обработува и се фокусира на три значајни аспекти од проблематиката поврзана со макроекономските сметки, и тоа: (1) тековната практика на

Во рамките на *монетарниот преглед* на вкупниот банкарски систем на Република Македонија, предмет на детална анализа се движењата и детерминантите на неговите главни ставки. Посебен акцент е ставен на анализата на главните фактори кои влијаат врз креирањето на парична маса во македонската економија: нето девизната актива и домашните кредити на банкарскиот систем.

Во рамките на *централната државна власт* во Република Македонија, авторот врши пресметка и анализа на движењата, структурата и детерминантите на главните макроекономски агрегати на овој сектор, со посебна нагласка на штедењето, инвестициите и потрошувачката. Предмет на детална анализа е и буџетското салдо, како од аспект на неговата големина и динамика, така и од аспект на изворите за негово финансирање. Анализата на владините финансии во Република Македонија кандидатот ја заокружува со меѓународна компаративна анализа на одредени буџетски индикатори, од каде што вади соодветни заклучоци.

Во отсуство на расположливи податоци и индикатори за *приватниот сектор*, авторот врши самостојна пресметка и детална анализа на податоците за расположливиот доход, потрошувачката, инвестициите и штедењето за приватниот сектор. Посебен предмет на анализа е големината и детерминантите на салдото штедење-инвестиции, од која заклучува дека нето-должничката позиција на приватниот сектор е вообичаена практика на земјите од регионот, по спротивна на поразвиените економии, каде што приватниот сектор вообичаено се јавува во улога на нето-кредитор на останатите сектори, особено на државата. Притоа, кандидатот посебно ги анализира изворите на финансирање на нето-должничката позиција на приватниот сектор во Република Македонија.

Покрај за изготвување на сметките на текови на финансиски средства помеѓу главните сектори во македонската економија, поврзаноста помеѓу макроекономските сметки авторот ја користи и при презентирањето и примената на *монетарниот модел на Polak* во случајот на Република Македонија. Применувајќи ги четирите равенства од монетарниот модел на Polak на случајот на Република Македонија, кандидатот ја утврдува и ја квантифицира (1) високата меѓузависност во движењата на домашните кредити и бруто домашниот производ, и (2) негативната меѓузависност во движењата на домашните кредити и нето-девизната актива на банкарскиот сектор.

Анализата на методолошките основи и движењата во поодделните макроекономски сметки во Република Македонија, авторот ја користи за изготвување на *сметките на парични текови* помеѓу главните сектори во македонската економија за периодот 2004-2010 година. Со ова се добива нов квалитет на податоци, кои авторот понатаму детално ги анализира. Имено, квантифицирани се салдата на нерамнотежа на ниво на вкупна економија и посебно на ниво на поодделни сектори. Тука се прави и меѓународна компаративна анализа на овие салда, при што се изведуваат соодветни заклучоци. Во рамките на анализата на тековите на финансиски средства помеѓу главните сектори во македонската економија се утврдуваат насоките и се квантифицираат износите кои секој поодделен сектор

(приватен сектор, држава, банкарски сектор и странство) ги дава, односно користи на/од другите сектори

На крајот на овој дел, врз основа на добиените резултати од анализата, кандидатот посочува соодветни конкретни препораки и идни насоки за развој на макроекономските сметки во Република Македонија. Посочените препораки и насоки имаат за цел унапредување на макроекономските сметки и постигнување на поголем степен на нивна интегралност, со што би се зголемил статистичкиот капацитет во земјата и постепено би се создале услови за примена на највисокото ниво на развој на финансиската статистика, како најдетален и најсеопфатен приказ на тековите на финансиски средства помеѓу институционалните сектори во националната економија.

Интегрален дел на докторската дисертација претставуваат и заклучните согледувања во кој се синтетизирани согледувањата и сознанијата кои произлегуваат од теориското, методолошкото и емпириското истражување на проблематиката на интегрираните макроекономски сметки и тековите на финансиски средства помеѓу институционалните сектори во економијата.

Врз основа на горенаведеното образложение, Комисијата ги донесува следниве

Оцена и предлог

Во современите услови на работење, носителите на макроекономските политики се повеќе имаат потреба од располагање со квалитетни, конзистентни и навремени информации и податоци. Дизајнирањето и спроведувањето на квалитетни и конзистентни макроекономски политики е во директна зависност од располагањето со интегрирани и усогласени макроекономски сметки. Докторската дисертација на кандидатот м-р Ѓорѓи Гоцков под наслов: **„Интегрирани макроекономски сметки и случајот на Република Македонија“** обработува актуелна и значајна проблематика поврзана со главните макроекономски сметки кои се изготвуваат во националните економии – национални сметки, меѓународни сметки, монетарни сметки и фискални сметки. Во Република Македонија, проблематиката поврзана со интегрираните макроекономски сметки во постојната литература од областа на економијата е недоволно обработена и елаборирана. Посебно отсуствува литература која детално ги обработува и ги анализира методолошките основи, правила и принципи кои се користат за изготвување на макроекономските сметки. Исто така, за првпат во оваа докторска дисертација се обработуваат тековите на финансиски средства помеѓу институционалните сектори во македонската економија, анализирани низ призмата на поврзаностите помеѓу поодделните макроекономски сметки. Ова е од особено значење, имајќи ги предвид искуствата од последните кризи во развојните пазарни економии кои укажуваат на потреба од посветување на поголемо внимание на секторските биланси и нивната

анализа од аспект на ранливоста и ризиците од појава на системски кризи. Во овој контекст, прашањето за тековите на финансиски средства помеѓу институционалните сектори кое детално го обработува кандидатот, станува исклучително значајно за носителите на макроекономските политики.

Посебна придобивка претставува деталното слаборирање на методолошките основи за изготвување на поодделните макроекономски статистики, со што се влијае во насока на зголемување на аналитичката моќ и подобрување на анализата на макроекономските движења во земјата. Во овој контекст, познавањето и почитувањето на методолошките стандарди, принципи и правила донесени од релевантни меѓународни институции доведува до тоа земјата да располага со квалитетни, релевантни, конзистентни и меѓународно споредливи макроекономски сметки. Интегрираните и усогласените макроекономски сметки најдобро им служат на носителите на политики во процесот на дизајнирање и спроведување на квалитетни и конзистентни макроекономски политики.

Посебен придонес овој труд дава од аспект на збогатување и унапредување на анализата на макроекономските движења во Република Македонија. Унапредувањето се огледа во тоа што анализата на макроекономските нерамнотежи во Република Македонија се врши низ призмата на статистиката на текови на финансиски средства помеѓу институционалните сектори во економијата. Со тоа, за првпат, се утврдуваат и се анализираат должничките/доверителските позиции на главните сектори во македонската економија.

Кандидатот м-р Ѓорѓи Гоцков изработил сеопфатна анализа на макроекономските сметки, од аспект на нивната поврзаност и интегралност, методолошките основи за нивно изготвување и тековите на финансиски средства помеѓу главните институционални сектори во економијата. Притоа, докторската дисертација кандидатот ја обработил методолошки коректно и содржински успеал да опфати релевантни прашања од оваа област. Темата е обработена на концизен начин, при што кандидатот користел релевантна домашна и странска литература. Тоа му овозможило да дојде до одредени релевантни заклучоци и ставови за обработената тема. Презентираната структура на докторската дисертација ја остварува својата основна цел, а тоа е преку сублимирање на извршените анализи на макроекономските сметки од неколку аспекти, да даде следен концепт чии препораки се применливи првенствено од изготвачите на макроекономски сметки и носителите на макроекономски политики во Република Македонија, но и пошироко.

Врз основа на погоре изнесените констатации и оценки за научниот придонес, Комисијата за оценка и одбрана на докторската дисертација под наслов: „Интегрирани макроекономски сметки и случајот на Република Македонија“, поднесена од кандидатот м-р Ѓорѓи Гоцков, заклучува дека кандидатот адекватно владее со истражуваната материја и дека поднесениот труд ги задоволува критериумите за докторска дисертација. Со оглед на тоа, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје:

1. да го прифати извештајот за позитивна оцена на докторската дисертација под наслов: „Интегрирани макроекономски сметки и случајот на Република Македонија“, и
2. да му одобри на кандидатот м-р Ѓорѓи Ѓоцков јавна одбрана на докторската дисертација.

Скопје, 6.10. 2011 год.

**КОМИСИЈА ЗА ОЦЕНА И ОДБРАНА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА**

Проф. д-р Михаил Петковски, с.р.

Проф. д-р Љубе Трпески, с.р.

Проф. д-р Трајко Славески, с.р.

Проф. д-р Ѓоран Петревски, с.р.

Проф. д-р Сашо Косев, с.р.

ПРЕГЛЕД

на пријавена и прифатена тема за изработка на магистерски труд на
Факултетот за драмски уметности во Скопје

Кандидат	Тема	Ментор
Кузман Кузмановски	Карактеристиките на македонските телевизиски серији за деца	Вон.проф.д-р Антонио Митрикески

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „АКЦИИТЕ –ИНСТРУМЕНТ НА ПОРТФОЛИО
МЕНАЏМЕНТОТ”
ОД АВТОРОТ ДОЦ. Д-Р ДИАНА БОШКОВСКА

Со одлука бр. 02-1690/1 од 28.9.2011 на Научниот совет на Економскиот институт во Скопје, донесена на седницата одржана на 26.9.2011 година, определена сум за рецензент на трудот „Акцииите-инструмент на портфолио менаџментот” од доц. д-р Диана Бошковска. По читањето и проучувањето на трудот, до членовите на Научниот совет го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Трудот на доц. д-р Диана Бошковска, насловен како „Акцииите-инструмент на портфолио менаџментот”, е работен според дел од наставната програма по предметот инвестиционен менаџмент кој се изучува на Економскиот институт во Скопје. Трудот е пишуван со цел да претставува учебно помагало кое ќе им помогне на студентите при изучување и подготовка на дел од испитот од овој предмет, а кој поконкретно се однесува на портфолио менаџментот. Но, имајќи го предвид фактот дека има релативно малку објавено научни и стручни трудови од оваа област на македонски јазик, трудот може да има и поширока употреба, особено од компаниите како индивидуални инвеститори, но и од страна на различните видови на институционални инвеститори.

Кратка содржина на трудот

Трудот „Акцииите-инструмент на портфолио менаџментот” има вкупно 266 страници и е поделен во четири глави со кои се покрива дел од содржината на предметот инвестиционен менаџмент кој се изучува на Економскиот институт во Скопје на насоката финансиски менаџмент.

Во првата глава од трудот се обработени финансиските вложувања како дел од вложувањата детерминирани во инвестиционата политика и стратегија на корпорациите. Оттаму, во овој дел од трудот авторката ја истакнува потребата за истражување на проблемите и прашањата од доменот на ефикасноста на финансиските вложувања како дел од целокупната ефикасност на корпорацијата. Со оглед на фактот дека инвестиционата активност е проследена со ризик, авторката во овој дел од трудот особено внимание посветува на ризикот и начините за негово мерење, а сето тоа во функција на диверзификација на портфолиото што претставува основен мотив и цел при финансиските вложувања.

Во втората глава авторката ги истражува современите концепти на портфолио менаџментот, кои за разлика од традиционалниот концепт на портфолио менаџмент, ефикасноста на индивидуалните финансиски средства ја гледаат преку призмата на ефикасност на целокупното портфолио. Преку истражувањето на различните концепти на портфолио менаџмент се согледува и условеноста меѓу приносот и ризикот кај финансиските вложувања според различните стојалишта развиени во литературата за портфолио менаџмент. Авторката во овој дел од трудот ги разработува и моделите за оценка на приносот согласно со нивото на ризик. Поради постоењето на одредени слабости кај сите модели за проценка на приносот, авторката ја истакнува потребата од земањето предвид на ваквите слабости при примената на одделните модели, заради носењето ефикасна инвестициона одлука.

Третата и четвртата глава се посветени на процесот на вреднување на акциите како финансиски средства кои претставуваат најраспространет вид на финансиски средства во досегашниот развој на пазарот на капитал гледано во глобални рамки. Утврдувањето на вистинската вредност на акциите, а со тоа и на самите корпорациите што е во фокусот на интерес на инвеститорите без оглед на тоа дали станува збор за индивидуален или, пак, институционален инвеститор, бара системски приод во анализата и оцената на вредноста на акцијата. Согласно со тоа, авторката преку истражувањето на различните концепти и модели на вреднување на акциите кои се развиени во литературата за корпоративни финансии и портфолио менаџмент ги потенцира клучните варијабли во оцената на вистинската вредност на акциите, како и бројните фактори од екстерна и интерна природа, кои ги детерминираат овие варијабли, а со тоа посредно и вредноста на акцијата, односно вредноста на корпорацијата.

Оцена на трудот

Од содржината на трудот може да се констатира дека доц. д-р Диана Бошковска изработила една заокружена целина од областа на портфолио менаџментот, а која се однесува на вреднувањето на акциите како еден финансиски инструмент најшироко применуван во светската и домашната практика. Евидентен е фактот дека трудот ги покрива сите релевантни подрачја од областа на вреднувањето на акции, а исто така тој е во согласност и со дел од наставната програма по предметот инвестиционен менаџмент. Притоа, преку темелна теоретска обработка на дадената проблематика, трудот дава можност за стекнување поголеми знаења на студентите за вреднувањето на акции, а врз основа на тоа и можност за поуспешна нивна апликативна примена при донесувањето адекватни одлуки било како менаџери во доменот на корпоративните финансии или пак како инвестициони советници, односно портфолио менаџери во нивниот иден професионален ангажман. Авторката материјата во трудот ја презентира на едноставен и разбирлив јазик, притоа задржувајќи го потребното ниво во излагањето. При изработката на трудот авторката користи современа и релевантна литература од оваа област.

Предлог

Имајќи ја предвид разработената тема на трудот „Акциите-инструмент на портфолио менаџментот” од доц. д-р Диана Бошковска, ценам дека тој ќе им биде од корист на студентите при изучувањето на дел од материјата по предметот инвестиционен менаџмент која се однесува на вложувањето во акции. Но, исто така сметам дека трудот ќе биде корисен и за студентите на другите факултети каде што се изучуваат предмети од финансискиот менаџмент. Согласно со тоа му предлагам на Научниот совет на Економскиот институт во Скопје да го одобри објавувањето на трудот како учебно помагало по предметот инвестиционен менаџмент.

Скопје, 30 септември 2011

Рецензент
Проф. д-р Билјана Ангелова с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „АКЦИИТЕ-ИНСТРУМЕНТ НА ПОРТФОЛИО
МЕНАЏМЕНТОТ”
ОД АВТОРОТ ДОЦ. Д-Р ДИАНА БОШКОВСКА

Со одлука бр. 02-1691 /1 од 28.9.2011 година на Научниот совет на Економскиот институт во Скопје, донесена на седницата одржана на 26.9.2011 година, определена сум за рецензент на трудот „Акциите-инструмент на портфолио менаџментот” од доц. д-р Диана Бошковска. По читањето на трудот, до членовите на Научниот совет го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Трудот на доц. д-р Диана Бошковска, под наслов „Акциите-инструмент на портфолио менаџментот”, е пишуван според дел од наставната програма по предметот инвестиционен менаџмент кој се изучува на студиската програма финансиски менаџмент на Економскиот институт во Скопје. Негова цел е да претставува учебно помагало кое ќе им помогне на студентите во изучување и подготовка на испитот на дел од овој предмет. Исто така, трудот можат да го користат и студентите на другите факултети на кои се изучуваат предмети од областа на финансискиот менаџмент. Со оглед на фактот дека има малку објавено трудови на македонски јазик од оваа област, трудот може да има и поширока употреба.

Кратка содржина на трудот

Трудот „Акциите-инструмент на портфолио менаџментот” е напишан на вкупно 266 страници и се состои од четири глави кои покриваат дел од содржината на наставната програма на предметот инвестиционен менаџмент кој се изучува на Економскиот институт во Скопје.

Во првата глава од трудот се истражува потребата и значењето на портфолио менаџментот од аспект на растот и развојот на компаниите. За таа цел, авторката дава осврт на различните видови финансиски средства кои досега се развиени во светската теорија и практика. Поради различниот карактер на одделните финансиски средства, во овој дел од трудот се испитуваат и ефектите од вложувањата во различните финансиски средства врз вредноста на корпорација. Поради комплексниот карактер на овој тип вложувања, авторката ја истакнува потребата за изградба на соодветен системски концепт на управување со овие вложувања, познат под поимот портфолио менаџмент. Оттаму и разработката на одделните фази на процесот на управување со финансиските инвестиции во овој

дел од трудот, чија цел е што е можна поадекватна диверзификација на портфолио, за да се максимизира приносот на вложувања за овој вид средства.

Во втората глава на трудот се разработени различните современи концепти на портфолио менаџментот. Прво, авторката започнува со разработка на модерната портфолио теорија на Хари Марковиц, на која теорија потоа се надоградуваат теоријата на пазарот на капитал и арбитражната теорија на вреднување. Исто така, во овој дел се разработени и теоријата на ефикасен пазар и концептот на бихејвиористичките финансии. Разработката на овие концепти овозможува подобро да се согледаат различните стојалишта кои се развиеле во теоријата за испитување на релацијата меѓу приносот и ризикот од вложување, како и на факторите кои влијаат на односот меѓу приносот и ризикот. Врз основа на овие концепти во теоријата се развиени и соодветни методи за оцена на приносот при соодветно ниво на ризик. Преку разработката на овие модели, авторката во овој дел од трудот ги потенцира предностите, но и слабостите на поодделните модели кои секој аналитичар и инвеститор треба да ги земе предвид заради донесување економски оправдана инвестициона одлука.

Третата и четвртата глава од трудот претставуваат една заокружена целина, бидејќи во нив авторката ја разработува валоризацијата на акциите како најшироко применуван финансиски инструмент како на глобалниот, така и на македонскиот пазар на капитал. Притоа во третата глава се прави осврт на концептите кои постојат во теоријата за валоризација на акциите, како и на различните фази кои се опфатени во самиот процес, со цел да се овозможи подобра валоризација на акциите што претставува и основа за донесување одлука за купување или продажба на конкретна акција. Валоризацијата на акциите се врши со примена на соодветни модели. При проучувањето на моделите за валоризација, авторката акцент става на два типа модели, и тоа: модели базирани на паричниот тек и модели базирани на релативни показатели. Во четвртата глава, анализата на вреднување на акциите авторката ја дополнува со анализата на основните варијабли кои ја детерминираат вистинската вредноста на акциите, како и факторите на влијание врз вредноста на акциите од макро и микроекономска природа.

Оцена на трудот

Врз основа на читањето и проучувањето на трудот се забележува дека доц. д-р Диана Бошковска изработила еден концизен труд од областа на портфолио менаџментот, кој, пред сè, се однесува на еден од видовите на финансиски средства, а тоа се акциите. Современиот пристап во обработката на материјата, научно - стручната основа и практичната ориентација на трудот претставуваат потврда дека ваквиот труд ќе биде од корист за стручните кругови од областа на корпоративните финансии и портфолио менаџментот и за студентите што ја совладуваат оваа област. Верувам дека трудот ќе биде од особен интерес за портфолио менаџерите и инвестиционите советници при донесувањето одлуки за ефикасно вложување на средствата на своите клиенти. Меѓутоа, ценам дека не помало е и неговото значење за корпорациите, посебно за менаџментот од доменот

на корпоративни финансии, при донесувањето одлуки за вложувања во акции на други корпорации, како и за преземање на соодветни мерки за адекватно влијание врз вредноста на акцијата, а со тоа посредно и на вредноста на корпорацијата.

Трудот е пишуван на начин и стил разбирлив за нивото на знаење на студентите, со што е овозможено една мошне комплексна материја да се презентира на едноставен начин што во исто време би ја олеснило подготовката на испитот по предметот инвестиционен менаџмент. Во трудот е користена современа литература и тоа пред сè од странски автори.

Предлог

Врз основа на горенаведените аргументи произлегува дека трудот „Акциите-инструмент на портфолио менаџментот“ од доц. д-р Диана Бошковска ќе им биде од голема помош на студентите при изучувањето на дел од материјата по предметот инвестиционен менаџмент. Оттука му предлагам на Научниот совет на Економскиот институт во Скопје да го одобри објавувањето на трудот како учебно помагало по предметот инвестиционен менаџмент.

Скопје, 30 септември 2011 година

Рецензент

Доц. д-р Климентина Попоска с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
**НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИКОТ "МЕЃУНАРОДЕН МАРКЕТИНГ-
 КОНЦЕПЦИСКИ, СТРАТЕГИСКИ И АКЦИОНИ АСПЕКТИ" ОД АВТОРИТЕ**
ПРОФ. Д-Р ТАТЈАНА ПЕТКОВСКА И ПРОФ. Д-Р ТАТЈАНА ПЕТКОВСКА
МИРЧЕВСКА

Со одлука на Наставно-научниот совет на Економскиот институт во Скопје број 02-1688/1 од 28.9.2011 година, определена сум за рецензент на првото издание на учебникот **Меѓународен маркетинг- концепциски, стратегиски и акциони аспекти** од авторите проф. д-р Татјана Петковска и проф. д-р Татјана Петковска Мирчевска.

По внимателното проучување на доставениот текст, пред членовите на Наставно-научниот совет го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Трудот **Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти**, кој е поднесен од авторите проф. д-р Татјана Петковска и проф. д-р Татјана Петковска Мирчевска, во целост ги разработува предвидените содржини според наставната програма на предметот меѓународен маркетинг, кој како редовен предмет се изучува на вториот циклус универзитетски студии на Економскиот институт во Скопје. Овој труд ќе претставува одлично учебно помагало за студентите, како и модел за водење на маркетинг - активностите на меѓународниот пазар. Во современи услови на сè поголема глобализација на маркетинг - активностите, од големо значење е придонесот на овој труд во науката, како и во деловното работење.

Обемот на ракописот на трудот изнесува 530 страници текст и 200 библиографски единици литература. Притоа е користена најнова литература од странски и домашни автори.

Проблематиката опфатена во трудот е систематизирана во следниве десет глави, и тоа:

- Глава 1. Меѓународниот маркетинг во услови на глобална конкурентност и интернационализација**
- Глава 2. Маркетинг - окружувањето на меѓународниот (глобален) пазар**
- Глава 3. Маркетинг - информации и истражување на странските пазари**
- Глава 4. Меѓународни стратегии за настап на странски пазари**
- Глава 5. Избор на земји и начини за влез на меѓународните пазари**
- Глава 6. Производот како инструмент на меѓународниот маркетинг**
- Глава 7. Цената како инструмент на меѓународниот маркетинг**
- Глава 8. Дистрибуцијата како инструмент на меѓународниот маркетинг**
- Глава 9. Промоцијата како инструмент на меѓународниот маркетинг**
- Глава 10. Стратегиско насочување на меѓународните маркетинг - активности**

Во првата глава со наслов **Меѓународниот маркетинг во услови на глобална конкурентност и интернационализација** се дадени воведни согледувања и дефиниции на концептот на меѓународниот маркетинг во услови на глобална конкуренција и интернационализација. Исто така, преку споредувања на меѓународните и домашните маркетинг активности се утврдени разликите меѓу нив, истакнувајќи ја специфичноста на меѓународниот маркетинг. Понатаму авторите го објаснуваат стратегиското значење на меѓународниот маркетинг.

Втората глава носи наслов **Маркетинг - окружувањето на меѓународниот (глобален) пазар** и дава преглед на анализата на политичките, правните и социо-културните димензии на меѓународното опкружување, како негови основни детерминанти. Притоа, политичките фактори се анализирани од аспект на нивната релевантност, понатаму се разработени индикаторите на политичката нестабилност и политичките ризици, како и начините за премостување на политичките проблеми во меѓународниот маркетинг. И правните фактори се разгледуваат од аспект на нивната релевантност, утврдувајќи ги специфичните правни проблеми во меѓународниот маркетинг и начините за нивно надминување. Покрај релевантноста на социо-културните фактори, во оваа глава се разработуваат и основните елементи на културата, значењето на човекот-личност во меѓународниот маркетинг и определеноста на потрошувачкото однесување од културните фактори.

Третата глава од предметниот труд носи наслов **Маркетинг информации и истражување на странските пазари** и нуди осврт на маркетинг - информативниот систем, неговите карактеристики и составни елементи. Исто така, тука станува збор и за примарните и секундарните податоци и начинот на нивно прибирање. На крај станува збор за компарација меѓу МИС и меѓународниот (глобален) МИС.

Четвртата глава носи наслов **Меѓународни стратегии за настап на странски пазари**, каде што пред сè се објаснети поимот и видовите на стратегии, како стратегија на ниски трошоци, стратегија на диференцијација, стратегија на фокус. Понатаму се елаборирани факторите кои го условуваат развојот на меѓународната маркетинг - стратегија, како и особеностите и развојот на меѓународната маркетинг - стратегија со сите нејзини фази.

Во петтата глава, **Избор на земји и начини за влез на меѓународните пазари**, е обработено пред сè скенирање на ситуацијата во меѓународниот пазар. Потоа можните начини за влез на интернационалниот пазар и стратегиите кои се употребуваат за него. Понатаму, се објаснуваат суштината и целите на извозниот маркетинг како почетна фаза од процесот на интернационализација, како и неговите базични форми. Исто така, се определува и степенот на директност на извозот во овие базични форми. Посебен осврт е даден на партнерските извозни аранжмани и врзаните работи во извозниот маркетинг, разработувајќи ги одделните облици во кои тие се јавуваат. Понатаму се разработува стратегија на производни

вложувања како непосредна интернационализација преку инвестициони варијанти на стратегии на влез.

Во шестата глава е разработена темата **Производот како инструмент на меѓународниот маркетинг** и ги објаснува специфичностите и меѓународната димензија на производот. При настап на меѓународниот пазар треба да се понуди производ кој ќе биде соодветен на потребите и желбите на купувачите на одделните пазари. Во рамките на овој дел се разработуваат белезите на производот во функција на успешен меѓународен маркетинг. Притоа, извршена е споредба на дизајнот на производот во рамки на локалниот и глобалниот пристап. Разработен е и интегралниот и иновативниот пристап за квалитет на производот во меѓународниот маркетинг, како и еколошкиот пристап во унапредувањето на квалитетот на производот. Како посебен, и во современи услови се позначаен белег на производот се издвојува марката (брендот), нудејќи посебен осврт на марката на производот во меѓународниот маркетинг. Во овој дел се објаснува целокупниот процес на бренд – менаџмент, т.е. управувањето со марката, со акцент на стратегиското значење на изборот на името на марката и стратегиските варијанти во употребата на марката во меѓународниот маркетинг. Исто така се разработува и земјата на потекло и нејзиното значење за производот во меѓународниот маркетинг, како и имиџот на производот во меѓународни рамки.

Седмата глава носи наслов **Цената како инструмент на меѓународниот маркетинг**. Цената е уште еден инструмент од маркетинг – миксот кој има значајна улога во меѓународниот маркетинг. Токму поради тоа во овој дел се објаснува пристапот при формирањето на цената и сложеноста и проблемите на овој процес во меѓународниот маркетинг. Цената мора да биде соодветно приспособена на различната куповна моќ и еластичноста на купувачите на различните пазари т.е. претпријатието треба ценовно да се позиционира на странските пазари и да избере соодветна ценовна стратегија. При формирањето на цената во меѓународниот маркетинг влијаат голем број фактори кои се разработени во оваа глава и извршена е анализа на нивната меѓузависност. Овие фактори влијаат врз процесот на одредување на извозните цени и го одредуваат обликот во кој ќе се јават извозните цени. Како посебни облици на цени се разработуваат регуларните цени, дискриминаторните цени, дампинг цените и трансферните цени во меѓународниот маркетинг.

Осмата глава ја разработува дистрибуцијата и носи наслов **Дистрибуцијата како инструмент на меѓународниот маркетинг**, и ги обработува стратегијата и структурата на каналите на дистрибуција во меѓународниот маркетинг, како и нивните детерминанти. Во рамките на стратегиите на каналите на дистрибуција се разработуваат стратегијата на формирање на системи на канали на дистрибуција, стратегијата на пазарен настап преку каналите на дистрибуција во меѓународниот маркетинг, стратегијата на покривање на пазарот и стратегијата на функционирање на каналите на продажба во меѓународниот маркетинг. Притоа меѓународното

дистрибутивно ангажирање може да биде преку независни посредници или во форма на партнерство, а тука се објаснуваат трговските застапништва, големотрговците и малотрговците како најчести облици на трговски посредници што се користат во меѓународниот маркетинг. Понатаму, посебен акцент се става и на значењето и улогата на меѓународната маркетинг логистика.

Деветтата глава носи наслов **Промоцијата како инструмент на меѓународниот маркетинг** и ги истакнува улогата и значењето на промоцијата во меѓународниот маркетинг, разработувајќи ги одделните промотивни облици кои добиваат свое значење во меѓународниот маркетинг. Прво е разработена економската пропаганда како промотивен облик и нејзините специфични карактеристики во меѓународниот маркетинг. Огласувањето претставува многу значаен промотивен инструмент и се разработува неговата улога во меѓународни размери. Со цел да се оствари успешна медиумска покриеност и да се креира ефективна порака, претпријатието треба да изврши правилен избор на пропагандна агенција која има искуство во меѓународниот маркетинг. Во делот за лична продажба посебно внимание се придава на процесот на меѓународно преговарање и неговите одделни фази, како и на принципите кои се неопходни за успешно остварување на овој процес. Во делот за унапредување на продажбата се објаснуваат меѓународните димензии и специфичности на овој промотивен инструмент, со посебен осврт на меѓународните саеми и изложби. Во оваа глава се обработува и примената на промоцијата при креирање на националниот деловен идентитет и национално унапредување на извозот.

Десеттата глава е насловена **Стратегиско насочување на меѓународните маркетинг активности**. Во овој дел се разработуваат и производно - пазарните аспекти на усогласувањето на меѓународните маркетинг инструменти, што како неопходност се јавува при креирање на меѓународниот маркетинг-микс. Исто така, се објаснуваат и основните стратегии што се користат во меѓународниот маркетинг, и тоа стратегија на стандардизација и приспособување во меѓународниот маркетинг. При настапот на странските пазари, претпријатието треба да одлучи дали ќе настапува со стандардизирана или приспособена маркетинг - програма или некаква комбинација помеѓу овие два екстрема. На крајот, се објаснува стратегијата на ценовна и неценовна конкуренција во меѓународниот маркетинг, како и ценовното и неценовното усогласување во однос на побарувачката и во однос на понудата на пазарот.

ОЦЕНА И ПРЕДЛОГ

Авторите на овој труд, проф. д-р Татјана Петковска и проф. д-р Татјана Петковска Мирчевска, разработиле многу актуелна и значајна проблематика, што претставува значаен придонес на теоретската мисла од оваа област, како и на деловната практика во меѓународниот маркетинг. Важноста на овој труд е уште поголема поради тоа што постои недостиг на

учебници од оваа проблематика, особено оние што се наменети за студенти во понапредните степени на студии. Досегашното искуство на авторите во наставата на вториот циклус студии и воопшто, нивната работа во оваа област им овозможила да извршат вистински избор на содржините на трудот и на консултираната литература при подготовката на трудот. Стилот на пишување се карактеризира со концизни реченици, кои јасно ја презентираат идејата и намерата на авторите и ја објаснуваат суштината на конкретното прашање. Кај трудовите кои се пишувани од повеќе автори се јавува проблем на нивелирање на стилот на пишување кое нешто мошне успешно е направено и не се чувствува разлика при преодот од текстот на едниот автор на текстот на другиот автор.

Овој труд на конзистентен и прегледен начин ги обработува најактуелните прашања од областа на меѓународниот маркетинг, расветлувајќи ги специфичностите на маркетинг - активностите при настап на меѓународните пазари. Трудот одлично се надоврзува на досегашните трудови од областа на маркетингот и ја заокружува целината, нудејќи решенија на маркетинг-проблемите кои добиваат меѓународни димензии. Структурата на текстот што се разработува во трудот Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти, прво издание од проф. д-р Татјана Петковска и проф. д-р Татјана Петковска Мирчевска целосно одговара на прифатената предметна програма на предметот меѓународен маркетинг на втор циклус студии на Економскиот институт во Скопје.

Имам чест на Наставно-научниот совет на Економскиот институт во Скопје да му го предложам трудот поднесен од проф. д-р Татјана Петковска и проф. д-р Татјана Петковска Мирчевска да го прифати за публикување како учебник по предметот **Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти, прво издание.**

Скопје, октомври 2011

Рецензент

Проф. д-р Нада Секуловска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
**НА РАКОПИСОТ ЗА УЧЕБНИКОТ "МЕЃУНАРОДЕН МАРКЕТИНГ-
 КОНЦЕПЦИСКИ, СТРАТЕГИСКИ И АКЦИОНИ АСПЕКТИ" ОД АВТОРИТЕ**
ПРОФ. Д-Р ТАТЈАНА ПЕТКОВСКА И ПРОФ. Д-Р ТАТЈАНА ПЕТКОВСКА
МИРЧЕВСКА

Во врска со одлуката на Научниот совет на Економскиот институт од 26.9.2011 година, арх. бр. 02-1689/1 со која сум избран за рецензент на учебникот "Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти" од авторите д-р Татјана Петковска и д-р Татјана Петковска-Мирчевска, го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти, од авторите д-р Татјана Петковска и д-р Татјана Петковска-Мирчевска е наменет за студентите на вториот циклус студии на Економскиот институт и содржински е конципиран според наставната програма предвидена за истоимениот предмет. Трудот опфаќа околу 530 страници (во ракопис) и текстот е проследен со голем број табели, слики и примери од практиката на меѓународниот маркетинг. На почетокот на секоја глава се наведени целите на учењето, а на крајот кратко резиме и прашања за дискусија.

Покрај насловот, авторите наведуваат и поднаслов "концепциски, стратегиски и акциони аспекти", со што, всушност, многу концизно и прецизно ја изразуваат структурата и содржината на делото. Имено, основната структура на учебникот се состои од вовед и три дела кои се сугерирани со поднасловот.

Во воведот авторите го образлагаат значењето и актуелноста на меѓународниот маркетинг, особено во современите услови на зголемена меѓународна конкуренција и сè поприсутните проблеми при настапот на компаниите на странските пазари. Во таквите услови како императив се наметнува познавањето на научните достигнувања во областа на меѓународниот маркетинг, како и користењето на богатото практично искуство на компаниите од земјите со развиени пазарни стопанства. Основната цел на авторите е да ги трансферираат најновите теоретски сознанија за меѓународниот маркетинг и преку соодветни примери од практиката да укажат на широките можности и алтернативни начини за донесување на одлуките од доменот на меѓународниот маркетинг заради успешен настап на странските пазари.

Првиот дел *Концепциски аспекти на меѓународниот маркетинг*, опфаќа 3 глави во кои се обработува значењето на меѓународниот маркетинг како супериорна концепција за дејствување и развој во услови на силна глобална конкуренција и променливо окружување преку перманентните истражувачки активности и воспоставување на маркетинг - информациониот систем.

Во *првата глава* од овој дел, детално се третира потребата од развој на конкурентноста на ниво на компанија и на ниво на земја заради поуспешно

позиционирање на странските пазари, при што особено е потенцирана стратешката улога и значење на меѓународниот маркетинг.

Втората глава е посветена на аспектот на меѓународното окружување без чие познавање не е возможно донесувањето на рационални одлуки. Како највлијателни фактори на окружувањето, авторите ги обработуваат: демографските, правните, политичките, економските, социо-културните и технолошките фактори.

Значењето на информациите и маркетинг - истражувањето е предмет на обработка во *третата глава* од првиот дел. Во тој контекст се презентира модел на истражувачка постапка од три основни етапи: подготвителна, истражувачка и завршна. Во посебни точки се анализираат проблемите кои постојат при истражувањето на меѓународниот пазар, но и можностите кои ги овозможуваат новите техничко-технолошки откритија во поглед на достапноста до потребните податоци и информации.

Вториот дел од учебникот носи наслов *Стратегиски аспекти на меѓународниот маркетинг*. Во *четвртата глава* (прва во овој дел) се третираат стратешките можности што им стојат на располагање на компаниите зависно од нивните можности и степенот на интернационализација, како и од многубројните фактори во окружувањето. Како најприфатлива за развој (формулирање) на маркетинг - стратегија за настап на странските пазари се препорачува постапката од три фази: фаза на анализа на информациите за пазарот, фаза на развивање на меѓународна - маркетинг стратегија и фаза на имплементација на стратегијата.

Една од основните дилеми што стојат пред менаџерите на меѓународниот маркетинг претставува изборот на пазарите (земјите) на кои ќе се настапува и на кој начин, односно каква стратегија да се примени притоа. *Петтата глава* е посветена на елаборирање на начините за проучување и селекција на странските пазари, при што како стратегии за избор на целните пазари се посочени: стратегијата на меѓународна пазарна експанзија, стратегијата на оптимално пазарно учество и стратегијата на пазарно позиционирање во однос на конкуренцијата. Во оваа глава се обработени и стратегиите за влез на компаниите на странските пазари: стратегиите на извозниот маркетинг, стратегиите на кооперативни аранжмани со ино-партнерите и стратегијата на производно вложување во странство.

Во третиот дел, *Акциони аспекти на меѓународниот маркетинг*, се обработуваат прашањата поврзани со инструментите на меѓународниот маркетинг-микс (производ, цена, дистрибуција и промоција) и нивната оптимализација. *Шестата глава* е посветена на значењето и специфичностите на производот како најдинамичен меѓу инструментите на маркетингот. Елаборирани се основните стратегиски варијанти при настапот на странските пазари: приспособување, воведување нов производ, позиционирање итн. Во оваа глава, со право доста детално се третираат пазарните особини на производот кои имаат исклучително значење за однесувањето на потрошувачите и од кои во голема мера зависи успешноста на пазарниот настап на компанијата: квалитетот, дизајнот, марката, имиџот на компанијата и на земјата, продажните и постпродажните услуги итн.

Прашањата поврзани со цените се предмет на обработка во *седмата глава*. Особено внимание е посветено на влијанието на екстерните и интерните фактори што влијаат врз начините на формирање на цените. Се објаснува примената на повеќе стратегии за формирање на цените (ориентирани според трошоците, пазарот и

конкуренцијата) и се сугерира нивно комплементарно користење во случаите кога се работи за поширок асортиман со кој се настапува на странските пазари и кога се работи за настап на поголем број пазарни сегменти.

Во *осмата глава* се третира значењето и специфичностите на дистрибуцијата како инструмент на маркетинг - миксот. Притоа, се анализираат функциите, факторите, стратегиите и структурата на каналите на дистрибуција во меѓународниот маркетинг. Посебно место во оваа глава има третманот на меѓународната трговија на големо и мало, како и активностите, посредниците и инфраструктурата на меѓународната маркетинг - логистика.

Деветтата глава од учебникот се однесува на промоцијата, на која ѝ е посветен најголем простор, со што е потенцирана нејзината значајна улога во остварувањето на комуникацијата на компаниите со потенцијалните деловни партнери и потрошувачи во меѓународното окружување. Авторите ја нагласуваат користа од прифаќање и примена на концептот на интегрирана маркетинг - комуникација што подразбира истовремено и координирано дејствување на повеќе инструменти на меѓународниот промоционен микс. Во продолжение на оваа глава одделно се обработуваат основните карактеристики на инструментите на меѓународниот промоционен микс: економската пропаганда, унапредувањето на продажбата, личната продажба, односите со јавноста, директниот и on-line маркетингот.

Последната, *десетта глава* на трудот на некој начин претставува заклучно заокружување на третираната проблематика со самото тоа што нуди теми од клучно значење за практичната примена на сознанијата стекнати преку проучувањето на претходните содржини. Имено, станува збор за: оптимализацијата на инструментите на меѓународниот маркетинг-микс (со што се постигнуваат најдобри ефекти при настапот на странските пазари), разрешување на дилемата за стандардизација или приспособување кон различните услови (со што се постигнува рационалност) и утврдувањето на баланс меѓу цената и останатите неценовни инструменти на меѓународниот маркетинг-микс (со што се дефинира карактерот и степенот на конкурентност на компанијата и нејзините производи на странските пазари).

*

*

*

Учебникот Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти од авторите д-р Татјана Петковска и д-р Татјана Петковска-Мирчевска обработува исклучително значајна и актуелна проблематика, како од теоретски, така и од практичен аспект. Успешно се презентирани и елаборирани современите теоретски сознанија за областа на меѓународниот маркетинг со користење на актуелна литература од компетентни автори. Освен тоа, забележливо е дека успешната научно и стручно фундирана презентација на предметната проблематика се темели на повеќегодишното искуство на авторите во научноистражувачката и едукативната дејност.

Од извонредно широка лепенка на проблематиката која се третира во рамките на меѓународниот маркетинг во учебникот се опфатени најбитните аспекти без кои е незамислива каква било активност на меѓународниот пазар. Притоа, структурата на трудот се одликува со единство, складност и логичка поврзаност на одделните делови

и одговара на насловот и поднасловот, како и на поставената цел и предмет на обработка. Стилот на пишување се одликува со јасност, разбирливост и лесна читливост, што е последица на продлабоченото познавање на проблематиката од страна на авторите.

Концепциската поставеност и композицијата на трудот ги надминуваат границите на неговата употребна вредност само како учебник, туку презентираат научни сознанија и примери од практиката можат да послужат и како солидна основа за широка примена во дејствувањето на компаниите при настапот на странските пазари. Ова особено и поради фактот што на македонски јазик продукцијата на научни трудови од оваа област е релативно скромна.

Имајќи ги предвид изнесените констатации за квалитетот, актуелноста, оригиналноста и применливоста во теоријата и практиката, со задоволство предлагам учебникот Меѓународен маркетинг - концепциски, стратегиски и акциони аспекти од авторите д-р Татјана Петковска и д-р Татјана Петковска-Мирчевска, да се објави и да стане достапен на стручната и научната јавност во Република Македонија.

Рецензент

Проф. д-р Христо Кусакатов, с.р.

РЕФЕРАТ

**ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНОТО ЗВАЊЕ РЕДОВЕН ПРОФЕСОР
ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ ЕЛЕКТРИЧНИ ЦЕНТРАЛИ И РАЗВОДНИ
ПОСТРОЈКИ НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ
ТЕХНОЛОГИИ ВО СКОПЈЕ**

Наставно-научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, на својата седница одржана на 28.IX 2011 година, со одлуката број 02-2959/4, нè одреди за членови на Рецензентската комисија за избор на еден наставник во наставно-научната област електрични центри и разводни постројки. По прегледот и врз основа на приложената документација, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

На конкурсот објавен во весникот „Дневник“ од 13.IX 2011 година се пријави кандидатот д-р Антон Чаушевски, вонреден професор на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје по предметите од областа електрични центри и разводни постројки.

1. Биографски податоци и образование

Д-р Антон Чаушевски е роден на 31. III 1967 година во Скопје, Р. Македонија. Основно училиште и гимназија завршил во Скопје. Дипломирал во 1991 година на Електротехничкиот факултет во Скопје, на насоката електроенергетика. Како стручен соработник на Институтот за ЕЦРП на Електротехничкиот факултет е вработен од 1.X 1991. Во 1994 година е избран во звањето помлад асистент по предметите од наставно-научната област електрични центри и разводни постројки. Магистерскиот труд го одбранил во декември 1995. По магистрирањето, во 1997 година е избран во звањето асистент во Институтот за електрични центри и разводни постројки, а во 2000 година е преизбран во истото звање. Докторската дисертација со наслов „Аналитичко-нумеричко подобрување на моделите за годишно планирање на производството во сложен електроенергетски систем“, под менторство на проф. д-р Томе Бошевски, ја одбрани на 19 јуни 2001 година. Во звањето доцент е избран во 2002 година, а во звањето вонреден професор е избран во 2007 година. Член е на повеќе здруженија од областа на електроенергетиката, како ЗЕМАК, МАКО-СИГРЕ и IEEE. Активно се служи со англискиот јазик.

2. Наставно-образовна дејност

По изборот во звањето вонреден професор, д-р Антон Чаушевски бил ангажиран во изведувањето на наставата и вежбите по предметите основи на електроенергетика, нуклеарни центри, енергетска ефикасност и околина и експлоатација на електроенергетски објекти, сите на студиите од прв циклус. Наставата на овие предметки се реализирани во согласност со новите трендови на болоњскиот процес. За секој од предметите има подготвено интерни материјали за студентите, како од теоретскиот дел на материјата така и за вежбите по секој од предметите. Со голем ентузијазам и континуиран исклучителен напор, успешно ги извршува сите задолженија и секогаш максимално посветен на студентите.

На магистерските студии од втор циклус, на модулот електроенергетика, д-р Антон Чаушевски бил вклучен во оформувањето на курсевите „Енергетика и околина“, „Оптимална работа на изворот во ЕЕС“ и „Енергетски одржлив развој“, како и за предметот постројки за добивање енергија од биомаса од модулот обновливи извори на енергија.

3. Научноистражувачка и стручна дејност

Кандидатот д-р Антон Чаушевски активно продолжил со научноистражувачката работа и по изборот во звањето вонреден професор. Резултат на неговата интензивна научноистражувачка работа се трудовите приложени во Анексот, сите во периодот во последните пет години како вонреден професор. До изборот во звањето вонреден професор, д-р Антон Чаушевски како автор или коавтор има објавено 54 трудови кои се рецензирани во билтените на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“. Од изборот во звањето вонреден професор до денес, д-р Антон Чаушевски има објавено 42 научноистражувачки труда, од кои во 15 е прв автор (прилог Анекс 2). Според научноистражувачкиот интерес на д-р Антон Чаушевски, научните трудови можат да се сортираат по одделни области.

Најголем дел од трудовите се од областа на електроенергетиката, односно планирање на работата на изворите во сложен електроенергетски систем (ЕЕС). Посебен акцент е ставен на примена на соодветните развиени методи за ЕЕС на Македонија. Трудовите [3], [5], [6], [7], [9], [10], [11], [12], [13], [14], [17], [18], [19], [22], [23], [25], [32], [35] и [39] се резултат на истражувачката работа на д-р Чаушевски во областа на планирање и оптимална работа на хидроенергетски и термоенергетски производни постројки во сложен електроенергетски систем со посебна примена на ЕЕС на Македонија.

Посебен дел од истражувањето на кандидатот е во делот на еколошките последици на оперативна работа на енергетски системи кои користат различни енергетски ресурси. Тука се развиени методите за пресметка и евалуација на ефектите од работа на термоенергетски постројки кои користат фосилни горива (јаглен, мазут и природен гас). Трудовите [1], [4], [15], [24], [26] и [27] третираат проблематика на еколошките последици од работа на разни технологии на производство на електрична енергија.

Обновливите извори на енергија (ОИЕ) се составен дел од енергетскиот развој на секоја земја, така што дел од својот истражувачки опус, кандидатот го посветил на примена на технологиите на ОИЕ во комбинација со конвенционални извори на енергија во ЕЕС. Во трудовите [21], [28], [29], [30], [31], [33], [34], [36], [37], [38], [40], [41] и [42] се дадени анализите и резултатите од неговите истражувања на примена на ОИЕ како ветерни центри и хидроелектрични центри во ЕЕС.

Трудовите [2], [8] и [20] се резултат на истражувањата во соработката со колегите од Институтот „Јозеф Стефан“ од Љубљана од областа на доверливост на енергетски постројки.

4. Учество во научноистражувачки и стручни проекти

Како што може да се проследи од Анексот, во изминатиов период кандидатот д-р Антон Чаушевски бил ментор на 6 магистерски трудови и на една докторска дисертација, како и член на комисији за одбрана на 15 магистерски и на 5 докторски тези. Исто така бил активно вклучен во подготвување и реализација на голем број научноистражувачки и стручни проекти. Бил учесник во 2 меѓународни проекта од кои еден во програмата ТЕМПУС и вториот билатерален, како и на 2 национални научноистражувачки проекта.

5. Стручно-апликативна дејност

Стручно-апликативната дејност на д-р Антон Чаушевски по изборот во звањето вонреден професор се одвивала на неколку полиња. Има учествувано во четири студии во делот на развој на енергетскиот сектор во Македонија. Во рамките на активностите на Факултетот за електротехника и информациски технологии од 2008 година е раководител на Лабораторијата по релејна заштита и член е на повеќе факултетски комисији (Комисија за упис на студенти на додипломски студии од 2007 до 2010), како и на комисији за избор во звање.

Во изминатиов период кандидатот активно учествувал во подготвувањето на три меѓународни проекти и три национални проекти. Остварил 6 кратки студиски престои до 1 месец на реномирани научни институции од Европа.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Следејќи ја наставно-образовната, научноистражувачката и стручната дејност на кандидатот, и ценејќи ги покажаните резултати, може да се заклучи дека д-р Антон Чаушевски во периодот од изборот во наставно-научно звање вонреден професор остварил богата активност во сите три дејности и постигнал значајни резултати.

Во својата досегашна работа, кандидатот д-р Антон Чаушевски успешно и квалитетно ги извршува наставно-педагошките задачи по повеќе предмети, и секогаш е коректен кон студентите при што настојува максимално да ги пренесе сопствените знаења и искуства. Со новата наставна програма на додипломските студии на модулот електроенергетика и управување има оформено четири наставни дисциплини, и вовеле четири нови наставни содржини за студиите од втор циклус.

Исто така е автор или коавтор на повеќе научни и стручни трудови од областа на електроенергетиката објавени во списанија, зборници на симпозиуми и советувања во земјата и во странство. Само во периодот од изборот во звањето вонреден професор до денес, д-р Антон Чаушевски бил автор или коавтор на 42 труда. Учествовал на повеќе домашни и странски проекти и студии со што веќе е оформен во солиден истражувач. Посетувал и активно учествувал на повеќе научни и стручни семинари и едукативни работилници, со што настојува секогаш да биде во тек со достигнувањата во својата научноистражувачка област, со што дава придонес во научните достигнувања од областа на неговата научноистражувачка работа.

Врз основа на претходно изнесеното, како и врз основа на податоците дадени во прилог кон овој извештај, Рецензентската комисија констатира дека д-р Антон Чаушевски во целост ги исполнува условите за избор во звањето во кое конкурира, пропишани со Законот за високото образование и Правилникот за критериумите за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на УКИМ во Скопје. Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје да донесе предлог-одлука за избор на д-р Антон Чаушевски во наставно-научното звање редовен професор по предметите од областа електрични централи и разводни постројки, како и да ја проследи до Сенатот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ на усвојување.

Рецензентска комисија

1. Акад. проф. д-р Томе Бошевски, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Мито Златаноски, член, с.р.
3. Проф. д-р Вангел Фуштик, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: **Антон Симо Чаушевски**
(име, татково име и презиме)

Институција: **Факултет за електротехника и информациски технологии - Скопје**
(назив на факултетот/институтот)

Научна област: **електрични центри и разводни постројки**

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

	Назив на активност	Поени
1	Одржување на настава (прв циклус студии)	32,4
	Основи на електроенергетика (3 ч.), летен 2006/07	1,8
	Експлоатација на ЕЕ објекти (3 ч.), летен 2006/07	1,8
	Енергетска ефикасност и околина (3 ч.), зимски 2007/08	1,8
	Нуклеарни центри (3 ч.), зимски 2007/08	1,8
	Основи на електроенергетика (3 ч.), летен 2007/08	1,8
	Експлоатација на ЕЕ објекти (3 ч.), летен 2007/08	1,8
	Енергетска ефикасност и околина (3 ч.), зимски 2008/09	1,8
	Нуклеарни центри (3 ч.), зимски 2008/09	1,8
	Основи на електроенергетика (3 ч.), летен 2008/09	1,8
	Експлоатација на ЕЕ објекти (3 ч.), летен 2008/09	1,8
	Енергетска ефикасност и околина (3 ч.), зимски 2009/10	1,8
	Нуклеарни центри (3 ч.), зимски 2009/10	1,8
	Основи на електроенергетика (3 ч.), летен 2009/10	1,8
	Експлоатација на ЕЕ објекти (3 ч.), летен 2009/10	1,8
	Енергетска ефикасност и околина (3 ч.), зимски 2010/11	1,8
	Нуклеарни центри (3 ч.), зимски 2010/11	1,8
	Основи на електроенергетика (3 ч.), летен 2010/11	1,8
	Експлоатација на ЕЕ објекти (3 ч.), летен 2010/11	1,8
2	Одржување на вежби (прв циклус студии)	10,8
	Основи на електроенергетика (2 ч.), летен 2006/07	0,9
	Експлоатација на ЕЕ објекти (2 ч.), летен 2006/07	0,9
	Примена на дигитална заштита (1+1=2ч.), летен 2006/07	0,9
	Енергетска ефикасност и околина (1+1=2ч.), зимски 2007/08	0,9
	Нуклеарни центри (1+1=2ч.), зимски 2007/08	0,9
	Основи на електроенергетика (2 ч.), летен 2007/08	0,9
	Експлоатација на ЕЕ објекти (2 ч.), летен 2007/08	0,9
	Примена на дигитална заштита (1+1=2ч.), летен 2007/08	0,9
	Енергетска ефикасност и околина (1+1=2ч.), зимски 2008/09	0,9
	Нуклеарни центри (1+1=2ч.), зимски 2008/09	0,9
	Основи на електроенергетика (2 ч.), летен 2008/09	0,9
	Експлоатација на ЕЕ објекти (2 ч.), летен 2008/09	0,9
3	Одржување на консултации (прв циклус студии)	1,024
	Летен 2006/07 (42 студ.) и зимски 2007/08 (51)	0,186

	Летен 2007/08 (55 студ.) и зимски 2008/09 (57)	0,224
	Летен 2008/09 (60 студ.) и зимски 2009/10 (61)	0,242
	Летен 2009/10 (54 студ.) и зимски 2010/11 (83)	0,274
	Летен 2010/11 (49)	0,098
4	Одржување на настава (втор циклус студии)	31,666
	Оптимална работа на изворите во ЕЕС	2,25
	Влијание на ЕЕ објекти врз околината, стара програма 2007/08	2,25
	консултации (12 студента)	0,024
	Енергетика и околина (3 ч.), зимски 2008/09	2,250
	Оптимална работа на изворите во ЕЕС (3 ч.), зимски 2008/09	2,250
	Енергетски одржлив развој (3 ч.), летен 2008/09	2,250
	Постројки за добивање енергија од биомаса (3 ч.), летен 2008/09	2,250
	консултации (32 студента)	0,036
	Енергетика и околина (3 ч.), зимски 2009/10	2,25
	Оптимална работа на изворите во ЕЕС (3 ч.), зимски 2009/10	2,25
	Енергетски одржлив развој (3 ч.), летен 2009/10	2,25
	Постројки за добивање енергија од биомаса (3 ч.), летен 2009/10	2,25
	консултации (32 студента)	0,042
	Енергетика и околина (3 ч.), зимски 2010/11	2,25
	Оптимална работа на изворите во ЕЕС (3 ч.), зимски 2010/11	2,25
	Енергетски одржлив развој (3 ч.), летен 2010/11	2,25
	Постројки за добивање енергија од биомаса (3 ч.), летен 2010/11	2,25
	консултации (32 студента)	0,064
5	Настава во летни школи и работилници	4
	Учесник во работилници организирани од Фондацијата Willy Brant и ФЕИТ: „Кјото протоколот и негова имплементација“, ФЕИТ, јуни 2007, „Искористување на биомасите во енергетски цели“, ФЕИТ, јуни 2008, „Технички и економски аспекти на искористување на ОИЕ“, ФЕИТ, ноември 2008, „Renewable energy - a necessary alternative for the part of the potential conventional energy sources“, ФЕИТ, ноември 2009.	4
6	Ментор на дипломска работа (21)	4,2
7	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа (43)	4,3
8	Член на комисија за оцена или одбрана на магистерски труд (15)	15,0
9	Член на комисија за оцена или одбрана на докторска дисертација труд (5)	10,0
10	Пакет материјали за одреден предмет – основи на електроенергетика, експлоатација на ЕЕ објекти, нуклеарни центри и енергетска ефикасност и околина	4
11	Power System Stability, 2009 (коавтор, предавања подготвени во рамките на TEMPUS - проект Tempus Project No: CD_JEP-41085-2006 JOINT ADVANCED DOCTORAL DEGREE IN ENERGY SYSTEMS (JADES))	3
	ВКУПНО	120,390

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

	Назив на активноста	Поени
1	Ментор на докторска дисертација (1)	4
2	Ментор на магистерска работа (6)	12
3	Раководител на меѓународен проект (1) билатерален со Словенија од МОН, Evaluation of existing and future generation in small electric power systems considering economic analysis and environmental impacts	9
4	Учесник во меѓународен научен проект	10
5	Tempus Project No: CD_JEP-41085-2006JOINT ADVANCED DOCTORAL DEGREE IN ENERGY SYSTEMS (JADES)	5
	Раководител на меѓународен проект (1) билатерален со Словенија од МОН, Evaluation of existing and future generation in small electric power systems considering economic analysis and environmental impacts	5
	Учесник во национален научен проект	6
	Развојно-истражувачки проект софинансиран од МОН „Оптимална работа на изворите во електроенергетскиот систем на Македонија“, раководител: Томе Бошевски, 2007-2009.	3
	Развојно-истражувачки проект софинансиран од МОН „Синхронизирана работа на нуклеарна централа со реверзибилна хидроцентрала“, раководител: Томе Бошевски, 2011.	3
6	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтно научно/стручно списание со меѓународен уредувачки одбор [1] A, Volkanovski, B Mavko, T Bosevski, A, Causevski, M, Cepin; Genetic algorithm optimisation of the maintenance scheduling of generating units in a power system, ELSEVIER Reliability Engineering and System Safety, 2007.	10,08 5,04
	[3] V, Taseska, N, Markovska, A, Causevski, T Bosevski, J, Pop-Jordanov; GHG emissions reduction in a power system predominantly based on lignite, International Journal of ENERGY ELSEVIER, May 20102009, pp. 329-339.	5,04
7	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно/стручно списание	1,8
	[2] Антон Чаушевски, Томе Бошевски; Улогата на хидроцентралите Чебрен и Галиште во ЕЕС на Македонија, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА Vol, 70, год, 17/2009, pp 6-16.	1,8
8	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор	51,9
	[4] D, Kancev, A, Causevski, M, Cepin, A, Volkanovski;; Application of Probabilistic Safety Assessment for Macedonian Electric Power System, Nuclear Energy for New Europe, 10-13 September 2007, Portoroz, Slovenia.	1,8
	[8] Anton Causevski, Tome Bosevski; Environmental Impacts from Power Generation System in Macedonia, BALWOIS Conference, Ohrid, 27-31 May 2008.	2,7
	[9] Anton Causevski, Dragan Minovski ; Development of Power Generation System in Macedonia with the Environmental Impacts, 8th International Conference on Control of Power Systems '08, 10-13 June 2008, Strbske Pleso, Slovakia.	2,7
	[10] Dragan Minovski, Anton Causevski; Operation of hydro and thermal power plants in a complex power system, 8th International Conference on Control of Power Systems '08, 10-13 June 2008, Strbske Pleso, Slovakia.	2,7
	[18] F, Janicek, D, Minovski, A, Causevski, E, Krondiak; Distributed Generation and Renewable Energy Sources in Republic of Macedonia, ELMA 2008, 16-18 October 2008, Sofia, Bulgaria.	2,4

	[19] <u>Anton Causevski</u> , Sofija Nikolova; Modeling the Reversible Hydro Power Plant in a Power System, 8 International Conference Energetika – Ekologija – Ekonomija '09, 27, – 29, may 2009 Nový Smokovec, Slovakia.	2,7
	[20] Sofija Nikolova, <u>Anton Causevski</u> ; Environmental Impacts of Thermal Power Plants Operation, 8 International Conference Energetika – Ekologija – Ekonomija '09, 27, – 29, may 2009 Nový Smokovec, Slovakia.	2,7
	[21] Sofija Nikolova, Atanas Iliev, <u>Anton Causevski</u> ; Short Term Prediction of Energy Generated by a single wind turbine, 8 International Conference Energetika – Ekologija – Ekonomija '09, 27, – 29, may 2009 Nový Smokovec, Slovakia.	2,4
	[26] V. Taseska, N. Markovska, <u>A. Causevski</u> , T. Bosevski, J. Pop-Jordanov; GHG Emissions Reduction in a Power System Predominantly Based on Lignite, 5th Dubrovnik Conference on Sustainable Development of Energy Water and Environment Systems, September 29 - October 3 2009, Dubrovnik, Croatia.	1,8
	[27] <u>Causevski, A.</u> , Sovreski, Z., Nikolova, S., Minovski, D.; Economical Analysis of Ecological Impacts From Thermal Power Plants, 9th International Conference Energetika – Ekologija – Ekonomija 2010, 18, – 20, may 2010 Tatranske Matliare, Slovakia.	1,8
	[28] <u>Causevski, A.</u> , Stambolic T., Nikolova, S.; Contribution of Small HPP for Water Supply Companies, 1st International Conference Renewable Energy Sources, 18, – 20, may 2010, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,4
	[29] <u>Causevski, A.</u> , Nikolova, S.; Voltage Control Technique of Wind Farms Consisted of Variable-Speed Wind Turbines with Doubly-Fed Induction Generator, 9th International Conference CONTROL OF POWER SYSTEMS, 18, – 20, may 2010, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,7
	[30] Nikolova, S., <u>Causevski, A.</u> ; Optimum Operation Strategy for Hybrid Energy System, 1st International Conference Renewable Energy Sources, 18, – 20, may 2010, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,7
	[31] Nikolova, S., <u>Causevski, A.</u> ; Generation Scheduling with Wind-Hydro-Thermal Power System, 1st International Conference Renewable Energy Sources, 18, – 20, may 2010, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,7
	[32] <u>Anton Causevski</u> , Sofija Nikolova; Contribution of Hydro Potential in Macedonian Power System, 4th International Scientific Conference BALWOIS 2010, 25 – 29 May 2010 Ohrid, Macedonia.	2,7
	[33] <u>Anton Causevski</u> , Tomislav Stambolic, Sofija Nikolova; Energy Valorization of the Hydro Potential For Water Supply Companies 4th International Scientific Conference BALWOIS 2010, 25 – 29 May 2010 Ohrid, Macedonia.	2,4
	[34] Sofija Nikolova, <u>Anton Causevski</u> ; Vulnerability of Renewable Energy Production to Climate Change, 4th International Scientific Conference BALWOIS 2010, 25 – 29 May 2010 Ohrid, Macedonia.	2,7
	[39] Nikolova, S., <u>Causevski, A.</u> ; Optimal operation of conventional power plants in power system with integrated wind power plant, 2nd International Conference Renewable Energy Sources, 7 – 9 June 2011, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,7
	[40] Angelovski J., Nikolova, S., <u>Causevski, A.</u> ; Contribution of energy efficiency and renewable for power system in Macedonia, 2nd International Conference Renewable Energy Sources, 7 – 9 June 2011, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,4
	[41] Georgiev M, Georgiev F., <u>Causevski, A.</u> ; Power supply hybrid systems for small consumers, 2nd International Conference Renewable Energy Sources, 7 – 9 June 2011, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,4
	[42] Georgiev F, Georgiev M., Nikolova S., <u>Causevski, A.</u> ; Wind potential for electricity production, 2nd International Conference Renewable Energy Sources, 7 – 9 June 2011, Tatranske Matliare, Slovakia.	2,4
9	Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир	30,4
	[5] Е. Bekiri, <u>А. Чаушевски</u> ; Енергетска ефикасност и придобивки од реконструкцијата на ХЕЦ Вруток, 7-9 октомври, 2007, Охрид, Македонија.	1,8

	[6] Д. Миновски, <u>А. Чаушевски</u> ; Компарација на искористеноста на хидропотенцијалот за енергетски потреби во Р. Словачка и Р. Македонија, 7-9 октомври, 2007, Охрид, Македонија.	1,8
	[7] <u>А. Causevski</u> , T. Bosevski; Operation of TPP Negotino in Case of Significant Electricity Import in Macedonian Electric Power System, Macedonian-Ukraine Conference organised by MANU, 18 September 2007, Bitola, Macedonia.	1,8
	[11] Tome Bosevski, <u>Anton Causevski</u> ; The Role of the Hydro Power Plants of the Crna River in the Macedonian Power System, Ukrainian – Macedonian Conference, 4-8 June 2008, Odessa, Ukraine.	1,8
	[12] <u>Антон Чаушевски</u> , Томе Бошевски; Улога на ТЕЦ Неготино во ЕЕС на Македонија, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2008, ЗЕМАК, 9-11 октомври 2008, Охрид.	1,8
	[13] <u>Антон Чаушевски</u> , Томе Бошевски; Улогата на хидроцентралите Чебрен и Галиште во ЕЕС на Македонија, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2008, ЗЕМАК, 9-11 октомври 2008, Охрид.	1,8
	[14] Блаже Ѓоргиев, <u>Антон Чаушевски</u> , Атанас Илиев; Концентрација на загадување од ТЕЦ во Македонија, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2008, ЗЕМАК, 9-11 октомври 2008, Охрид.	1,6
	[15] Софија Николова, <u>Антон Чаушевски</u> , Атанас Илиев; Атмосферска емисија од термоенергетските постројки во Македонија, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2008, ЗЕМАК, 9-11 октомври 2008, Охрид.	1,6
	[16] Софија Николова, Атанас Илиев, <u>Антон Чаушевски</u> ; Избор на структура на компоненти во микромрежа со обновливи извори на енергија според критериумот на најмали трошоци, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2008, ЗЕМАК, 9-11 октомври 2008, Охрид.	1,6
	[17] Софија Николова, Атанас Илиев, <u>Антон Чаушевски</u> ; Метод за определување на производните трошоци во когенеративна постројка, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2008, ЗЕМАК, 9-11 октомври 2008, Охрид.	1,6
	[22] <u>Антон Чаушевски</u> , Томе Бошевски; Енергетски придонес од изградбата на акумулацијата Луково Поле, Меѓународна конференција МАКО CIGRE, Охрид, 4-6 октомври 2009.	1,8
	[23] <u>Антон Чаушевски</u> , Томе Бошевски; Моделирање на работата на реверзибилни хидроцентрали во електроенергетски систем, Меѓународна конференција МАКО CIGRE, Охрид, 4-6 октомври 2009.	1,8
	[24] <u>Антон Чаушевски</u> , Златко Соврески, Софија Николова; Споредба на пресметковните и мерените резултати на емисија на полутанти за ТЕЦ Битола, Меѓународна конференција МАКО CIGRE, Охрид, 4-6 октомври 2009.	1,6
	[25] Франтишек Јаничек, Драган Миновски, Игор Шулич, <u>Антон Чаушевски</u> ; Модел на отворен пазар на сервисни служби и регулациона енергија во Република Македонија, Меѓународна конференција МАКО CIGRE, Охрид, 4-6 октомври 2009.	1,2
	[35] <u>Антон Чаушевски</u> , Томе Бошевски; Регулациони ефекти од ветерни електрани во ЕЕС на Македонија, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2010, ЗЕМАК, 7-9 октомври 2010 Охрид.	1,8
	[36] Марјан Георгиев, <u>Антон Чаушевски</u> , Софија Николова; Подобрување на енергетската ефикасност кај автономни потрошувачки системи со мала моќност, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2010, ЗЕМАК, 7-9 октомври 2010 Охрид.	1,6
	[37] Златко Соврески, <u>Антон Чаушевски</u> , Софија Николова; Економско вреднување на еколошките влијанија од термоенергетски постројки, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2010, ЗЕМАК, 7-9 октомври 2010 Охрид.	1,6
	[38] Софија Николова, <u>Антон Чаушевски</u> ; Оптимална работа на конвенционални електрани во ЕЕС со интегрирани капацитети на ОИЕ, Меѓународно советување ЕНЕРГЕТИКА 2010, ЗЕМАК, 7-9 октомври 2010 Охрид.	1,8
10	Учество на научен/стручен собир со реферат (8)	8
	ВКУПНО	146,2

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

	Назив на активнoста	Поени
1	Студија	4
	Учесник во Студијата за стратегија на развој на енергетиката во Македонија во периодот 2008-2020 со визија до 2030, носител МАНУ, ноември 2009.	1
	Учесник во Базна студија за обновливи извори на енергија во Македонија, носител МАНУ, ноември 2009.	1
	Учесник во студијата: Национална стратегија за намалување на GHG емисиите" Енергетски сектор, Macedonia's GHG Inventory, Summary, носител МАНУ.	1
	Учесник во Студија за изградба на мали ХЕЦ на хидросистемот Студенчица, 2008.	1
2	Студиски престој во странство - до три месеци (6 престои): • 2nd INTERNATIONAL ADVANCED COURSE on RENEWABLE ENERGIES: Resource assessment, Data processing, Feasibility studies, Interpretation, Design and Applications May 21-30, 2007, Istanbul, Turkey, • First Meeting of NCP and FP7 Contacts For Euratom, 20 Sep, 2007, Brussels, Belgium • Workshop on Organisational Models and Tools for Optimised maintenance programs at Nuclear Power Plants, JRC Institute for Energy, 6-7 Dec, 2007, Petten, The Netherlands • Enlargement & Integration Workshop on Energy Security and Climate Changes, Organized by the JRC - IE, 30 September - 1 October 2010, Crowne Plaza Hotel, Amsterdam, The Netherlands • Workshop on Socio-economic assessment of climate change impacts, organized by UNDP, 8-10 November 2010, Bratislava, Slovak Republic • Workshop on NUCL-EU and NCP Euratom Meeting, organized by APRI Italy, 13-14 December 2010, Warsaw, Poland	3 =6*0,5
3	Раководител на внатрешна организациска единица - раководител на лабораторија за релејна заштита	3
4	Изготвување и пријавување на научен/ образовен национален проект носител (3)	3
5	Изготвување и пријавување на научен/ образовен меѓународен проект носител (1)	3
	Соработник (1)	2
5	Член на факултетска комисија за упис на студенти (4)	1 2
6	Член на комисија за избор во звање (Софија Николова Поцева)	4*0,5 0,2
ВКУПНО		18,20

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	120,39
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	146,18
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	18,20
	284,77

Членови на Комисијата

1. Акад. проф. д-р Томе Бошевски, претседател, с.р.
2. Проф. д-р Мито Златаноски, член, с.р
3. Проф. д-р Вангел Фуштиќ, член, с.р

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ПОМЛАД АСИСТЕНТ ПО ПРЕДМЕТИТЕ ОД НАСТАВНО-
НАУЧНАТА ОБЛАСТ КОМПЈУТЕРСКА ТЕХНИКА И ИНФОРМАТИКА НА
ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ
ВО СКОПЈЕ

Со одлука бр. 02-2959/8 на Наставно-научниот совет на факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, донесена на седницата одржана на 28. IX 2011 година, одредени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на помлад асистент, кој се избира на 2 години. На конкурсот објавен во весникот "Дневник" на 15. IX 2011 година, се јави еден кандидат. По проучувањето на доставените материјали, Комисијата го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Данијела Јакимовска е родена на 22. VII 1985 година во Ниш. По завршувањето на основното образование се запишала во ДСУ Гимназијата „Никола Карев“ во Скопје, природно-математичка насока. Средното образование го завршила со одличен успех 5,00. Учествовала на училишни, градски и републички натпревари, на кои добила повеќе награди и признанија. Прогласена е за еден од десетте најдобри ученици во Гимназијата и е номинирана за првенец на генерацијата.

По завршувањето на средното образование, во 2004 година, се запишала на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, на насоката ИКИ. За време на студирањето постигнала извонреден успех во сите студиски години, за што добила поголем број награди и дипломи. Во текот на студирањето учествовала во реализацијата на неколку проекти. Дипломирала во септември 2009 година, со просечен успех 10,00, како една од најдобрите студенти во својата генерација.

Во периодот од март 2008 до јануари 2009 работела како демонстратор за лабораториски вежби на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје. Во февруари 2009 година е избрана како демонстратор избран на ННС на Институтот за компјутерска техника и информатика на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје. По изборот за демонстратор одржувала аудиториски и лабораториски вежби по предметите логички кола и дискретни автомати, компјутерски архитектури, компјутерски компоненти и периферии, современи процесорски архитектури, компјутерски мрежи, лабораториски вежби по микропроцесорски системи.

Научни трудови

По изборот за демонстратор ги објавила следниве трудови:

- [1] **D. Jakimovska**, G. Dokoski, A. Tentov, M. Kalendar, "Network processors: evolution and trends", IXth National Conference with International Participation, 26-29 September 2009, Ohrid, R. Macedonia, Pages: IE2-4

Во овој труд е дадена анализа на карактеристиките на современите мрежни процесори и прикажани се светските трендови во ова многу значајно и атрактивно подрачје.

- [2] Marija Kalendar, Aristotel Tentov, **Danijela Jakimovska**, Goce Dokoski, "A Novel Flow Based Approach In Routing Decision Mechanism", Proc. of 3rd IASTED Multi-Conference on Automation, Control, and Information Technology (ACIT2010), 15-18 June 2010, Novosibirsk, Russia, pages: 158-163.

Во овој труд е претставен нов предлог за промена на механизмот за рутирањето со интервенција во текот на пакетната комуникација помеѓу рутерите, со цел да се овозможи побрза работа на рутерите во повеќегигабитните мрежи од следна генерација.

- [3] Marija Kalendar, Aristotel Tentov, **Danijela Jakimovska**, Goce Dokoski, "Modified IP Routing Process, Supported By New Network Processor Architecture", Proc. of ETRAN 2010, 54th Conference for Electronics, Telecommunication, Computers, Automatic control and Nuclear engineering, 7-11 June, Donji Milanovac, R. Serbia, pp. RT4.4 (RT3.7-1-4)

Во овој труд е прикажан нов протокол за IP-рутирање. Дополнително, за поддршка на предложениот протокол, проектиран е процесор со специјална за таа намена архитектура.

- [4] Kalendar Marija, **Jakimovska Danijela**, Tentov Aristotel, Dokoski Goce, "Advanced Routing Concept Performance Analysis", Proc. of XVIII Telecommunications Forum – TELFOR 2010, 23-25 November, Belgrade, R. Serbia, pp. 139-142 (2.8).

Во овој труд е дадена анализа на перформансите на протоколот за рутирање предложен во претходната статија. Од анализата произлегува дека предложениот протокол има значително подобри перформанси од постојните протоколи за рутирање во поглед на времето потребно за опслужување на влезните мрежни пакети, како и во однос на обемот на максималниот број на мрежни пакети што можат да се опслужат во единица време.

- [5] **Jakimovska Danijela**, Dokoski Goce, Kalendar Marija, Tentov Aristotel, "Design and HDL Implementation of Original 64-bit network Processor Core", Proc. of XVIII Telecommunications Forum – TELFOR 2010, 23-25 November, Belgrade, R. Serbia, pp. 155-158 (2.12).

Во овој труд е прикажана внатрешната архитектура и реализацијата на сосема ново 64-битно јадро на мрежен процесор.

- [6] Marija Kalendar, **Danijela Jakimovska**, Goce Dokoski, Aristotel Tentov, "Advanced Routing Concept Supported by a Novel Processor Architecture" VIII Industrial Symposium on Industrial Electronics, INDEL 2010, 4-6 November, Banja Luka, BiH, pp. (TO-09A-2).

Во овој труд е претставен нов рутирачки протокол, дополнително поддржан со нов концепт на мрежен процесор.

- [7] **Danijela Jakimovska**, Goce Dokoski, Marija Kalendar, Aristotel Tentov, "Network Processor Architecture Design for Multi-Gigabit Networks", VIII Industrial Symposium on Industrial Electronics, INDEL 2010, 4-6 November, Banja Luka, BiH, pp. (TO-09A-3).

Во овој труд е прикажан дизајн на оригинална архитектура на мрежен процесор за повеќе-гигабитни мрежи од следната генерација.

- [8] Marija Kalendar, **Danijela Jakimovska**, Aristotel Tentov, Goce Dokoski, "Novel Processor Architecture for Modified Advanced Routing in NGN", 26th ACM Symposium On Applied Computing, ACM SAC 2011, 21-24 March, Taichung, Taiwan, pp. 483-488.

Во овој труд е предложена сосема нова процесорска архитектура која што би се применувала за рутирање во брзи мрежи од следната генерација.

- [9] **D. Jakimovska**, A. Tentov, S. Gjorgjieska, G. Dokoski, M. Kalendar, "Performance Estimation of Novel 32-bit and 64-bit RISC based Network Processor Cores", Cyber Journals: Multidisciplinary Journals in Science and Technology, Journal of Selected Areas in Telecommunications (JSAT), May Edition, 2011 pp. 28-40.

Во овој труд е дадена анализата на перформанси на новопредложени архитектури на 32-битни и 64-битни процесорски јадра.

Учество во научноистражувачки проекти по последниот избор

- [1] A. Tentov, M. Kalendar, **D. Jakimovska**, et al., "Routing And Traffic control In Next Generation COMputer NETworks" (RATING COMNET), Факултет за електротехника и информациски технологии, Скопје, 2010-2012.

Проектот се занимава со развој на протоколи за рутирање и на процесорски архитектури за нивна поддршка во компјутерските мрежи од следна генерација.

- [2] R. Kraemer, M. Stojchev, J. Kjoshev, A. Tentov, M. Kalendar, **D. Jakimovska**, "Embeded Systems Design", DAAD, 2009-2011.

Во проектот се разработуваат и проектираат процесорски архитектури за системи со посебна намена.

Одлично ги познава и ги употребува англискиот и германскиот јазик.

ЗАКЛУЧОК

Од претходно изнесеното може да се заклучи дека станува збор за исклучително квалитетен кандидат.

Земајќи ја предвид развојната кадровска политика на Институтот за компјутерска техника и информатика и фактот дека конкурсот е распишан за помлад асистент, за период од 2 години, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии да ја избере кандидатката:

1. Данијела Јакимовска,

во звањето помлад асистент на наставно-научната област компјутерска техника и информатика.

Комисија

1. Проф. д-р Аристотел Тентов,
2. Доц. д-р Катерина Ралева,
3. Доц. д-р Марија Календар,

истегнување, испитување на притисок, испитување на свиткување, испитување на торзија. Даден е преглед и на *динамичките испитувања* (испитување со променливи оптоварувања, испитување на жилавост). Заради природата на испитувањата (статички и динамички), посебна тематска целина е посветена на испитување на тврдината. За секое од наведените испитувања авторот ги наведува и соодветните релевантни стандарди.

Третото поглавје дава сосема краток приказ на некои од постапките за дефинирање на *технолошките особини на металите*. Во таа смисла се опфатени само постапките на испитување на свиткување (2 стр.) (сега како технолошко испитување) и постапката за проценка на својствата на металите во однос на способноста за длабоко извлекување (4 стр.).

Предмет на интерес во четвртото поглавје е испитување на физичките својства на металите - *физичките испитувања*. Целта е насочена на изучување на врската на одредени физички својства со состојбата на металите, а не на објаснување на фундаменталните законитости кои владеат во оваа област. Опфатени се следниве тематски содржини: магнетни испитувања (16 стр.), електрични испитувања (12 стр.), дилатометрија (8 стр.), термоелектрични појави (9 стр.) и термичка анализа (11 стр.).

Во петтото поглавје, е даден краток приказ на најчесто користените постапки за *карактеризирање на структурата* на испитуваниот метал. Притоа, од аспект на дефинирање на макро и микроструктурните карактеристики на металите на 44 стр. е даден приказ на постапките на металографски испитувања, заедно со приказ и објаснувања на користената опрема и постапки. Во ова поглавје даден е и сосема краток приказ на постапките на рендгенска дифракција, што се користат за дефинирање на фината кристална структура на металите (18 стр.).

Доставениот ракопис е со идентичен наслов како и претходните два учебника од авторот д-р Драган Славков, и тоа: „Испитување на металите I“, (издаден 1990 година) и „Испитување на металите II“, (издаден 1995 година). Во изминатиот период овие учебници беа користени како основна литература за истоимените предмети на двете металуршки насоки на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје. Со интегрирањето на овие две насоки во една, металургија и метални материјали, се смени наставната програма и сега таа е со фонд на часови 3+3, односно со 7 ЕКТС-кредити. И покрај истиот наслов на ракописот и на главите во него, тој никако не претставува второ издание на постоен учебник. Имено, содржината на поглавјата е детално обновена, ревидирана и проширена, така што станува збор за практично нов учебник по предметот испитување на металите. Идентичноста на насловите на учебниците е едноставно неминовност, бидејќи учебниците се нарекуваат според називите на предметите за кои се наменети.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот под наслов „Испитување на металите“ од д-р Драган Славков претставува сериозен труд, ретка интегрирана целина во прикажување на

проблематиката од подрачјето на испитувањето на металите. Трудот е плод на долгогодишниот ангажман на проф. д-р Драган Славков во изведување на наставата по предметите со иста содржина на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, како и на повеќе години посветени на неговото конципирање, пишување и финално дотерување. Врз квалитетот на ракописот, а со тоа и врз разбирливоста на материјата, големо влијание има фактот што авторот и практично владее со методите за испитување на металите и материјалите пошироко.

Авторот успешно ја објаснува врската што постои меѓу различните својства на металите и нивната структурна состојба, што може да биде поврзано од една страна со разлики во нивниот хемиски состав, а од друга страна со различните видови на обработка на металите.

Материјалот во ракописот е прикажан на прегледен начин, а поголемиот број на графички прилози дополнително ја олеснува разбирливоста на материјалот. Според методолошкиот пристап, авторот успеал да напише ракопис кој целосно ги задоволува критериумите за универзитетски учебник. Впрочем, за тоа зборуваат и претходно објавените учебници од истиот автор.

Затоа, со задоволство му предлагам на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, ракописот „Испитување на металите“ од д-р Драган Славков да го прифати како учебник и да го предложи за печатење од страна на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Рецензент

Д-р. Јован Мицковски,
редовен професор во пензија с.р.

нерафинирани (сурови и ладно цедени масла), рафинирани масла, масти и масла за специјални намени, за добивање на маргарини и производи сродни на нив, мајонези и нискокалорични намази, какао путер и чоколада, како и технологиите за производство на етерични масла и олеорезини. Дадени се инструкции за безбедно производство и безбедна околина. Ракописот, според моите сознанија, е прв во земјата од ова подрачје и според тоа, иако е наменет првенствено за студентите од Технолошко-металуршкиот факултет тој според својата содржина е интересен за другите сродни факултети кои негуваат ваква предметна содржина и инженерите од прехранбената, но и фармацевтската и козметичката индустрија.

Согласно со горенаведените констатации сметам дека ракописот „Технологија на масти и масла“ би претставувал современ учебник поради што му предлагам на Наставно-научниот совет да го прифати како основен учебник и да го одобри неговото печатење.

Рецензент

Д-р Ацо Димитровски, редовен професор во пензија с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ТЕХНОЛОГИЈА НА МАСТИ И МАСЛА“ ОД АВТОРОТ ПРОФ. Д-Р МИРЈАНА БОЦЕВСКА

Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата 56. редовна седница одржана на 2.9.2011, ме именува за член на Комисијата за рецензија на ракописот „Технологија на масти и масла“ од д-р Мирјана Боцевска, ред. проф. По разгледувањето и анализирањето на ракописот го доставувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Ракописот под наслов „Технологија на масти и масла“ е прво издание на предметната содржина на истоимената наставна дисциплина која студентите од студиската програма прехранбена технологија и биотехнологија на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје ја слушаат во VIII семестар со неделен фонд на часови 2 +2 и 4 ЕКТС кредити.

Во ракописот презентирани се 239 страници Б5- формат, предметната содржина е прикажана во 15 глави групирани во четири засебни дела. Содржината е збогатена со 101 слика и 73 табели и завршува со список на користена литература.

Првиот дел од ракописот е насловен како „Значајноста на мастите и маслата во прехранбената, фармацевтската и козметичката индустрија“ и во него во првите две глави последователно се наброени видовите масти и масла кои се применуваат во прехранбената, фармацевтската и козметичката индустрија, објаснети се причините за растечкиот тренд за нивното производство во светски рамки и во Р. Македонија, прикажан е нивниот хемиски состав и дадени се нивните својства значајни за нивното однесување при производството и преработката. Во третата глава се прикажани позначајните сировини за т.н. маслодајна индустрија и објаснети се физичко-механичките својства на сировините значајни за процесот на нивното складирање и преработка.

Во вториот дел насловен како „Производство на нерафинирани и рафинирани масти и масла“, прикажано е издвојувањето на масти од животинско потекло (Глава 4) и опфатени се процесните фази (прием, складирање, механичка и термичка подготовка на сировините и извлекување на мастите и маслата, механички и со растворувачи) и неопходната процесна опрема за производство на нерафинираните (сурови

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ТЕХНОЛОГИЈА НА МАСТИ И МАСЛА“ ОД АВТОРОТ ПРОФ. Д-Р МИРЈАНА БОЦЕВСКА

Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата 56. редовна седница одржана на 2.9.2011, ме именува за член на Комисијата за рецензија на ракописот „Технологија на масти и масла“ од д-р Мирјана Боцевска, ред. проф. По разгледувањето и анализирањето на ракописот го доставувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Намена

Ракописот насловен како „Технологија на масти и масла“ е подготвен и наменет пред сè за студентите на студиската програма прехранбена технологија и биотехнологија на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ кои наставната дисциплина со истоимениот наслов ја слушаат во VIII семестар со неделен фонд на часови 2 + 2 (4 ЕКТС- кредити).

Содржина и обем

Приложениот ракопис се состои од четири дела кои опфаќаат 15 глави и список на користена литература, презентирани на 239 страници B5-формат и содржи 101 слика и 73 табели.

Првиот дел насловен како „Значајноста на мастите и маслата во прехранбената, фармацевтската и козметичката индустрија“ вклучува три глави. Во првата глава генерално се зборува за видовите масти и масла кои се применуваат првенствено во прехранбената, но и во фармацевтската и козметичката индустрија и трендовите за нивното производство во светски рамки и кај нас. Во втората глава е прикажан составот и хемиските, физичките и термичките својства на мастите и маслата. За суровините за производство на масти и масла се зборува во третата глава.

Вториот дел е насловен како „Производство на нерафинирани и рафинирани масти и масла“ и тој вклучува три глави. Издвојувањето на масти од животинско потекло е прикажано во Глават 4, додека во Глава 5 се опфатени процесните фази и неопходната процесна опрема за производство на нерафинирани (сурови и ладно цедени) растителни масти и масла (прием, складирање, механичка и термичка подготовка на суровините и извлекување на мастите и маслата –механички и со растворувачи). Процесните фази (дегумирање, неутрализација, белење,

деодоризација и винтеризација) за добивање на рафинирани масти и масла и нивното пакување се објаснети во Глава 6. Нагласени се условите за складирање на маслата, принципите кои овозможуваат безбедно производство и безбедна околина.

Третиот дел е насловен како „Модификација на масти и масла – добивање на масти за специјални намени“ и тој вклучува четири глави. Во овој дел се образложени потребите од производство на масти за специјални намени во пекарската, кондиторската, фармацевтската и козметичката индустрија. Во три посебни глави, објаснети се принципите на постапките за модификација на масите и маслата (хидрогенација, интерестерификација-трансестерификација и фракциона кристализација) и технологиите за производство на соодветно модифицирани маснотии. Во Глава 11 се објаснети функционалните својства на специјалните масти за пекарската и кондиторската индустрија и дадени се насоки за избор на соодветна маснотија согласно со производот во чие производство се интегрирани.

Четвртиот дел од ракописот насловен како „Производи на база на масти и масла“ вклучува четири глави. Во дванаесеттата глава, дефиниран е маргаринот и производите сродни на него со намалена енергетска вредност, нагласени се нивните неопходни квалитетни карактеристики, наведени се суровините и објаснета е технолошката постапка за нивното производство. Во тринаесеттата глава дефиниран е поимот за мајонез и сродни намази со намалена содржина на масти, наведени се суровините за нивното производство и објаснета е технолошката постапка за нивното добивање. Коментиран е и изборот на амбалажа и укажано е на можните промени при транспорт и складирање на овој вид производи. Во четиринаесеттата глава е објаснето е производството на какаопутерот и чоколадата. Прикажани се квалитетните карактеристики на какаопутерот и неговите предности во однос на другите потенцијални маснотии за производство на производи на база на какао (какаопутер еквиваленти, какаопутер супституенти и какаопутер заменуваачи). Петнаесеттата глава е посветена на етеричните масла и олеорезините. Даден е краток приказ на потенцијалните суровини за нив и објаснети се потенцијалните производни процеси за нивното добивање. Ракописот завршува со список на користената литература.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот „Технологија на масти и масла“ е подготвен во согласност со предметната програма на истоимената наставна дисциплина што се негува на Технолошко-металуршкиот факултет. Во ракописот со едноставен јазик се изложени потребите од масти и масла во прехранбената, фармацевтската и козметичката индустрија, прикажан е нивниот состав и својства и дискутирани се потенцијалните суровини за нивно добивање. Објаснети се технолошките постапки за добивање на

и ладно цедени) растителни масти и масла (Глава 5). Рафинацијата на суровите масла која вклучува дегумирање, неутрализација, белење, деодоризација и винтеризација, како и условите за складирање на рафинираните масла е прикажана во главата 6.

„Модификација на масти и масла –добивање на масти за специјални намени“ е насловот на третиот дел од приложениот ракопис. Во него се објаснети потребите од производство на масти за специјални намени (за пекарската, кондиторската, фармацевтската и козметичката индустрија) и дадени се основните принципи на постапките за модификација на масните и маслата и технологиите за производство на соодветно модифицирани маснотии со хидрогенација (Глава 8), со интерестерификација-трансестерификација (Глава 9) и фракциона кристализација (Глава 10). Во Глава 11 дадени се принципите за избор на специјална маснотија при производство на одреден пекарски/кондиторски производ.

Во четвртиот дел од ракописот, во четири глави се опишани технологиите за производството на прехранбени производи кои имаат висока содржина на масти. Маргаринот како производ со сите свои квалитетни карактеристики, суровините, технолошката постапка и опремата за неговото производство се прикажани во Глава 12. Технолошкиот процес за индустриско производство на мајонези и нискокалорични намази, условите за нивно пакување како и промените на нивниот квалитетот се објаснети во Глава 13. Во Глава 14 се прикажани квалитетните карактеристики на какаопутерот и објаснета е постапката за негово добивање од какаозрната. Прикажан е и технолошкиот процес за производство на чоколада, како и можностите во рецептурата за чоколада какаопутерот да се замени со какаопутер еквиваленти, какаопутер супституенти или какаопутер заменувачи. Последната глава им е посветена на суровините и постапките за добивање на етерични масла и олеорезини. Ракописот завршува се цитирани референци користени при неговата подготовка.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот „Технологија на масти и масла“ од авторот д-р Мирјана Боцевска е подготвен во согласност со предметната програма на наставната дисциплина која го носи истиот наслов на Технолошко-металуршкиот факултет. По својата содржина и обемот, како и начинот на објаснување на поимите и технолошките постапки за производство на нерафинирани –сурови и ладно цедени масла и рафинирани масти и масла, маснотии за специјални намени и производи со висока содржина на масти (маргарини, мајонези и чоколада) и етерични масла и олеорезини ги задоволува критериумите за универзитетски учебник. Поради фактот дека оваа предметна содржина за првпат се презентира на македонски јазик се смета дека ракописот и покрај тоа што, пред сè, е наменет за студентите од насоката прехранбена технологија и биотехнологија на Технолошко-

металуршкиот факултет тој ќе претставува корисно четиво и за студентите кои слична предметна содржина слушаат на сродните факултети во Р. Македонија и ќе претставува добар водич за инженерите од прехранбената, фармацевтската и козметичката индустрија.

Според тоа сметам дека ракописот „Технологија на масти и масла“ ќе претставува солиден универзитетски учебник и согласно со тоа му предлагам на Наставно-научниот совет да го прифати како основен учебник и да го одобри неговото лекторирање и печатење.

Рецензент

Д-р Етелка Димиќ, редовен професор
на Технолошкиот факултет во Нови Сад с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ИСПИТУВАЊЕ НА МЕТАЛИ“ ОД Д-Р ДРАГАН
СЛАВКОВ, РЕДОВЕН ПРОФЕСОР НА ТЕХНОЛОШКО-
МЕТАЛУРШКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на 56. седница одржана на 2.9.2011 година ме назначи за рецензент на ракописот под наслов ИСПИТУВАЊЕ НА МЕТАЛИ од авторот д-р Драган Славков, редовен професор на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје.

По прегледот на доставениот материјал, го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Ракописот „Испитување на металите“ е напишан на 320 страници, формат В-5 со стандарден проред, на кои освен текст се застапени и 19 табели и 278 слики. На крајот на ракописот е поместен Прилог и е даден список на користената литература.

Освен воведот, ракописот „Испитување на металите“ содржи 5 тематски целини и тоа:

- I. Инструментални методи на хемиска анализа
- II. Механички особини и постапки за нивни определувања
- III. Технолошки испитувања
- IV. Физички испитувања и
- V. Испитување на структурата на металите.

Во Воведот е даден краток преглед на местото на предметот на изучување во склопот на техничките науки.

Во првото поглавје „Инструментални методи на хемиска анализа“ е даден преглед на основните инструментални методи за хемиска анализа (спектрофотометрија, емисиона спектроскопија, пламена фотометрија и атомска апсорпциона спектрометрија, рендгенска анализа, масена спектрометрија). Посебна нагласка е ставена на примената на овие инструментални методи при испитувања во металургијата.

Второто поглавје, како што кажува и самиот наслов, се занимава со дефинирање на *механичките својства на металите* (својства на јакост, односно отпорност спрема деформација и својства на пластичност, односно способност за деформација). Во ова поглавје на вкупно 100 страници авторот ги обработил поимите за основните механички особини на металите и дал детален приказ на постапките што се користат за определување на бројните вредности за наведени големини. Опфатени се основните, т.е. стандардните испитувања на механичките

својства на металите. Опишани се стандардните *статички испитувања* како: испитување на истегнување, испитување на притисок, испитување на свиткување, испитување на торзија. Даден е преглед и на *динамичките испитувања* (испитување со променливи оптоварувања, испитување на жилавост). Заради природата на испитувањата (статички и динамички), посебна тематска целина е посветена на испитување на тврдината. За секое од наведените испитувања авторот ги наведува и соодветните релевантни стандарди.

Третото поглавје дава сосема краток приказ на некои од постапките за дефинирање на *технолошките особини на металите*. Во таа смисла се опфатени само постапките на испитување на свиткување (сега како технолошко испитување) и постапката за проценка на својствата на металите во однос на способноста за длабоко извлекување.

Предмет на интерес во четвртото поглавје е испитување на физичките својства на металите - *физичките испитувања*. Целта е насочена на изучување на врската на одредени физички својства со состојбата на металите, а не на објаснување на фундаменталните законитости кои владеат во оваа област. Опфатени се следниве тематски содржини: магнетни испитувања, електрични испитувања, дилатометрија, термоелектрични појави и термичка анализа.

Во петтото поглавје е даден приказ на најчесто користените постапки за *карактеризирање на структурата на испитуваниот метал*. Притоа, од аспект на дефинирање на макро и микроструктурните карактеристики на испитуваниот метал е даден приказ на постапките на металографски испитувања, заедно со приказ и објаснувања на користената опрема и постапки. Во ова поглавје даден е и сосема краток приказ на постапките на рендгенска дифракција, што се користат за дефинирање на фината кристална структура на металите.

И покрај тоа што авторот претходно веќе има објавено два учебника со истиот наслов, и тоа: *Испитување на металите I* (издаден 1990 год.) и *Испитување на металите II* (издаден 1995 год.), новоизготвениот ракопис само формално претставува второ издание на веќе постоеен учебник. Пред сè, тој е напишан според новата (променета) програма за предметот што се предава на насоката металургија и метални материјали, настаната со интегрирање на претходните две металуршки насоки на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Фондот на часови е 3+3, односно 7 ЕКТС-кредити.

И покрај тоа што главите во новиот ракопис се со ист назив како и оние во наведените претходни учебници, нивната содржина е детално обновена, проширена и ревидирана. Тоа му дава на ракописот димензија на новонапишано дело.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот под наслов „Испитување на металите“ од д-р Драган Славков претставува сериозен труд, ретка интегрирана целина во прикажување на проблематиката од подрачјето на испитувањето на металите. Трудот е плод на долгогодишниот ангажман на проф. д-р Драган Славков во изведување на наставата по предметите со иста содржина на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, како и на повеќе години посветени на неговото конципирање, пишување и финално дотерување. Врз квалитетот на ракописот, а со тоа и врз разбирливоста на

материјата, големо влијание има фактот што авторот и практично владее со поголем број методи за испитување на металите и на други материјали. Истовремено авторот е и носител на највисоки европски овластувања од областа на испитување на металите без разрушување.

Авторот успешно ја објаснува врската што постои меѓу различните својства на металите и нивната структурна состојба, што може да биде поврзано од една страна со разлики во нивниот хемиски состав, а од друга страна со различните видови на обработка на металите.

Материјалот во ракописот е прикажан на прегледен начин, а поголемиот број на графички прилози дополнително ја олеснува разбирливоста на материјалот. Според методолошкиот пристап, авторот успеал да напише ракопис кој целосно ги задоволува критериумите за универзитетски учебник. Впрочем, за тоа зборуваат и претходно објавените учебници од истиот автор.

Затоа, со задоволство му предлагам на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, ракописот „Испитување на металите“ од д-р Драган Славков да го прифати како учебник и да го предложи за печатење од страна на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Рецензент

Д-р Светомир Хаџи Јорданов,
редовен професор во пензија с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ИСПИТУВАЊЕ НА МЕТАЛИ“ ОД Д-Р ДРАГАН
СЛАВКОВ, РЕД. ПРОФ. НА ТЕХНОЛОШКО-МЕТАЛУРШКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на 56. седница одржана на 2.9.2011 година ме назначи за рецензент на ракописот под наслов ИСПИТУВАЊЕ НА МЕТАЛИ од авторот д-р Драган Славков, редовен професор на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје.

По прегледот на доставениот материјал, го поднесувам следниов

ИЗВЕШТАЈ

Ракописот „Испитување на металите“ е напишан на 320 страници формат В-5 со стандарден проред, на кои освен текст се застапени и 17 табели и 280 слики. На крајот на ракописот е даден Прилог (8 стр.) и список на користената литература.

Освен воведот, ракописот „Испитување на металите“ содржи 5 тематски целини и тоа:

- I. Инструментални методи на хемиска анализа
- II. Механички особини и постапки за нивни определувања
- III. Технолошки испитувања
- IV. Физички испитувања и
- V. Структурни испитувања.

Во Воведот е даден краток преглед на местото на предметот на изучување во склопот на техничките науки.

Во првото поглавје *Инструментални методи на хемиска анализа* (2 стр.) е даден преглед на основните инструментални методи за хемиска анализа: спектрофотометрија (16 стр.), емисиона спектроскопија (14 стр.), пламена фотометрија и атомска апсорпциона спектрометрија (10 стр.), рендгенска анализа (29 стр.), масена спектрометрија (10 стр.). Посебна нагласка е ставена на примената на овие инструментални методи при испитувања во металургијата.

Второто поглавје, како што кажува и самиот наслов, на вкупно 113 страници се дефинирани *механичките својства на металите* (својства на јакост, односно отпорност спрема деформација и својства на пластичност, односно способност за деформација). Во ова поглавје авторот ги обработил поимите за основните механички особини на металите и дал детален приказ на постапките што се користат за определување на бројните вредности за наведени големини. Опфатени се основните, т.е. стандардните испитувања на механичките својства на металите. Опишани се стандардните *статички испитувања* како: испитување на

истегнување, испитување на притисок, испитување на свиткување, испитување на торзија. Даден е преглед и на *динамичките испитувања* (испитување со променливи оптоварувања, испитување на жилавост). Заради природата на испитувањата (статички и динамички), посебна тематска целина е посветена на испитување на тврдината. За секое од наведените испитувања авторот ги наведува и соодветните релевантни стандарди.

Третото поглавје дава сосема краток приказ на некои од постапките за дефинирање на *технолошките особини на металите*. Во таа смисла се опфатени само постапките на испитување на свиткување (2 стр.) (сега како технолошко испитување) и постапката за проценка на својствата на металите во однос на способноста за длабоко извлекување (4 стр.).

Предмет на интерес во четвртото поглавје е испитување на физичките својства на металите - *физичките испитувања*. Целта е насочена на изучување на врската на одредени физички својства со состојбата на металите, а не на објаснување на фундаменталните законитости кои владеат во оваа област. Опфатени се следниве тематски содржини: магнетни испитувања (16 стр.), електрични испитувања (12 стр.), дилатометрија (8 стр.), термоелектрични појави (9 стр.) и термичка анализа (11 стр.).

Во петтото поглавје, е даден краток приказ на најчесто користените постапки за *карактеризирање на структурата* на испитуваниот метал. Притоа, од аспект на дефинирање на макро и микроструктурните карактеристики на металите на 44 стр. е даден приказ на постапките на металографски испитувања, заедно со приказ и објаснувања на користената опрема и постапки. Во ова поглавје даден е и сосема краток приказ на постапките на рендгенска дифракција, што се користат за дефинирање на фината кристална структура на металите (18 стр.).

Доставениот ракопис е со идентичен наслов како и претходните два учебника од авторот д-р Драган Славков, и тоа: „Испитување на металите I“, (издаден 1990 година) и „Испитување на металите II“, (издаден 1995 година). Во изминатиот период овие учебници беа користени како основна литература за истоимените предмети на двете металуршки насоки на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје. Со интегрирањето на овие две насоки во една, металургија и метални материјали, се смени наставната програма и сега таа е со фонд на часови 3+3, односно со 7 ЕКТС-кредити. И покрај истиот наслов на ракописот и на главите во него, тој никако не претставува второ издание на постоен учебник. Имено, содржината на поглавјата е детално обновена, ревидирана и проширена, така што станува збор за практично нов учебник по предметот испитување на металите. Идентичноста на насловите на учебниците е едноставно неминовност, бидејќи учебниците се нарекуваат според називите на предметите за кои се наменети.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Ракописот под наслов „Испитување на металите“ од д-р Драган Славков претставува сериозен труд, ретка интегрирана целина во прикажување на

проблематиката од подрачјето на испитувањето на металите. Трудот е плод на долгогодишниот ангажман на проф. д-р Драган Славков во изведување на наставата по предметите со иста содржина на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, како и на повеќе години посветени на неговото конципирање, пишување и финално дотерување. Врз квалитетот на ракописот, а со тоа и врз разбирливоста на материјата, големо влијание има фактот што авторот и практично владее со методите за испитување на металите и материјалите пошироко.

Авторот успешно ја објаснува врската што постои меѓу различните својства на металите и нивната структурна состојба, што може да биде поврзано од една страна со разлики во нивниот хемиски состав, а од друга страна со различните видови на обработка на металите.

Материјалот во ракописот е прикажан на прегледен начин, а поголемиот број на графички прилози дополнително ја олеснува разбирливоста на материјалот. Според методолошкиот пристап, авторот успеал да напише ракопис кој целосно ги задоволува критериумите за универзитетски учебник. Впрочем, за тоа зборуваат и претходно објавените учебници од истиот автор.

Затоа, со задоволство му предлагам на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, ракописот „Испитување на металите“ од д-р Драган Славков да го прифати како учебник и да го предложи за печатење од страна на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Рецензент

Д-р. Јован Мицковски,
редовен професор во пензија с.р.

Р Е Ф Е Р А Т

ЗА ИЗБОР НА ПОМЛАД АСИСТЕНТ ПО ГРУПАТА ПРЕДМЕТИ:
**ФАРМАЦЕВТСКА ТЕХНОЛОГИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА НА КОЗМЕТИЧКИ
 ПРОИЗВОДИ, МЕЛНИЧАРСТВО И ТЕХНОЛОГИЈА НА ЖИТЕРКИ,
 ТЕХНОЛОГИЈА НА МЛЕКО И МЛЕЧНИ ПРОИЗВОДИ, ЕКОЛОШКА
 БИОТЕХНОЛОГИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА НА ВИНО И АЛКОХОЛНИ
 ПИЈАЛАЦИ, ТЕХНОЛОГИЈА НА СЛАД И ПИВО И БИОТЕХНОЛОШКО
 ПРОИЗВОДСТВО НА СПЕЦИФИЧНИ ХЕМИКАЛИИ НА ТЕХНОЛОШКО-
 МЕТАЛУРШКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

Со одлука на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, донесена на I редовна седница одржана 6.IX 2011 година, именувани сме за членови на Рецензентската комисија за избор на еден **помлад асистент** по групата предмети: *фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии*, по конкурсот објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 21.IX 2011 година, во состав:

- д-р Донка Донева-Шапческа, насловен доцент, претседател,
- д-р Клеонора Винкелхаузен, редовен професор, член,
- д-р Весна Димова, вонреден професор, член.

Врз основа на пријавата и поднесената документација, Рецензентската комисија има чест да го поднесе следниов

ИЗВЕШТАЈ

На конкурсот објавен во весниците „НОВА МАКЕДОНИЈА“ и „КОХА“, од 21.IX 2011 за избор на помлад асистент по групата предмети: *фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии* се пријави само кандидатката м-р Јана Симоновска на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје. Во пријавата се доставени сите потребни документи според објавениот конкурс.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Име: Јана Симоновска
 Датум и место на раѓање: 29.VIII 1982 Скопје, Р. Македонија
 Е-адреса: j_klorcevska@yahoo.com
 Адреса: ул. Славе Деловски 8Б-13, општина Центар, Скопје
 Телефон: 02/ 3176326 070 255 406
 Државјанство: Македонско

2. ОБРАЗОВАНИЕ:

- 2001 • средно образование: ДСУ „Раде Јовчевски Корчагин“, Скопје;
- 2007 • високо образование: дипломиран инженер технолог, насока: прехранбена технологија и биотехнологија, Технолошко-металуршки факултет, Скопје;
 тема: *Дизајнирање на раздвојувачки регулатор при мултиваријабилна и ИМС регулација*
 просек: 8,90;
- 2011 • магистер на технички науки 2011, програма: прехранбена технологија и биотехнологија, модул: биотехнологија на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје;
 тема: *Добивање на олеорезини од црвена лута пиперка*
 просек: 10,00.

3. РАБОТНО ИСКУСТВО:

- 2010- 2012 • локал програм менаџер на проект: Развој на инфраструктура за квалитет и регулатива за контрола и безбедноста на храна за Југоисточна Европа при Агенцијата за храна и ветеринарство, од февруари 2010 до јуни 2012;
- 2008-2010 • организатор во производство во фармацевтска компанија АЛКАЛОИД АД - Скопје, Профитен центар Билка од 15.IV 2008 - 15.I 2010;
- 2008-2011 • демонстратор на Технолошко-металуршки факултет на следната група предмети: *технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи* во летен семестар од 2008 до 2011;

- 2007-2011
- Огнопревентивен маркетинг-маркетинг-организатор-Скопје 17.X 2007 - 15.IV 2008 и февруари 2010;
 - претставување на Саем Технома 2007, 2008 и 2010;
 - Target Communication - компанија која се занимава со едукации, анализи, внатрешен и надворешен PR, подготовка на тимови и стратегии како и маркетинг и бизнис - едукации и совети - работа во Media Centar на Светската конференција за дијалог меѓу религии и цивилизации, 26-28 октомври 2007, Охрид.

4. УЧЕСТВО НА СЕМИНАРИ И ШКОЛИ

- 1) International Summer schools in the frame Center for Applied Spectroscopy (CAS):
 - a. GC-MS Application, Faculty of Technology, **9-16 July, 2006** Novi Sad, Serbia
 - b. GC and UV-VIS Spectroscopy Application, Faculty of Technology and Metallurgy, **27 August- 03 September, 2006** Skopje, Macedonia
 - c. X-Rays and Raman Spectroscopy Application, Institute of Organic Chemistry, Bulgarian Academy of Science, **03-10 September, 2006** Sofija, Bulgaria
 - d. Alumni meeting, **24-25 November, 2006** Novi Sad, Serbia
 - e. HPLC Application University of Maribor, Faculty of Chemistry and Chemical Engineering, **19-26 July, 2009** Maribor, Slovenia
- 2) **HACCP and EUREPGAP Training**, 13 October 2007
- 3) **HACCP Training**, Ohrid, Republic of Macedonia, 5 – 9 July 2008
- 4) Нов пристап во развојот на менаџментот на квалитет, 19-20 октомври 2009. семинар во рамките на менаџмент со квалитет (**Total Quality Management**), организиран на Технолошко-металуршкиот факултет, Универзитет „Св Кирил и Методиј“ Скопје
- 5) Во рамките на програмата: **Quality and Regulatory Infrastructure Development for Food Safety & Quality in R. Macedonia**, funded by Sida and implemented by Consortium consisting of SWEDAC and the Swedish National Food Administration, учество на семинарите на тема:
 - a. Training of trainer course for food safety inspectors of inspection bodies according to the standard ISO/IEC 17020 General criteria for operation of variation types of bodies performing inspection, 1-4 December. 2009 Skopje, R Macedonia
 - b. Training Course in Measurement Uncertainty Estimation for Chemists and Microbiologists, 9-11 December, 2009 Skopje, R Macedonia
 - c. In-depth training in the HACCP-principles and adoption of HACCP within regulatory authorities, 7-11 March, 2010 Skopje, R Macedonia

- d. General overview of the EU Principles and Practices for Establishing an Efficient National Food Safety System, 16-17 March, 2010 Skopje. R Macedonia
- e. Validation and verification of HACCP-plans. The role of the competent authority. Auditing techniques, 28 March-1 April 2011 Skopje. R Macedonia

5. НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Научноистражувачка активност на кандидатката м-р Јана Симоновска се одвива главно во подрачјето на екстракција и карактеризација на компонентите од црвената зачинска пиперка кои можат да најдат примена и во прехранбената технологија и биотехнологијата, од што се произлезени следниве трудови:

А) Трудови со оригинални научни резултати, објавени во референтно научно списание со меѓународен уредувачки одбор:

1. V. Rafajlovska, R. Slaveska-Raicki, L. Koleva-Gudeva, **J. Klopceska**, Spice paprika oleoresin extraction under different conditions involving acetone and ethanol, *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 5 (2), 65-69, **2007**. (IF=0.23)
2. Lj. Karakasova, Stefanoski A., V. Rafajlovska, **J. Klopceska**, Technological characteristics of some apple cultivars, *Acta Hort.*, 825, 559-564, **2009**.

Б) Трудови презентирани на меѓународни и домашни конгреси, советувања и симпозиуми:

3. **J. Klopceska**, V. Rafajlovska, R. Slaveska-Raicki, L. Gudeva-Koleva, Oleoresin extraction from spice paprika, International Symposium on Organic Chemistry, Sofia, Bulgaria, December 9-12 **2006**, 67. (poster presentation)
4. V. Rafajlovska, **J. Klopceska**, R. Slaveska-Raicki, M. Srbinoska, Extraction of capsaicinoids and carotenoids from hot paprika using maceration technique, *6th Aegean Analytical Chemistry Days*, Denizli, Turkey, October 9-12, PPII-102, **2008**, 349. (poster presentation)
5. V. Rafajlovska, **J. Klopceska**, M. Srbinoska, R. Slaveska-Raicki, Ultrasound-assisted extraction of capsaicinoids and carotenoids from hot red pepper, *5th Black Sea Basin Conference of Analytical Chemistry*, Fatsa-Ordu, Turkey, September 23-26, **2009**, PPIII-23, 206. (poster presentation)
6. **J. Klopceska**, V. Rafajlovska, R. Slaveska-Raicki, M. Srbinoska, Extraction of carotenoids and capsaicinoids from hot spicy paprika under different conditions, *5th Black Sea Basin Conference of Analytical Chemistry*, Fatsa-Ordu, Turkey, September 23-26, **2009**, PPIII-26, 2009. (poster presentation)
7. V. Rafajlovska, **J. Klopceska**, V. Dimova, D. Dimitrovski, Influence of organic solvents on the quantity of capsaicin and carotenoids extracted from hot red

- paprika, 8th Symposium "Novel Technologies and economic development", Leskovac, October 23-24, **2009**, HI-10/CHE-10, 137. (poster presentation)
8. V. Dimova, V. Rafajlovska, **J. Klopceska**, D. Dimitrovski, Solvent effects on the ultraviolet absorption spectra of the extracted capsanthin from hot red paprika, 8th Symposium "Novel Technologies and economic development", Leskovac, October 23-24, **2009**, HI-11/CHE-11, 138. (poster presentation)
 9. **J. Klopceska**, B. Рафајловска, Определување содржина на кафеин и катехини во чаеви од претставници на фамилијата *Camellia Sinensis*, VII конгрес по чиста и применета хемија на студентите од Македонија (со меѓународно учество), Скопје, 8-10 октомври 2009, 42-43. (oral presentation)
 10. **J. Klopceska**, V. Rafajlovska, R. Slaveska-Raicki, Optimization of hot red pepper extraction using response surface methodology, 5th Alumni Meeting of International Summer Schools Novi Sad, 15-18 September, **2011**, 32. Faculty of Technology, Novi Sad, Serbia. (oral presentation)

6. ДРУГИ ВЕШТИНИ

- Познавање на странски јазици: англиски – активно, италијански – активно, шпански – неактивно.
- Компјутерски вештини: Windows XP, MS Office(Advanced), Adobe Photoshop, Internet, Corel Draw.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Разгледувајќи и анализирајќи го доставениот материјал од м-р Јана Симоновска, Рецензентската комисија констатира дека пријавената кандидатка ги исполнува условите за избор во соработничкото звање помлад асистент, пропишани со Правилникот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

М-р Јана Симоновска дипломирала на насоката прехранбена технологија и биотехнологија на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, а постдипломските студии на насоката прехранбена технологија и биотехнологија, модул биотехнологија ги завршила со одличен успех, со што во 2011 година се здоби со звањето магистер на технички науки. Во изминатите три години кандидатката била вклучена и како демонстратор во изведувањето на вежбите по дел предметите: технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житарки, технологија на млеко и млечни производи, од групата предмети на којашто се врши изборот во соработничко звање - помлад асистент. Својот афинитет кон научноистражувачката работа како автор или коавтор го искажува преку 2 оригинални печатени научни труда и трудовите презентирани на меѓународни (7) и домашни (1) конгреси, симпозиуми и/или советувања. Заедно со нејзината постојана желба за добивање на нови знаења преку учеството на летните школи и семинари, како и со соодветното изминато работно искуство, м-р Јана Симоновска влева надеж дека ќе се развие во солиден педагошки, научен и стручен кадар.

Врз база на претходно изнесеното, Рецензентската комисија цени дека кандидатката м-р Јана Симоновска претставува перспективен млад научно-истражувачки кадар и со задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје да ја избере м-р Јана Симоновска **во звањето помлад асистент** на групата предмети: *фармацевтска технологија, технологија на козметички производи, мелничарство и технологија на житерки, технологија на млеко и млечни производи, еколошка биотехнологија, технологија на вино и алкохолни пијалаци, технологија на слад и пиво и биотехнолошко производство на специфични хемикалии.*

Членови на Рецензентската комисија

Д-р Донка Донева-Шапческа, насловен доцент, претседател, с.р.

Д-р Елеонора Винкелхаузен, редовен професор, член, с.р.

Д-р Весна Димова, вонреден професор, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНИКОТ „ОСНОВИ НА ФОНОЛОГИЈАТА НА ПОЛСКИОТ ЈАЗИК (СО ЕЛЕМЕНТИ ОД ФОНЕТИКАТА И МОРФОНОЛОГИЈАТА)“, ПРИРЕДЕН ОД ПРОФ. Д-Р МИЛИЦА МИРКУЛОВСКА

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, на својата 19 редовна седница одржана на 21.9.2011 г., избра Рецензентска комисија за оцена на учебникот „Основи на фонологијата на полскиот јазик (со елементи од фонетиката и морфонологијата), приреден од проф. д-р Милица Миркуловска, во следниов состав: акад. д-р Зузана Тополињска, проф. д-р Елена Петроска, и доц. д-р Лидија Танушевска. Заблагодарувајќи се за довербата, имаме чест на Наставно-научниот совет да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот *Основи на фонологијата на полскиот јазик (со елементи од фонетиката и морфонологијата)*, приреден од проф. д-р Милица Миркуловска, е наменет како помагало за предметите фонологија на полскиот јазик и морфонологија на полскиот јазик, кои се слушаат во зимскиот и летниот семестар во прва година за студентите од студиската група полски јазик и книжевност според ЕКТС како прв, задолжителен модул и за студентите кои избрале полски јазик и книжевност како втор модул, со неделен фонд на часови 2+2 и носат по 5 кредити. Овој учебник донесува многу побогата информација од онаа навестена во насловот. Имено, покрај информацијата која се однесува директно на полскиот јазик, авторката ги карактеризира трите засегнати лингвистички дисциплини - фонологијата, фонетиката и морфонологијата - како такви, ги определува нивните задачи, инструменти на анализа и местото во целокупноста на лингвистичките дисциплини. Се разбира, при таа прилика мора да се осврне и на многукатната структура на човековиот природен јазик и на интеракцијата и интерференцијата на одделните нивоа на таа структура. Овој широк теоретски фон е не само корисен, туку и неопходен со оглед на фактот дека студентите по матура доаѓаат на Филолошкиот факултет речиси

без разбирање што е тоа 'јазик', без познавање на основната лингвистичка терминологија, без знаење што е предметот на студирање на овој Факултет.

Ученбикот е приреден врз основа на богата предметна литература како од општата лингвистика, така и од теоријата на настава и - пред сè - од лингвистичката полонистика.

Во центарот на вниманието на авторката се наоѓа полскиот фонолошки систем со сите негови компликации, географската и социјалната диференцијација. Тежината на задачата е во длабоките разлики во културната историја на двата народа и двата јазика. Имено, полскиот како и други западнословенски јазици се развиваше во кругот на латинската култура, полскиот стандарден јазик има зад себе петвековен развој, користи латиничка азбука, се служи со правописни правила утврдени пред половина милениум и оттогаш речиси неизменети од почит кон во нив содржаната културна традиција. Од друга страна, македонскиот стандарден јазик благодарение на доцната стандардизација и на високата интелигенција на главниот "виновен" - Блаже Конески ги има искористено сите добри и лоши искуства поврзани со стандардизациските процеси во други словенски средини - тој е јазик со правопис максимално корелиран со изговорот, а изговорот е скоро неоптоварен со алофонски компликации.

Во таа ситуација, полонистичките лингвистички студии за македонскиот студент значат потреба тој да се запознае со основите на лингвистичката наука, со основните поими со кои таа наука се служи, а дури потоа и со за него нова азбука и со компликуваниот *interface* меѓу полскиот традиционален правопис оформен во таа азбука и полскиот актуелен изговор. Сето тоа се случува во првите месеци од студиите, бидејќи (а) студентот мора да стекне клуч кон полскиот пишан текст, што му е потребно и за курсевите по литература, култура, а и по самиот јазик, и (б) традиционалниот распоред на лингвистичките студии наложува фонологијата, т.е. функционалната организација на звучниот код на полскиот јазик, да биде прв изучуван предмет.

Анализата на полските артикулирани гласови ја наложува потребата студентот да се запознае со условите на продукција и перцепција на тие гласови, т.е. со основите на артикулационата (кинетичка), аудитивната и акустичката фонетика. Објаснувајќи ги сите овие дистинкции проф.

Миркуловска со право се задржува на артикулационите карактеристики на гласовите, т.е. на функционирањето на човековите органи одговорни за продукција на артикулираните гласови. Со тоа и ја претставува фонетиката како помошна наука на фонологијата.

Наредната задача е воведување на поимот на 'фонема' како функционална единица способна да го разликува значењето. *Notabene* добро би било авторката веќе во таа етапа да ја воведи разликата меѓу 'фонема' и 'алофон'; треба да се покаже дека опозициите: 'фонема' vs 'алофон' и 'фонема' vs 'глас' не се едно и исто.

Описот на полскиот фонолошки систем значи да се даде инвентар на фонеме, нивната дистрибуција, како и инвентар и дистрибуција на алофоните, и да се воведат принципите на фонолошката и фонетската транскрипција на полскиот текст, сето тоа врз веќе совладаната корелација меѓу полскиот звучен текст и неговата графичка правописна проекција. Не би било лошо кон таа графичка проекција авторката да додаде такви информации како употреба на интерпунктските знаци, употреба на големите букви и сл., бидејќи и тука има доста разлики меѓу полската и македонската норма.

Широко и јасно се обработени сите специфики на полската дистрибуција на полските фонеме и нивните алофони, особено оние што се разликуваат од паралелните македонски решенија. Авторката многу често се служи со поимот 'слог' - би било добро студентите да добијат појасна инструкција (со примери) за границите на слогот, бидејќи тие не секогаш се јасни и претставуваат предмет на дискусија и меѓу специјалисти-фонетичари и конкретно меѓу полските фонолози.

Посебен сегмент од текстот е посветен на прозодијата на полскиот текст. И тука авторката со право воведува прво основни поими поврзани со типологијата на акцентските системи. Би требало да се прецизира терминологијата во однос на типовите клитики и посистематски да се претстават контексти кои го допуштаат варирањето на местото на акцентот.

Во право е проф. Миркуловска што ги опфати во својот прирачник и елементите од морфонологијата на полскиот јазик. Отворена е дискусијата во која мера морфонологијата е дел од фонологијата, а во која од морфологијата. Сигурно таа може да се разгледува и од аспектот на

фонемите и на фонолошките опозиции “морфолошки активни” и од аспектот на морфолошките категории чии експоненти имаат (и) фонолошки карактер.

Учебникот е придружен со серија вежби од доменот на фонолошката и фонетската транскрипција на полскиот јазик. Вежбите се адаптирани за македонските студенти со помош на полските наставни помагала, а има меѓу нив и такви кои - може да се претпостави - ги надраснуваат знаењата на македонскиот студент. Кон вежбите е приклучено ЦД кое овозможува аудитивна перцепција.

Читајќи го и препрочитувајќи го текстот собравме и доста маргинални забелешки што ќе и ги пренесеме директно на авторката.

Општо земено, прирачникот на проф. Миркуловска е амбициозна и корисна работа. Над 50-те години на полонистичките студии на УКИМ сигурно имаат донесено доста практични искуства кои заслужуваат да бидат претворени во серија нови наставни помагала. “Старата” граматика на проф. В.Пјанка не само што веќе е тешко достапна, туку и ги задоволува сите потреби со оглед на еволуцијата на двата јазика, полскиот и македонскиот, остварена во текот на минатиот половина век. Трудот на проф. Миркуловска ги исполнува очекувањата. Се надеваме дека во нејзина изведба ќе дочекаме и полска морфосинтакса адаптирана кон потребите на македонските студенти.

Со оглед на претходно изнесените факти во врска со учебникот приреден од проф. д-р Милица Миркуловска под наслов „Основи на фонологијата на полскиот јазик (со елементи од фонетиката и морфонологијата)“, ни претставува чест да му предложиме на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ да го прифати за печатење и издавање.

Комисија

1. Акад. д-р Зузана Тополињска, с.р.
2. Проф. д-р Елена Петровска, с.р.
3. Доц. д-р Лидија Танушевска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА РАЗЛИКИ ВО ПОСТИГАЊАТА И РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ПРЕДМЕТОТ ФИЗИЧКО ВОСПИТУВАЊЕ И ОБРАЗОВАНИЕ И СПОРТ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД НЕКОИ БАЛКАНСКИ ДРЖАВИ, ИЗРАБОТЕНА ОД КАНДИДАТОТ М-Р ВИКТОР МИТРЕВСКИ, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ФИЗИЧКА КУЛТУРА ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Факултетот за физичка култура во Скопје, врз основа на одлуката дел. број 0201-626/11 од 24.8.2011 година, формира Комисија за оцена на докторската дисертација поднесена од м-р Виктор Митревски, во состав: 1. насл. доц. д-р Георги Георгиев (ментор), 2. вонр. проф. д-р Жарко Костовски (претседател), 3. ред. проф. д-р Вујица Живковиќ (член), 4. ред. проф. д-р Роберт Христовски (член) и ред. проф. д-р Небојша Марковски (член). По разгледувањето на доставениот материјал, Комисијата го донесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација под наслов **РАЗЛИКИ ВО ПОСТИГАЊАТА И РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ПРЕДМЕТОТ ФИЗИЧКО ВОСПИТУВАЊЕ И ОБРАЗОВАНИЕ И СПОРТ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД НЕКОИ БАЛКАНСКИ ДРЖАВИ**, од кандидатот м-р Виктор Митревски, содржи 342 страници текст, подреден во девет глави, и тоа: 1. **ВОВЕД**, изработена на 4 страници; 2. **ДЕФИНИРАЊЕ НА ТЕРМИНИ И ПОИМИ**, изработена на 2 страници; 3. **ДОСЕГАШНИ ИСТРАЖУВАЊА**, изработена на 18 страници; 4. **ПРЕДМЕТ, ЦЕЛ И ХИПОТЕЗИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО**, изработена на 3 страници; 5. **МЕТОДИ НА РАБОТА**, изработена на 40 страници; 6. **РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА**, изработена на 250 страници; 7. **МОЖНОСТ ЗА ПРИМЕНА НА РЕЗУЛТАТИТЕ**, изработена на 3 страници; 8. **ЗАКЛУЧОЦИ**, изработена на 7 страници и 9. **КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА**, изработена на 15 страници (наведени се 147 библиографски единици).

Кај ваков вид истражувања, во методолошко-техничка смисла, квалитетот, бројот, обемот, пропорционалниот однос на главите и подглавите ги задоволува и најстрогите критериуми.

Во таа смисла, во понатамошниот текст ќе се задржиме, во најкуси можни црти, на секоја глава одделно.

Во првата глава – **ВОВЕД**, која е изработена на 4 страници, авторот дава краток осврт на оценувањето, односно вреднувањето на постигнувањата на учениците како недвоиива активност која е редовно присутна во наставниот процес. Укажува за проблематиката на оценувањето гледана од психолошки и педагошки аспект, односно проблематиката која ја проучува докимологијата, организацијата и техниката на испитување, валидноста, релијабилноста, објективноста и точноста во оценувањето. Непосредното мерење и вреднување на знаењата го истакнува преку трите форми на оценување: сумативно, формативно и комбинирано. Согласно со правилниците и стандардите за оценување, кандидатот истакнува дека во

современите услови доминира сумативното оценување. Даден е и кус осврт на описното оценување и потребата од објективно вреднување на постигнувањата на учениците. Воедно, наведена е потребата од исполнување на неколку предуслови за правилно формирање на оценката: знаењата, вештините, вложениот труд, активното учество во наставниот процес и однесувањето – кои ќе бидат целосно евидентирани.

Во последниот пасус од оваа глава е истакната потребата од реализирање на истражување од ваков вид и обем со образложение дека оценувањето во образованието, конкретно во наставата по предметот спорт и спортски активности и физичко воспитување кај учениците претставува недоволно истражено подрачје. Тоа ја оправдува потребата за реализација на вакво истражување во пошироки рамки (и во некои соседни држави) со идеја да се расветлат некои согледувања во однос на оценувањето.

Во втората глава – ДЕФИНИРАЊЕ НА ТЕРМИНИ И ПОИМИ, која е изработена на 2 страници, на соодветен начин се дефинирани термините и поимите кои се непосредно поврзани со темата за истражување. Коректно се дадени дефиниции: општо за оценувањето, за априористичкиот критериум на оценувањето, за емпирискиот критериум на оценувањето, скор, скала на стандардни скорови, сумативно оценување, формативно оценување, тест, моторички знаења и навики, мерење, антропометриски мерки и моторички способности.

Во третата глава – ДОСЕГАШНИ ИСТРАЖУВАЊА, која е изработена на 18 страница, е со 34 цитирани библиографски единици, кандидатот дава увид на истражувањата кои имаат голема блискост со предметот на ова истражување. Наведените актуелни досегашни истражувања, кои се во тесна врска со предметот на ова истражување, поделени се во три поглавја кои се однесуваат на: 1) Истражувања за следењето, проверувањето и оценувањето на постигнувањата кај учениците; 2) Истражувања во моторичкиот и морфолошкиот простор и 3) Истражувања за мислењата и ставовите, стандардите и критериумите за оценувањето и промените настанати под влијанието на наставата по физичко и здравствено образование, спорт и спортски активности. Врз основа на презентираниот материјал можеме да кажеме дека изборот на приложените трудови во целост одговара на предметот на истражувањето и во голема мера ја расветлува проблематиката опфатена во ова истражување.

Во четвртата глава – ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И ХИПОТЕЗИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО, која е изработена на 3 страници, авторот јасно го дефинира предметот на неговото истражување. Во таа смисла, предмет на неговото истражување претставуваат учениците од машки и женски пол од осмо одделение (од 14 до 15-годишна возраст) во основното образование кои редовно ја следат наставата по предметот физичко воспитување и образование и спорт. Во продолжение, авторот на методолошки и коректен начин ја поставил основната хипотеза со 11 помошни хипотези кои во целост одговараат на поставениот предмет и поставените цели на истражувањето. Групата хипотези се поставени врз основа на експлоративниот приод и имаат за цел, покрај утврдувањето на

разликите во постигањата и резултатите во наставната година и постигнатите резултати во истражувањето, да ги утврдат квантитативните и квалитативните меѓугрупни разлики во постигањата и добиените резултати во моторичките знаења и навики и моторичките способности и да ја утврдат поврзаноста во морфолошкиот и моторичкиот манифестен и латентен простор.

Во петтата глава – МЕТОД НА РАБОТА, која е изработена на 40 страници, инкорпорирани се повеќе подглави, и тоа: примерок на испитаници, примерок на показатели и програма и постапка на мерењата. Како потподглава во оваа глава од дисертацијата се наведени и критериумите за оценувањето на нивото за совладаност, знаењата и умеењата на елементите од предвидените елементи од колективните и индивидуалните спортови. Примерокот на испитаниците е составен од 412 ученици и ученички на од 14 до 15-годишна возраст или вкупно 14 (7 машки и 7 женски) суппримероци на испитаници. Испитаниците се од 3 држави, и тоа: од Република Македонија (пелагониски регион: општините Битола, Прилеп и Ресен), од Република Србија (регионот на Банат, општина Кикинда) и од Република Албанија (регионот на Мала Преспа: општините Пустец и Горица).

Примерокот на предложените тестови и мерки (показатели) е составен од: 13 моторни тестови, 16 антропометриски мерки и 4 показатели за проценување на нивото на моторичките знаења и навики (2 показателя од колективните спортски игри: ракомет и кошарка и 2 показателя од индивидуалните спортови: атлетика и спортска гимнастика). Исто така, во оваа глава се наведени тестовите, мерките и показателите кои се применети при реализација на дисертацијата, како и потребните инструменти за нивно изведување.

Во подглавата која е дефинирана како методи за обработка на податоци, поаѓајќи од потребите на ова истражување, а врз основа на поставените цели и програмата на истражувањето, авторот применува поголем број адекватни статистички постапки. Податоците за постигнатиот успех и оценките кои се земени од педагошката евиденција од училиштата, за секој суппримерок посебно се пресметани со основните статистички параметри. За фреквенциите на исказите, ставовите и мислењата на наставниците и учениците, применет е χ^2 -тест. Со факторска анализа се утврдени структурите на моторниот и антропометрискиот простор, посебно за секој суппримерок според полот. За утврдување на релациите на моторните способности со антропометриските мерки во двата простора (манифестен и латентен), применета е регресивна анализа. Мултиваријантна анализа на варијансата (MANOVA), униваријантната анализа на варијанса (ANOVA) и t – тестот се применети меѓу третираните суппримероци меѓу моторните знаења и навики и морфолошките мерки и моторичките манифестации, додека за утврдување меѓу кои групи се утврдени евентуални разлики применет е LSD-тестот (Last significant difference).

За обработка на податоците користени се софтверските пакет програми: Microsoft Office Excel, Statistica for Windows и SPSS for Windows.

Во шестата глава – РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА, која е изработена на 250 страници, со помош на табеларен и графички приказ, авторот на јасен и прецизен јазик ги презентира добиените резултати. Резултатите од анкетниот прашалник за

учениците и наставниците се прикажани на 48 графикони. Основните статистички параметри за секој анализиран простор (постигања и резултати, антропометриски, моторички), за целиот примерок на испитаници, како и за секој од применетите суппримероци се прикажани на 63 табели. Корелационата поврзаност, коефициентот на детерминација и латентните димензии во морфолошкиот и моторичкиот простор се прикажани на 52 табели. Применетите униваријантни и мултиваријантни анализи, t-тестот и значајноста на меѓугрупните разлики (LSD-test), на постигањата и добиените резултати, антропометрискиот и моторичкиот простор за целиот примерок на испитаници, како и за секој од применетите суппримероци, се прикажани на 48 табели. Поврзаноста на моторичкиот со морфолошкиот простор (манифестен и латентен) е прикажана во 47 табели. Врз основа на презентираниот материјал и дискусија по него, може да се каже дека авторот во целост одговорил на поставените хипотези, со што во голема мера дал придонес во расветлувањето на многу важни сегменти од резултатите и постигањата кај учениците.

Во седмата глава – **МОЖНОСТ ЗА ПРИМЕНА НА РЕЗУЛТАТИТЕ** која е изработена на 3 страници, авторот укажува на теоретското и практичното значење на истражувањето, а добиените резултати даваат нови научни информации за квалитетно оценување и мерење на знаењата, нивото на постигањата и способностите на учениците со повратна информација за напредокот во совладување на знаењата, усовршување на наставните програми и содржини, дефинирање и конкретизирање на целите во наставата и градење на критериуми и стандарди за мерење на знаењето, постигањата и оценувањето во наставата. Примената на добиените резултати и методи на работа во наставниот процес би имала значително влијание врз неговото подобрување.

Во осмата глава – **ЗАКЛУЧОЦИ**, која е изработена на 7 страници, дадени се вкупно 41 заклучок, од кои се гледа дека авторот поседува извонредни способности за сублимирање на голем број податоци кои се јасно, прецизно и концизно прикажани. Со нив е одговорено на сите поставени прашања кои се сублимирани во целите, задачите и хипотезите на дисертацијата, со што во целост се разјаснува третираната проблематика во оваа докторска дисертација.

Во деветтата глава – **КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА**, која е изработена на 15 страници, се презентирани 147 библиографски единици од повеќе автори од земјата и од странство, согласно со препораките на Американската психолошка асоцијација (АПА - стил). Користената литература е соодветна и во целост одговара на поставените цели и хипотези на истражувањето, а тоа говори за познавањето на проблематиката од страна на авторот, како и за неговиот сериозен приод во решавањето на проблемот на истражувањето. Од презентираната литература може да се согледа темелниот пристап при проучувањето на литературните извори со што стручно и научно е реализирано ова обемно истражување од ваков вид.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на приложениот труд, како и досега изнесеното, Комисијата е на мислење дека докторската дисертација по својата содржина, обем, квалитет и значење е оригинална. Поради тоа, како и поради сето претходно изнесено, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за физичка култура во Скопје да ја усвои приложената докторска дисертација од кандидатот м-р Виктор Митревски на тема: **РАЗЛИКИ ВО ПОСТИГАЊАТА И РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ПРЕДМЕТОТ ФИЗИЧКО ВОСПИТУВАЊЕ И ОБРАЗОВАНИЕ И СПОРТ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ОД НЕКОИ БАЛКАНСКИ ДРЖАВИ** и на кандидатот му се дозволи јавна одбрана на докторската дисертација.

Комисија

Д-р Георги Георгиев, насловен доцент, ментор с.р.

Д-р Жарко Костовски, вонреден професор, претседател с.р.

Д-р Роберт Христовски, редовен професор, член с.р.

Д-р Вујица Живковиќ, редовен професор, член с.р.

Д-р Небојша Марковски, редовен професор, член с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ПОМЛАД АСИСТЕНТ ВО НАУЧНАТА ОБЛАСТ ЗАВАРУВАЊЕ И ЗАВАРЕНИ КОНСТРУКЦИИ НА МАШИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со одлука на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје бр.02-2416/1 од 22.9.2011 година, одредени сме за рецензенти за избор на помлад асистент во научната област заварување и заварени конструкции што ја покрива Институтот за заварување и заварени конструкции на Машинскиот факултет во Скопје.

На распишаниот конкурс од страна на деканот на Машинскиот факултет во Скопје, објавен во дневните весници “Дневник” и “Коха” на 27.8.2011 година, се пријави следниот кандидат:

1. м-р Филип Здравески, дипл. маш. инж.

Врз основа на доставените податоци за кандидатот, неговата досегашна стручно-научна и друга ангажираност, изработените и објавени трудови и друга документација, како и од личното познавање и следење на развојот на кандидатот за време на студиите до денес, го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски податоци

Кандидатот Филип Здравески е роден на 25.6.1985 год. во Скопје. Основно училиште завршил во “Кузман Јосифоски-Питу” (1-4 одделение) и “Панајот Гиновски” (5-8 одделение) со одличен успех. Средното образование го има завршено во природно-математичката гимназија “Раде Јовчевски-Корчагин”-Скопје, исто така, со одличен успех. Во учебната година 2004/05 се запишал на Машинскиот факултет во Скопје на насоката моторни возила. Додипломските студии ги има завршено во 2008 година. Дипломската работа од областа на машинските конструкции со наслов “Контролна пресметка на кукиште од менувач со примена на МКЕ” ја одбрал на 26.9.2008 година со оценка 10,00 (десет). Во текот на студирањето испитите ги има положено со просечна оценка од 10,00 (десет) (42 предмета + дипломска работа со вкупно остварени 240 ЕКТС кредити). Кандидатот е прогласен за најдобро дипломиран студент во својата генерација од страна на деканот на МФС.

Добитник е на признанието “Златен паричник” од Универзитетот “Св. Кирил и Методиј”, наградата “Инженерски прстен” од Инженерската институција на Македонија, наградата најдобро дипломиран студент од Фондацијата “Димитар Стамболиев”, стипендија од Владата на РМ за талентирани студенти, ослободен од плаќање школарина за додипломски студии како најдобар студент. Кандидатот за време на студиите учествувал на првата студентска практика организирана од страна на Johnson Controls во инженерскиот центар во Тренчин, Р. Словачка. По дипломирањето, од Машинскиот факултет кандидатот е награден со бесплатни последипломски студии.

По дипломирањето се вработил во АД “ФАКОМ”, компанија за проектирање и изведба на челични конструкции и машинска опрема. Работел на позицијата независен проектант во проектантското биро на ФАКОМ ИНЖЕНЕРИНГ, машинска група под раководство на тех. дир. Раде Јакимовски. На ова работно место работел 6 месеци.

Постдипломските студии ги продолжил на програмата за материјали, заварување и конструктивно инженерство под раководство на вонр.проф. д-р Димитри Козинаков како ментор на студиите.

Постдипломските студии ги завршил со одбрана на магистерската теза “Анализа на однесувањето на предзатегнати носечки структури за стаклени фасади под дејство на оптоварување од ветер” на 7.10.2009 година со оценка 10,00 (десет). Постдипломската студиска програма која опфаќа 7 предмети (по 6 ЕКТС-кредити) и магистерски труд (18 ЕКТС-кредити) ги има положено со просечна оценка 10,00 (десет) (вкупно 60 ЕКТС-кредити).

Кандидатот добил признание за прв дипломиран магистер на технички науки од страна на деканот на Машинскиот факултет и признание за придонес во развојот на Машинскиот факултет по повод прославата на 50 годишнината од неговото формирање. Кандидатот Филип Здравески е добитник на стипендија од страна на Словачката влада за докторантските студии во 2010 год. на Словачкиот универзитет за технологија-Машински факултет во Братислава.

По магистрирањето, Филип Здравески се вработил во “Мерно регулациона техника и телекомуникации”-ДОО како администратор во лабораториите за маса, притисок и температура. На ова работно место работел до април 2010 година.

Во април 2010 година, кандидатот Филип Здравески се вработил во Фабриката за катализатори „Johnson Matthey-Macedonia“ како инженер-раководител на проект. Во октомври 2010 година Филип Здравески е унапреден на функцијата проект-инженер во европскиот проектен тим на „Johnson Matthey“ со седиште во Royston. Работните обраски на кандидатот се воспоставување на техничките подобрувања “sharing best knowledge” во европските производни погони на Johnson Matthey catalyst division. Кандидатот е на оваа функција до денес.

Во научната област, кандидатот покажал интерес за примена на методот на конечни елементи за пресметка на физичките појави, особено од областа на јакоста и носечките структури. Кандидатот знае да се служи со MS Windows 7, Microsoft Office, Autodesk products, SolidWorks 2011 full package, ANSYS, Control Logix PLC-ladder Logics for Allen Bradley и др.

2. Стручни и научни трудови и други активности

Од приложените документи на кандидатот Филип Здравески, како стручни трудови се издвојуваат неговиот магистерски труд “Анализа на однесувањето на предзатегнати носечки структури за стаклени фасади под дејство на ветер”, како и дипломската работа “Контролна пресметка на кукиште на менувач со примена на МКЕ”. Кандидатот Филип Здравески покажува интерес за примена и усовршување на знаењата од областа на нумеричко моделирање на физички системи со методот на конечни елементи.

Во рамките на компаниите во кои работел и компанијата во која моментално работи, кандидатот има конструирано и изведено голем број на инженерски комплексни инсталации како што се: челични конструкции, верификации и калибрации на мерни ќелии, колски ваги, притисочни уреди, температурни давачи (термопарови), цевководи за компримиран воздух, систем за оптимизирање на потрошувачка на тунелска печка за калцинирање, системи за вентилација и екстракција, оптимизирање на цевковод за снабдување со ладна вода со повеќе потрошувачи, PLC-апликации и многу други изведени решенија.

ЗАКЛУЧОК

Во согласност со Законот за високото образование, Правилникот за единствените критериуми и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” во Скопје, како и Правилникот за внатрешните односи и работење на Машинскиот факултет во Скопје во состав на Универзитетот “Св. Кирил и Методиј” во Скопје, а имајќи го предвид сето она што е речено во рефератот, Рецензентската комисија му предлага на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје, кандидатот м-р Филип Здравески, дипл.маш.инж., да биде избран во звањето ПОМЛАД АСИСТЕНТ во научната област заварување и заварени конструкции.

Комисија

1. Вонр.проф.д-р Димитри Козинаков, Машински факултет - Скопје, с.р.
2. Проф.д-р Јован Гочев, Машински факултет - Скопје, с.р.
3. Проф.д-р Марјан Гаврилоски, Машински факултет - Скопје, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ХРИСТИЈАНСКАТА ЦРКВА ВО МАКЕДОНИЈА ВО РАНИОТ СРЕДЕН ВЕК“ ОД М-Р ДРАГАН ЗАЈКОВСКИ, ПРИЈАВЕНА НА ИНСТИТУТОТ ЗА НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА ВО СКОПЈЕ

Врз основа на одлуката на Советот на Институтот за национална историја бр. 1002-223/23 од 4.10.2011 година, Комисијата за оценка на докторскиот труд „Христијанската црква во Македонија во раниот среден век“ од кандидатот м-р Драган Зајковски, во состав: проф. д-р Милан Бошкоски, проф. д-р Митко Панов, доц. д-р Ирена Стефоска, проф. д-р Ратомир Грозданоски и проф. д-р Илија Велев, го дава следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација „Христијанската црква во Македонија во раниот среден век“, која е плод на повеќегодишни научни истражувања, претставува комплексен и единствен научен труд не само во македонската историографија туку воопшто пошироко во византологијата и медијевистиката, по прашањето на македонската црковна историја во наведениот хронолошки период. На вкупно 308 страници поткрепени со над 1000 белешки, со обилно користени извори, интерпретирани за првпат досега во македонската црковна историја, како и со консултираната модерна литература, се разгледуваат ставови по одделни научни проблеми. Со интерпретираните заклучоци од изворите, на релевантен начин и со современ методолошки пристап, докторандот Д.Зајковски, дава, се осврнува, и се обидува да даде одговори на редица досега неразгледувани проблеми и прашања од организацијата, дејотвувањето и поставеноста на христијанската црква во Македонија во наведениот хронолошки период. Од методолошки аспект, докторската дисертација се состои од: Увод (1-17); Глава I: Христијанството во Македонија во V век (18-72); Глава II: Христијанството во Македонија во VI и VII век (73-125); Глава III: Населувањето на Словените во Македонија и нивното христијанизирање (126-170); Глава IV: Црковната организација во Македонија во втората половина на IX век и првата половина на X век (171-210); Глава V: Создавање на самостојна црква во времето на цар Самоил и неговите наследници (211-258); Глава VI: Охридската архиепископија по воспоставувањето на византиската власт во Македонија во XI век (259-268); Заклучок (268-274) и Користени извори и литература (275-308).

Во првата глава, во поднасловот „Македонската црква во првата половина на 5 век и формирањето на Солунскиот викаријат“ Зајковски констатира дека тој е формиран како настојување на римската црква да ја определи својата јурисдикција во Источен Илирик вклучително и во Македонија, изко во политички поглед територијално припаѓала на Источното Римско Царство, а на што упорно се противела Источната црква. Во вториот поднаслов, „Македонската црква во христолошките спорови во 5 век“, врз основа на првокласни изворни податоци е констатирано дека македонските епископи без исклучок го застапувале никејско-константинополскиот симбол на верата, притоа зголемувајќи го интересот за активно учество на соборите. Во однос на спорот меѓу Рим и Константинопол, околу црковната јурисдикција се случувале бурни настани кои кулминирале со Акаиската шизма, насилно оттргнување на Македонија од преградите на папата, и внесување во надлежностите на патријархот Акакиј. Спорот со шизмата на Акакиј бил разрешен со компромис, папата бил принуден да ја толерира црковната политика на источниот цар и константинополскиот патријарх. Македонската црква, пред сè Архиепископијата Јустинијана Прима, прашањето за нејзината убикација, како и учеството на македонските епископи на

Петтиот вселенски собор 553 година во Константинопол, ставот во однос на трите поглавја, солидарноста со папата Вигилиј, а потоа брзото надминување на спорот, јанопределуваат нивната ориентација. Докторандот во втората глава, меѓу другото, дава констатации врз основа на современи првокласни извори за слабеењето на ранохристијанската црква во Македонија како резултат на словенските напади и нивното населување. Четвртиот поднаслов е елаборација на археолошките сведоштва за христијанството во Македонија. Врз основа на компетентен приод, направен е одличен преглед за христијанството во Македонија според археолошките сведоштва. Двете табели на крајот од втората глава за вселенските собори, за местото, годината и поводот на свикувањето, како и учеството на епископите од македонските епископии ја прат оваа глава целосно прегледна.

Во третата глава, докторандот се осврнал на погубните последици на словенската колонизација врз црковните состојби во Македонија, како и институционализацијата на христијанството кај македонските Словени, при што истакнува дека интензитетот на нивната христијанизација се зголемувал во време на мирни односи со Византија. Притоа заклучува дека староседелците, античките Македонци биле првите распространувачи на христијанската религија среде Словените во Македонија. Како почеток на нивната христијанизација е земен походот на Јустинијан Втори 688/689 против македонските Словени, додека црковните акти говорат дека црковната организација во Македонија била обновена во 8 век, а епископиите во Македонија, 21 на број, влегувале во составот на Константинополската патријаршија. Д.Зајковски наведува црковни извори кои укажуваат на засилениот процес на христијанизација на македонските Словени во 9 век, за да заклучи дека христијанизацијата завршила во средината на 9 век, со мисиите на браќата св. Методиј и особено на св. Константин (Кирил) Филозоф среде Словените по реката Брегалница во Македонија, кои имале различен карактер, а иста функција. Потточките на четвртата глава: епископските центри во Македонија во рамките на бугарската држава, и епископските центри во Македонија под византиска власт и црковна јурисдикција на Константинополската патријаршија (под надлежност на Солунската митрополија: епископија, Китрос, Берија, Драгумитија, Сервија и Касандреја; и Филипската митрополија: епископијата Полистил, Великија, Христопол, епископија Смолен, Кајсаропол и Александропол), со третата потточка „Богомилството во Македонија во почетокот на 10 век“, го сочинуваат нејзиниот наслов „Црковната организација во Македонија во втората половина на 9 и првата половина на 10 век“.

Петтата глава е посветена на најзначајниот дел од македонската црковна историја и го разгледува прашањето на создавањето на самостојна црква во времето на цар Самоил и неговите наследници. Во првата потточка докторандот Д.Зајковски се осврнува на создавањето на македонското средновековно царство како предуслов за формирањето на Преспанско – охридската архиепископија – патријаршија. Другите две потточки го разгледуваат прашањето на создавањето на Преспанско – охридската архиепископија – патријаршија, нејзиниот статус во времето на цар Самоил и неговите наследници, како и нејзината организациона структура. Докторандот Д.Зајковски, врз основа на опсежна анализа на изворите и литературата по ова прашање, констатира дека како сигурно потврдени архиереи можат да се сметаат Герман – Гаврил, Филип и Јован, а како можни архиереи: Николај Чудесни, по архиереите Гаврил и Филип, како архиерејот Давид. Она што е многу значајно за докторатот е фактот дека тој за првпат во црковната историја презентира лик на еден архиереј идентификуван во една минијатура, а тоа е архиерејот Филип. Во смисла на организациската поставеност, авторот инсистира дека споменатиот свештеник Андреј од Варошкиот кирилски

натпис бил всушност хераклејски владина. Во однос на црковно –политичката поддршка, неа цар Самоил ја добил од папата во Рим.

Шестата и последна глава која го разгледува прашањето на Охридската архиепископија по воспоставувањето на византиската власт во Македонија 1018 година и познатите повелби на византискиот цар Василиј Втори, со кои се уредува прашањето на статусот на Архиепископијата во новите услови, а проследувањето на црковните состојби продолжува од архиепископот јован и оди се до Јован Трети Трезвен.

Со вака конципираниот и презентирани преглед на христијанската црква во Македонија во раниот среден век, од 5 век до последната деценија на 11 век врз основа на современи извори, особено за првите три глави, за кои не е пишувано до сега, како и останатите глави кои во науката по однос на некои прашања останале недоречени, со право можеме да констатираме дека докторандот Д.Зајковски со право може да се уврсти во маркантната група проучувачи на македонската црковна историја од рангот на: Е.Голубински, Х.Гелцер, И.Снегаров, С.Димески и Ј.Белчоски.

Во смисла на погоре изложеното, а со оглед на тоа што рецензентската комисија позитивно го оценува овој труд, на Советот на ИНИ му предлага да ја прифати оваа рецензија и да закаже јавна одбрана на докторската дисертација „Христијанската црква во Македонија во раниот среден век“ од м-р Драган Зајковски.

Комисија за оценка

Проф. д-р Милан Бошкоски, с.р.

Проф. д-р Митко Панов, с.р.

Доц. д-р Ирена Стефоска, с.р.

Проф. д-р Ратомир Грозданоски, с.р.

Проф. д-р Илија Велев, с.р.

Рецензија

на ракописот „Казнено право – посебен дел“ од авторите акад. проф. д-р Владо Камбовски и проф. д-р Никола Тупанчески

Наставно – научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Кирил и Методиј“ во Скопје го прифати барањето на Институтот за казненоправни и криминолошки науки за издавање на петто изменето и дополнето издание на на учебникот „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“ и на седницата одржана на 28 февруари 2011 г., формира Рецензентска комисија за оцена на понудениот текст за нов учебник, во состав: проф. д-р Љупчо Арнаудовски, професор во пензија на овој Факултет и проф. д-р Никола Матовски, професор во пензија на истиот Факултет. Нов текст за учебник по предметот „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“ предложија акад. проф. д-р Владо Камбовски, автор на учебникот што е во програмата на Факултетот и предметен наставник на овој предмет и проф. д-р Никола Тупанчески, исто така наставник на овој предмет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Рецензентите го прегледаа текстот на понудениот учебник и на Наставно – научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, му го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни податоци за учебникот

Учебникот „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“ од авторите акад. проф. д-р ВЛАДО КАМБОВСКИ и проф. д-р НИКОЛА ТУПАНЧЕСКИ, како дополнето и изменето петто издание, опфаќа текст од 450 страници, пишуван во компјутерска техника, ситен слог во нормален проред. Текстот претставува преработка, дополнување и измена на учебникот од четвртото издание на акад. проф. д-р Владо Камбовски во коавторство со проф. д-р Никола Тупанчески.

Материјата што се обработува во учебникот не ја следи систематиката на Кривичниот законик, туку главите од посебниот дел од Кривичниот законик, што е предмет на обработка на овој труд и почнува со нова нумерација од I глава. Инаку, материјата е систематизирана по глави, а во нив е инкорпорирана внатрешната

систематика на делата според заштитниот објект на инкриминациите (кривичните дела) што учебникот го чини особено прегледен и систематичен.

2. За потребата од нов учебник „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“

Потребата од реиздавање на учебникот КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел, не е само од техничка природа (недостиг на овој учебник), туку таа е посуштествена. Во теоријата од областа на казненоправните, но и политичките науки се вели, дека казненото право е она што во одреден правен систем гарантира стабилност, сигурност, безбедност, сигурност во живеењето и функционирањето на државата и нејзините институции. Во остварувањето на оваа функција, казнениот законик (казненото право) не трпи, не поднесува чести измени и дополнувања. Во современото општество, кое се карактеризира со многу динамичен развој во сите области од човековото живеење и создавање, казненото право не е заштитено од влијанијата на динамичните промени во општеството, особено заради фактот што тоа раѓа (произведува) нови облици на криминалитет кои по своите феноменолошки карактеристики се потешки од последиците, посложени од мерките за нивно спречување. Тоа ја наметнува потребата од создавање на нови инкриминации (најизразит пример се кривичните дела од областа на заштитата на правата и слободите на граѓаните, економскиот и финансискиот криминалитет, компјутерскиот криминалитет, тероризмот и сл.).

При порастот на криминалитетот и неговата манифестација преку нови облици, во филозофијата на казненото право за спречување на криминалитетот со казни и други санкции постепено се напушта и се гради нова филозофија на напуштање на репресијата, ретрибуцијата и нејзина замена со ресоцијализација, реинтеграција, рехабилитација, со т.н. ресторативна правда. Овој, во основа нов концепт, постепено наоѓа свое место и во казненото законодавство.

Новите облици на криминалитет на свој начин влијаат врз потребата за создавање на нови инкриминации и нивно поместување во кривичното законодавство. Нашето казнено законодавство се наоѓа под силно влијание на Спогодбата за асоцијација и стабилизација, за негово усогласување (синхронизирање) со законодавствата на државите од Европската унија и тој концепт доведува до чести измени во Кривичниот законик. Со прифаќањето и ратификувањето на документите на Обединетите нации (посебно) со кои се регулираат прашањата од областа на казненото право, исто така, се создаваат обврски за негово усогласување со нив.

Од осамостојувањето на Република Македонија до денес, Кривичниот законик е менуван повеќе пати, точно од причините што веќе ги наведовме. И последниот Кривичен законик донесен во 2009 година, веќе има неколку измени и дополнувања.

На оние што непосредно го применуваат Кривичниот законик, но и на студентите на правните факултети им се неопходни учебници во кои се обработуваат одредбите од казненото законодавство во примена. Учебникот „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“, од акад. проф. д-р Владо Камбовски и проф. д-р Никола Тупанчески, го разрешува тој проблем и затоа е неопходно ново изменето и дополнето издание.

3. Краток осврт врз содржината на учебникот

Учебникот почнува со „Вовед“ во кој се разработуваат поимот, предметот и основните карактеристики на посебниот дел на казненото право. Во овој дел од трудот, авторите даваат уверлива документација, научно заснована за конституирање на „посебниот дел од казненото право“ како самостојна научна дисциплина и посебен предмет на Правниот факултет вграден во Програмата на Факултетот. Во образложението за конституирањето на „казнено право –посебен дел“ како посебна научна дисциплина на правните факултети, посебно место зазема остварувањето на заштитната функција на Кривичниот законик. Посебно се нагласува значењето на систематичноста во градењето на посебниот дел од КЗ. Посебниот дел од КЗ се разгледува во сооднос со општиот дел од КЗ како единствен систем и начинот на вградување на основните општи и другите принципи. Посебно се обработува и нагласува специфичноста на одредбите од посебниот дел од КЗ, особено преку диспозицијата. Конституирајќи го посебниот дел од кривичното право како посебна научна дисциплина, авторите ги разработуваат посебностите на методолошкиот пристап кога е во прашање изучувањето и примената на сознанија од оваа научна дисциплина.

3.1. Авторите на учебникот по свои критериуми вршат систематизација на материјалот по глави од КЗ, а внатре во главите ги разгледуваат и ги обработуваат одделните кривични дела. Така, во нивниот труд, „Кривичните дела против животот и телото“ ја чинат првата глава. Во воведот на секоја глава во општи забелешки ги објаснуваат односите и вредностите што се заштитуваат преку кривичните дела систематизирани во таа глава. Кривичните дела од оваа глава се објаснуваат преку заштитата на животот и телото на човекот и агресивитетот како елемент на кривичните

дела. Обработката на оваа глава заслужува внимание не само поради систематичноста со која се следи заштитата на животот и телото на човекот и човечкиот интегритет, туку и деталната разработка на појавните (феноменолошки) облици на овие кривични дела низ животот и активностите на човекот, со положбата на жртвата во нив. Во внатрешната систематизација посебно се обработени: делата на лишување од слобода, квалификуваните кривични дела, привилегираните убиства, убиствата при пораѓање секогаш низ објектот на заштита, субјективната страна, самоубиството и кривичните дела врзани за него, делата на уништување на животот, кривичните дела на повредување и други кривични дела од оваа глава.

Во втората глава се обработени кривичните дела против слободите и правата на човекот и граѓанинот во светлината на современиот пристап кон гаранција, заштита и остварување на слободите и правата на човекот изразени преку меѓународните документи и Уставот на Република Македонија. Овој аспект е изразен во забелешките за заштитениот објект на оваа глава од КЗ. Внатре се систематизирани како кривични дела против: еднаквоста на слободите и правата, дела против слободите, против личните права, кривичните дела против интелектуалната сопственост и др. Општоста на пристапот кон обработката на кривичните дела од оваа глава, а потоа внатрешната систематизација според заштитниот објект, добива нагласено значење не само за практиките, туку и за сите други субјекти што на некој начин одлучуваат за слободите и правата на човекот.

Во воведниот дел од третата глава „Кривични дела против изборите и гласањето“, детално се разработува правото на слободен избор и гласање на граѓанинот како и за демократијата во општеството. Во оваа глава посебно место зазема новото кривично дело од чл.165а од КЗ „злоупотреба на средствата за финансирање на изборната кампања“ (актуелно и во судската практика во овој момент и во функционирањето на политичките партии воопшто).

Четвртата глава е насловена „Кривични дела против работните односи“, а во неа се обработуваат одделни кривични дела и се упатува на нивна примена во практиката со оглед на актуелната состојба, која се изразува како честа и масовна повреда на правата од работниот однос.

Во петтата глава, „Кривичните дела против честа и угледот“, објаснет е и разработен заштитениот објект низ теоријата и практиката (групен заштитен објект, пасивен субјект, правни лица). Посебно внимание заслужува обработката на кривичното дело клевета (чл.172 од КЗ) и кривичното дело навреда (чл.173 од КЗ) како

основни кривични дела од оваа глава, вклучувајќи ги и посебните дела на клевета и навреда. Обработката на овие кривични дела дава одговори на многу актуелни ситуации и појави во сегашните односи меѓу луѓето во јавниот живот.

Шестата глава, „Кривични дела против половата слобода и морал“, започнува со длабоко навлегување во современите сфаќања и проблеми врзани за половата слобода и морал, посебно кај кривичните дела против слободното одлучување на половите, кои се всушност кривични дела од класичниот криминалитет. Тие се среќаваат во КЗ од сите времиња и епохи, но со современи објаснувања на проблемите што се јавуваат во практиката. Тука е ново кривичното дело од чл.193-а од КЗ „производство и дистрибуција на детска порнографија“, како и чл. 193-б од КЗ „намамување на обљуба или друго полово дејствие на малолетник кој не наполнил 14 години“.

Седмата глава носи наслов „Кривични дела против бракот, семејството и младината“ и секоја одредница од насловот е основ за систематизација на кривичните дела внатре во главата, со што се создава прегледност.

Глава осма, „Кривични дела против здравјето на луѓето“, содржи класичен пристап при обработката на кривичните дела, со настојување да се внесуваат новините што со себе ги носи современоста и начинот на сторување на овие кривични дела.

Глава деветта е насловена „Кривични дела против животната средина“ во која внатрешна систематизација служи за да се укаже на одделните сегменти на заштита, што се опфатени со општиот поим „животна средина“. Се разработува и новото кривично дело од чл.225-а од КЗ „незаконита експлоатација на минерални сировини“.

Десеттата глава, „Кривични дела против имотот“, содржи вовед со кој се укажува на значењето на заштитата на приватниот имот, како и основните карактеристики на приватниот имот и сопственоста. Делата се систематизираат на кривични дела против подвижниот имот (класичните кривични дела на кражба низ сите феноменолошки облици), кривични дела против имотот воопшто и имотните права и интереси. Новото кривично дело од чл.244-а, „бесправно градење“, ја отсликува масовно присутната појава во сегашните услови, кривичното дело од чл.249-а „измама на штета на средствата на Европската унија (заедница)“, кривичното дело од чл.253-а „неовластено давање подароци“, како и кривичните дела врзани за предизвикување стечај (чл.255- чл.267).

Во оваа глава посебно место заземаат одредбите од чл.379-а „компјутерски фалсификати“, кои се покажуваат како многу динамични во нивната феноменологија и бараат постојано следење и проучување на појавните облици: чл.251 од КЗ како

основен, а потоа измените и дополнувањата во членовите 251-а „внесување компјутерски вирус“ и чл.251-б „компјутерска измама“.

Глава единаесетта носи наслов „Кривични дела против културното наследство и природните реткости“.

Глава дванаесетта под наслов „Кривични дела против јавните финансии, платниот промет и стопанството“ е една од најзначајните глави каде што постои најчеста измена на инкриминациите поради промените на облиците на сопственост и големата динамичност на односите во стопанството и економијата. Покрај класичните, детална разработка има кривичното дело „перење пари“ од чл.273 од КЗ, понатаму во областа на финансиие новото кривично дело од чл.273-а „издавање чек без покритие и злоупотреба на кредитна картичка“, чл.275-а „измама при работење со хартии од вредност и повреда на правата од хартии од вредност“ (нови појави и односи во финансиското работење), како и кривичните дела од чл. 275-а – 275-в од КЗ, што претставува подрачје од економските и финансиските односи кои исто така бараат понатамошна продлабочена обработка. Посебна група се кривичните дела против стопанството, кои исто така во натамошниот развој, во согласност со новите облици на економски криминалитет, ќе бараат и легислативна и криминолошка разработка.

Тринаесеттата глава е насловена „Кривични дела против општата сигурност на луѓето“, прикажана е низ класична разработка, без многу новини, но со јасна разработка на постојната проблематика.

Следна е четиринаесеттата глава која носи наслов „Кривични дела против безбедноста во јавниот сообраќај“, каде што е опфатено навлегувањето во проблемите што со себе ги носи современиот сообраќај низ неговиот развој и воведувањето на нови средства за сообраќај.

Во петнаесеттата глава насловена „Кривични дела против државата“, кривичните дела се разработени во рамките на класичниот пристап кон државата и облиците на напад врз неа, систематизирани по критериумот на внатрешна и надворешна безбедност.

Во шеснаесеттата глава под наслов „Кривични дела против службената должност“, во воведот детално се разработуваат прашањата врзани за субјектот на заштита, службените односи и службените лица како сторители на делата од оваа глава, дела против службената должност преку кривичните дела: чл. 353-а од КЗ „повреда на чување на државната граница“, чл. 353-б „неизвршување наредба“, чл. 353-в „несовесно рааботење во службата“, како и кривичното дело од чл. 358-а од КЗ –

давање награда за противзаконито влијание како посебен облик на корупција и кривичното дело од чл. 359-а – противзаконито стекнување и прикривање имот. Ова е подрачје од казнените односи кое бара натамошно следење, проучување и разработка.

Глава осумнаесетта носи наслов „Кривични дела против правосудството“ и започнува со кривичните дел со кои се создава обврска за граѓаните за пријавување на кривичното дело и сторителот, односно непријавување, ако знае за сторено кривично дело, помагање во сторување на кривично дело и останатите кривични дела присутни во оваа глава, со кои се попречува успешната работа на судовите и останатите правосудни органи во нивното постапување во борбата против криминалитетот.

Следува деветнаесеттата глава под наслов „Кривични дела против правниот сообраќај“, во која се вметнува и новото кривично дело од чл.379-а „компјутерски фалсификат“.

Дваесеттата глава која носи наслов „Кривични дела против јавниот ред“, содржи класичен пристап кон кривичните дела кои спаѓаат во оваа глава. Посебно внимание заслужува одредбата од чл.394 во која се разработува „злосторничкото здружување“, кое и во практиката предизвикува многу дискусии и дилеми. Понатаму следува кривичното дело од чл.394-а „терористичка организација“, чл.394-б „тероризам“, чл.394-в „финансирање тероризам“, како и чл.394-г од КЗ „ширење расистички и ксенофобички материјал на компјутерски систем“.

Дваесет и првата глава е насловена „Кривични дела против човечноста и меѓународното право“ и започнува со вовед во кој се објаснува и разработува современото стојалиште и ставот на општеството спрема меѓународниот злочин.

4. Оцена со предлог

Фактот што учебникот под наслов „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“ од акад. проф. д-р ВЛАДО КАМБОВСКИ доживува свое петто издание, покажува дека тоа е учебник што е проверен повеќекратно низ практиката на студиите на Правниот факултет, но и преку стекнатите знаења на студентите на испитите по овој предмет. Петтото издание на учебникот што проф. д-р Вlado Камбовски го подготвил заедно со помладиот колега, проф. д-р НИКОЛА ТУПАНЧЕСКИ, добива посебна вредност бидејќи во него се содржани и обработени на ист начин, со иста методологија и пристап, со иста систематичност, со ист методолошки пристап кон секое кривично дело, сите нови кривични дела содржани во Кривичниот законик на Република Македонија, донесени со последните негови измени и дополнувања. На тој начин на

студентите и на другите корисници на овој учебник им дава актуелни сознанија за сите кривични дела содржани во Кривичниот законик на Република Македонија внесени и стапени на сила во 2009 година. Авторите на учебникот „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“, на актуелен начин ја обработуваат проблематиката присутна денес, во кривичноправната и криминалошката научна мисла со што придонесуваат до развој на науката и теоријата во оваа област. Истовремено, обработувајќи ги заштитените објекти на секоја глава од КЗ, настојуваат содржината и пристапот кон секој објект на заштита да го претстават во светлината на современите случувања и во науката и во практиката. Обработката на одделните кривични дела ја следи воспоставената методологија која овозможува, читајќи го текстот на секое кривично дело обработено од авторите, да се сфати и разбере неговото битие низ реалните односи во кои тоа се случува. Овој учебник е неопходен и за оние што работат на откривањето, сузбивањето, докажувањето и превенирањето на криминалитетот и на непосредната примена на Кривичниот законик.

Учебникот е пишуван со јасен, разбирлив јазик, лесен стил за читање и разбирање на текстот, со стил што го чини интересен. Овој стил на пишување и обработка на материјата ја следи и коавторот на проф. д-р Владо Камбовски, проф. д-р Никола Тупанчески. Стилот и методолошкиот пристап на коавторите е воедначен.

Големината на текстот е усогласена со нормативите на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје за учебници од овој вид.

Во согласност со сè што е понапред речено за учебникот „КАЗНЕНО ПРАВО – посебен дел“ од авторите акад. проф. д-р ВЛАДО КАМБОВСКИ и проф. д-р НИКОЛА ТУПАНЧЕСКИ, на Наставно - научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ од Скопје, му предлагаме да го прифати рецензентскиот извештај и да го одобри неговото печатење и употреба на студиите на овој Факултет.

Скопје, 12.10.2011 година

Рецензенти

1. Проф. д-р Љупчо Арнаудовски с.р.

2. Проф. д-р Никола Матовски с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
ИСТРАЖУВАЊЕ НА ПЕРСПЕКТИВИТЕ ЗА РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОНСКА
ПРОДАЖБА НА ОБЛЕКА ОД МАКЕДОНСКИТЕ КОНФЕКЦИСКИ
ПРОИЗВОДИТЕЛИ,
ИЗРАБОТЕНА ОД КАНДИДАТКАТА М-Р ЕЛЕНА ТОМОВСКА,
ПРИЈАВЕНА НА ЕКОНОМСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на член 113, став 6 од Законот за високото образование, член 241 од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и член 39 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Економскиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, а според одлуката на Наставно - научниот совет на Економскиот факултет во Скопје, под број 0202-3468/2 од 7.10.2011 година, на седницата одржана на 30.9.2011 година, определени сме за членови на Комисијата за оцена и одбрана на докторската дисертација под наслов: ***ИСТРАЖУВАЊЕ НА ПЕРСПЕКТИВИТЕ ЗА РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОНСКА ПРОДАЖБА НА ОБЛЕКА ОД МАКЕДОНСКИТЕ КОНФЕКЦИСКИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ,*** поднесена од кандидатката м-р Елена Томовска. По опстојното прегледување на трудот, Комисијата до Наставно - научниот совет на Економскиот факултет во Скопје го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација содржи вкупно 293 страници од кои 16 страници отпаѓаат на користена литература (278 библиографски единици), 5 страници на вовед и 30 страници на прилози. Материјата во дисертацијата, покрај вовед, литература и прилози, е структурирана во шест глави, логично систематизирани, и тоа:

Вовед (од 1 до 5 стр.)

Глава 1 Облеката и е-малопродажбата (од 6 до 38 стр.)

Глава 2 Улогата на потрошувачот во е-продажбата (од 39 до 86 стр.)

Глава 3 Карактеристики на е-продавниците (од 87 до 124 стр.)

Глава 4 Методологија (од 125 до 153 стр.)

Глава 5 Резултати од истражувањето (од 154 до 230 стр.)

Глава 6 Заклучок (од 231 до 245 стр.)

Литература (од 246 до 262 стр.)

Прилози (од 263 до 293 стр.)

Во воведот е објаснета актуелноста на истражувањето, доменот во кој докторската дисертација претставува научен придонес, како и целта и задачите на истражувањето. **Целта на истражувањето** е да се изврши истражување на моменталната состојба и перспективите за развој на електронската продажба на облека од аспект на купувачите и од аспект на македонските производители на облека и дефинирање на перспективите за развој на електронската продажба. За остварување на целта спроведено е емпириско истражување на потрошувачите и конфекциските претпријатија во Република Македонија.

Во првата глава, со наслов **Облеката и е-малопродажбата**, е даден преглед на предусловите за воведување на електронска продажба на облека од македонските конфекциски претпријатија на домашниот пазар. Преку осврт на состојбите во македонската конфекциска индустрија нагласена е потребата од развој на услужни дејности, како малопродажба, со цел да се зголеми конкурентноста на оваа индустриска гранка. Потенцијалите на македонскиот електронски пазар се истражувани преку преглед на секундарни статистички податоци за користење на интернетот во Македонија. Од секундарните податоци е идентификувана потенцијалната целна група на електронски потрошувачи употребена во понатамошното истражување (популација на возраст од 15 до 35 години). Преку преглед на светскиот електронски пазар за облека образложена е погодноста на облеката како производ во електронската продажба, со што се објаснува компатибилноста на производот на конфекциските претпријатија со виртуелниот канал за продажба.

Втората глава, со наслов **Улогата на потрошувачот во е-продажбата**, има за цел да дефинира сеопфатна рамка за истражување на карактеристиките на потрошувачите во електронската средина. На почеток даден е преглед на повеќе модели кои го опишуваат однесувањето на

потрошувачите во електронската средина. Моделот за прифаќање на електронското купување на Zhou et al. поради својата сеопфатност е предложен како најпогоден за истражување на потенцијалните електронски купувачи во Македонија. Врз основа на овој модел се елаборирани факторите кои влијаат врз прифаќање на електронската малопродажба од страна на купувачите. Тука спаѓаат фактори како: демографија, култура, нормативни верувања, лични карактеристики, искуство со употребата на интернет, онлајн искуство, шопинг-ориентација, шопинг-мотивација, искуство со електронско купување, перцепција на придобивки и перцепција на ризици. Наведените фактори се дефинирани и објаснето е нивното влијание врз електронската продажба, со нагласување на специфичностите при електронската продажба на облека.

Во третата глава со наслов *Карактеристики на е-продавниците* се разработуваат бизнис-моделите на електронските продавници и најдобрите светски практики во поглед на е-малопродажбата. Од аспект на организацијата на претпријатието разграничени се двата основни типа на е-продавници според употребата на интернетот како единствен или како дополнителен канал за дистрибуција. Во поглед на користењето на интернетот како единствен канал за дистрибуција, детално се разработени причините за успех и неуспех на овие е-продавници. Во поглед на употребата на интернетот како дополнителен канал за дистрибуција нагласена е важноста на синергетските ефекти со останатите малопродажни канали. Исто така, разгледани се повеќе модели за развој на е-продавница кои ги нагласуваат клучните активности во определен период на постоење. На крајот се разработува технолошката поставеност на малопродажниот веб-сајт (страница), како од аспект на информации за производот, така и од аспект на трансакциска способност на сајтот.

Во четвртата глава со наслов *Методологија*, обработена е методологијата на истражувањето, процесот на собирање на податоци и статистичките техники употребени за нивната анализа. Методологијата е поделена во согласност со целите на истражувањето. За анализа на потрошувачите во ова поглавје е развиен инструмент за собирање на податоци во форма на прашалник. Прашалникот се темели на факторите утврдени во

Глава 2. За најголем дел од факторите адаптирани се скали за мерење на одредената димензија (пр. нормативни верувања, лични карактеристики, интернет-знаење, шопинг-ориентации, перцепирани придобивки и ризици) преку преглед на релевантна литература. Понатаму, дефинирани се различни типови на македонска облека (дизајнери, брендови и фабрички продавници) и параметри поврзани со нивното купување (познавања, ставови, мотивација, претходно искуство со купување на производот). На крај е образложен изборот на примерок и изборот на статистички методи користени при анализа на податоците (фактор анализа, кластер-анализа и дискриминациона анализа за верификација на податоците). За анализа на македонските конфекциски претпријатија усвоен е комбиниран квантитативен и квалитативен приод. Квантитативен метод е употребен за да се согледа глобалната насоченост на конфекциската индустрија кон прифаќањето на нов, електронски канал за продажба. Притоа податоците се собирали преку прашалник наменет за топ-менаџерите во 37 македонски конфекции, кои се анализирани преку хи-квадрат тест. Квалитативниот приод овозможува да се добијат детални информации и сеопфатен опис со цел да се разберат перцепциите, погледите, мислењата и ставовите за електронска малопродажба. Квалитативните податоци се собрани преку интервјуа спроведени со топ-менаџментот на шест претпријатија, а се анализирани преку анализа на содржината (content analysis).

Во петтата и шестата глава, **Резултати** и **Заклучоци**, дадени се резултатите, дискусијата и заклучоците од истражувањето. Резултатите се добиени со користење на современи статистички методи, и тие се графички и табеларно прикажани. Наодите на истражувањето за моменталната состојба на електронската продажба во Македонија од аспект на купувачи и од аспект на малопродажни организации се детално дискутирани преку споредба на достапните секундарни податоци за општата потрошувачка популација во Македонија и постојните претпријатија со примарните податоци за усвоената млада и урбана популација, како погодни интернет-купувачи и конфекциските претпријатија. Во поглед на купувачите идентификувани се соодветни и

препознатливи сегменти на потенцијални интернет-купувачи. Преку фактор и кластер-анализа добиено е решение од три кластери. За тестирање на решението користена е дискриминациона анализа, која го потврди истото со 98,5% точност. Добиената класификација поставува рамка за сегментација на потрошувачите при малопродажбата на облека, со што го олеснува изборот на целна група на македонските производители облека. Во заклучокот преку обединување на резултатите за потенцијалните е-купувачи и капацитетите на македонските конфекциски претпријатија е издвоен најпогодниот сегмент за раните фази на интернет-продажбата во Македонија. За истражување на потенцијалите на македонската конфекциска индустрија за развој на е-продажба употребени се резултати од квантитативно и квалитативно истражување меѓу топ-менаџментот во овие претпријатија. Квантитативното истражување ги прикажува производните и продажни капацитети на претпријатијата, нивната застапеност во електронската средина и нивните ставови кон е-продажбата и подготвеноста да се започне со неа. Квалитативното истражување го објаснува погледот на македонските производители на облека кон потенцијалниот пазар, перцепираната корисност од е-продажбата и логистичките капацитети за организација и реализација на е-продажбата. Како заклучок од истражувањето се претставени главните конкурентски предности кои македонските конфекции би ги имале при воведување на е-продажбата, додека за надминување на слабостите е предложена интероперабилна рамка за е-продажба на облека од домашно производство.

Во делот на *Литература* се наведени 278 библиографски единици од кои најголем број се од странски автори публикувани во последните пет години, освен одредени капитални дела објавени пред тоа.

На крајот, во делот *Прилози*, презентирани се: анкетни прашалници и структурирано интервју за спроведување на емпириското истражување, како и табели со детални резултати од статистичките анализи.

Резултатите од испитувањата во рамките на оваа докторска дисертација се публикувани/реферирани на следниве места:

1. Tomovska, E., Josimovski, S., Blagoeva Trenevskа, K. *Classifying Potential Online Consumers of Macedonian Apparel*, Tekstilna industrija, 2011, vol. 59, br. 1, str. 5-11.
2. Tomovska, E. *Consumers of Apparel E-Retail in an Emerging Market*, IV Textile Conference, November 2010, Tirana, Albania.

Оцена на трудот

Предметот на оваа докторска дисертација припаѓа во областа на електронската малопродажба на облека. Со навлегувањето на интернетот во сите животни сфери, неговата употреба како алатка за унапредување на бизнис-процесите во светот и во Македонија е зголемена. Меѓу другото, академските истражувања во светот се концентрираат и на интернетот како канал за директна продажба на купувачите. Во последната декада, бројот на истражувања во електронската малопродажба се зголемува, главно опфаќајќи повеќе области на интерес: дефинирање на карактеристиките на електронскиот купувач, изучување на улогата на малопродажните институции во виртуелниот медиум, технолошките аспекти на е-продажбата и во поново време, нејзините стратегиски аспекти. Од аспект на малопродажните организации, главно се разгледува потенцијалот на интернетот како продажен канал, без оглед на тоа дали се работи за проширување на продажната мрежа од реалниот во виртуелниот свет или за единствен канал за продажба. Понатаму се разгледуваат предизвиците кои лежат пред малопродажните организации за да ја менаџираат дистрибуцијата преку овој продажен канал. Главните проблеми лежат во логистиката, затоа што треба да се организира робусна дистрибутивна мрежа, но не се занемарливи и услугите кои ги нудат електронските продавници, особено безбедноста на плаќање. Вториот главен аспект кој се разгледува е однесувањето на потрошувачите во виртуелниот свет. Потребно е да се дефинираат карактеристиките на потрошувачите во е-продавниците, демографски и социо-културолошки, но и да се анализираат нивните ставови, верувања и перцепциите кои водат до одлука за купување во електронски продавници. Од друга страна се разгледува и искуството на потрошувачите во е-продавниците, леснотијата на навигација низ сајтот,

побудите за купување, влијанието на изгледот на е-продавницата итн, за да им се обезбедат на малопродажните организации насоки за развојот на нивните е-продавници. Специфичноста на докторската дисертација лежи во интегрирањето на електронската малопродажба со малопродажбата на облека на домашниот пазар, со што би се овозможила зголемена конкурентност на македонската конфекциска индустрија.

Електронската малопродажба на облека во земјите во развој и конкретно во Македонија претставува недоволно истражено подрачје и голем предизвик за истражување. Токму оваа област е предмет на истражување на оваа докторска дисертација, која претставува сеопфатно, теориско, методолошко и емпириско истражување од областа на електронската малопродажба на облека во Македонија. Поставените задачи се опфатени во две тематски целини: (1) електронскиот купувач и (2) е-продажбата во македонските конфекциски претпријатија со цел да се добие слика за моменталната состојба и перспективите за развој во оваа област.

Во дисертацијата се вршени повеќе видови на истражувања и тоа со следниов функционален редослед:

- Преку научно-теоретскиот приод се разработуваат факторите кои влијаат врз однесувањето на купувачите во електронската средина и врз донесувањето на одлука за купување, со акцент на македонската облека како производ. Како резултат е составен инструмент за одредување на потенцијалните електронски купувачи на македонска облека. На сличен начин се разгледани ефектите на употреба на различни бизнис-модел на малопродажни организации во електронската средина, употребени да се утврдат моменталните и потенцијалните капацитети за воведување на електронска малопродажба од страна на македонските производители на облека на стратегиско и организациско ниво.

- Преку емпириско истражување на 340 испитаници утврдени се резултатите кои се однесуваат на моменталните електронски купувачи и потенцијалните електронски купувачи на облека од македонско производство, додека преку емпириско истражување на топ-менаџментот на 37 македонски компании утврдена е моменталната состојба на е-малопродажбата и

перспективите за нејзиниот развој во рамките на македонската конфекциска индустрија.

Од истражувањето можат да се извлечат неколку поважни резултати и заклучоци. Како прво, во поглед на идентификување на потенцијалните електронски купувачи на облека во Македонија воспоставена е рамка за нивна сегментација што опфаќа повеќе фактори, имено (1)полот, (2)возраста, (3)годишниот трошок за облека, (4)интернет-иновативноста, (5)интернет-знаењето, (6)претходното искуство со интернет купување, (7)перцепираната корисност на интернет-продажбата, (8)доминантната шопинг-ориентација (ефикасна, рекреативна и искуствена) и (9)ставовите кон купување на македонска облека онлајн. Следејќи ја оваа рамка, истражувањето предлага три сегменти на македонски електронски купувачи кои меѓусебно се разликуваат во поглед на нивното познавање на македонски дизајнери и брендови, искуство со и ставови кон купувањето на македонска облека од дизајнери, брендови и фабрички продавници, мотивација при купувањето на македонска облека и ставови кон можноста за купување на облека од трите формати онлајн. Трите сегменти се детално опишани и во согласност со истражувањето на македонските конфекциски претпријатија нагласени се спецификите на кои треба да се обрне внимание при нивниот избор за целна група на претпријатијата. Во поглед на перспективите за развој на електронска продажба на облека нагласени се позитивните ставови на македонската индустрија како целина кон нејзиното воведување. Корисноста на електронската продажба се огледува најмногу во потенцијалот да се обезбедат нови купувачи и да се прошири продажбата во земјите од регионот. Со оглед на позитивните ставови кон воведување на електронска продажба, идентификувани се главните компетитивни предности кои овие претпријатија ги имаат за е-продажба на облека, како експертиза со облеката како производ и добро развиена производна и логистичка инфраструктура. Како недостаток на компаниите е нагласен фактот дека се работи за мали и средни претпријатија, со ограничен обртен капитал, тесно специјализирани за продажба на облека. За надминување на овој проблем предложена е

интероперабилна рамка, т.е. здружување на производителите на облека во еден посреднички сајт, преку партнерство со компанија специјализирана за е-продажба, која би се надополнила со нивната експертиза во производството на облека, како ефективен начин за надминување на слабостите кои произлегуваат од структурата на претпријатијата.

Научниот придонес на докторската дисертација може да се согледа во длабинското истражување на потенцијалните можности како кај купувачите, така и кај производителите на облека за имплементација на електронска продажба на облека и предлогот на најпогодна стратегиска и организациона рамка со цел зголемување на конкурентноста на производителот на облека, а со тоа и продажбата. Практичните ефекти од спроведеното емпириско истражување можат да се согледаат преку можноста менаџерите на македонските конфекциски претпријатија да го искористат истражувањето при нивните обиди за развој на овој дистрибутивен канал.

Имајќи го предвид горенаведеното, Комисијата констатира дека целите и задачите што кандидатката м-р Елена Томовска ги формулирала во воведот на докторската дисертација во целост се остварени и дека станува збор за квалитетен труд и успешно спроведено репрезентативно емпириско истражување кое овозможува да се согледа моменталната состојба и перспективите за развој на електронската продажба на облека во Македонија. Содржината на докторската дисертација е соодветна на усвоените тези.

Предлог

Врз основа на изнесените оценки за содржината и квалитетите на докторската дисертација, Комисијата за оценка и одбрана на докторската дисертација му предлага на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет во Скопје:

- **прво**, да донесе одлука со која ќе го прифати извештајот дека докторската дисертација на кандидатката м-р Елена Томовска на тема:

ИСТРАЖУВАЊЕ НА ПЕРСПЕКТИВИТЕ ЗА РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОНСКА ПРОДАЖБА НА ОБЛЕКА ОД МАКЕДОНСКИТЕ КОНФЕКЦИСКИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ е успешно изработена;

- **вШоро**, да одобри закажување ден за јавна одбрана на докторската дисертација.

Скопје, 10.10.2011 година

Комисија за оцена и одбрана на докторската дисертација

1. Проф. д-р Сашо Јосимовски, с.р.
2. Проф. д-р Калина Треневска Благоева, с.р.
3. Проф. д-р Нада Секуловска, с.р.
4. Д-р Виолета Чепујноска, ред. проф. во пензија, с.р.
5. Проф. д-р Соња Кртошева, с.р.

РЕФЕРАТ

**ЗА ИЗБОР НА ДВА СОРАБОТНИКА ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ - ПОМЛАД
АСИСТЕНТ ВО НАУЧНАТА ОБЛАСТ ШТО ЈА ПОКРИВА ИНСТИТУТОТ ЗА
ПРОИЗВОДНО ИНЖЕНЕРСТВО И МЕНАЏМЕНТ НА МАШИНСКИОТ
ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ**

Со одлука на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје бр. 02 - 2416/1 од 22.9.2011 година, донесена на седницата одржана на 22.9.2011 година, определена е Рецензентска комисија во состав: вонр. проф. д-р Радмил Поленаковиќ, вонр. проф. д-р Јасмина Чалоска и вонр. проф. д-р Глигорче Вртаноски за избор на два соработника во соработничко звање - помлад асистент во научната област што ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент при Машинскиот факултет во Скопје.

По прегледот на доставениот материјал, Рецензентската комисија, до Наставно - научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје, го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс во дневните весници „Дневник“ и „Коха“ на 27.8.2011 година за избор на два соработника во соработничко звање - помлад асистент во научната област што ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент при Машинскиот факултет во Скопје се пријавија следните пет кандидати:

1. **м-р Трајче Велковски, дипл.маш.инж.**
2. **м-р Бојан Јовановски, дипл.маш.инж.**
3. **м-р Владимир Поповски, дипл.маш.инж.**
4. **м-р Зоран Спироски, дипл.маш.инж.**
5. **м-р Војдан Јорданов, дипл.екон.**

Комисијата по направениот увид во доставената документација констатира дека:

- кандидатите м-р Трајче Велковски, дипл.маш.инж., и м-р Бојан Јовановски, дипл.маш.инж., покрај доставената комплетна документација која соодветствува на барањата во конкурсот, имаат доставено и примероци од трудовите;
- кандидатот м-р Владимир Поповски, дипл.маш.инж., ја има доставено комплетната документација која соодветствува на барањата во конкурсот;
- кај кандидатот м-р Зоран Спироски, дипл.маш.инж., во приложената документација недостасува уверение за положени испити од додипломски студии;
- кај кандидатот м-р Војдан Јорданов, дипл.екон., во приложената документација недостасува нострификација на дипломите за додипломски и магистерски студии стекнати во странство.

Во понатамошниот дел од извештајот обработени се информациите по однос на целокупната доставена документација за секој од кандидатите поединечно.

1. М-р ТРАЈЧЕ ВЕЛКОВСКИ, дипл. маш. инж.

1.1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Роден е на 1.5.1985 година во Скопје, каде што го има завршено основното и средното образование со континуиран одличен успех по сите предмети. Во периодот 1999-2003 година се школувал во природно-математичката гимназија „Никола Карев“.

Во 2003 година се запишал на Машинскиот факултет во Скопје, на насоката индустриско инженерство и менаџмент. **Додипломските студии ги завршил со постигнат среден успех 9,74.** По предметите од научната област што ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент, има покажано особен интерес и залагање и сите испити ги има положено со оценка 10 (десет).

Дипломирал помеѓу првите од својата генерација и на 28.2.2008 година успешно ја одбрал дипломската работа под наслов „Организација на процесот на барање работа“ со оценка 10 (десет). Од страна на деканот на Машинскиот факултет во Скопје е прогласен за еден од најдобрите студенти во генерацијата во I (прва), III (трета) и IV (четврта) студиска година, за што му се доделени пофалници за постигнатиот успех. За време на своето факултетско образование бил корисник на стипендија која ја доделува Министерството за образование и наука на Р. Македонија.

Во 2008 година се запишал на постдипломските студии на Машинскиот факултет во Скопје на Институтот за производно инженерство и менаџмент, на насоката индустриско инженерство и менаџмент. **Постдипломските студии ги завршил со највисок среден успех 10 (десет).**

Магистерската работа со наслов „Анализа на професионалните компетенции согласно барањата на стопанството“, изработена под менторство на вонр. проф. д-р Радмил Поленаковиќ ја одбрал на 4.5.2011 на Машинскиот факултет во Скопје.

Од 2004 година бил активно вклучен во студентската организација ЕСТИЕМ, како член на Локалната група во Скопје. И по завршувањето на студиите, сè уште е активен како алумни и има воспоставено одлична соработка со студентските организации: BEST, IAESTE, AIESEC и AEGEE, со што придонесува за подобра промоција на Машинскиот факултет во Скопје и неговите активности.

Покрај формалното образование има посетувано и повеќе обуки за подобрување на неговите способности и надградување на неговото професионалното знаење.

За време на своето студирање и работење има остварено повеќе студиски престои на странските универзитети. Кандидатот покажал значителен интерес за професионален ангажман, најпрво како практикант во Центарот за развој на нови бизниси на Машинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ (2006-2007), потоа преку реализацијата на 3 - месечна пракика (2006 година) во А.Д. Македонски телеком. По завршувањето на практиката, го продолжил ангажманот во Центарот за развој на нови бизниси, и зема активно учество во проектот за развој на нова производна програма и примена на нова технологија преку оптимизација на протокот на материјали во производниот процес во компанијата TING-INOX во Кочани, под менторство на проф. д-р Делчо Јованоски.

Во текот на студирањето на постдипломските студии има искуство како предавач на Универзитетот во Нови Сад на специјалистичките студии за човечки ресурси и на UNESCO - катедрата за претприемништво, студиска програма за постдипломски студии.

По завршувањето на додипломските студии го продолжува својот ангажман на Машинскиот факултет како демонстратор, но и преку ангажманот во Центарот за развој на нови бизниси и Центарот за кариера, каде што уште во првите четири месеци обучил повеќе од 1200 студенти од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ на тема: „Како се бара работа?“ и имал активно учество во организацијата на 1. Меѓународна конференција за претприемништво, иновации и регионален развој (ICEIRD 2008).

Од 2009 година до денес, Трајче Велковски е дел од проектните тимови на проектите во чија подготовка и реализација бил активно вклучен. Подеталните информации за овие проекти се дадени во листата подолу, односно во точката 1.3.

Покрај проектните активности, Трајче Велковски е ангажиран и како надворешен соработник (предавач) во младинските организации „Бизнис без граници“ (Business Without Borders) и „Младински образовен форум“ (МОФ), каде што обучува млади луѓе низ целата држава на теми поврзани со развој на нивните кариери, и започнување и развој на нови бизниси.

Активно го познава англискиот јазик. Има одлични познавања од областа на

примената на компјутерските програми: Microsoft: Project, Word, Excel, Power Point, Access; како и програмите Solid Works, C++ и Matlab. Некои од нив ги користи и како активни помагала при одржувањето на вежбите како демонстратор на Машинскиот факултет во Скопје.

Во моментот е активно вклучен во три проекти на Машинскиот факултет во Скопје, ангажиран е во Центарот за развој на нови бизниси, Центарот за кариера на Машинскиот факултет, Центарот за поддршка на истражување и развој и Центарот за компетенции. Покрај тоа, во изминатите 5 студиски години ангажиран е како демонстратор главно на група предмети од областа на индустриското инженерство и менаџментот, а постојано е вклучен и во промотивните активности на Факултетот.

1.2 АНГАЖИРАНОСТ ВО ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС

М-р Трајче Велковски во образовниот процес (во првиот циклус на студии) на Машинскиот факултет во Скопје преку реализација на вежбите, односно работа со студенти, како демонстратор, бил вклучен на повеќе предмети и тоа континуирано од учебната 2004/2005 година до учебната 2010/2011 година:

- [1] CAD - техники, методи на конструирање (проф. д-р Татјана Кандиќјан);
- [2] менаџмент, основи на менаџментот (проф. д-р Ванчо Донеv);
- [3] еколошки менаџмент, менаџмент на малиот бизнис, индустриски менаџмент, претприемништво и мал бизнис, менаџмент на човековите ресурси (вонр. проф. д-р Радмил Поленаковиќ);
- [4] инженерска економика, производство, производи и услуги (вонр. проф. д-р Валентина Гечевска);
- [5] компјутери и програмирање, компјутери и инженерско програмирање, компјутери и апликативен софтвер (проф. д-р Никола Тунески).

Други ангажмани во образовниот процес

- [1] 4-12 јули 2011, организација на летен курс за 40 - тина студенти од BEST на тема: „Лидерство преку технолошките иновации“ – предавач.
- [2] Подготовка на нов предмет од вториот циклус на студии: менаџмент на човечките ресурси во малиот бизнис;
- [3] Коавтор во изработка на интерна скрипта од предавање: „Менаџмент на човечките ресурси во малиот бизнис“, УНЕСКО - Катедра за претприемништво, Универзитет во Нови Сад, 2009.

Одржано предавање по покана на универзитет

- [1] Универзитет „Нови Сад“, Факултет за технички науки – специјалистички студии за човечки ресурси: предавање на тема „Е - регрутација“ како дел од предметот човечки ресурси на специјалистичките студии, јануари 2009.

Студиски престој во странство – до 3 месеци

- [1] Универзитет во Нови Сад, Србија (јуни – јули 2011 – 1 месец)
- [2] Салиенца – Универзитет во Рим, Италија (ноември 2010 – 1 седмица)
- [3] Салиенца – Универзитет во Рим, Италија (јули 2010 – 1 седмица)
- [4] Универзитет во Оксфорд, Велика Британија (март 2010 – 1 седмица)
- [5] Универзитет во Леобен, Австрија (ноември 2010 – 1 седмица)

Студиски престој во странство – 3 до 6 месеци

- [1] Универзитет во Нови Сад, Србија (јануари – март 2008 – 3 месеци)

1.3. НАУЧНИ ТРУДОВИ ОБЈАВЕНИ ВО ЗБОРНИЦИ НА ТРУДОВИ НА МЕЃУНАРОДНИ И ДОМАШНИ КОНФЕРЕНЦИИ, МОНОГРАФИИ, ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ И УЧЕСТВО НА ПРОЕКТИ

Кандидатот м-р Трајче Велковски, дипл.маш.инж. активно учествува во научноистражувачките и апликативните активности кои се изведуваат на Институтот за производно инженерство и менаџмент, за што сведочи приложениот список на трудови објавени во зборници на трудови на меѓународни конференции, монографии, други

публикации како и учеството на меѓународни и национални проекти:

Учество во меѓународни проекти

- [1] "LEPEZA" project (re-socialization of dismissed army officers) (project funded by Ministry of defence and Kingdom of Norway and Kingdom of Denmark, 3 month intensive training on Entrepreneurship) (2007)
- [2] ETF-SM-00013-2008, 145129-TEMPUS-1-2008 "COMPETENCE - Matching competences in higher education and economy: From competence catalogue to strategy and curriculum development", Coordinator: University of Zenica (2009-2011)
- [3] ETF-SM-00066-2008, 145180-TEMPUS-1-2008 "Creating R&D Capacities and Instruments for boosting Higher Education-Economy Co-operations"; Coordinator: Montanuniversität Leoben" (2009-2011)
- [4] SEE Trans-national Cooperation Programme – Project "South-East European Co-operation of Innovation and Finance Agencies" (2009-2011)
- [5] Business Environment Reform and Institutional Strengthening Project (BERIS) Technical Assistance for preparation of Implementation of European Innovation Scoreboard for the Republic of Macedonia, CONTESTI srl, Project funded by World Bank
- [6] Technical Feasibility of 8 preselected R&D projects in Macedonia for the need of SEE Transnational project: "Inter-regional Cooperation for Valorisation of R&D - InterValue"
- [7] "new-Mentor Project - National network of mentors for female entrepreneurs" (2011-2013)
- [8] "The Former Yugoslav Republic of Macedonia: review of the national innovation system"(2011)

Учество во национални проекти

- [1] Skopje University Business Start-Up Centre: Through Networking to Successful Companies (Phase I – Establishment of the Centre) – Austrian Development Agency funded project (2006-2008)
- [2] World Bank project cs/cq/1.0/phrd "Employer Survey of Skills and Labour Demand in Macedonia" (2009)
- [3] "Capacity Building Towards Knowledge Based Economy", Project funded by Austrian Development Agency and implemented by Agency for promotion of entrepreneurship in the Republic of Macedonia (APPRM) (2009-2012)

Вклученост во изработка на дел од монографии

- [1] "Како се бара работа?", УКИМ - БСИ, Скопје, 2008
- [2] „Женско претприемаштво во Македонија“, НЦРИПУ принт, Скопје, април 2010
- [3] "Извештај за иновативната унија – Преглед за Република Македонија за 2010", Министерство за економија, февруари 2011
- [4] „Извештај за претприемништво во Република Македонија за 2008“, GEM (Global Entrepreneurship Monitoring), Македонска развојна фондација за претпријатија (МРФП), 2009

Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор

- [1] Polenakovik R., Polenakovik L., Jovanovski B., Kurciov A., Velkovski T., Jovanovski B.: "Teaching Entrepreneurship: Macedonian Experiences", International Conference: Knowledge Based Competitive Entrepreneurship, 4-6 September, 2008, Osijek, Croatia
- [2] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "University Career Centre as a bridge between the students/graduates and the employers and as a modus for reducing unemployment – the case of Ss. Cyril and Methodius University": International Conference: XIV international Scientific Conference for Industrial Systems - IS '08, 2-3 October 2008
- [3] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Entrepreneurship at Universities Macedonian Experience (Can we teach entrepreneurship?)" Conference Academic Entrepreneurship in South-Eastern Europe, 12-13 November 2009, Sofia, Bulgaria
- [4] Kotevski M., Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Human Resource management practice at Makedonski Telekom AD for promoting Innovation", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia
- [5] Kotevski M., Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Need for successful succession

planning for sustainable company growth", International Conference MOTS2010, June 2-4 2010, Rovinj, Croatia

- [6] Nestorovski B., Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: Diffusion of innovation by rate of usage of internet, Proceedings of 4th International Conference for Entrepreneurship, Innovation and Regional Development, ICERID 2011, 5-7 May Ohrid, Macedonia

Апстрактни објавени во зборник на меѓународна конференција

- [1] Polenakovik R., Velkovski T., Jovanovski B., B. Delovska, E. Gotovska: "Survey on Women Entrepreneurship in the Republic of Macedonia", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia
- [2] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Ss. Cyril and Methodius University R&D Support Centre", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia

Учество на меѓународен/стручен собир со реферат (постер)

- [1] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T., Jovanovski B.: "Prosperity Based on the Knowledge Acquired on the University", International Conference on Education – Business Education, организирана од Европската Тренинг Фондација во Брисел, Белгија, 2009

1.4. ПОФАЛНИЦИ И ДИПЛОМИ

- [1] Пофалница на Трајче Велковски за постигнат одличен успех во I-та студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2005
- [2] Пофалница на Трајче Велковски за постигнат одличен успех во III-та студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2007
- [3] Пофалница на Трајче Велковски за постигнат одличен успех во IV-та студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2008
- [4] Пофалница на Трајче Велковски за постигнат одличен успех текот на студиите од VII1 степен на Машинскиот факултет во Скопје, 2009
- [5] Универзитетска диплома на Трајче Велковски за дипломирање на Машински факултет, Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје, со одличен успех од 9,72, 2009

1.5. СЕРТИФИКАТИ И БЛАГОДАРНИЦИ

- [1] Трајче Велковски. Генерирање на бизнис идеи: Алатки и техники за обезбедување идеи за нови бизниси и подобрување на постојните, декември 2006
- [2] Трајче Велковски, Благодарница за несебичната помош при организација на Образовното рандеву 2007, USAID Secondary Education Activity, Скопје 2007
- [3] Trajce Velkovski. CERTIFICATE for successful completion of training of trainers, SNV, Skopje 5-7 October, 2007
- [4] Трајче Велковски. Обука за „Ефективна комуникација“, 4 - дневна обука организирана од Triple S Learning, Центар за тренинг и едукација, октомври 2007
- [5] Трајче Велковски. Обука за „Supervisor development“, 3 - дневна обука организирана од Агенцијата за поддршка на претприемништво и Британската амбасада, август 2007
- [6] Трајче Велковски. Од идеја до бизнис: Сет од десет еднодневни модули од областите потребни за отворање сопствен бизнис, организирана од Центарот за развој на нови бизниси на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, февруари 2007
- [7] Трајче Велковски. Работилница „Соработка помеѓу универзитетите и претпријатијата“ - Фонд за развој на човечки ресурси и American College University, обезбедување успешна обука и образование и зголемување на презентациските и комуникациските вештини
- [8] Трајче Велковски. "EU project development and funding opportunities under IPA", 3 - дневна обука спроведена од Management Development Foundation во организација на SPARK, јуни - јули 2009
- [9] Трајче Велковски. „Напредна обука за управување со проектен циклус“, 2 - дневна обука организирана од "Cross Boarder Institution Building", октомври 2009
- [10] Трајче Велковски. Обука „Вештини за креативни перформанси и лидерство, коучинг“, организирана од American College Skopje, а спроведена од страна на Coach Era Group, Sky

is the limit, ноември 2009

- [11] Trajce Velkovski. GCDF (Global Career Development Facilitator), сертифициран консултант кој ги задоволува професионалните стандарди за кариерно советување. Сертификационо тело: Centre for Credentialing & Education, Inc. Број на сертификат: GCDF0027-МК, септември 2010
- [12] Трајче Велковски, Потврда за учество на Семинарот за јапонска производна филозофија: Основи на производниот систем Тојота, февруари 2011

1.6. ЧЛЕНСТВО ВО ОДБОРИ И КОМИСИИ

- [1] „Образовно рандеву 2007“; член на жири - комисија за оценување на куси биографии, мотивациски писма и спроведување интервјуа за виртуелни вработувања; организатор на настанот Младинска асоцијација на средните стручни училишта во Македонија (МААСУМ), со поддршка на проектот на УСАИД- Активности во средното образование- СЕА
- [2] Уредник и коректура на трудови од меѓународната конференција: “International Conference on Entrepreneurship, Innovation and Regional Development- ICEIRD 2008”; 2008; Скопје и Охрид, Р. Македонија
- [3] „Национален натпревар за најдобар бизнис план за гимназии и средни уметнички училишта“; член на жири - комисија; организатори на натпреварот: Центарот за развој на нови бизниси на Машинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Биро за развој на образованието, 2008, 2009, 2010, 2011
- [4] „Натпревар за најиновативен бизнис план“; член на жири - комисија; организатор на натпреварот: Центарот за развој на нови бизниси на Машинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Национален центар за развој на иновации и претприемачко учење, 2008, 2009, 2010, 2011
- [5] Учество во организациски одбор на конференцијата: „Комерцијализација на истражувањето и развојот“; 2010; Скопје, Р. Македонија
- [6] Уредник на зборникот на трудови од меѓународната конференција: “4-th International Conference on Entrepreneurship, Innovation and Regional Development- ICEIRD 2011”; 2011; Охрид, Р. Македонија

Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир

- [1] Прва меѓународна конференција за претприемништво, иновации и регионален развој“, ICERID 2008, 9-11 мај 2008, Скопје и Охрид, Македонија
- [2] Четврта меѓународна конференција за претприемништво, иновации и регионален развој, ICERID 2011, 5-7 мај 2011, Охрид, Македонија
- [3] Конференција „Комерцијализација на истражувањето и развојот“, М6 едукациски центар, 12.5.2010, Скопје

Учество во промотивни активности на Факултетот / Институтот

- [1] Учество во промотивни активности за Машинскиот Факултет во Скопје – 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011

2. М-р БОЈАН ЈОВАНОВСКИ, дипл. маш. инж.

2.1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Роден е на 11.5.1985 година во Скопје, каде што го има завршено основното и средното образование (природно-математичка гимназија „Никола Карев“).

Во 2003 година се запишал на Машинскиот факултет во Скопје, на насоката индустриско инженерство и менаџмент. За време на своето студирање, за постигнатиот одличен успех во прва (9,75), трета (10,00) и четврта (10,00) година доделени му се пофалници од страна на Машинскиот факултет. По предметите од научната област што ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент, има покажано особен интерес и залагање и сите испити ги има положено со оценка 10 (десет).

Дипломирал на 29.2.2008 година со среден успех 9,84. Дипломската работа под наслов „Улогата на управување со снабдувачките синџири во деловната логистика“, ја одбрал со оценка 10 (десет). Поради своите добри резултати, за време на студиите бил корисник на стипендијата за талентирани студенти.

Во 2008 година се запишал на постдипломските студии на Машинскиот факултет во Скопје на Институтот за производно инженерство и менаџмент, на насоката индустриско инженерство и менаџмент. **Сите испити на постдипломските студии ги положил со оценка 10 (десет).**

Магистерската работа со наслов „Анализа на индикаторите кои ја определуваат иновативноста на ниво на држава/регион“, изработена под менторство на вонр. проф. д-р Радмил Поленаковиќ ја одбрал на 26.4.2011 на Машинскиот факултет во Скопје.

Покрај формалното образование има посетено и повеќе обуки за подобрување на неговите способности од технички и персонален аспект, а има и престојувало на повеќе студиски престои на разни универзитети во странство.

За време на студиите, станал член на Меѓународното здружение на лица со натпросечен коефициент на интелигенција – MENSA, како и активен член на студентската организација ESTIEM. Сега преку ангажманот на Машинскиот факултет сè уште ги поддржува активностите на оваа студентска организација, но и на организациите: BEST, IASTE, AIESEC и AEGEE, со што придонесува за подобра промоција на Машинскиот факултет.

Уште за време на студиите покажал значителен професионален ангажман, најпрво како практикант во Центарот за развој на нови бизниси на Машинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ (2006-2007), потоа преку реализацијата на 5 - месечна практика (јуни – ноември 2007) во мултинационалната компанија MAN Ferrostaal AG – Essen, во Есен, Германија, како стипендист на Германската влада и Фондацијата „Д-р Зоран Џинџиќ“. По враќањето, го продолжил ангажманот во Центарот за развој на нови бизниси, и зема активно учество во проектот за развој на нова производна програма и примена на нова технологија преку оптимизација на протокот на материјали во производниот процес во компанијата TING-INOX во Кочани, под менторство на проф. д-р Делчо Јованоски.

По завршувањето на додипломските студии го продолжува својот ангажман на Машинскиот факултет како демонстратор, но и преку ангажманот во Центарот за развој на нови бизниси и Центарот за кариера, каде што реализирал обука на над 1200 студенти од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ на тема: „Како се бара работа?“. Земал и активно учество во организацијата на првата Меѓународна конференција за претприемништво, иновации и регионален развој.

Од 2009 година, Бојан Јовановски станува дел од проектните тимови на повеќе проекти (точка 2.3) во чија подготовка и реализација е активно вклучен.

Покрај наведениот ангажман, Бојан Јовановски е и надворешен соработник во компанијата „Евроинс осигурување“ како проценител на машински штети, како и во младинските организации „Бизнис без граници“ (Business without borders) и „Младински образовен форум“, каде што има можност да обучува млади луѓе низ целата држава на теми поврзани со развој на нивните кариери, и започнување и развој на нови бизниси.

Во периодот по дипломирањето, бил вклучен во изработката на неколку стручни и научни труда, монографии и публикации. Активно го познава англискиот јазик, а се служи и со германскиот јазик.

Има одлични познавања од областа на примената на компјутерските програми: Microsoft: Project, Word, Excel, Power Point, Publisher, Access; а се служи и со програмите C++ и Matlab. Некои од нив ги користи и како активни помагала при одржувањето на вежбите

како демонстратор.

Во моментот е активно вклучен во три проекти на Машинскиот факултет во Скопје, ангажиран е во Центарот за развој на нови бизниси и Центарот за кариера на Машинскиот факултет, како и во Центарот за поддршка на истражување и развој и Центарот за компетенции. Покрај тоа, во изминатите 5 студиски години ангажиран е како демонстратор главно на група предмети од областа на менаџментот и активно е вклучен во промоцијата на Факултетот.

2.2 НАСТАВНО – ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

М-р Бојан Јовановски во образовниот процес (во првиот циклус на студии) на Машинскиот факултет во Скопје преку реализација на вежбите, односно работа со студенти – како демонстратор – бил вклучен на повеќе предмети континуирано во периодот од учебната 2004/2005 година до учебната 2010/2011 година:

- [1] CAD - техники, методи на конструирање (проф. д-р Татјана Кандиќјан);
- [2] менаџмент, основи на менаџментот (проф. д-р Ванчо Донеv);
- [3] еколошки менаџмент, менаџмент на малиот бизнис, индустриски менаџмент, претприемништво и мал бизнис, менаџмент на човековите ресурси (вонр. проф. д-р Радмил Поленаковиќ);
- [4] инженерска економика, производство, производи и услуги (вонр. проф. д-р Валентина Гечевска);
- [5] компјутери и програмирање, компјутери и инженерско програмирање, компјутери и апликативен софтвер (проф. д-р Никола Тунески).

Други ангажмани во образовниот процес

- [1] 4-12 јули 2011, организација на летен курс за 40 - тина студенти од BEST на тема: „Лидерство преку технолошките иновации“ – предавач.

Студиски престој во странство – до 3 месеци

- [1] Универзитет Лудвиг Максимилиан Минхен, Германија (август 2011 – 4 седмици)
- [2] Универзитет во Сплит, Хрватска (јуни 2011 – 1 седмица)
- [3] Универзитет во Нови Сад, Србија (јуни – јули 2011 – 1 месец)
- [4] Сапиенца – Универзитет во Рим, Италија (ноември 2010 – 1 седмица)
- [5] Сапиенца – Универзитет во Рим, Италија (јули 2010 – 1 седмица)
- [6] Универзитет во Оксфорд, Велика Британија (март 2010 – 1 седмица)
- [7] Универзитет во Леобен, Австрија (ноември 2010 – 1 седмица)
- [8] Бабсон Колеџ, Велсли, Масачусетс, САД (јануари 2009 – 1 седмица)

Студиски престој во странство од 3 до 6 месеци

- [1] Универзитет во Нови Сад, Србија (октомври - декември 2008 – 3 месеци)
- [2] MAN Ferrostaal AG – Essen, Германија (мај – ноември 2007 – 5 месеци)

2.3. НАУЧНИ ТРУДОВИ ОБЈАВЕНИ ВО ЗБОРНИЦИ НА ТРУДОВИ НА МЕЃУНАРОДНИ И ДОМАШНИ КОНФЕРЕНЦИИ, МОНОГРАФИИ, ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ И УЧЕСТВО НА ПРОЕКТИ

Кандидатот м-р Бојан Јовановски, дипл.маш.инж., активно учествува во научноистражувачките и апликативните активности кои се изведуваат на Институтот за производно инженерство и менаџмент, за што сведочи приложениот список на трудови објавени во зборници на трудови на меѓународни конференции, монографии, други публикации:

Учество во меѓународни проекти

- [1] “LEPEZA” project (re-socialization of dismissed army officers) (project funded by Ministry of defence and Kingdom of Norway and Kingdom of Denmark, 3 month intensive training on Entrepreneurship) (2007)
- [2] Учесник во меѓународен научен проект: Network of food processing SMEs in Styria and Macedonia for an international competitiveness “MAKfoodS” – Austrian funded project (2007)

- [3] ETF-SM-00013-2008, 145129-TEMPUS-1-2008 "COMPETENCE - Matching competences in higher education and economy: From competence catalogue to strategy and curriculum development", Coordinator: University of Zenica (2009-2011)
- [4] ETF-SM-00066-2008, 145180-TEMPUS-1-2008 "Creating R&D Capacities and Instruments for boosting Higher Education-Economy Co-operations"; Coordinator: Montanuniversität Leoben" (2009-2011)
- [5] SEE Trans-national Cooperation Programme – Project "South-East European Co-operation of Innovation and Finance Agencies" (2009-2011)
- [6] Business Environment Reform and Institutional Strengthening Project (BERIS) Technical Assistance for preparation of Implementation of European Innovation Scoreboard for the Republic of Macedonia, CONTESTI srl, Project funded by World Bank
- [7] Technical Feasibility of 8 preselected R&D projects in Macedonia for the need of SEE Transnational project: "Inter-regional Cooperation for Valorisation of R&D - InterValue"
- [8] "new-Mentor Project - National network of mentors for female entrepreneurs" (2011-2013)
- [9] "The Former Yugoslav Republic of Macedonia: review of the national innovation system"(2011)

Учество во национални проекти

- [1] Skopje University Business Start-Up Centre: Through Networking to Successful Companies (Phase I – Establishment of the Centre) – Austrian Development Agency funded project (2006-2008)
- [2] World Bank project cs/cq/1.0/phrd "Employer Survey of Skills and Labour Demand in Macedonia" (2009)
- [3] "Capacity Building Towards Knowledge Based Economy", Project funded by Austrian Development Agency and implemented by Agency for promotion of entrepreneurship in the Republic of Macedonia (APPRM) (2009-2012)

Вклученост во изработка на дел од монографии

- [1] "Како се бара работа?", УКИМ - БСЦ, Скопје, 2008
- [2] „Женско претприемаштво во Македонија“, НЦРИПУ принт, Скопје, април 2010
- [3] "Извештај за иновативната унија – Преглед за Република Македонија за 2010", Министерство за економија, февруари 2011
- [4] „Извештај за Претприемништво во Република Македонија за 2008“, GEM (Global Entrepreneurship Monitoring), Македонска развојна фондација за претпријатија (МРФП), 2009

Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор

- [1] Polenakovik R., Polenakovik L., Jovanovski B., Kurciev A., Velkovski T., Jovanovski B.: "Teaching Entrepreneurship: Macedonian Experiences", International Conference: Knowledge Based Competitive Entrepreneurship, 4-6 September, 2008, Osijek, Croatia
- [2] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "University Career Centre as a bridge between the students/graduates and the employers and as a modus for reducing unemployment – the case of Ss. Cyril and Methodius University": International Conference: XIV international Scientific Conference for Industrial Systems - IS '08, 2-3 October 2008
- [3] Zdovc T., Lalic D., Jovanovski B.: "Online Carrier Service – Path towards Social Media Tools", Third International Communication Conference – Inside Social Media, Skopje, Macedonia, 2009
- [4] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Entrepreneurship at Universities Macedonian Experience (Can we teach entrepreneurship?)"; Conference Academic Entrepreneurship in South-Eastern Europe, 12-13 November 2009, Sofia, Bulgaria
- [5] Kotevski M., Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Human Resource management practice at Makedonski Telekom AD for promoting Innovation", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia
- [6] Kotevski M., Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Need for successful succession planning for sustainable company growth", International Conference MOTS2010, June 2-4 2010, Rovinj, Croatia
- [7] Nestorovski B., Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: Diffusion of innovation by rate of

usage of internet, Proceedings of 4th International Conference for Entrepreneurship, Innovation and Regional Development, ICERID 2011, 5-7 May Ohrid, Macedonia

Апстрактни објавени во зборник на меѓународна конференција

- [1] Polenakovik R., Velkovski T., Jovanovski B., B. Delovska, E. Gotovska: "Survey on Women Entrepreneurship in the Republic of Macedonia", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia
- [2] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Ss. Cyril and Methodius University R&D Support Centre", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia
- [3] Учество на меѓународен/стручен собир со реферат (орална презентација)
- [4] Polenakovik R., Polenakovik L., Jovanovski B., Kurciev A., Velkovski T., Jovanovski B.: "Teaching Entrepreneurship: Macedonian Experiences", International Conference: Knowledge Based Competitive Entrepreneurship, 4-6 September, 2008, Osijek, Croatia
- [5] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Entrepreneurship at Universities Macedonian Experience (Can we teach entrepreneurship?)" ; Conference Academic Entrepreneurship in South-Eastern Europe, 12-13 November 2009, Sofia, Bulgaria
- [6] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T.: "Ss. Cyril and Methodius University R&D Support Centre", 3rd International Conference for Entrepreneurship, Innovations and Regional Development, ICEIRD 2010, 27-29 May 2010, Novi Sad, Serbia
- [7] Polenakovik R., Velkovski T., Jovanovski B.: "Developing Entrepreneurial Culture: Macedonian Experiences", International Conference "SME Development in Western Balkans", 14.05.2010, Kosovska Mitrovica, Kosovo

Учество на меѓународен/стручен собир со реферат (постер)

- [1] Polenakovik R., Jovanovski B., Velkovski T., Jovanovski B.: "Prosperity Based on the Knowledge Acquired on the University", International Conference on Education – Business Education, организирана од Европската тренинг фондација во Брисел, Белгија, 2009

2.4. ПОФАЛНИЦИ И ДИПЛОМИ

Академски достигнувања

- [1] Пофалница на Бојан Јовановски за постигнат одличен успех во I студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2005
- [2] Пофалница на Бојан Јовановски за постигнат одличен успех во III студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2007
- [3] Пофалница на Бојан Јовановски за постигнат одличен успех во IV студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2008
- [4] Пофалница на Бојан Јовановски за постигнат одличен успех текот на студиите од VII, степен на Машинскиот факултет во Скопје, 2009
- [5] Универзитетска диплома на Бојан Јовановски за дипломирање на Машинскиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со одличен успех од 9,84, 2009

Познавање странски јазици

- [1] Дипломи на Бојан Јовановски за посетена настава по англиски јазик, за завршени I (степен) – V (степен) – од Центар за странски јазици, 1995-1999
- [2] Deutsch als Fremdsprache, Herrn Bojan Jovanovski, A2 Interim, Cox&Co Language Management GbR, Wuppertal, 2007
- [3] Deutsch auf dem Niveau B1/B2, Bojan Jovanovski, Münchner International Sommeruniversität an der Ludwig-Maximilians-Universität München am Sprachkurs

2.5. СЕРТИФИКАТИ И БЛАГОДАРНИЦИ

- [1] Bojan Jovanovski. The Board of BWB – Macedonia Certifies successfully completed BWB training sessions in Entrepreneurship; Marketing and People in Organizations, Skopje, February – April 2005
- [2] Бојан Јовановски. Сертификат со кој се потврдува учество на десетдневна обука „Како

- да започнам сопствен бизнис“, организиран од Центарот за развој на нови бизниси и Машински факултет во Скопје, март 2007
- [3] Бојан Јовановски, Благодарница за несебичната помош при организација на Образовното рандеву 2007, USAID Secondary Education Activity, Скопје, 2007
 - [4] Bojan Jovanovski. Certificate for successfully completed course “Business Process Modeling and Improvement”, Certified Education Centre Technologica, Skopje, March 2008
 - [5] Bojan Jovanovski. CERTIFICATE for successfully completed advanced training course on EU Funding and Project Proposal Development, TAM –BAS Programme Macedonia, March 2-4, 2009
 - [6] Бојан Јовановски. Медал за најдобра презентација, за учесник на Семинарот за управување со канцеларија (Office Management) во Центарот за образование и обука Пивара - Скопје, МОТИВА, март 2010
 - [7] Бојан Јовановски. Потврда за успешно завршен осумнеделен семинар „Управување со канцеларија“ (Office Management), Центар за образование и обука Пивара Скопје, мај 2010
 - [8] Бојан Јовановски, Потврда за учество на Семинарот за јапонска производна филозофија: Основи на производниот систем Тојота, 10.2.2011
 - [9] Бојан Јовановски, Сертификат за учество на летната школа: „Животен циклус на производ од бизнис стратегија до одржлив развој“, Факултет за машинство и бродоградба, Универзитет во Сплит, Хрватска, јуни 2011
 - [10] Бојан Јовановски, Благодарница за Вашиот придонес во реализација на летниот академски курс: Leadership in Innovative Technology, јули 2011

2.6. ЧЛЕНСТВО ВО ОДБОРИ И КОМИСИИ

- [1] „Образовно рандеву 2007“; член на жири - комисија за оценување на куси биографии, мотивациски писма и спроведување интервјуа за виртуелни вработувања; Организатор на настанот Младинска асоцијација на средните стручни училишта во Македонија (МААСУМ), со поддршка на проектот на УСАИД- Активности во средното образование-СЕА
- [2] Уредник и коректура на трудови од меѓународната конференција: “International Conference on Entrepreneurship, Innovation and Regional Development- ICEIRD 2008”; 2008; Скопје и Охрид, Р. Македонија
- [3] „Национален натпревар за најдобар бизнис план за гимназии и средни уметнички училишта“; член на жири - комисија; организатори на натпреварот: Центарот за развој на нови бизниси на Машинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Биро за развој на образованието, 2008, 2009, 2010, 2011
- [4] „Натпревар за најиновативен бизнис план“; член на жири - комисија; организатор на натпреварот: Центарот за развој на нови бизниси на Машинскиот факултет во Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Национален центар за развој на иновации и претприемачко учење, 2008, 2009, 2010, 2011
- [5] Учество во организациски одбор на конференцијата: „Комерцијализација на истражувањето и развојот“; 2010; Скопје, Р. Македонија
- [6] Уредник на зборникот на трудови од меѓународната конференција: “4-th International Conference on Entrepreneurship, Innovation and Regional Development- ICEIRD 2011”; 2011; Охрид, Р. Македонија

Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир

- [1] Прва меѓународна конференција за претприемништво, иновации и регионален развој“, ICERID 2008, 9-11 мај 2008, Скопје и Охрид, Македонија
- [2] Четврта меѓународна конференција за претприемништво, иновации и регионален развој, ICERID 2011, 5-7 мај 2011, Охрид, Македонија
- [3] Конференција „Комерцијализација на истражувањето и развојот“, М6 едукациски центар, 12.5.2010, Скопје

Учество во промотивни активности на Факултетот / Институтот

- [1] Учество во промотивни активности за Машинскиот Факултет во Скопје – 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011

3. М-р Владимир Поповски, дипл.маш.инж.

3.1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Роден е на 23.4.1982 година во Битола. Во 2002 година се запишал на Машинскиот факултет во Скопје, на насоката индустриско инженерство и менаџмент. Студиите ги завршил успешно со постигнат среден успех 9,05. Од страна на деканот на Машинскиот факултет во Скопје му е доделено признание за постигнатиот успех во I (прва) година со среден успех 8,87.

Во 2009 година се запишал на постдипломските студии на Економскиот институт при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и има положено 7 од предвидените 9 испити (просечен успех од положените испити 8,71).

Во 2011 година се запишал на постдипломските студии на Машинскиот факултет во Скопје на Институтот за производно инженерство и менаџмент, на насоката индустриско инженерство и менаџмент. Постдипломските студии ги завршил со среден успех 9,14.

Магистерската работа под менторство на вонр. проф. д-р Атанас Кочов, со наслов „Подобрување на конкурентноста на македонските компании преку концепт на технологија на почисто производство“, ја одбрал на 1.7.2011 на Машинскиот факултет во Скопје.

Како свое работно искуство ја истакнува практиката која ја има реализирано во компанијата NEW MOMENT – Скопје. Има посетувано неколку обуки и семинари за запознавање со програмските пакети Microsoft Office, Microsoft Project и AutoCad, а кандидатот има приложено и дипломи за посетувани курсеви по англиски и германски јазик.

3.2 АНГАЖИРАНОСТ ВО ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС

М-р Владимир Поповски во доставената документација нема изнесено податок дека бил ангажиран во образовниот процес, односно дека има работено со студенти, како демонстратор.

3.3. НАУЧНИ ТРУДОВИ ОБЈАВЕНИ ВО ЗБОРНИЦИ НА ТРУДОВИ НА МЕЃУНАРОДНИ И ДОМАШНИ КОНФЕРЕНЦИИ, МОНОГРАФИИ, ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ И УЧЕСТВО НА ПРОЕКТИ

Од листата на трудови се гледа дека кандидатот Поповски има реализирано низа стручни трудови во областа на економијата и бизнисот поврзани со неговите постдипломски студии кои се во тек на Економскиот институт при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје:

- [1] В. Поповски: Бизнис ангели, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј, Скопје“, 2009
- [2] В. Поповски: Буџетски процес во претпријатијата, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2009
- [3] В. Поповски: Финансиски извештаи, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2009
- [4] В. Поповски: Финансиско планирање, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2010
- [5] В. Поповски: Инвестиции, вложувања и ефектите од вложувањата, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2009
- [6] В. Поповски: Конкурентноста на македонските земјоделски производи на странските пазари, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2010
- [7] В. Поповски: Меѓународен пазар на пари, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2009
- [8] В. Поповски: Платни системи и неговите реформи во Република Македонија, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2010
- [9] В. Поповски: Финансиско планирање – алатка за управување со обртните средства, Економски институт, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 2009

Учество во национален научен проект

- [1] Идеен проект со економска оправданост за електрана Цимајлија 1 на биогаз 3x1200KW, Машински факултет во Скопје, 2010 година.

3.4. ПОФАЛНИЦИ И ДИПЛОМИ

Академски достигнувања

- [1] Пофалница на Владимир Поповски за постигнат одличен успех (8,87) во I студиска година на Машинскиот факултет во Скопје, 2004
- [2] Универзитетска диплома на Владимир Поповски за дипломирање на Машински факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со одличен успех од 9,05, 2009
- [3] Уверение за положени испити од втор циклус студии на Машински факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со одличен успех од 9,14, 2009

Познавање странски јазици

- [1] Диплома на Владимир Поповски за посетена настава по германски јазик, за завршени I (степен) – VI (степен) – од Центар за странски јазици „Биг Бен“, 2005-2008

3.5. СЕРТИФИКАТИ И БЛАГОДАРНИЦИ

- [1] Потврда на Владимир Поповски за завршена обука за MS Windows XP Professional, MS Word 2003, MS Excel 2003, Internet, во Центар за компјутери и странски јазици „Биг Бен“, 2009.

3.6. ЧЛЕНСТВО ВО ОДБОРИ И КОМИСИИ

Кандидатот Поповски нема приложено документи за негово членство во одбори, односно комисии.

4. М-р Зоран Спироски дипл.маш.инж.

4.1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Кандидатот е роден е на 31.8.1963 година во Струга. Основното образование го завршил во Скопје, каде што подоцна го завршил и средното образование во гимназијата „Раде Јовчевски – Корчагин“. Во 1983 година се запишал на Машинскиот факултет во Скопје, на насоката - производно машинство, поднасока – обработка со пластична деформација. Студиите ги завршил во 1991 година со одбрана на дипломската работа: „Конструкција на алат за изработка на водилка на контрактор“ (во документацијата не е приложено уверение со положени испити). На постдипломски студии се запишал во 2005 година на Машинскиот факултет во Скопје, каде што во 2009 година со успешната одбрана на магистерскиот труд: „Виртуелно дизајнирање и производство на алати за инекционобризгање на полимерни материјали“, се стекнал со звањето магистер на машински науки од истражувачко подрачје: технологија на пластичност.

Кандидатот Спироски во моментот на Машинскиот факултет во Скопје ја работи својата докторска дисертација на тема „Експертски систем за подготовка на понуда на алати за полимерни материјали“.

Првото работно искуство го има во МЗТ Хепос, сега ВАБТЕК-МЗТ, во 1992 година, каде што се задржал до 2010. Најпрво кариерата ја започнал на позицијата конструктор на алат и помагала, а подоцна продолжил како референт за маркетинг и пропаганда. Во 1998 година положил испит во Заводот за заштита на индустриска сопственост и се стекнал со лиценца, од кога започнал да работи и како застапник на правата од интелектуална сопственост на компанијата. Во периодот од 2000 до 2002 работел како конструктор на пневматска опрема во Секторот за развој, од 2002 до 2004 како самостоен инженер за развој и имплементација на CAD - системот во компанијата во која работел. Од 2004 до август 2010 работел како раководител на Одделението за РАМС и придружна документација во техничкиот сектор. Во моментот е вработен во ДИТРА, членка на Технологијата групацијата од Софија, Р. Бугарија, како раководител на Одделот за CAD/CAM во Скопје.

Во последните години има посетено неколку обуки за усовршување на своите професионални вештини при што се стекнал и со неколку сертификати. Во октомври 2005 година во Љубљана, Република Словенија, се здоби со сертификат „Сертифициран Solid Works професионалец“. Во 2006 година посетил обука за реверзибилно инженерство. Во август 2007 се здобил со сертификат за продажба и сервис на Z-Corporation опремата од 3Д печатење, а истата година во Центарот за развој на алатничарство – ТЕКОС во Целје, Република Словенија, посетил обука за синџир од снабдувачки синџири и за наредни техники за инјекциско бризгање пластика. Во изминатите неколку години, кандидатот има посетено уште неколку обуки од областа на CAE - симулации организирани од ЦИРКО МЕС, обука за РАМС - анализи организирана од Машински факултет во МЗТ ХЕПОС, како и обуки за SolidWorks i CFD - нумерички симулации.

Покрај овие ангажмани, кандидатот бил ангажиран и како соработник во Центарот за истражување, развој и континуирано образование (ЦИРКО) при Машинскиот факултет, каде што бил вклучен во Проектот за електронска алатница и во Проектот за дизајнирање и развој на нов модел на бронзен редуктор. Во соработка со ЦИРКО има обучено преку 100 студенти и вработени од 20 компании на тема 3Д - моделирање и SolidWorks. Кандидатот има искуство и во 3Д - моделирање и конструирање на алати за неколку македонски компании, но и како член на групата за изработка на „Директива за машини 98/37/ЕЦ“ при Министерството за економија.

4.2 АНГАЖИРАНOST ВО ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС

Во соработка со ЦИРКО, Машински факултет, м-р Зоран Спироски има учествувано на обуки кои ги поминале над 100 студенти и вработени од 20 - тина компании на тема 3Д - моделирање и SolidWorks.

4.3. НАУЧНИ ТРУДОВИ ОБЈАВЕНИ ВО ЗБОРНИЦИ НА ТРУДОВИ НА МЕЃУНАРОДНИ И ДОМАШНИ КОНФЕРЕНЦИИ, МОНОГРАФИИ, ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ И УЧЕСТВО НА ПРОЕКТИ

Листата на стручни и научни трудови на кандидатот м-р Зоран Спироски која е приложена го покажува фокусот на научната работа на кандидатот која е во доменот на теоријата на пластичноста која ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент на Машинскиот факултет:

Трудови со оригинални научни/стручни резултати, објавени во зборник на трудови од научен/стручен собир со меѓународен уредувачки одбор

- [1] Kocov A., Spirovski Z., Trajkovski S: "3D digitalization, CAD/CAE model of the sport airplane for creating prototype", TECOS Celje, Slovenia, April 2006
- [2] Kocov A., Calovska J., Spirovski Z.: "Creating comprehensive e-library for improving the competitiveness of the Macedonian machine tool industry", TECOS, Ljubljana, Slovenia, 2009
- [3] Calovska J., Spirovski Z., Kocov A.: "Mold quotation based on database based calculation", Herceg Novi, Montenegro, June 2011
- [4] Micevska J., Spirovski Z., Calovska J., Kocov A.: "Product quality controls using reverse engineering" Nish, Serbia, September 2011
- [5] Cvetkov S., Kocov A., Spirovski Z.: "Stress state in the process of drawing of metal sheet clutch cover as part of clutch cover for commercial motor vehicles"

Учесник во национален научен проект

- [1] Електронска алатница, ЦИРКО
- [2] Дизајнирање и развој на нов модел на бронзен редуктор, ЦИРКО

4.4. ПОФАЛНИЦИ И ДИПЛОМИ

Академски достигнувања

Кандидатот нема доставено информации за вакви достигнувања.

Познавање странски јазици

Кандидатот нема доставено информации за познавање на странски јазици.

4.5. СЕРТИФИКАТИ И БЛАГОДАРНИЦИ

- [1] Сертификат на Зоран Спироски за стекнување на звање Certified SolidWorks Professional, октомври 2005
- [2] Уверение за положен стручен испит за застапници за Зоран Спироски, Завод за заштита на индустриска сопственост, април 1999, Скопје
- [3] Сертификат на Зоран Спироски за познавање на SolidWorks Simulation Professional - partial, јули 2009, Софија, Бугарија
- [4] Сертификат на Зоран Спироски за познавање на SolidWorks Motion, јули 2009, Софија, Бугарија
- [5] Сертификат на Зоран Спироски за познавање на SolidWorks Simulation, јули 2009, Софија, Бугарија
- [6] Сертификат на Зоран Спироски за SubDealer Service Certification Z310Plus/Z510 & Zprinter 450, IB-PROCADD 3D Printer Training Center, август 2007
- [7] Сертификат на Зоран Спироски за завршена обука „Надежност на производите, РАМС анализи“, Машински факултет, декември 2006
- [8] Сертификат на Зоран Спироски за реализирана обука „Reverse Engineering Technologies“, CIRKO MES CE & TECOS, март 2006
- [9] Сертификат на Зоран Спироски за реализирана обука „CAE – нумерички симулации во конкурентното инженерство“, CIRKO MES CE & TECOS, јули 2006
- [10] Сертификат на Зоран Спироски за реализирана обука „Supply Chain Management and Advanced Injection Molding Processes in Machine Tool Companies“, TECOS, февруари 2007, Целје, Словенија

4.6. ЧЛЕНСТВО ВО ОДБОРИ И КОМИСИИ

- [1] Комисија за изработка на Директива за машини 98/37/ЕЦ“, Министерството за економија, Проект за усогласување на македонските со европските директиви

5. М-р Војдан Јорданов, дипл.екон.

5.1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ

Роден е на 20.3.1985 година во Скопје. Во периодот 1999-2003 година се школувал во гимназијата „Раде Јовчевски - Корчагин“ во Скопје.

Во 2003 година се запишал на Економски факултет, насока: маркетинг, на Универзитетот во Љубљана, Словенија. Од Економскиот факултет во Љубљана му е доделено признание за постигнат одличен успех во текот на студиите. Студиите ги завршил во јуни 2008 година (во документацијата не е приложено уверение со положени испити). Во мај 2006 година на натпреварот „4 - ти економски предизвик – развој на БТЦ во град на светлината“ ја освоил првата награда (анализа на пазарот и развоен план на БТЦ Љубљана – најголемиот шопинг - центар во Словенија).

За време на студиите остварил и една позначајна студентска размена на постдипломските студии по бизнис и менаџмент на дизајн во Високата школа за трговија и технологија/Меѓународна школа за дизајн во Тулон, Франција (септември 2006 - февруари 2007).

Во јуни 2008 година се запишал на постдипломските студии по бизнис - администрација – менаџмент на иновации во Школата за менаџмент „Ротердам“, при Универзитетот „Еразмо“, Ротердам, Холандија и во 2010 година студиите ги завршил со среден успех 8,26.

За време на студиите активно работел во студентската организација на Универзитетот во Љубљана (разни одговорности во однос на планирање, буџетирање, реализација, координација и сл. активности), со посебен фокус на организирање на настани за промоција на пријателски односи помеѓу македонските и словенечките студенти во Љубљана. Бил соосновач и проектен менаџер на Студентското друштво за македонско-словенечко пријателство во Љубљана, Словенија.

Активно се служи со англискиот, словенскиот, српскиот и хрватскиот јазик, а има основни познавања на францускиот и италијанскиот јазик.

Војдан Јорданов поседува напредни компјутерски вештини во: MS Office, Adobe Photoshop, Adobe Image, Ready, Corel Draw, Google SketchUp, MS Frontpage, MS Access, SPSS for Windows, Pascal.

Како свое работно искуство го истакнува своето работно место како соработник на ревизија, консултант во друштвото за ревизија ЦЕНСУМ – Скопје.

5.2 АНГАЖИРАНост ВО ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС

М-р Војдан Јорданов во доставената документација нема изнесено податок дека бил ангажиран во образовниот процес, односно дека има работено со студенти, како демонстратор.

Студиски престој во странство – повеќе од 6 месеци

- [1] Универзитет во Љубљана, Словенија (октомври 2003 - јуни 2008)
- [2] Висока школа за трговија и технологија/Меѓународна школа за дизајн во Тулон, Франција (септември 2006 - февруари 2007)
- [3] Школа за менаџмент „Ротердам“, Универзитет „Еразмо“, Ротердам, Холандија (септември 2008 – декември 2010)

Награда за научни постигнувања во струкова организација

- [1] Прва награда на натпреварот „4 - ти економски предизвик – развој на БТЦ во град на светлината“, Љубљана, Словенија.

5.3. НАУЧНИ ТРУДОВИ ОБЈАВЕНИ ВО ЗБОРНИЦИ НА ТРУДОВИ НА МЕЃУНАРОДНИ И ДОМАШНИ КОНФЕРЕНЦИИ, МОНОГРАФИИ, ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ И УЧЕСТВО НА ПРОЕКТИ

Кандидатот нема приложено листа на трудови или некои други публикации.

5.4. ПОФАЛНИЦИ И ДИПЛОМИ

Академски достигнувања

Кандидатот нема доставено информации за вакви достигнувања.

Познавање странски јазици

Кандидатот нема приложено дипломи за познавање на странски јазици.

5.5. СЕРТИФИКАТИ И БЛАГОДАРНИЦИ

Кандидатот во својата биографија наведува дека за време на додипломските студии на Универзитетот во Љубљана на натпреварот „4 - ти економски предизвик – развој на БТЦ во град на светлината“ ја освоил првата награда (анализа на пазарот и развоен план на БТЦ Љубљана – најголемиот шопинг - центар во Словенија). Кандидатот нема приложено доказ – диплома за освоено прво место.

5.6. ЧЛЕНСТВО ВО ОДБОРИ И КОМИСИИ

Кандидатот Јорданов бил соосновач и проектен менаџер на Студентското друштво за македонско-словенечко пријателство во Љубљана, Словенија.

* * *

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Имајќи го предвид гореизнесеното кое се базира на доставената документација од страна на кандидатите, како и врз основа на реализираното интервју со секој од пријавените кандидати (спроведено на 12.10.2011 година), Рецензентската комисија смета дека сите кандидати имаат потенцијал за ангажман во високообразовната дејност.

Согласно со направената детална анализа на приложениот материјал и реализираното интервју, а според Законот за високото образование на РМ (Сл. весник на РМ бр.35-2008) и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 173, 1 август 2011), Рецензентската комисија му предлага на Наставно-научниот совет на Машинскиот факултет во Скопје за местата два соработника во звање - помлад асистент во научната област што ја покрива Институтот за производно инженерство и менаџмент при Машинскиот факултет во Скопје да ги избере кандидатите:

1. м-р Трајче Велковски, дипл.маш.инж.
2. м-р Бојан Јовановски, дипл.маш.инж.

Скопје, 12. 10. 2011

Рецензентска комисија

1. Вонр. проф. д-р Радмил Поленаковиќ, с.р.
Машински факултет, УКИМ - Скопје
2. Вонр. проф. д-р Јасмина Чалоска, с.р.
Машински факултет, УКИМ - Скопје
3. Вонр. проф. д-р Глигорче Вртаноски, с.р.
Машински факултет, УКИМ - Скопје

До:

Рецензентската комисија и деканот на

Стоматолошкиот факултет во Скопје

ПРИГОВОР

На рефератот и на заклучокот на Рецензентската комисија за избор на наставник во сите наставно-научни звања по група предмети од областа стоматолошка протетика на Катедрата за стоматолошка протетика на Стоматолошкиот факултет во Скопје (Билтен бр 1016, стр. 207-247, објавена на 3-10-2011 г. на веб-страницата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје).

Од насл. доц. Билјана Капушевска, насл. доц. Јадранка Бундевска, насл. доц. Весна Коруноска-Стевковска, насл. доц. Никола Гиговски, сите вработени на Клиниката за стоматолошка протетика при ЈЗУ УСК „Св. Пантелерјмон“, Скопје.

Во рефератот на Рецензентската комисија се содржат повеќе недостатоци кои ја ставаат под знак прашање валидноста на бодирањето, а со тоа и на заклучокот кој од тоа бодирање е извлечен и според кој е даден предлогот за издвојување на еден од кандидатите. Објективноста на извршената рецензија ја компромитираат следните елементи од кои некои се спротивни и на Законот за високото образование:

1. Заради наводна „објективна неможност да има целосен увид во бројот на поени од наставно-образовната дејност“ и „немањето реален увид во распоредите според кои се одвивала практичната настава“, Рецензентската комисија решава потполно да го исклучи од бодирањето делот од Анекс 2-Образецот кој се однесува на практичната и теоретската настава и кој всушност носи и најголем број бодови. Претходно, Рецензентската комисија на сите кандидати им се обрати со писмено барање (архивски незаверено и без датум) да достават податоци за нивната наставно-образовна дејност „во најкус временски период“. Иако сите ние ги изготвивме овие податоци, претседателот на Комисијата ги одби како непотребни со образложение дека ќе се искористат податоците и бодирањето направени од претходната комисија од претходниот избор. И покрај тоа, на крај целиот дел од Анекс 2-Образецот за наставно-образовната дејност е потполно исфрлен од бодирање со погоре наведеното образложение. Покрај тоа што ваквата постапка и преседан на отфрлање на дел од податоците самата по себе е незаконска, се прашуваме како е возможно кај сите скорешни реферати по повод вакви избори на другите катедри на Стоматолошкиот факултет да има податоци за

наставно-образовната дејност, освен на Катедрата за стоматолошка протетика. Зошто кај двајца од кандидатите не е бодиран и е исфрлен и делот од наставно-образовната дејност кој тие го реализирале на друг универзитет („Гоце Делчев“, Штип) иако за тоа има точни податоци? Зошто не се бодирани учествата и на другите кандидати во некои тела (Наставно-научен совет на Факултетот), усовршувањата во странство каде што присуствувале на теоретски предавања и изведување самостојна практична работа, учество во изготвување прашања по предметот фиксна протетика и создавање база на прашања по истиот предмет иако сето ова е бодирано кај издвоената кандидатка.

2. По однос на бодирањето на кандидатката која е издвоена со најголем број бодови, кај нас се појавува сомнение дека е направено нереално и дискутабилно бодирање што го темелиме на следните факти. Имено, оваа кандидатка добива 6 бодови за наводно коавторство на учебникот „Дентална имплантологија“. Од авторот на овој учебник ни беше потврдено дека кандидатката не е и не фигурира како коавтор на овој учебник. Издвоената кандидатка е бодирана за присуство на настава во работилница (бр.4 на стр. 210), а потоа е повторно бодирана за како поканет предавач на истиот собир без цитирање на темата што ја предавала (стр. 216). Понатаму, на стр. 210, под точките 5, 6, 7, 8 и 9, издвоената кандидатка добива за секоја тема по 1 бод иако се работи за присуство на еден ист собир. Не ни се познати ниту меѓународните списанија во кои се печатени 2 труда (стр. 211, точка 1 и 2). Кандидатката е наведена како коавтор во издание кое нема автори туку само главен уредник („Современи дострели“). Бодовите од точка 7 и 8 (стр. 217) се однесуваат за иста работа (двапати бодирана Диплома од МЛД).

Во стручно-апликативната дејност постојат разлики во бодирањата на кандидатите за потполно исти сертификати за што на Комисијата ѝ беше предочено да се коригира, но тоа не е направено иако беше ветено.

3. Издвоената кандидатка од неодамна е повторно избрана во звањето асистент, па прашање е дали има право да се пријави на овој конкурс.

Подносители:

Гиговски Никола с.р.

Капушевска Билјана с.р.

Бундевска Јадранка с.р.

Коруновска Стевковска Весна с.р.

До Наставно-научниот совет на
Стоматолошкиот факултет во Скопје

ПРЕДМЕТ: ОДГОВОР НА ПРИГОВОР

Одговор на приговорот од пријавените кандидати: насл. доц. Билјана Капушевска, насл. доц. Јадранка Бундевска, насл. доц. Весна Коруноска-Стевковска и насл. доц. Никола Гиговски, сите вработени на Клиниката за стоматолошка протетика при ЈЗУ УСК „Св. Пантелејмон“-Скопје, во врска со рефератот и заклучокот на Рецензентската комисија за избор на наставник во сите наставно-научни звања по група предмети од областа стоматолошка протетика на Катедрата за стоматолошка протетика на Стоматолошкиот факултет во Скопје, објавен во Билтенот бр. 1016, стр. 207-247, на 3.10.2011 г. на веб-страницата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Рецензентската комисија во состав: проф. д-р Ерол Шабанов, д-р сци, проф. д-р Елена Петкова, д-р сци, проф. д-р Драгољуб Велевски, д-р сци, проф. д-р Љубен Гугувчевски, д-р сци, и проф. д-р Марија Зужелова, д-р сци, професори на Стоматолошкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, го разгледа приговорот од подносителите бр. 04-871, поднесен на 7.10.2011 година и е на став дека тој е неоснован по сите точки, и тоа:

1. Одговор на точка 1. Рецензентската комисија зазема генерален став при бодирањето од наставно-образовната дејност, поради немање реален увид во распоредите според кои се одвивала наставно-образовната дејност, а со оглед на поминатиот период на нејзиното одржување од сите кандидати, Комисијата се реши потполно да ја исклучи од бодирањето. Дополнително на ова, ставот на Комисијата се базира на тоа дека сите кандидати при поднесувањето на документите за избор во даденото звање не доставија релевантни податоци од кои точно можеше да се изврши бодирањето. Комисијата достави писмено барање до сите кандидати со кое побара да достават податоци за нивната наставно-образовна дејност во најкус временски период. Заради објективност и непристрасност при бодирањето, а со оглед на тоа дека и лично ги познава сите кандидати, Комисијата го изготви и достави ова барање до сите кандидати, иако немаше обврска тоа да го направи и притоа сметаше дека архивски нема потреба да биде заверено. На ова писмено барање до моментот на потпишување на рецензијата ниту еден од кандидатите не достави додатни податоци кои ќе ја дополнат и потврдат нивната досегашна наставно-образовна

дејност. Со оглед на тоа дека повеќето од кандидатите приговараат на процедуралната заверка во архивата на Факултетот, укажуваме дека Комисијата го направи ова барање со желба да им излезе во пресрет за да може што е можно порелевантно да го изврши бодувањето на нивните наставно-образовни активности.

Поради споменатиот факт и недоставените податоци за наставно-образовната дејност на кандидатите, Комисијата го зеде предвид фактот дека сите кандидати имаат поминато приближно ист временски период во изведување на образовната дејност. Поради тоа, заведе став да го исклучи од бодирање делот од Анексот 2 за сите кандидати. Анализирајќи го ова сметавме дека не е направен значителен пропуст при бодирањето за сите кандидати. Повеќе кон ова, Комисијата смета дека најоштетен од ова небодирање е предложениот кандидат ас. д-р Гордана Ковачевска земајќи предвид дека има најдолг временски период на остварување на наставно-образовен процес на Факултетот споредбено со другите кандидати.

- Бодирањето на кандидатите кои вршеле наставно-образовна дејност на друг универзитет е исфрлено поради фактот дека тие немаа приложено документ дека се избрани или, пак, дека вршат некаква дејност на друг универзитет, во случајов Универзитетот во Штип.

- Комисијата уште еднаш напоменува дека бодирањето за учество во телата при Факултетот не е земено предвид поради неприложување на податоци за нив во пријавите на кандидатите.

- Кандидатите кои приговарат дека не се земени предвид бодирања за учество во создавање на база на прашања по предметот фиксна протетика, не се точни, затоа што не постои таква ставка при бодирањето (според Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни).

2. Изразените сомнежи во точката 2 од приговорот на кандидатите, по повод бодирањето на предложената кандидатка од Комисијата, ќе ги анализираме поодделно преку соодветни докази:

- Коавторството на кандидатката во изготвување на учебникот „Дентална имплантологија“ е потврдено преку Одлука број. 09-210 од 9.3.2009 год. на Наставно-научниот совет на Стоматолошкиот факултет во Скопје. Според Правилникот за критериумите на УКИМ, следуваат 6 бода.

- Кон забелешката од бодирањето за стр. 210 и стр 216, Комисијата смета дека веројатно е направен технички пропуст (при печатење) во Образецот 2, без цитирање на темата која ја презентирала како поканет предавач, а таа е со наслов: Видови и изработка на целосно керамички конструкции. Потврдување и доказ кон ова, а со тоа

и точноста при бодирањето е дека кандидатката има во пријавна документација доставено два различни сертификата со различен број на поени, при што оној за учество носи 4 поени, а оној во кој е назначен како поканет предавач носи 12 бода. Овие податоци ги има и во приложената службена белешка (Атестат) број 114/11.12.2006 год. од Стоматолошкиот факултет во Софија.

- Кон забелешката од бодирањето за стр. 210 под точките 5, 6, 7, 8 и 9, кандидатката во пријавната документација има приложено сертификати за секоја тема поединечно, со што бодувањето е направено точно, т.е за секоја тема по 1 бод.

- Кон забелешката стр. 211, точка 1 и 2, дека не им се познати меѓународните списанија за двата печатени труда, Комисијата укажува дека ако подносителите имаат интерес да се запознаат со тие списанија, тие во рефератот се прецизно цитирани. Во консултации со претседателот на МАНУ добивме дополнителна информација дека нивното научно списание е регистрирано на PubMed, а има и импакт-фактор (0,046) кои бодови не се внесени во Анексот 2.

- Кон забелешката дека кандидатката е наведена како коавтор во изданието кое нема автори, туку само главен уредник („Современи дострели“), направено е техничка грешка (при печатење); имено кандидатката е автор на труд во предметната книга со трудови од главен автор, и извршеното бодирање е точно, т.е 4 бода за авторство во книга.

- Кон забелешката стр. 217, точка 7 и 8, кандидатката има приложено две дипломи, една од Сојузот на здруженијата на лекарите на СР Македонија (со датум 7.4.1991), и втората од Македонското лекарско друштво (со датум 7.4.1994), со што се потврдува исправноста на бодувањето на Комисијата, т.е по 3 бода за секоја диплома. Комисијата не оценува паушално за иста или слична работа како што е наведено во приговорот од кандидатите, туку извршува бодирање врз основа на приложена диплома во пријавната документација на предложениот кандидат.

3. Искажаното прашање од подносителите на приговорот е излишно да се коментира од Комисијата, затоа што кандидатите кои го поставуваат треба да имаат познавања и да бидат запознаени со Законот за високото образование на Р. Македонија, каде што нема ограничување при поднесување на пријава од кандидати, а при тоа кандидатите треба да ги задоволат општите и посебните критериуми според Законот за високото образование на Р. Македонија.

Рецензентската комисија смета дека изнесените забелешки во приговорот се неосновани и не го менуваат мислењето и предлогот во рефератот. Бројот на бодови добиен врз основа на Анекс 2 е услов, а не критериум за избор во звање наставник и сите повикувања на бројот на бодови се неосновани.

Земајќи ги предвид сите параметри кои се однесуваат на континуираниот развој и надоградување во научната-образовната и истражувачката, како и стручно-апликативната дејност, Резензентската комисија заклучи и стои на ставот дека кандидатката ас. д-р Гордана Ковачевска ги исполнува условите, а предлогот до Наставно-научниот совет за избор во наставно-научното звање доцент го дава врз основа на сопствен став.

Членови на Комисијата

1. Проф. д-р Ерол Шабанов, д-р сци , претседател, с.р.
2. Проф. д-р Елена Петкова, д-р сци, член, с.р.
3. Проф. д-р Драгољуб Велевски, д-р сци, член, с.р.
4. Проф. д-р Љубен Гугувчевски, д-р сци, член, с.р.
5. Проф. д-р Марија Зужелова, д-р сци, член, с.р.

РЕФЕРАТ

**ЗА ИЗБОР ВО СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИ
ОД НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ ФИЗИКА
НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА
И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СКОПЈЕ**

Со одлука бр.02-2603/64 на Наставно-научниот совет на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, врз основа на членот 132, став 2 од Законот за високото образование (Сл. весник на РМ 35/2008 г.) и членот 45 од Правилникот за внатрешните односи и работењето на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, донесена на седницата одржана на 24 август 2011 година, одредени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на еден соработник во звањето асистент по предметите од наставно-научната област физика, а во врска со распишаниот конкурс објавен во весникот „Дневник“ од 8 август 2011 година.

На објавениот конкурс се пријави кандидатката: м-р Лихнида Стојановска-Георгиевска, асистент по физика на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје. Врз основа на поднесените материјали, Рецензентската комисија го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски податоци

М-р Лихнида Стојановска-Георгиевска е родена во Скопје, на 8 јуни 1976 година. Основно училиште и природно-математичка гимназија завршила во Крива Паланка со континуиран одличен успех. При тоа редовно учествувала на регионалните и републичките натпревари по математика и физика, на кои покажувала солидни резултати.

Во 1994 година се запишала на студии по физика на Природно-математичкиот факултет во Скопје, на насоката наставна физика, кои ги завршила на 15. 11. 1999 година, со просечен успех 8,42. Дипломската работа ја одбранила со оценка 10.

Во учебната 2000/2001 година се запишала на постдипломски студии на Институтот за физика при Природно-математичкиот факултет во Скопје, на насоката физика на кондензирана материја, отсек *физика на полупроводници и течни кристали*. Предвидените пет испити ги положила со просечен успех 9,60. По успешната одбрана на магистерскиот труд во октомври 2007 г. со наслов *C-V карактеристики на свежи и деградирани тенки филмови од Ta₂O₃*, работен под менторство на проф. д-р Ненад Новковски, се здобила со звањето *магистер на физички науки*.

Од октомври 2002 година до јануари 2003 година е ангажирана како демонстратор по предметите од наставно-научната област физика на Електротехничкиот факултет во Скопје. На 29 јануари 2003 година со одлука на ННС на Факултетот е избрана во звањето *помлад асистент по физика*. Рефератот за избор е

објавен во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје, бр. 818 од 8 јануари 2003 година. На 17 февруари 2006 година е повторно избрана во звањето *помлад асистент по физика*, а рефератот за избор е објавен во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје, бр. 890 од 1 февруари 2006 година. На 27 февруари 2008 г., м-р Лихнида Стојановска-Георгиевска е избрана во звањето асистент по предметите од наставно-научната област физика на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје. Рефератот за избор е објавен во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје, бр. 934 од 15 јануари 2008 година.

Активно го користи англискиот, а има и основни познавања од германскиот јазик.

2. Наставно-образовна дејност

Нејзината наставна ангажираност се состои во изведување на аудиториски и лабораториски вежби по предметите физика 1, физика 2, електрооптика и инженерска механика за студентите од Факултетот за електротехника и информациски технологии. Активно учествува во организирањето и изведувањето на аудиториските и лабораториските вежби по електрооптика, како и во изработката на Практикумот за лабораториски вежби по овој предмет. Исто така, активно учествува во организирањето и изведбата на подготвителната настава по физика за новозапишаните студенти. Нејзината ангажираност во наставниот процес била секогаш поголема од нормалната. И покрај тоа, своите обврски ги извршува професионално и одговорно. Односот спрема студентите ѝ е секогаш коректен, особено ако се има предвид големиот број писмени испити (домашни, тестови, колоквиуми) и консултации со голем број студенти.

3. Научноистражувачка дејност

Како помлад истражувач има објавено неколку научни и стручни трудови, во кои кандидатката се јавува како нивни автор или коавтор. Трудите со ред. бр. [1]–[2] и [3]–[5] се рецензирани при претходните избори (билтен на УКИМ бр. 890 и 934, соодветно).

Научни трудови објавени по последниот избор

- [6] L. Basnarkov, L. Stojanovska-Georgievska, C. Ancora, V. Georgieva, M. Ginovska, G. Ruani, H. Spasevska, *Impedance model for different thin films used in $\text{TiO}_2/\text{CuInS}_2$ solar cells*, Proceedings of workshop New frontiers of low-cost photovoltaic solar cells 2008, A14 (2008)

Импедансната спектроскопија на цврстите материјали и електролитите е моќна алатка за карактеризирање, која е широко применета во физиката, хемијата и инженерството. Овде како модел за опишување на својствата на електро-хемиските системи е предложен моделот на еквивалентно коло, кое се состои од сериски отпор P_s , поврзан сериски со паралелно врзани отпор P_n и елемент со константна фаза. При тоа, серискиот отпор го претставува отпорот на задниот контакт, додека паралелната комбинација - одговорот на неидеалната диода.

- [7] L. Basnarkov, L. Stojanovska-Georgievska, C. Ancora, V. Georgieva, M. Ginovska, G. Ruani, H. Spasevska, *Equivalent circuit analysis of $\text{TiO}_2/\text{CuInS}_2$ solar cells*, Proceedings of Bi-congress 2008 (2008)

Моделирани се импедансните спектри на сончеви ќелии засновани на тенки филмови од $\text{TiO}_2/\text{CuInS}_2$ со и без запирачки слој од In_2S_3 , со помош на еквивалентни кола. Запирачкиот слој ја намалува веројатноста за рекомбинација на носителите и ја зголемува спроводноста на уредите со сончеви ќелии. Колата се состојат од отпорник поврзан во серија со паралелна врска на отпорник и елемент со константна фаза. Моделот е подобар кога се користи елемент со константна фаза наместо кондензатор. Од моделот се пресметани параметрите на колото (отпорностите и псевдокапацитетот), за различни влезни напони приложени на ќелиите.

- [8] L. Stojanovska-Georgievska, E. Atanasova and N. Novkovski, *Alteration of C-V characteristics of metal- Ta_2O_5 -Si capacitors by constant voltage stress*, Physica Macedonica, vol. 58, (2008) p. 107-112

Изоляторските слоеви од тантал пентоксид (Ta_2O_5) кои имаат висока вредност на диелектричната константа се материјали интересни за различна примена, а особено за примена во микроелектрониката. Од особен интерес е нивниот одговор при приложено електрично поле. Бидејќи интересот за диелектрици со висока вредност на диелектричната константа расте со намалување на нивната дебелина, овде се испитани диелектрични филмови со дебелина од 10 nm, вклучени на постојан напон. Во овој труд се испитани МОС-структури со филмови од тантал пентоксид, добиени со термичка оксидација на танталови филмови таложени врз силициумова подлога. Влијанието на горната електрода (Al, Au или W) врз функционирањето и деградацијата на филмовите е експериментално испитано, преку определување на вредноста на генерираниот оксиден полнеж и промената на дебелината на меѓуповршинскиот слој од SiO_2 , при приложен постојан напон. Пресметките за оксидниот полнеж се направени со користење на вредноста за капацитетот во режим на акумулација, екстрахиран од високофреквентните C-V карактеристики според методот на С. Кар. Мерењата се направени при последователни вклучувања на примероците на постојан напон, во временски интервали од по 20 s. Деградацијата на меѓуповршинскиот слој од SiO_2 е определена преку промената на еквивалентната дебелина на оксидниот слој при приложување на постојан напон.

- [9] V. Georgieva and L. Stojanovska-Georgievska, *Some advantages of heterojunction solar cells versus schottky barrier solar cells based on Cu_2O* , Physica Macedonica, vol. 58, (2008) p. 133-138

Електрохемиски таложените слоеви од бакар оксид (Cu_2O) даваат можности за примена и производство на евтини ќелии со структура метал-полупроводник а и хетеропремиски ќелии. Подобри се ќелиите со хетеропремиски помеѓу Cu_2O и n-тип ТСО (транспарентен спроводен оксид), за кои цели најчесто се користат цинк оксид (ZnO) поради малата излезна работа. Соларната ќелија $\text{Cu}_2\text{O}/\text{ZnO}$ е добиена со електрохемиски метод во два чекора, од кои во првиот се таложат полупроводен филм од ZnO врз спроводно стакло прекриено со калај оксид (SnO_2), додека во вториот се реализира таложението на филмот од Cu_2O . Добиените фил-

мови се карактеризирани со рендгенска дифракција и електронски микроскоп. Во овој труд е опишана постапката на добивање, како и некои од структурните карактеристики на филмовите, а дадена е и споредба помеѓу $C-V$ карактеристиките на филмовите од $\text{Cu}_2\text{O}/\text{ZnO}$ и Шотки-барьерните соларни ќелии базирани на Cu_2O .

- [10] L. Stojanovska-Georgievska, N. Novkovski and E. Atanasova, *Study on the frequency dependence of C-V measurements of unstressed $\text{HfO}_2\text{-Ta}_2\text{O}_5$ stacks*, Proceedings of 8th Conference of Physical society of RMacedonia, Skopje (2010)

Фреквентната зависност на својствата на свежи двослојни филмови од $\text{HfO}_2\text{-Ta}_2\text{O}_5$ е проучена во овој труд. Направени се напонско-капацитетни $C-V$ мерења и мерења на зависноста на кондуктансата врз фреквенцијата од напонот $G/\omega-V$, во подрачјето на фреквенции од 10 kHz до 1 MHz, на два различни примерока. Забележано е влијание на фреквенцијата врз вредностите на капацитетот, кондуктансата, диелектричните параметри и височината на бариерата на Шотки. Се покажува дека сите тие се осетливи на фреквенцијата на мерењето и нивната дисперзија може да се интерпретира во термини на густината на интерфејсните состојби и нивните времиња на одговор. Интерфејсните состојби можат да го следат наизменичниот сигнал и да дадат дополнителен капацитет посебно при ниските фреквенции. Експерименталните резултати покажуваат дека интерфејсните состојби значително влијаат врз електричните и диелектричните карактеристики на истражуваните мешани слоеви.

- [11] T. Ivanovska, L. Stojanovska-Georgievska, G. Ruani, M. Ginovska and H. Spasevska, *Investigation of Optical Parameters of TiO_2 Thin Films for Low-Cost Solar Cells*, Proceedings of workshop Low cost solar cells 2011: Opportunities and challenges for green energy, p. 28-29 (2011)

Во овој труд се испитани и оценети оптичките параметри на компактни анатазни тенки филмови од TiO_2 добиени со методот на ултрасонична спреј пиролита. Како перкурсор користен е раствор од TAA – Di-isoproxy titanium bis (acetylacetonate). Испитувани се филмови добиени со различни концентрации на перкурсорот 0,05M, 0,5M и 1M, таложени врз две различни подлоги: стакло и FTO. Исто така направено е испитување и на влијанието на времето на депозиција. Дебелината на филмовите е определена со alpha step-методата. Снимани се трансмисионите спектри на добиените филмови со UV-VIS спектрофотометар. Од нив со користење на методата на Swanepoel пресметани се индексот на прекршување и коефициентот на апсорпција, како и ширината на забранетата зона.

- [12] L. Stojanovska-Georgievska, N. Novkovski and E. Atanasova, *Charge trapping effect at Pt/high-k dielectric (Ta_2O_5) interface*, Physica B 406, p. 3348-3353 (2011)

Во овој труд е направена детална анализа на ефектот на инјектирање на полнежи со слаби струи, како при негативни ($J = 0.001\text{-}0.2 \text{ mA cm}^{-2}$) така и при позитивни напони ($J = 0.001\text{-}0.04 \text{ mA cm}^{-2}$). Испитуваните примероци се Ta_2O_5 како изолатор со висока диелектрична константа, таложен со радиофреквентно распршување врз pSi подлога, со горни електроди добиени со фотолитографско нанесу-

вање на Pt, со различни површини. Добиените резултати се споредени со резултатите за примероците со Al горна електрода. Со експериментот е потврдена појавата на зафаќање на полнежи, кога како електрода се користи метал со висока излезна работа. Ефектот е резултат на емитирање на електрони во спроводната зона на Pt при што се создаваат празни стапици во изолаторскиот слој, кои пак предизвикуваат инјекција на електрони од pSi подлогата. За да испита реверзибилноста на процесот, структурите се вклучувани при последователни кратки интервали, како и на подолг временски интервал (до 10000 s). Дополнително испитано е однесувањето на структурите и при постојан напонски стрес, од каде што е оценета вредноста на фиксните оксидни полнежи, која е од редот на 10^{11} cm^{-2} .

4. Стручно-апликативна дејност

Трудовите со ред. бр. [1]–[4] се рецензирани при претходните избори (Билтен на УКИМ бр. 934).

Стручни трудови објавени по последниот избор

- [5] **Lihnida Stojanovska-Georgievska**, Lasko Basnarkov, Tinka Manevska, Jasmina Pazardzievska, Margarita Ginovska, Hristina Spasevska, *Approximated model for reading written compact disc*, Macedonian Physics Teacher **47**, p. 1-5 (2007/2008)

Овде е претставен апроксимативен модел на дифракција на ласерската светлина при рефлексија од снимен компакт-диск. Со овој модел се овозможува определување на површината од компакт дискот зафатена со податоци и процена на искористената меморија. Резултатите покажуваат дека употребениот модел добро го симулира процесот на читање на компакт-диск, со што е особено погоден за примена како едукативен модел.

- [6] **Lihnida Stojanovska-Georgievska**, Lasko Basnarkov, Margarita Ginovska, Hristina Spasevska, *Disadvantages and improvement technics of LCD addressing*, Macedonian Physics Teacher **47**, p. 6-10 (2007/2008)

Процесот на адресирање кај дисплеите е всушност процес на вклучување на определена шема од точки која создава слика на екранот од дисплејот. Дефинирањето на различни шемии за адресирање е од посебен интерес за развојот на дисплеј-технологијата. Во овој труд е даден преглед на стандардните шемии за адресирање, како што се директното, пасивното и активното адресирање, како и нивните недостатоци. Посебно е даден осврт на најновите достигнувања на ова поле, направени со цел да се подобрат техниките за адресирање и технолошките карактеристики на современите ЛЦД-а.

Учество во научноистражувачки и апликативни проекти

Во периодот од последниот избор до сега, Лихнида Стојановска-Георгиевска е вклучена во работата на неколку домашни и меѓународни проекти:

- 1) Workshop “New frontiers of low-cost photovoltaic solar cells”, 2008, финансиран од Централноевропската иницијатива, CEI-CA;

- 2) Establishing Centre for Implementation of low-cost technologies for solar cells in Macedonia (CHEAP-CELL), 2008-2009, билатерален проект помеѓу Македонија и Италија, финансиран од Централноевропската иницијатива, CEI-KER;
- 3) Протокол за контрола на квалитет на техничко-технолошкиот процес во мамографските системи, 2009, бр. 14-2905/1, финансиран од приватна здравствена институција и МОН;
- 4) Training and education in nuclear physics and applications, 2009-2011, регионален проект на IAEA – Regional Project Technical Cooperation Project RER/0/028;
- 5) Особености на зафаќањето на полнеж и генерирање стапици за полнеж во диелектрици со висока пермитивност, 2010-2011, научно-истражувачки проект финансиран од МОН;
- 6) Работилница Low cost solar cells 2011: Opportunities and challenges for green energy, финансиран од Централно европската иницијатива, CEI-SA.

Учество на конференции и работилници

Во периодот од претходниот избор на 27 февруари 2008 година до денес, со свои трудови учествувала на следниве конференции:

- 1) Работилница, New frontiers of low-cost photovoltaic solar cells 2008, Скопје, 29 мај до 31 мај, 2008;
- 2) Би-конгрес на хемичарите и металурзите 2008, Охрид, 17–20 септември, 2008;
- 3) Седма конференција на Друштвото на физичарите на Македонија, Охрид 18-21 септември, 2008;
- 4) Осма конференција на друштвото на физичарите на Македонија, Скопје, 23–25 септември 2010;
- 5) Работилница „Low cost solar cells 2011: Opportunities and challenges for green energy“, Скопје 15–18 мај 2011.

Членство во професионални организации

М-р Лихнида Стојановска-Георгиевска активно членува во следниве здруженија:

- Друштво на физичарите на Република Македонија, од 2000 година, каде што во периодот 2009-2011 е член на Комисијата за задачи за регионалните и републичките натпревари по физика, а од февруари 2011 е избрана за благајник на Друштвото;
- Здружение на инженерите по физика на Република Македонија, од 2006 година;
- IEEE, член од 2010 година.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Од претходно изложеното за севкупната досегашна активност на кандидатката, личното познавање и непосредната соработка со неа, Комисијата заклучи дека м-р Лихнида Стојановска-Георгиевска одговорно и успешно ги извршувала сите обврски од наставно-образовната дејност и постигнала забележителни резултати во научно-истражувачката и стручно-апликативната дејност, а тоа го потврдуваат реферираните трудови презентирани на конференции и објавени во домашни и странски списанија.

Врз основа на изнесените податоци, Рецензентската комисија со задоволство му препорачува на Наставно-научниот совет, кандидатката м-р Лихнида Стојановска-Георгиевска да биде избрана во соработничкото звање асистент, по предметите од наставно-научната област физика, на Факултетот за електротехника и информациски технологии во Скопје.

Скопје, октомври 2011

Рецензентска комисија:

1. Д-р Вера Георгиева, претседател, с.р.
редовен професор на ФЕИТ, Скопје
2. Д-р Маргарита Гиновска, член, с.р.
вонреден професор на ФЕИТ, Скопје
3. Д-р Христина Спасевска, член, с.р.
вонреден професор на ФЕИТ, Скопје

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН АСИСТЕНТ ОД ОБЛАСТА НА ТЕОРИСКИТЕ ОСНОВИ НА ИНФОРМАТИКАТА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје, на својата седница одржана на 6 септември 2011 година, нè избра за членови на Рецензентската комисија за избор на асистент од областа на теориските основи на информатиката на Институтот за информатика при Природно-математичкиот Факултет (ПМФ) во Скопје.

Според Законот за основање на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство (Службен весник бр. 171 од 30.12.2010), сите вработени од Институтот за информатика преминаа од Природно-математичкиот факултет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство (ФИНКИ). Со Спогодбата бр. 03-2269 од 07.10.2011, која ја потпишаа проф. д-р Доне Гершаноски, декан на ПМФ и проф. д-р Димитар Трајанов, декан на ФИНКИ, изборот се префрла од ПМФ на ФИНКИ и треба да се изврши на ФИНКИ. Затоа, изборот за позиција асистент по теориски основи на информатиката ќе се спроведе на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство при Универзитетот Св.Кирил и Методиј во Скопје.

На конкурсот објавен во весникот „Дневник“ на ден 1.7.2011 година се пријавија два кандидата: м-р Александра Поповска-Митровиќ, помлад асистент на Институтот за информатика при ПМФ (сега помлад асистент на ФИНКИ) и м-р Петар Адамовски. По прегледувањето на конкурсните материјали, на Наставно - научниот совет на ФИНКИ му го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

М-р Александра Поповска-Митровиќ

Биографски податоци

М-р Александра Поповска-Митровиќ е родена на 01 јуни 1979 година во Скопје. Основно и средно образование завршила во Скопје со континуиран одличен успех. Во учебната 1998/99 година се запишала на Природно-математичкиот факултет во Скопје, отсек: информатика, применета насока, каде што дипломирала во април 2003 година со просек 9,16 со изработка на дипломска работа од областа на вештачката интелигенција со наслов „Систем за синтаксичка обработка на македонскиот јазик“. Во мај 2004 година добила пофалница од Ректоратот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје за дипломирање со највисок просечен успех на Природно-математичкиот факултет во учебната 2002/03 година.

Постдипломски студии запишала во февруари 2004 година на Природно-математичкиот факултет во Скопје, на Институтот за информатика, насока: теориски основи на информатика. На 12.11.2009 ги завршила овие студии со одбрана на магистерскиот труд со наслов „Споредба на перформансите на случајни кодови базирани на квазигрупи и кодовите на Рид-Милер и Рид-Соломон“ под менторство на

проф. д-р Верица Бакева и коменторство на проф. д-р Смиле Марковски, стекнувајќи се со звањето магистер по информатички науки.

Во периодот март 2010 – јануари 2011, кандидатката користи породилно отсуство.

Во март 2011, м-р Александра Поповска-Митровиќ има пријавено докторска дисертација под наслов “Прилог кон примена на квазигрупите во теоријата на кодирање и криптографијата”.

Наставна дејност

Во периодот од октомври 2002 до септември 2006, Александра Поповска-Митровиќ била ангажирана како демонстратор на Институтот за информатика, а од септември 2006 е помлад асистент на Институтот за информатика при ПМФ во Скопје. Има изведувано аудиториски и лабораториски вежби по предметите: теорија на информации, операциони истражувања, веројатност и статистика, калкулус 1, калкулус 2, компјутерски апликации, елементарна веројатност и елементарна статистика, како и лабораториски вежби по функции од повеќе променливи и по предметите информатика на студиите по физика, математика-физика, на Филозофскиот факултет (група: социјална работа и политика), Стоматолошкиот факултет и Земјоделскиот факултет.

Научноистражувачка дејност

Во досегашната научноистражувачка дејност, кандидатката има објавено 4 труда (од кои еден е рецензиран при претходниот избор):

2. A.Popovska-Mitrovikj, S.Markovski, V.Bakeva: **Performances of Error-Correcting Codes Based on Quasigroups**, D.Davcev, J.M.Gomez (Eds.): *ICT Innovations 2009*, Springer (2009), pp. 377-389
3. А.Поповска-Митровиќ: **Споредба на перформансите на случајни кодови базирани на квазигрупи и кодовите на Рид-Милер и Рид-Соломон, магистерска работа**, Скопје (2009)
4. V. Bakeva, V. Dimitrova, A. Popovska-Mitrovik: **Parastrophic Quasigroup String Processing**, Proceedings of the 8th Conference on Informatics and Information Technology with International Participation, Bitola, Macedonia, 2011, pp. 19-21

Во трудот 2, проучувани се некои перформанси на случајните кодови базирани на квазигрупи, предложени од Глигороски, Марковски и Коцарев. Направени се голем број на експерименти за различни типови на квазигрупи, различни типови на патерни и различна должина на клучот. Од добиените резултати, заклучено е дека не сите квазигрупи се добри за дизајнирање на овие кодови. Имено, користењето на експоненцијални (т.е. нефрактални) квазигрупи доведува до многу поефикасно декодирање. Исто така, патернот за додавање на редундансните битови мора да биде внимателно одбран за декодирањето да биде поефективно. Зависно од користениот патерн, должината на клучот може да ја подобри ефикасноста на самото декодирање. Констатирано е и дека различните параметри се меѓусебно зависни.

Во трудот 4 е предложен нов вид на квазигрупни трансформации кои се базирани на парастрофите на дадена квазигрупа. Дадена е нова класификација на квазигрупите од ред 4 на парастрофно-фрактални и парастрофно-нефрактални. Оваа трансформација треба да овозможи зголемување на бројот на квазигрупи кои се погодни за градење на криптографски примитиви.

Трудот:

5. A.Popovska-Mitrovikj, V.Bakeva, S.Markovski: **Comparison of Performances of Random Codes Based on Quasigroups, Reed-Muller Codes and Reed-Solomon Codes**

е испратен за печатење во списанието *Quasigroups and Related Systems*.

Александра Поповска-Митровиќ е член на Information Theory Society при IEEE.

М-р Петар Адамовски

Биографски податоци

М-р Петар Адамовски е роден на 29.11.1984 година. Средно образование завршил во Државното средно техничко училиште „Ѓорѓи Наумов“ во Битола во 2003 година. Како ученик освојувал повеќе награди на регионалните и државните натпревари по информатика, како и на Македонската олимпијада по информатика во 2003, со што станал дел од македонската екипа на Балканската и Светската олимпијада по информатика во таа година.

Кандидатот дипломирал во 2007 година на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, на компјутерски системи и технологии. Неговиот просечен успех е 5,61 (користена е шестостепенa скала, при која највисока е 6, а најмала преодна е 3).

М-р Петар Адамовски има работено како асистент на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, и тоа една учебна година по завршувањето на студиите и во периодот 1.3.2010–12.6.2010. Исто така, кандидатот работел и како софтверски инженер во *Kostal Sofiasoft*“, Бугарија, во периодот 2008–2009 година, како и во компанијата „*Strypes*“, Бугарија, во втората половина на 2010 година.

Во учебната 2007/2008 се запишал на постдипломски студии на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, кои ги завршил во 2009 година. Од 2010 година кандидатот работи на својот докторски труд од областа на високо производствените компјутерски системи и паралелни алгоритми на Техничкиот Универзитет во Софија, Република Бугарија.

Наставна, педагошка и стручна дејност

М-р Петар Адамовски држел вежби по предметите: паралелно програмирање и паралелни алгоритми (за студентите на компјутерски системи и технологии), како и информатика 1 и 2 (на Англискиот факултет за инженерство) на Техничкиот универзитет во Софија, Бугарија.

Научноистражувачка дејност за м-р Петар Адамовски

Во досегашната научноистражувачка дејност, м-р Петар Адамовски има објавено 1 труд како коавтор:

1. П. Боровска, М. Лазарова и П. Адамовски: **Flat and Hybrid Parallel Programing Models for solving combinatorial Search Problem**, N.Kolev, L.Dimitrov (Eds.) *Challenges in Higher Education and Research in the 21st Century*, Heron Press, Sofia (2007), pp. 78 – 82.

Во трудот е даден паралелен алгоритам за решавање на дискретен оптимизационен проблем. Разгледуваниот проблем е паралелен комбинаторен проблем на проблемот на Sam Loy's puzzle. Паралелниот комбинаторен модел се базира на парадигмата “раздели

и владеј” во паралелното програмирање и користи логичен прстен на паралелни процеси.

М-р Петар Адамовски учествувал на курсот “Лего роботите – сега и во Вселената” на Лундоновиот институт за технологија, Лунд, Шведска, во 2005 година.

Член е на невладината организација IEARN.

Учество во проекти и стручни трудови за м-р Петар Адамовски

М-р Петар Адамовски работел во реализацијата на неколку проекти во рамките на неговите магистерски студии и магистерски труд од областа на паралелното процесирање и интернет-технологиите.

Како софтверски инженер програмирал во програмскиот јазик C.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на претходно изнесеното, Рецензентската комисија констатира дека м-р Александра Поповска-Митровиќ, како помлад асистент, успешно ги реализирала своите наставни, научни и стручни задолженија. И покрај големиот број предмети по кои изведувала вежби, таа секогаш вежбите, колоквиумите и испитите ги изведувала на педантно, организирано и на високо професионално ниво. Исто така, таа е длабоко навлезена во областа во којашто се нејзините научни истражувања и нејзината докторска дисертација. Затоа во скоро време се очекува печатење на уште неколку труда кои ќе произлезат од нејзиното истражување.

Од друга страна, м-р Петар Адамовски покажува солидни резултати, но сепак има значително помало наставно искуство и помала научноистражувачка дејност.

Од сето претходно изнесено, ни претставува посебна чест да му предложиме на ННС на ФИНКИ, да ја избере м-р Александра Поповска- Митровиќ во звањето асистент по теориски основи на информатиката при Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство при Универзитетот Св.Кирил и Методиј во Скопје.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. Д-р Верица Бакева, вонреден професор на ФИНКИ, с.р.
2. Д-р Смиле Марковски, редовен професор на ФИНКИ, с.р.
3. Д-р Магдалена Георгиева, редовен професор на ПМФ (во пензија) , с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН АСИСТЕНТ ОД ОБЛАСТА НА ТЕОРИСКИТЕ ОСНОВИ НА ИНФОРМАТИКАТА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје, на својата седница одржана на 6 септември 2011 година, нè избра за членови на Рецензентската комисија за избор на асистент од областа на теориските основи на информатиката на Институтот за информатика при Природно-математичкиот факултет (ПМФ) во Скопје.

Според Законот за основање на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство (Службен весник бр.171 од 30.12.2010), сите вработени од Институтот по информатика преминаа од Природно-математичкиот факултет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство (ФИНКИ). Со Спогодбата бр. 03-2269/1 од 7.10.2011, која ја потпишаа проф. д-р Доне Гершаносвки, декан на ПМФ и проф. д-р Димитар Трајанов, декан на ФИНКИ, изборот се префрла од ПМФ на ФИНКИ и треба да се изврши на ФИНКИ. Затоа, изборот ќе се спроведе за позицијата асистент по теориски основи на информатиката на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

На конкурсот објавен во весникот „Дневник“ на 1.7.2011 година се пријавија два кандидата: м-р Билјана Тојтовска, помлад асистент на Институтот за информатика при ПМФ (сега помлад асистент на ФИНКИ) и м-р Петар Адамовски. По прегледувањето на конкурсните материјали, на Наставно - научниот совет на ФИНКИ му го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

М-р Билјана Тојтовска

Биографски податоци

М-р Билјана Тојтовска е родена на 25.10.1980 година во Скопје. Основно и средно училиште завршила во Скопје. Била член на македонскиот тим на Меѓународните математички олимпијади за средношколци. Учествовала на повеќе балканијади и светски олимпијади на кои освоила пофалници и два бронзени медала.

Во 1999 се запишала на студиите по теориска математика на Природно-математичкиот факултет во Скопје. За време на студиите учествовала на меѓународни студентски натпревари по математика и на повеќе летни школи и конференции, на некои од нив и со свои презентации :

- 2004 година - DAAD (University of Erlangen, Германија)

Летна академија, Петровец, Црна Гора

Курс: Нумерички методи во инженерството

Презентација на тема „Решавање на линеарни системи: релаксација и мултигрид“

- 2003 година, Интернационална конференција, Русе, Бугарија

“Creativity in mathematical education and education of gifted students“;

- 2003, 2002 MASS Студентска конференција, Словенија;
 - 2001 MASS Студентска конференција, Загреб, Хрватска;
- Презентација на тема "Polya's theory of counting".

Дипломирала во 2004 со просек 9,88 на тема „Нумерички методи за проблеми со гранична вредност. Мултигрид методи“. Како стипендист на DAAD во 2005 година продолжила на магистерски студии по стохастика и финансиска математика на Техничкиот универзитет „Кајзерслаутерн“ во Германија. Во 2007 година, под менторство на проф. Ralf Korn ја комплетираше магистерската теза под наслов "Martingale decompositions with application in Finance", за која добила оценка 10. Студиите ги завршила со просек 10 и за резултатите постигнати за време на магистерските студии добила признание за најдобар студент на институтот за математика. За време на својот престој во Германија работела и на проектот "Asset liability management" во рамките на институтот ITWM Fraunhofer. Учествовала на различни семинари, меѓу кои и на работилницата организирана од Credit Suisse, во Frankfurt на тема "Equity derivatives".

По враќањето во Македонија работела во Министерството за финансии во Одделот за истражување при Секторот за јавен долг на Р. Македонија. Го посетувала курсот "Fundamentals of Risk Management", организиран од UNITAR (United Nations Institute for Training and Research).

Во 2009 е избрана за помлад асистент на Институтот за информатика на Природно-математичкиот факултет во Скопје каде што одржува вежби по повеќе предмети од областа на теориските основи на информатиката и интензивно работи на своето научно и стручно усовршување.

Од 2010 година е студент на докторските студии на ПМФ во Ниш (тема на истражување: Моделирање со стохастички диференцијални равенки и примена кај стохастички невронски мрежи) под менторство на проф. д-р Светлана Јанковиќ.

М-р Билјана Тојтовска е дел е од организацијата на натпреварите по математика во Република Македонија. Зборува англиски и германски а има и основни познавања од шпанскиот и грчкиот јазик.

Наставна дејност

Како помлад асистент на Институтот за информатика на ПМФ, м-р Билана Тојтовска има изведувано аудиториски и лабораториски вежби по предметите: линеарна алгебра, дискретни структури, калкулус, веројатност и статистика, теорија на информации, оперативни истражувања, нумеричко сметање.

Научноистражувачка дејност

Научниот интерес на м-р Билјана Тојтовска е во областите веројатност и статистика, стохастички диференцијални равенки и стохастичко моделирање со акцент на нивната примена во други области (биологија, медицина, финансии, информатика). Соработувала со д-р Антонела Љубиќ и м-р Наташа Станојковска при изработката на нивните докторски т.е. магистерски тези во рамките на Институтот за дефектологија при Филозофскиот факултет во Скопје. Од оваа соработка произлегле и научни трудови, а дел од резултатите ќе бидат објавени и во престижно американско списание

од областа на офталмологијата. Има објавено 4 труда и учествувала со свои презентации на повеќе меѓународни семинари, конференции и работилници.

Учество на конференции и работилници:

- 2011 година Tempus, PhD курс, Подгорица, Црна Гора
(Probability theory and statistics, Parameter estimation and Stochastic processes);
- 2011 CiiT, Молика, Битола, со презентациите;
"Martingale decompositions and incomplete markets" - Biljana Tojtovska;
"Semimartingale theory applied in complete markets" - Biljana Tojtovska;
- 2010 година, Felix Klein Summer School, Кајзерслаутерн, Германија
Fraunhofer Institute for Industrial Mathematics ITWM, Kaiserslautern;
- 2010 CiiT, Молика, Битола ;
- конференција посветена на проф. Ѓорѓи Чупона, Охрид, 2010;
презентација на тема "Single-factor diffusion models and their application in term structure modelling";
- 2009 година, Workshop, Centre de Recerca Matematica, Barcelona;
"Deterministic and Stochastic Modeling in Computational Neuroscience and Other Biological Topics";
- 2008 година Financial Engineering Summer School, Barcelona;
Centre de Recerca Matematica, Barcelona.

Список на објавени трудови

1. Biljana Tojtovska **"Martingale decompositions and incomplete markets"** -, Proceedings of the 8th Conference on Informatics and Information Tehnology with international Participation, pp. 104 - 106, Bitola, Macedonia.
2. Biljana Tojtovska **"Semimartingale theory applied in complete markets"** Proceedings of the 8th Conference on Informatics and Information Tehnology with international Participation, pp. 101 - 103, Bitola, Macedonia.
3. Д-р Антонела Љубиќ, д-р Владимир Трајковски, м-р Билјана Тојтовска. **„Страбизам и ризик-фактори кај Down синдром“** (Strabismus and risk factors at Down syndrome), Vox medici, година XIX, број 68, октомври 2010.
4. Д-р Антонела Љубиќ, д-р Владимир Трајковски, м-р Билјана Тојтовска, **„Страбизам и рефрактивен статус кај Down синдром“** (Strabismus and refractive status at Down syndrome) Vox medici, година XIX, број 66, март 2010.

Во трудот 1 се разгледува проблемот за наоѓање на оптимална стратегија за неосстварливи контингентни барања во некомплетен пазар од две тргувачки стоки. Се разгледува и се споредува Kunita-Watanabe и Föllmer-Schweizer декомпозицијата со мартингели и нивната употреба за наоѓање на тргувачка стратегија која го минимизира ризикот. Се користи теоријата на стабилни простори и мерата на минимални мартингели и се дискутираат разликите во моделите

Во трудот 2 се разгледува примената на теоријата на полумартингели во модел на комплетен пазар од две тргувачки стоки. Со теоремата на Girsanov може да се најде

единствена мера на мартингели и може да се конструира повторувачка стратегија. Овие решенија се дискутирани на Black-Scholes пазарниот модел.

Во трудот 3 се користат статистички методи за определување и споредување на ризик факторите во настанокот на страбизам кај македонската и хрватската популација со Down синдром.

Во трудот 4 се користат статистички методи за испитување на поврзаноста на рефрактивните аномалии со одделни форми на страбизам кај македонската и хрватската популација со Down синдром.

М-р Петар Адамовски

Биографски податоци

М-р Петар Адамовски е роден на 29.11.1984 година. Средно образование завршил во Државното средно техничко училиште „Ѓорѓи Наумов“ во Битола во 2003 година. Како ученик освојувал повеќе награди на регионалните и државните натпревари по информатика, како и на Македонската олимпијада по информатика во 2003, со што станал дел од македонската екипа на Балканската и Светската олимпијада по информатика во таа година.

Кандидатот дипломирал во 2007 година на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, на компјутерски системи и технологии. Неговиот просечен успех е 5,61 (користена е шестостепенa скала, при која највисока е 6, а најмала преодна е 3).

М-р Петар Адамовски има работено како асистент на Техничкиот универзитет – во Софија, Република Бугарија, и тоа една учебна година по завршувањето на студиите и во периодот 1.3–12.6.2010. Исто така, кандидатот работел и како софтверски инженер во *Kostal Sofiasoft*“, Бугарија, во периодот 2008-2009 година, како и во компанијата „*Strypes*“, Бугарија, во втората половина на 2010 година.

Во учебната 2007/2008 се запишал на постдипломски студии на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, кои ги завршил во 2009 година. Од 2010 година кандидатот работи на својот докторски труд од областа на високо производствените компјутерски системи и паралелни алгоритми на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија.

М-р Петар Адамовски

Наставна, педагошка и стручна дејност

М-р Петар Адамовски држел вежби по предметите: паралелно програмирање и паралелни алгоритми (за студентите на компјутерски системи и технологии), како и информатика 1 и 2 (на Англискиот факултет за инженерство) на Техничкиот Универзитет во Софија, Бугарија.

Научноистражувачка дејност

Во досегашната научноистражувачка дејност, м-р Петар Адамовски има објавено 1 труд како коавтор:

1. П. Боровска, М. Лазарова и П. Адамовски: **Flat and Hybrid Parallel Programing Models for solving combinatorial Search Problem**, N.Kolev, L.Dimitrov (Eds.) *Challenges in Higher Education and Research in the 21st Century*, Heron Press, Sofia (2007), pp. 78 – 82.

Во трудот е даден паралелен алгоритам за решавање на дискретен оптимизационен проблем. Разгледуваниот проблем е паралелен комбинаторен проблем на проблемот на Sam Loy's puzzle. Паралелниот комбинаторен модел се базира на парадигмата “раздели и владеј” во паралелното програмирање и користи логичен прстен на паралелни процеси.

М-р Петар Адамовски учествувал на курсот “Лего роботите – сега и во Вселената” на Лундоновиот институт за технологија, Лунд, Шведска, во 2005 година.

Член е на невладината организација IEARN.

Учество во проекти и стручни трудови

М-р Петар Адамовски работел во реализацијата на неколку проекти во рамките на неговите магистерски студии и магистерски труд од областа на паралелното процесирање и интернет технологиите.

Како софтверски инженер програмирал во програмскиот јазик C.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на претходно изнесеното, Рецензентската комисија констатира дека м-р Билјана Тојтовска, како помлад асистент, успешно ги реализирала своите наставни, научни и стручни задолженија и се стреми кон проширување на своите знаења. Своите наставни задолженија секогаш ги изведувала на највисоко педагошко и професионално ниво. Таа е длабоко навлезена во областа во којашто се нејзините научни истражувања и нејзината докторска дисертација.

Од друга страна, м-р Петар Адамовски покажува солидни резултати, но сепак има значително помало наставно искуство и помала научноистражувачка дејност.

Од сето претходно изнесено, ни претставува посебна чест да му предложиме на ННС на ПМФ, да ја избере м-р Билјана Тојтовска во звањето асистент по теориски основи на информатиката на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

1. Д-р Жанета Попеска, редовен професор на ФИНКИ, с.р.
2. Д-р Верица Бакева, вонреден професор на ФИНКИ, с.р
3. Д-р Марија Михова, доцент на ФИНКИ, с.р

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА АСИСТЕНТ НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И КОМПЈУТЕРСКО ИНЖЕНЕРСТВО ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје, на својата седница одржана на 6 септември 2011 година, бевме избрани за членови на Рецензентската комисија за избор на асистент од областа на теориските основи на информатиката на Институтот за информатика при Природно-математичкиот факултет (ПМФ) во Скопје.

Според Законот за основање на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство (Службен весник бр. 171 од 30.12.2010), сите вработени од Институтот за информатика преоѓаат од Природно-математичкиот факултет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство, а според спогодбата помеѓу факултетите преоѓаат и сите постапки за избор во звања. Затоа, во продолжение изборот ќе се изведе за позицијата асистент при Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство наместо за асистент при Природно-математичкиот факултет.

На конкурсот објавен во весникот „Дневник“ на ден 1.7.2011 година се пријавија два кандидата: м-р Сашко Ристов, соработник на Институтот за информатика при Природно - математичкиот факултет, и м-р Петар Адамовски. По прегледувањето на конкурсните материјали на Наставно - научниот совет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство му го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

1.М-р Сашко Ристов

Биографски податоци

Сашко Ристов е роден на 20.11.1976 година во Кавадарци. Основно образование во ОУ „Димката Ангелов Габерот“ – Кавадарци и средно образование во Природно-математичката гимназија “Добри Даскалов” завршил како првенец во генерацијата, со освоени преку 100 пофалници и награди на градските, регионалните и државните натпревари по математика, физика, информатика и други области, како и медали на државните олимпијади по математика. 1995 година учествувал на 37 Меѓународна олимпијада по математика како репрезентативец на Македонија. Дипломирал во 2000 година на Електротехничкиот факултет во Скопје, насока компјутерска техника, информатика и автоматика со просечен успех 9,29, каде што секоја година е наградуван меѓу најдобрите студенти во генерацијата.

По завршувањето на студиите, во периодот 2000-2008 година работел во Македонски телеком АД (МТнет, АД Македонски Телекомуникации) како проект-менеджер за софтверски апликации, виш специјалист за ИТ безбедност, прв офицер за безбедност на МТнет СА РКИ-системот, каде што во 2002 година е прогласен за работник на годината. Од 2008 година работи на Институтот за информатика при ПМФ во Скопје како стручен соработник.

Во учебната 2000/2001 се запишал на постдипломски студии на Институтот за компјутерска техника и информатика при Електротехничкиот факултет во Скопје. По положувањето на сите испити од постдипломските студии со просек 10, во 2011 година го одбранува својот магистерски труд под наслов „АНАЛИЗА НА БЕЗБЕДНОСТА НА ВЕБ СЕРВИСИ И НЕЈЗИНО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ ПЕРФОРМАНСИТЕ НА ВЕБ СЕРВЕРИТЕ”.

Во 2011 година кандидатот работи на својот докторски труд. Поднесува барање за одобрување на темата „Перформанси и безбедност кај пресметување во облак” и подобност на кандидатот кое е одобрено од Наставно-научниот совет на ПМФ.

Наставна, педагошка и стручна дејност

М-р Сашко Ристов држел вежби по предметите: архитектура на компјутери, микропроцесори и микроконтролери, микропроцесори, тимска работа, компјутерски мрежи, проектирање компјутерски мрежи, интернет програмирање и квалитет на софтвер и тестирање на Институтот за информатика при ПМФ Скопје. Во моментот на Факултетот за Информатички Науки и Компјутерско Инженерство држи вежби по предметите: Е-бизнис архитектури и дизајн, Оперативни системи, Микропроцесори и микроконтролери, Тимска работа, Компјутерски мрежи, Проектирање компјутерски мрежи, Интернет. За исклучителниот квалитет на вежбите, како и за односот кон студентите сведочи и фактот дека постојано бил одлично оценуван на анкетите спроведени меѓу студентите. Мора да се напомене дека тој вложил огромни напори за осовременување на наставата со воведување на повеќе курсеви со низа придружни програми за да се овозможи поедноставно и визуелно следење на предвидените лабораториски вежби, особено на курсевите: микропроцесори и микроконтролери, квалитет на софтвер и тестирање, како и компјутерски мрежи, за што има објавено 3 трудови на меѓународни конференции и презентација на меѓународна работилница.

Покрај наставната дејност, м-р Сашко Ристов бил ангажиран со организација на меѓународните конференции ICT Innovations 2009, 2010 и 2011, како и технички едитор на веб-публикацијата од конференциите и одржување на веб страницата на здружението ICT-АСТ.

Работел на поставувањето и одржувањето на веб-страниците за предметите на Институтот за информатика.

Учествувал и во проектот на Владата на РМ за превод на стручни книги, како стручен соработник при преводот на книгата H. Garcia-Molina, J. D. Ullman, J. Widom “Database Systems, the Complete Book”, 2nd Edition.

Научноистражувачка дејност

Во досегашната научноистражувачка дејност, м-р Сашко Ристов има објавено 15 труда на рецензирани меѓународни и домашни конференции:

1. S. Ristov, A. Tentov, “Performance Impact Correlation of Message Size vs Concurrent Users Implementing Web Service Security on Linux Platform”, in ICT Innovations 2011, CCIS, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, 2011 (in print)

Во трудот се опишани бројни експерименти фокусирани на влијанието на различни механизми за безбедност базирани на WS-Security врз перформансите на серверите. Истражуваме дали параметарот „големина на порака“ или „број на

конкурентни пораки“ влијае повеќе врз перформансите на серверот со или без WS-Security механизми имплементирани на веб сервис поставен на веб-сервер на Linux-оперативен систем. Исто така, ја анализираме и корелацијата помеѓу овие два параметра.

This paper describes a series of experiments focused on understanding the performance impact of different security-level mechanisms based on WS-Security. We explore if the parameter “message size” or “number of concurrent messages” impacts more to the server performance for different message types with or without different WS-security mechanisms implemented on web service hosted on web server on Linux platform. Also, we analyze the correlation between these two parameters.

2. K. Kiroski, M. Gushev, M. Kostoska, S. Ristov, “Modifications and improvements on CEN/BII profiles”, in ICT Innovations 2011, CCIS, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, 2011 (in print)

Овој труд ги презентира заклучоците од анализата за профилите CEN/BII и предлага промени и подобрувања на овој модел, за да се подобрат флексибилноста и лесните натамошни модификации на моделот.

This paper presents the summary of our analysis of the CEN/BII profiles, and introduces modifications and improvements to this model, to help the flexibility and ease of further modification of the model.

3. S. Ristov, M. Gushev, M. Kostoska, “Information Security Management System for Cloud Computing”, in ICT Innovations 2011, Web Proceedings, Skopje, Rep. of Macedonia 2011

Во овој труд е анализирана применливоста на барањата на стандардот ISO 27001 кај пресметување во облак, и се предлага додавање нови контроли за подобра применливост, како и препораки за зголемување на вербата во добавувачот на услуги во пресметување на облак.

4. S. Ristov, M. Gushev, M. Kostoska, K. Kiroski, “Business Continuity Challenges in Cloud Computing”, in ICT Innovations 2011, Web Proceedings, Skopje, Rep. of Macedonia (in print) 2011

Во овој труд се анализираат придобивките што ги нуди пресметувањето во облак за обезбедување постојаност на бизнисот, со цел да се намалат ризиците на прифатливо ниво.

5. S. Ristov, A. Tentov, “Performance Comparison of Web Service Security on Windows Platform – Message Size vs Concurrent Users”, in X International Conference ETAI 2011, Ohrid, Rep. of Macedonia 2011 (in print)

Во трудот се опишани бројни експерименти фокусирани на влијанието на различни механизми за безбедност базирани на WS-Security врз перформансите на серверите поставени на Windows-оперативниот систем.

6. S. Ristov, A. Tentov: Security Based Performance Issues in Agent-based Web Services Integrating Legacy Information Systems. In: Proceedings of the Workshop on Applications of Software Agents WASA 2011, pp. 45-51, July 2011, Novi Sad, Serbia

По извршената симулација на воведување безбедност со помош на софтверски агент на наследениот информациски систем, креираме рамка за перформансите за да се предвиди времето на одсив на информацискиот систем, за различни вредности на бројот на пораки во секунда, големината на пораките и имплементацијата на различни нивоа на безбедност како неопходен услов на новиот дистрибуиран информациски систем.

7. Stolikj, M.; Ristov, S.; Ackovska, N.; , "Challenging students software skills to learn hardware based courses," Information Technology Interfaces (ITI), Proceedings of the ITI 2011 33rd International Conference on , vol., no., pp.339-344, 27-30 June 2011.

Во овој труд е опишана (р)еволуцијата на хардверскиот курс микропроцесори и микроконтролери на Институтот за информатика. Презентирани се подобрувањата на курсот и се предлага нова методологија за предавање, како и резултатите од нејзината примена.

8. Ristov, S.; Stolikj, M.; Ackovska, N.; , "Awakening curiosity — Hardware education for computer science students," MIPRO, 2011 Proceedings of the 34th International Convention , vol., no., pp.1275-1280, 23-27 May 2011.

Во овој труд е предложена нова методологија за учење на хардверскиот курс микропроцесори и микроконтролери на Институтот за информатика за да се зголеми заинтересираноста на студентите во хардвер, а користејќи ги софтверските способности на студентите по компјутерски науки.

9. N. Ackovska, M. Stolikj, S. Ristov, "Hardware Challenges for Computer Science Students", the 8th Conference for Informatics and Information Technology (CIIT 2011), pp. 190-192, March 2011, Bitola, Rep. of Macedonia.

Во овој труд се опишани новите систематски аудиториски и лабораториски вежби кои воведуваат нови предизвици за студентите по компјутерски науки, а во врска со учењето на хардверски предмети.

10. S. Ristov, P. Ribarski, "Security Implementation of Digital Tachograph System in Macedonia", the 8th Conference for Informatics and Information Technology (CIIT 2011), pp. 11-13, March 2011, Bitola, Rep. of Macedonia.

Во овој труд е опишана имплементација на безбедноста кај системот за дигитални тахографи во Македонија.

11. P. Ribarski, S. Ristov, "Architectural and Design Overview of Digital Tachographs in Macedonia", the 8th Conference for Informatics and Information Technology (CIIT 2011), pp. 8-10, March 2011, Bitola, Rep. of Macedonia.

Во овој труд се опишани архитектурата и дизајнот на системот за дигитални тахографи во Македонија.

12. S. Ristov, A. Pechkov "Machine Learning Approach for Early Detection of Cardiovascular Deceases (CVD)", in ICT Innovations 2010, Web Proceedings, 2010, Ohrid, Rep. of Macedonia, ISSN 1857 7288, pp. 41-50.

Анализиран е моделот на Фондот за здравствено осигурување на Македонија за рано откривање и превенција на кардиоваскуларни болести со помош на машинско учење од реални податоци и се предлага нов подобрен метод, кој што опфаќа помала целна популација, помали трошоци, подобра класификација и корелација на ризици и слично.

13. S. Ristov, "hop count in EIGRP metric", Proceedings of the 7th International Conference for Informatics and Information Technology (CIIT 2010), February 2010, Bitola, Rep. of Macedonia, pp. 35-36, ISBN 978-9989-668-88-3.

Овој труд нуди начин да се тестира влијанието на протоколот RIP и неговата метрика – број на скокови, врз протоколот EIGRP, а со цел вклучување на неговата метрика во метриката на EIGRP.

14. S. Ristov, "SQL Injection Vulnerability", the 1st International Conference for Information and Communication Technologies (ICT Innovations 2009), September 2009, Ohrid, Rep. of Macedonia.

Во трудот се опишани слабостите кои може да ги има една апликација и начините на напад со инјектирање на SQL код.

15. D. Spasov, M. Gusev, S. Ristov, "On the Convergence of the EIGRP Routing Protocol", the 1st International Conference for Information and Communication Technologies (ICT Innovations 2009), September 2009, Ohrid, Rep. of Macedonia.

Во овој труд се дава преглед на протоколот за рутирање EIGRP со осврт на неговата конвергенција. Предлагаме механизам за подобрување, односно забрзување на конвергенцијата, а сепак задржувајќи го правилото за непојавување на јамки.

Учество во проекти и стручни трудови за м-р Сашко Ристов

Соработникот м-р Сашко Ристов успешно работел и придонел во реализацијата на следниве проекти:

1. *Проектирање и дизајн на компјутерска мрежа во Воена болница – Скопје*
2. *Информациски систем за Воена болница – Скопје*
3. *Систем за дигитални тахографи во Република Македонија*
4. *Консултант за изработка на процедури за обновување по испад и практично тестирање на процедурите во Лек Скопје*

5. Повеќе динамички веб-сајтови и информациски системи од областа на здравството и материјално-финансиското работење

Во сите информациски системи авторот употребил различни софтверски алатки и вградил различни сервери на база на податоци на различни платформи. Реализираните проекти покажуваат дека, покрај владеењето со основните познавања на електронските и на веб-технологиите, авторот има креативен пристап и дизајн, и одлично дизајнира информациски системи со употреба на современи технологии. Исто така, авторот владее со повеќе области како компјутерските мрежи, безбедноста на компјутерските и информациските системи, како и софтверското инженерство.

Презентации на конгреси, симпозиуми и конференции

Авторот ги има презентирало следниве презентации:

1. "Practical Approach to Teaching Software Testing". In 11th Workshop "Software Engineering Education and Reverse Engineering" 2011

Исто така, авторот ги има презентирало и сите свои објавени трудови на научните конференции.

Други активности

1. CISCO-инструктор
тренирано повеќе од 35 CISCO-класови со повеќе од 1200 студенти.
2. Членство во професионални организации
 - IEEE член
 - ICT-ACT член
3. Стручни престои
 - Краток студиски престој од TEMPUS постдипломските студии на насоката софтверско инженерство во Нови Сад, Република Србија, во 2009 година

2.М-р Петар Адамовски

Биографски податоци

Петар Адамовски е роден на 29.11.1984 година. Средно образование завршил во Државното средно техничко училиште „Ѓорѓи Наумов“ во Битола во 2003 година како ученик на генерацијата, а како ученик освојувал повеќе награди на регионалните и државните натпревари по информатика, како и на Македонската олимпијада по информатика. Учествовал и на балканска и светска олимпијада по информатика.

Дипломирал на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, со просечен успех 5.61, каде што се користи шестостепенa скала, при која највисока е 6, а најмала преодна е 3.

По завршувањето на студиите една учебна година работел како асистент на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија. Во периодот 2008-2009 година работел во „Kostal Sofiasoft“, Република Бугарија, како софтверски инженер за областа на автомобилската индустрија. Во вториот квартал на 2010 година работел повторно како асистент 3 месеци, а во втората половина на 2010 година работел во компанијата „Strypes“, Република Бугарија, како софтверски инженер.

Во учебната 2007/2008 се запишал на постдипломски студии на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија, и ги завршил во 2009 година. Од 2010 година кандидатот работи на својот докторски труд од областа на високо производствени компјутерски системи и паралелни алгоритми на Техничкиот универзитет во Софија, Република Бугарија.

Наставна, педагошка и стручна дејност

М-р Петар Адамовски држел вежби по предметите: „паралелно програмирање“ и „паралелни алгоритми“, како и Информатика 1 и 2 на Техничкиот Универзитет – Софија, Република Бугарија.

Научноистражувачка дејност

Во досегашната научноистражувачка дејност, м-р Петар Адамовски има објавено 1 труд како коавтор:

1. „Распределени и хибридни модели за решавање на дискретно оптимизациони проблеми“, П. Боровска, М. Лазарова и П. Адамовски, презентирани на конференцијата: „Предизвиците во истражувањето и високото образование во 21-иот век“ во 2007 година, во Република Бугарија.

Учество во проекти и стручни трудови за м-р Петар Адамовски

М-р Петар Адамовски работел во реализацијата на неколку проекти во рамките на неговите магистерски студии и магистерски труд од областа на паралелното процесирање и интернет технологии.

Во поголемиот дел од работното време како софтверски инженер програмирал во програмскиот јазик C.

Презентации на конгреси, симпозиуми и конференции за м-р Петар Адамовски

М-р Петар Адамовски учествувал на курсот:

1. “Лего роботите – сега и во Вселената” на Лундоновиот Институт за Технологија, Лунд, Шведска во 2005 година

Други активности за м-р Петар Адамовски

1. Членство во организации
 - Член на невладината организација IEARN

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на доставената документација, познавањето и соработката со кандидатот, можеме да заклучиме дека м-р Сашко Ристов ги исполнува условите од конкурсот за избор во звање асистент и има предност над кандидатот м-р Петар Адамовски во однос на научноистражувачката работа (15 научни трудови, од кои 10 како прв автор вклучувајќи презентации на конференции и објавени трудови во однос на еден труд од другиот кандидат како коавтор).

М-р Сашко Ристов успешно работел во областа на компјутерските мрежи, безбедноста на компјутерските и информациските системи, како и софтверското инженерство и има предност над другиот кандидат според искуството за одржана наставна дејност, како и во организационите активности околу неа.

Исто така, м-р Сашко Ристов работи на развој и популаризација на информатичка и комуникациската технологија како член на здружението ICT-АСТ, како и IEEE.

Затоа, имаме чест на Наставно - научниот совет на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство, да му предложиме м-р Сашко Ристов да биде избран во звањето асистент при Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Марјан Гушев, редовен професор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство, с.р.

Д-р Анастас Мишев, доцент на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство, с.р.

Д-р Дејан Спасов, доцент на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство, с.р.